

**ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ**
Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών
ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

**NATIONAL TECHNICAL
UNIVERSITY OF ATHENS**
School of Rural & Surveying Engineering
GEOINFORMATICS
POST-GRADUATE PROGRAMME

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

**«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ
ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΘΗΝΑΙΩΝ»**

ΠΑΛΑΤΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Ι. Σαγιάς

Χ. Πότσιου

Α. Σιόλας

.....

.....

.....

Αν. Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.

Ομ. Καθηγητής Ε.Μ.Π.

ΑΘΗΝΑ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	1
Abstract.....	3
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
1.1. Περί Πολιτιστικών Διαδρομών.....	5
1.2. Στόχος Εργασίας.....	6
1.3. Διάρθρωση Εργασίας.....	6
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ.....	8
2.1. Γεωγραφικός προσδιορισμός.....	8
2.2. Δημογραφικά Στοιχεία.....	9
2.3. Πολεοδομικά Στοιχεία.....	12
2.3.1. Οργάνωση λιανικού εμπορίου.....	12
2.3.2. Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας.....	13
2.3.3. Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικών υποδομών.....	14
2.4. Δίκτυα Μεταφορών.....	18
2.4.1. Στοιχεία κυκλοφορίας.....	19
2.4.2. Δίκτυο Μέσων Μαζικής Μεταφοράς Δήμου Αθηναίων.....	19
2.5. Αστικό Πράσινο.....	20
2.6. Πολιτιστικοί Χώροι.....	22
2.7. Κτιριακό Απόθεμα.....	24
2.7.1. Διατηρητέα κτίρια – στοιχεία ιδιαίτερης πολιτιστικής αξίας.....	24
2.7.2. Προτεινόμενα μέτρα – ΣΟΑΠ 2013.....	25
2.8. Τουρισμός – Επισκεψιμότητα.....	26
2.9. Εμπόριο και Επιχειρηματικότητα.....	30
2.9.1. Διάρθρωση επιχειρήσεων.....	30
2.9.2. Μεταβολές στη χωροθέτηση του εμπορίου.....	31
2.9.3. Το φαινόμενο των κλειστών επιχειρήσεων.....	33
2.9.4. Ανάδειξη επιχειρηματικών - πολιτιστικών διαδρομών.....	35
2.9.5. Επιχειρηματικότητα στο Δήμο Αθηναίων.....	38
3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ.....	44
3.1. Κριτήρια Σχεδιασμού.....	45
3.2. Μεθοδολογική Προσέγγιση.....	45
3.2.1. Δεδομένα.....	50
3.2.2. Διαδρομή 1.....	54
3.2.3. Διαδρομή 2.....	68
3.2.4. Διαδρομή 3.....	81
3.2.5. Διαδρομή 4.....	94

3.2.6. Διαδρομή 5.....	107
4. ΣΕΝΑΡΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ.....	120
4.1. Διαδρομή 1.....	120
4.2. Διαδρομή 2.....	120
4.3. Διαδρομή 3.....	121
4.4. Διαδρομή 4.....	121
4.5. Διαδρομή 5.....	122
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	123
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	125

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 2.1. Οι επτά Δημοτικές Ενώτητες του Δήμου Αθηναίων.....	9
Εικόνα 2.2. Μεταβολή πληθυσμού Δημοτικών Κοινοτήτων Αθήνας 1991-2011.....	11
Εικόνα 2.3. Κύριοι οδικοί άξονες και δίκτυο μέσων σταθερής τροχιάς Δήμου Αθηναίων.....	18
Εικόνα 2.4. Προσβασιμότητα και κύριες συνδέσεις στο Δήμο της Αθήνας.....	19
Εικόνα 2.5: Σύνολο επιχειρήσεων στο αθηναϊκό κέντρο - κοντινοί σταθμοί MMM.....	20
Εικόνα 2.6. Χώροι αστικού πρασίνου και ελεύθεροι χώροι στο Δήμο Αθηναίων.....	22
Εικόνα 2.7. Πολιτιστικοί κλάδοι στο Δήμο Αθηναίων.....	23
Εικόνα 2.8. Διατηρητέα κτίρια στο Δήμο Αθηναίων.....	25
Εικόνα 3.1. Περιοχή Μελέτης.....	50
Εικόνα 3.2. Πολιτιστικοί κλάδοι στο κέντρο της Αθήνας.....	51
Εικόνα 3.3. Κλάδοι συναφών επιχειρήσεων στο κέντρο της Αθήνας.....	52
Εικόνα 3.4. Ελεύθεροι Χώροι - Χώροι πρασίνου.....	53
Εικόνα 3.5. Σταθμοί MMM στο κέντρο της Αθήνας.....	53
Εικόνα 3.6. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 1.....	54
Εικόνα 3.7. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 1.....	55
Εικόνα 3.8. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 1.....	56
Εικόνα 3.9. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 1.....	57
Εικόνα 3.10. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες.....	58
Εικόνα 3.11. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM.....	58
Εικόνα 3.12. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 1 (κλίμακα 0-100).....	59
Εικόνα 3.13. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 1 (κλίμακα 0-100).....	60
Εικόνα 3.14. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100).....	61
Εικόνα 3.15. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100).....	61
Εικόνα 3.16. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 1.....	63
Εικόνα 3.17. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 1 – Α΄ Περίπτωση (Βάρη 45%-35%).....	64
Εικόνα 3.18. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 1 – Β΄ Περίπτωση (Βάρη 55%-25%).....	65
Εικόνα 3.19. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 1.....	66
Εικόνα 3.20. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 1.....	66
Εικόνα 3.21. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 2.....	68
Εικόνα 3.22. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 2.....	69
Εικόνα 3.23. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 2.....	70
Εικόνα 3.24. Πυκνότητα συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 2.....	71
Εικόνα 3.25. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες.....	72
Εικόνα 3.26. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM.....	72

Εικόνα 3.27. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 2 (κλίμακα 0-100)	73
Εικόνα 3.28. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 2 (κλίμακα 0-100)	74
Εικόνα 3.29. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100).....	74
Εικόνα 3.30. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)	75
Εικόνα 3.31. Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης διαδρομής 2.....	76
Εικόνα 3.32. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 2 – Α΄ Περίπτωση (Βάρη 45%-35%).....	77
Εικόνα 3.33. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 2 – Β΄ Περίπτωση (Βάρη 55%-25%).....	78
Εικόνα 3.34. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 2.....	79
Εικόνα 3.35. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 2.....	80
Εικόνα 3.36. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 3.....	81
Εικόνα 3.37. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 3.....	82
Εικόνα 3.38. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 3.....	83
Εικόνα 3.39. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 3.....	84
Εικόνα 3.40. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες.....	85
Εικόνα 3.41. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM.....	85
Εικόνα 3.42. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 3 (κλίμακα 0-100)	86
Εικόνα 3.43. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 3 (κλίμακα 0-100)	87
Εικόνα 3.44. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)	87
Εικόνα 3.45. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)	88
Εικόνα 3.46. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 3.....	89
Εικόνα 3.47. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 3 – Α΄ Περίπτωση (Βάρη 45%-35).....	90
Εικόνα 3.48. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 3 – Β΄ Περίπτωση (Βάρη 55%-25%).....	91
Εικόνα 3.49. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 3.....	92
Εικόνα 3.50. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 3.....	92
Εικόνα 3.51. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 4.....	94
Εικόνα 3.52. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 4.....	95
Εικόνα 3.53. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 4.....	96
Εικόνα 3.54. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 4.....	97
Εικόνα 3.55. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες.....	98
Εικόνα 3.56. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM.....	98
Εικόνα 3.57. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 4 (κλίμακα 0-100).....	99
Εικόνα 3.58. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 4 (κλίμακα 0-100)	100
Εικόνα 3.59. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)	100
Εικόνα 3.60. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)	101

Εικόνα 3.61. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 4.....	102
Εικόνα 3.62. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 4 – Α΄ Περίπτωση (Βάρη 45%-35%).....	103
Εικόνα 3.63. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 4 – Β΄ Περίπτωση (Βάρη 55%-25%).....	104
Εικόνα 3.64. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 4.....	105
Εικόνα 3.65. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 4.....	105
Εικόνα 3.66. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 5.....	107
Εικόνα 3.67. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 5.....	108
Εικόνα 3.68. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 5.....	109
Εικόνα 3.69. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 5.....	110
Εικόνα 3.70. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες.....	111
Εικόνα 3.71. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ	111
Εικόνα 3.72. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 5 (κλίμακα 0-100).....	112
Εικόνα 3.73. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 5 (κλίμακα 0-100).....	113
Εικόνα 3.74. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)	113
Εικόνα 3.75. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (κλίμακα 0-100)	114
Εικόνα 3.76. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 5.....	115
Εικόνα 3.77. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 5 – Α΄ Περίπτωση (Βάρη 45%-35%).....	116
Εικόνα 3.78. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 5 – Β΄ Περίπτωση (Βάρη 55%-25%).....	117
Εικόνα 3.79. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 5.....	118
Εικόνα 3.80. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 5.....	118

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1. Κατανομή έκτασης στο Δήμο Αθηναίων.....	8
Πίνακας 2.2. Κατανομή μόνιμου πληθυσμού Δήμου Αθηναίων.....	10
Πίνακας 2.3. Μεταβολή πληθυσμού Δημοτικών Κοινοτήτων Αθήνας 2001-2011.....	10
Πίνακας 2.4. Χώροι Πρασίνου στις 7 Δημοτικές Κοινότητες του Δήμου Αθηναίων.....	21
Πίνακας 2.5. Θεματικός προσδιορισμός των 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δ. Αθηναίων..	37
Πίνακας 2.6. Διαδρομές στον Δήμο Αθηναίων.....	37
Πίνακας 3.1. Σύνδεση πολιτιστικών κλάδων με συναφείς επιχειρήσεις.....	44
Πίνακας 3.2. Θεματικός προσδιορισμός των 5 πολιτιστικών διαδρομών.....	44
Πίνακας 3.3. Κριτήρια χάραξης των 5 Πολιτιστικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων.....	45
Πίνακας 3.4. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 1.....	62

Πίνακας 3.5. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 2.....	75
Πίνακας 3.6. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 3.....	88
Πίνακας 3.7.: Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 4.....	101
Πίνακας 3.8. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 5.....	114

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1. Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα του Δήμου Αθηναίων – σε εκατ. διανυκτερεύσεις.....	27
Διάγραμμα 2.2. Πληρότητα των ξενοδοχείων στο Δήμο Αθηναίων, τη Νομαρχία Αθηνών και την Περιφέρεια Αττικής	27
Διάγραμμα 2.3. Εισιτήρια στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία της Αττικής την περίοδο 2000-2009.....	28
Διάγραμμα 2.4. Ποσοστό κλειστών καταστημάτων στο Αθηναϊκό κέντρο.....	34
Διάγραμμα 2.5. Ποσοστό κλειστών καταστημάτων ανά εμπορική ζώνη στο κέντρο της Αθήνας.....	35

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτιστικών διαδρομών, οι οποίες διέρχονται από χώρους πολιτισμού, συνδυάζοντας παράλληλα συναφείς επιχειρήσεις. Η περιοχή που επιλέχθηκε είναι ο Δήμος Αθηναίων. Αρχικά, έγινε μια δυναμική ανάγνωση της περιοχής μελέτης, επικεντρώνοντας στην υπάρχουσα κατάσταση και στις τάσεις των επόμενων ετών σε αρκετές μεταβλητές, όπως τα δημογραφικά, τα πολεοδομικά στοιχεία και ο τουρισμός. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στο φαινόμενο των κλειστών επιχειρήσεων στο κέντρο της πρωτεύουσας.

Εφαρμόζοντας κατάλληλη μεθοδολογία χωρικής ανάλυσης, με τη Χρήση Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΠΣ) έγινε η χάραξη πέντε πολιτιστικών διαδρομών. Για το σχεδιασμό των διαδρομών, η μεθοδολογία έλαβε υπόψη ορισμένα κριτήρια, όπως ο θεματικός και γεωγραφικός προσδιορισμός των πολιτιστικών κλάδων και των συναφών επιχειρήσεων, η προσβασιμότητα με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς και η γειννίαση με χώρους πρασίνου. Στη συνέχεια, αφού προσδιορίστηκαν οι πυρήνες που χαρακτηρίζονται από υψηλές συγκεντρώσεις των πολιτιστικών κλάδων και των συναφών προς αυτούς επιχειρήσεων, ο αρχικός προσδιορισμός των διαδρομών οδήγησε στη διατύπωση σεναρίων και στην τελική χάραξη της εκάστοτε διαδρομής.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζονται ενδεικτικοί τρόποι περιήγησης στις διαδρομές, ενώ παράλληλα προτείνονται τρόποι για την περαιτέρω ανάδειξή τους που θα οδηγήσει στην τόνωση του κέντρου, την προβολή των πολιτιστικών κλάδων και την αύξηση της επισκεψιμότητας στις επιχειρήσεις του Αθηναϊκού κέντρου.

Abstract

The current final thesis focuses on the design and implementation of cultural routes, which pass through cultural areas, while also including related businesses. The chosen area was the municipality of Athens. Initially, a dynamic reading of the surveyed area was performed, concentrating on the current state and tendencies of the upcoming years over a range of variables, such as demographic and urban properties and tourism. Concurrently, the phenomenon of business shutdowns in the city center is studied, along with the emerging commercial potential in the area.

Applying a suitable methodology of spatial analysis, with the use of Geographic Information Systems (G.I.S.), five cultural routes were traced. For the routes' design, the methodology took certain criteria into account, such as the thematic and geographical identification of cultural sectors and related enterprises, the accessibility by mass transit and the adjacency to green areas. Subsequently, after the localization of regions characterized by high concentrations of cultural sectors and related businesses, the initial route definitions led to a scenario formulation and a final tracing of each route.

In the final chapter, indicative ways of touring the routes are presented, while devices are suggested for their further promotion which will lead to the center's revitalization, the exposure of cultural sectors and the increase of business in the center of Athens.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Περί Πολιτιστικών Διαδρομών

Οι Πολιτιστικές Διαδρομές, είναι ένα από τα βασικότερα εργαλεία για την προβολή και την ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Πρόκειται για περιηγήσεις δομημένες γύρω από έναν κεντρικό θεματικό πυρήνα, οι οποίες περιλαμβάνουν αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία και χώρους, αρχιτεκτονικά μνημεία, κτήρια της βιομηχανικής κληρονομιάς, παραδοσιακούς οικισμούς κ.λπ. Το ενοποιητικό στοιχείο μπορεί να είναι το είδος των μνημείων (π.χ. θρησκευτικά προσκυνήματα, κάστρα κ.λπ.), η χρονική περίοδος στην οποία ανήκουν (π.χ. αρχαιότητα, μεσαίωνας) ή και η γεωγραφική τους κατανομή. Προσδιορίζονται δηλαδή οι κυριότεροι σταθμοί της προτεινόμενης διαδρομής, σχεδιάζονται και πραγματοποιούνται οι απαιτούμενες ενέργειες επεμβάσεων στα μνημεία, τους χώρους και στο άμεσο περιβάλλον τους καθώς και ενέργειες για τη διαχείριση, τη λειτουργία και την προβολή της. Χαρακτηριστικό της σημασίας του μέσου αυτού είναι το γεγονός ότι διεθνείς οργανισμοί όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Unesco έχουν πάρει την πρωτοβουλία για το σχεδιασμό και την προώθηση διακρατικών πολιτιστικών διαδρομών. Ειδικότερα το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει οργανώσει και εφαρμόζει με επιτυχία το πρόγραμμα πολιτιστικών διαδρομών (Cultural Routes of the Council of Europe) με στόχο την προβολή των κοινών πολιτιστικών στοιχείων των χωρών της Ευρώπης και την ενθάρρυνση της διακρατικής συνεργασίας (Moulin and Boniface, 2001).

Η πολιτιστική διαδρομή των Μουσείων μπορεί να προκύψει με τη δημιουργία σχέσεων λειτουργικής διασύνδεσης μεταξύ μουσείων χωροταξικά κατανεμημένων σε μια πόλη ή σε μια ευρύτερη περιοχή όπως ένα νησί ή μια περιφέρεια (Κόνσολα 2011). Προτείνεται στον επισκέπτη μια συγκεκριμένη πορεία, ένας περίπατος που θα του επιτρέψει να γνωρίσει τα κυριότερα μουσεία της Αθηναϊκής πόλης, διευκολύνοντας την κίνησή του από το ένα μουσείο στο άλλο και παρέχοντάς του ένα πιο ολοκληρωμένο σύνολο πληροφοριών. Πρόκειται επομένως για μια θεματική πολιτιστική διαδρομή, η οποία συνδέει νοερά τα διάφορα μουσεία με προτεινόμενες διαδρομές που ενοποιούν κατά κάποιο τρόπο τα μουσεία αυτά σε ένα δίκτυο. Στην περίπτωση γειτονικών κτηρίων μουσείων με διαμορφωμένους δημόσιους χώρους ανάμεσά τους, χρησιμοποιείται ο όρος Συνοικίες Μουσείων (Museum Quarters). Γνωστές Συνοικίες Μουσείων είναι εκείνες της Βιέννης και του Άμστερνταμ, που αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς πόλους. Τα μουσεία ενός δικτύου συνεργάζονται κυρίως για θέματα προβολής (με την έκδοση κοινών φυλλαδίων και την παρουσίαση των μουσείων σε κοινό ιστότοπο), ενίσχυσης της επισκεψιμότητας (π.χ. με την έκδοση ειδικής κάρτας) και διοργάνωσης μεγάλης κλίμακας φεστιβάλ, όπως το γνωστό Φεστιβάλ της Όχθης των

Μουσείων στη Φρανκφούρτη (Κόνσολα Ντ., «Στρατηγικό Σχέδιο Πολιτιστικού Τουρισμού για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου», 2013). Η πολιτιστική διαδρομή των θεατρικών σκηνών, των κινηματογράφων και των γκαλερί μπορεί να προκύψει βάσει των σχέσεων λειτουργικής διασύνδεσης μεταξύ των κοινών πολιτιστικών κλάδων που είναι κατανεμημένα στο κέντρο της πρωτεύουσας. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, προτείνεται στον επισκέπτη μια συγκεκριμένη πορεία, ένας περίπατος που θα του επιτρέψει να γνωρίσει τα κυριότερα θέατρα/σινεμά/γκαλερί του Αθηναϊκού κέντρου, διευκολύνοντας την κίνησή του από το ένα θέατρο/σινεμά/γκαλερί στο άλλο και παρέχοντάς του ένα πιο ολοκληρωμένο σύνολο πληροφοριών. Η σύνδεση όλων των πολιτιστικών κλάδων που προαναφέρθηκαν γίνεται και με συναφείς επιχειρήσεις του κέντρου, προκειμένου η βόλτα του επισκέπτη ή του τουρίστα να γίνει πιο ευχάριστη.

1.2. Στόχος Εργασίας

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η χάραξη πολιτιστικών διαδρομών στο Κέντρο της Αθήνας, με σκοπό τη σύνδεση και την ανάδειξη των πολιτιστικών κλάδων της πρωτεύουσας. Η σύνδεση θα πραγματοποιηθεί και με συναφείς επιχειρήσεις, καθιστώντας τη διαδρομή πιο ελκυστική, καθώς ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί σε αρκετές επιχειρήσεις «παραδοσιακού» χαρακτήρα που υφίστανται στο κέντρο. Με αυτό τον τρόπο, η Αθήνα θα καταστεί ελκυστικός προορισμός για τους κατοίκους της, τους επισκέπτες, τους επιχειρηματίες αλλά και τους πιθανούς επενδυτές, όπως αρμόζει σε μια πόλη με την πλούσια ιστορία, τη γεωγραφική θέση και το ανθρώπινο δυναμικό της πρωτεύουσας.

Το εγχείρημα στοχεύει στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών, ώστε το Αθηναϊκό κέντρο να αναζωογονηθεί και να γίνει πόλος έλξης για τον επισκέπτη, αλλά και για τους κατοίκους της πόλης. Παράλληλα, στοχεύει στην ανάδειξη των πολιτιστικών κλάδων, τόσο των αρχαιολογικών μνημείων, όσο και των μουσείων, αλλά και των σινεμά, των θεατρικών σκηνών και των γκαλερί. Σκοπός αυτού του εργαλείου είναι η τόνωση της επισκεψιμότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων του δήμου Αθηναίων και η καλύτερη εξυπηρέτηση του αγοραστικού κοινού.

1.3. Διάρθρωση Εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από 5 κεφάλαια, ενώ στο τέλος της γίνεται εκτενής αναφορά στη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε. Πιο συγκεκριμένα:

- **Κεφάλαιο 1:** Στο πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνεται η εισαγωγή, όπου αρχικά γίνεται μια γενική αναφορά στην έννοια των πολιτιστικών διαδρομών και στη συνέχεια παρουσιάζεται ο στόχος της παρούσας εργασίας.

- **Κεφάλαιο 2:** Στο δεύτερο κεφάλαιο, προσδιορίζεται η περιοχή μελέτης και παρουσιάζεται η ανάλυσή της. Μελετώνται και αναλύονται μερικά από τα βασικότερα χαρακτηριστικά του αθηναϊκού κέντρου, όπως ο γεωγραφικός προσδιορισμός, τα δημογραφικά και πολεοδομικά στοιχεία και τα δίκτυα μεταφορών. Εν συνεχεία, η μελέτη εστιάζει στο εμπόριο και την επιχειρηματικότητα στην περιοχή μελέτης.
- **Κεφάλαιο 3:** Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται ο σχεδιασμός των πολιτιστικών διαδρομών, με την εφαρμογή της κατάλληλης μεθοδολογικής προσέγγισης, η οποία παρουσιάζεται στην πρώτη ενότητα του κεφαλαίου. Αρχικά, γίνεται αναφορά στα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για τις ανάγκες της εργασίας και στη συνέχεια αναλύονται οι διαδικασίες χωρικής ανάλυσης που έλαβαν χώρα με στόχο την επίτευξη του αρχικού στόχου. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης παρουσιάζονται με μορφή πινάκων και χαρτών και πλαισιώνονται από σχόλια και παρατηρήσεις.
- **Κεφάλαιο 4:** Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται προτεινόμενα σενάρια περιήγησης στις διαδρομές που σχεδιάστηκαν στο Κεφάλαιο 3.
- **Κεφάλαιο 5:** Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την παρούσα εργασία και τα μέτρα τόνωσης των πολιτιστικών αυτών διαδρομών, προκειμένου να προσελκύσουν επισκέπτες. Τέλος, επισημαίνονται προοπτικές εξέλιξης της εργασίας.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ο Δήμος Αθηναίων και συγκεκριμένα το αθηναϊκό κέντρο που παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία πολιτιστικών μνημείων και εμπορικών δραστηριοτήτων, επιλέχθηκε για την εφαρμογή της μεθοδολογίας. Η περιοχή μελέτης παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις όσον αφορά τη συγκέντρωση των εμπορικών δραστηριοτήτων, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των πολιτιστικών κλάδων στο χώρο. Χρήζει, λοιπόν, μελέτης ο τρόπος που μπορούν να συνδυαστούν τα παραπάνω και να δημιουργήσουν τις διαδρομές στην περιοχή του αθηναϊκού κέντρου.

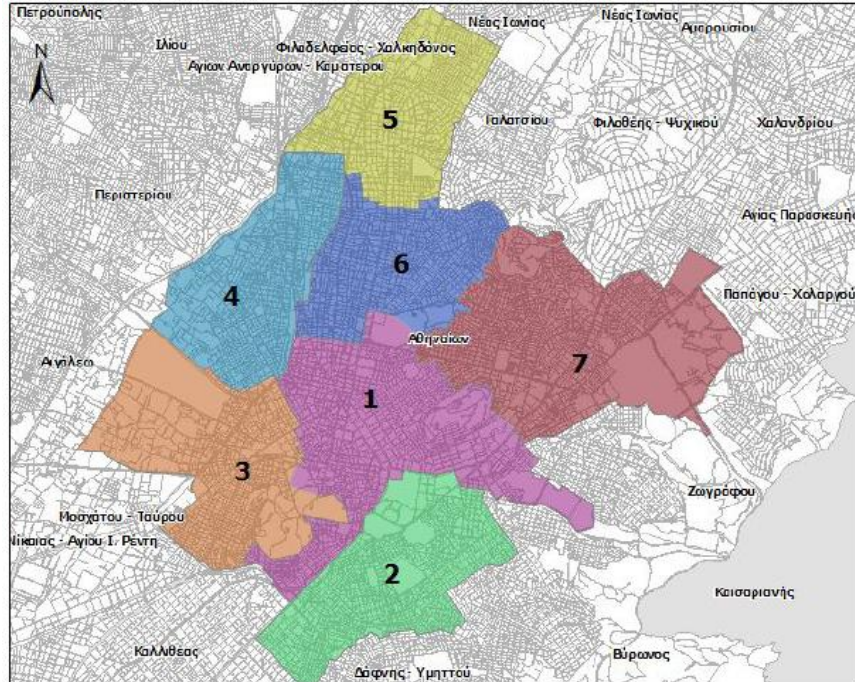
Οι συνοικίες που περιλαμβάνονται στην περιοχή μελέτης είναι οι κεντρικές συνοικίες και συγκεκριμένα το Εμπορικό Κέντρο, η Πλάκα, το Κολωνάκι, η περιοχή του Μουσείου-Εξαρχείων, η περιοχή του Ψυρρή και η περιοχή της Ακρόπολης. Τα δεδομένα των πολιτιστικών κλάδων προέκυψαν από αναζήτηση και καταγραφή το Μάρτιο του 2017, ενώ τα δεδομένα των επιχειρήσεων προέκυψαν από την καταγραφή του φορέα INEMY-ΕΣΕΕ το Σεπτέμβριο του 2015. Στις Ενότητες που ακολουθούν γίνεται μια περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών που διέπουν το Δήμο Αθηναίων και κυρίως τις συνοικίες του αθηναϊκού κέντρου.

2.1. Γεωγραφικός προσδιορισμός

Ο Δήμος Αθηναίων είναι έδρα του Κεντρικού Τομέα. Καταλαμβάνει έκταση 38,96 τετραγωνικά χιλιόμετρα και αναπτύσσεται σε υψόμετρο κέντρου 90 μ. Η έκταση που καταλαμβάνει χαρακτηρίζεται πεδινή και παρουσιάζει ομαλό γεωμορφολογικό ανάγλυφο με ήπιες εξάρσεις-λόφους (Λυκαβηττός, Ακρόπολη, Στρέφη, Αρδηττού κλπ.). Κατανέμεται σε επτά Δημοτικές ενότητες, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.1.

ΔΗΜΟ-ΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ)
1η	ΙΛΙΣΙΑ, ΚΟΛΩΝΑΚΙ, ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ, ΜΟΥΣΕΙΟ-ΕΞΑΡΧΕΙΑ, ΑΓ. ΚΩΝ/ΝΟΣ-ΠΛ. ΒΑΘΗΣ, ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ-ΠΛΑΚΑ, ΚΟΥΚΑΚΙ-ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ, ΠΛ. ΑΡΕΩΣ-ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ	6.786
2η	ΖΑΠΕΙΟ, ΩΔΕΙΟ, ΠΛΑΓΚΡΑΤΙ, ΠΡΟΦ. ΗΛΙΑΣ, ΓΟΥΒΑ, ΔΟΥΡΓΟΥΤΙ, Ν. ΚΟΣΜΟΣ, Α' ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ, ΣΤΑΔΙΟ	4.861
3η	ΑΚΡΟΠΟΛΗ, ΑΝΘ-ΚΑΤΩ ΠΕΤΡΑΛΩΝΑ, ΡΟΥΦ, ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ	6.053
4η	ΚΟΛΩΝΟΣ, ΟΣΕ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΛΑΤΩΝΟΣ, ΚΟΛΟΚΥΝΘΟΥ, ΣΕΠΟΛΙΑ, ΝΙΡΒΑΝΑ	4.489
5η	ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ΠΡΟΜΠΟΝΑ, ΡΙΖΟΥΠΟΛΗ, ΑΝΘ ΠΑΤΗΣΙΑ, ΠΑΤΗΣΙΑ	4.018
6η	ΠΛ. ΑΜΕΡΙΚΗΣ, ΠΛ. ΑΤΤΙΚΗΣ, ΑΝΘ ΚΥΨΕΛΗ, ΚΥΨΕΛΗ, ΝΕΑ ΚΥΨΕΛΗ	4.012
7η	ΓΚΥΖΗ, ΠΟΛΥΓΩΝΟ, ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ, ΕΛΛΗΝΟΡΩΣΣΩΝ-ΕΡΥΘΡΟΣ, ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ, ΓΟΥΔΗ, ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΙΚΑ	7.733
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ		37.954

Πίνακας 2.1. Κατανομή έκτασης στο Δήμο Αθηναίων

Εικόνα 2.1. Οι επτά Δημοτικές Ενότητες του Δήμου Αθηναίων

2.2. Δημογραφικά Στοιχεία

Ο Δήμος Αθηναίων αποτελεί τον πολυπληθέστερο Ο.Τ.Α. της χώρας με 664.046 μόνιμους κατοίκους (αρρένες 315.210 {47.5%} και θήλεις 348.836 {52.5%}), σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή της ΕΣΥΕ (2011). Σε σχέση με την απογραφή του 2001, παρουσιάζει σημαντική μείωση του μόνιμου πληθυσμού κατά 15.85%. Το γεγονός αυτό εκτιμάται ότι οφείλεται στην ολοένα και εντονότερη υποβάθμιση μεγάλου μέρους του ιστορικού κέντρου της πόλης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Αυτή η έντονη δημογραφική συρρίκνωση έχει έντονες επιπτώσεις στις επιχειρηματικές δραστηριότητες καθώς καταστήματα ένδυσης που δεν ανήκουν σε μεγάλες αλυσίδες, καταστήματα διακοσμητικών ειδών και παιχνιδιών, τοπικά καταστήματα τροφίμων και άλλα, πλήττονται άμεσα από τη δημογραφική μείωση των κεντρικών συνοικιών του δήμου. Παράλληλα, αρκετά καταστήματα στο αθηναϊκό κέντρο κλείνουν και παράλληλα μεγάλα εμπορικά κέντρα κατασκευάζονται στα προάστια, εξυπηρετώντας τις καταναλωτικές ανάγκες των κατοίκων.

Δημοτικές Κοινότητες	Συνοικίες	Πληθυσμός
1 ^η	Ιλίσια, Κολωνάκι, Λυκαβηττός, Μουσείο-Εξάρχεια, Άγιος Κωνσταντίνος-Πλατεία Βάθης, Εμπορικό Τρίγωνο-Πλάκα, Κουκάκι-Μακρυγιάννη, Πλατεία Άρεως - Ευελπίδων	75 810
2 ^η	Ζάππειο, Ωδείο, Παγκράτι, Προφήτης Ηλίας, Γούβα, Δουργούτι, Νέος Κόσμος, Α' Νεκροταφείο, Στάδιο	103 044
3 ^η	Ακρόπολη, Άνω-Κάτω Πετράλωνα, Ρουφ, Βοτανικός	46 508
4 ^η	Κολωνός, ΟΣΕ, Ακαδημία Πλάτωνος, Κολοκυνθού, Σεπόλια, Νιρβάνα	85 629
5 ^η	Άγιος Ελευθέριος, Πρόμπονα, Ριζούπολη, Άνω Πατήσια, Πατήσια	98 665
6 ^η	Πλατεία Αμερικής, Πλατεία Αττικής, Άνω Κυψέλη, Κυψέλη, Νέα Κυψέλη	130 582
7 ^η	Γκύζη, Πολύγωνο, Γηροκομείο, Ελληνορώσων-Ερυθρός, Αμπελόκηποι, Γουδή, Κουντουριώτικα	123 848
Σύνολο		664 046

Πίνακας 2.2. Κατανομή μόνιμου πληθυσμού Δήμου Αθηναίων

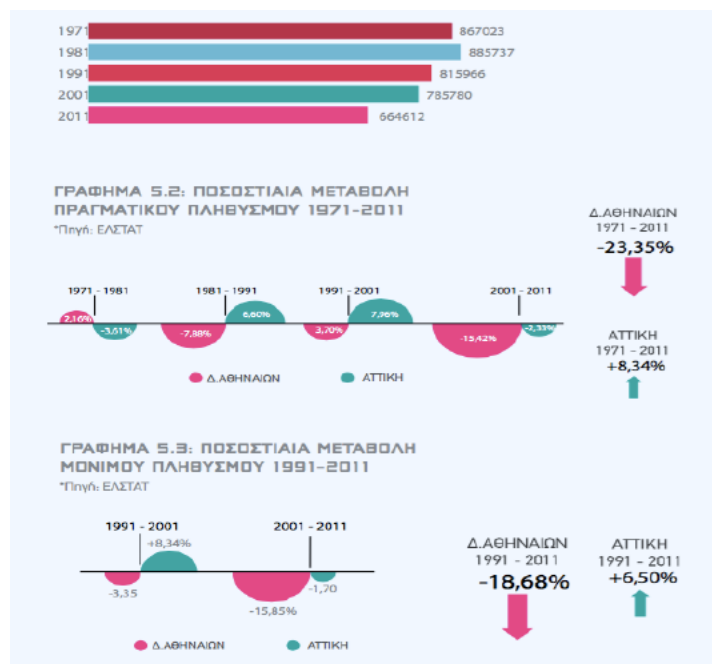
Πηγή: <http://www.wikipedia.com>

Δημοτικές Κοινότητες	Έκταση (στρέμματα)	Πληθυσμός (Ε.Σ.Υ.Ε. 2001)	Πληθυσμός (Ε.Σ.Υ.Ε. 2011)	Ποσοστό μείωσης πληθυσμού
1 ^η	6 786	100 936	75 810	25%
2 ^η	4 861	126 932	103 004	19%
3 ^η	6 053	54 794	46 508	15%
4 ^η	4 489	92 310	85 629	7%
5 ^η	4 018	105 539	98 665	7%
6 ^η	4 012	162 366	130 582	20%
7 ^η	7 733	146 289	123 848	15%
Σύνολα	37 954	789 166	664 046	15.85%

Πίνακας 2.3. Μεταβολή πληθυσμού Δημοτικών Κοινοτήτων Αθήνας 2001-2011

Πηγή: <http://www.wikipedia.com>

Εικόνα 2.2. Μεταβολή πληθυσμού Δημοτικών Κοινοτήτων Αθήνας 1991-2011
Πηγή: Αθήνα, Αναδυόμενη Μητρόπολη, Ιούνιος 2016

Ρίχνοντας μια ματιά στις δημογραφικές τάσεις στο Δήμο Αθηναίων αρκετά χρόνια πίσω, διαπιστώνεται πως στις μεταπολεμικές δεκαετίες, η πληθυσμιακή αύξηση του δήμου Αθήνας, αλλά και του συνόλου του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτεύουσας συνεχίζεται: οι πιέσεις που δέχονται οι αγροτικές περιοχές λόγω του εμφυλίου, αλλά και η ανάγκη ανεύρεσης καλύτερων οικονομικών δυνατοτήτων, διαμορφώνουν έντονες συνθήκες αστικοποίησης τις δεκαετίες 1950 και 1970 (Κοτζαμάνης και Μαράτου Αλιπραντή, 1994).

Από τις δεκαετίες 1980-1990, η χωρική κατανομή στα όρια του ΠΣΠ διαφοροποιείται: παρόλο που ο συνολικός πληθυσμός δεν φαίνεται να μειώνεται, οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των δήμων είναι μεγάλες. Ο Δήμος Αθηναίων και οι όμοροι κεντρικοί δήμοι χάνουν πληθυσμό, σε αντίθεση με τα βορειοανατολικά και νοτιοανατολικά προάστια. Βασικές αιτίες αυτής της μετακίνησης είναι οι μεγάλες πυκνότητες δόμησης, οι υποβαθμισμένες περιβαλλοντικές συνθήκες και η μη δυνατότητα αύξησης των συντελεστών δόμησης στους κεντρικούς δήμους, σε αντιδιαστολή με την εντατική οικοδομική δραστηριότητα που εμφανίζεται από τη δεκαετία του 1990 και αφορά κυρίως τις νέες περιοχές κατοικίας στα προάστια (Πολύζος και Βαταβάλη, 2011). Τα νοτιοανατολικά προάστια της Αττικής συγκεντρώνουν τις ανώτερες και μεσαίες-ανώτερες κοινωνικο-επαγγελματικές κατηγορίες του πληθυσμού. Αντίθετα, η δυτική Αττική συγκεντρώνει τα χαμηλότερα και μεσαία-χαμηλότερα κοινωνικο-επαγγελματικά στρώματα.

2.3. Πολεοδομικά Στοιχεία

Η χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση του Δήμου Αθηναίων είναι το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων πολιτικής, των προτεραιοτήτων, των μέτρων και των προγραμμάτων που προβλέπονται ως αναγκαίων για τη χωροταξική, πολεοδομική και οικιστική οργάνωση της Αττικής και την προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας στηρίζεται σε προβολές πληθυσμιακών και οικονομικών μεγεθών και αναπτυξιακών προβλέψεων με χρονική διάρκεια έως και το έτος 2021 και καθορίζεται από το Νόμο 4277/31-07/2014 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 156/Α/01-08-2014).

2.3.1. Οργάνωση λιανικού εμπορίου

Όσον αφορά την οργάνωση δραστηριοτήτων λιανικού εμπορίου, το ΡΣΑ προτείνει τους παρακάτω βασικούς άξονες:

- Η αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του πλέγματος των εμπορικών δραστηριοτήτων γίνεται κατά προτεραιότητα εντός της πόλης, σε συνάρτηση με τους αναπτυξιακούς πόλους και τα κέντρα πόλεων όλων των βαθμίδων, με γνώμονα την ισόρροπη ανάπτυξη της Περιφέρειας και την υποστήριξη της Πολυκεντρικότητας.
- Σκοπός είναι η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για τη διατήρηση και ανάπτυξη όλων των μορφών λιανικού εμπορίου και για την παροχή πολλαπλών επιλογών στους κατοίκους αλλά και σε αυτούς που εξυπηρετούνται από την κάθε περιοχή.
- Ο καθορισμός των χρήσεων λιανικού εμπορίου γίνεται με γνώμονα την υποστήριξη της πολυκεντρικής δομής της Περιφέρειας Αττικής και την ενίσχυση των προτεινόμενων πολεοδομικών κέντρων, με αποτροπή της γραμμικής ανάπτυξης εκτός κέντρων και ιδιαίτερα κατά μήκος των αξόνων του βασικού οδικού δικτύου.
- Η χωρική οργάνωση των εμπορικών δραστηριοτήτων εναρμονίζεται με τις επιταγές της βιώσιμης ανάπτυξης, με ιδιαίτερη μέριμνα για τον περιορισμό των μετακινήσεων και για τα θέματα εξοικονόμησης ενέργειας.
- Οι εμπορικές επιφάνειες μικτής επιφάνειας άνω των 5 000 τ.μ. θεωρούνται μητροπολιτικής ή διαδημοτικής εμβέλειας και εγκρίνονται μετά από άδεια χωροθέτησης. Στην άδεια χωροθέτησης εξετάζονται οι επιπτώσεις της εγκατάστασης στη χωροταξική διάρθρωση της ευρύτερης περιοχής, στη σύνδεση με τυχόν υφιστάμενα εμπορικά κέντρα, στην κυκλοφορία και στο περιβάλλον, στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Χωροθετούνται εντός του αστικού ιστού και ειδικότερα στις περιοχές των πολεοδομικών κέντρων, με ενθάρρυνση της επανάχρησης υφιστάμενων κελυφών. Μπορούν, επίσης, να χωροθετούνται στα πλαίσια προγραμμάτων αστικής ανασυγκρότησης, εντός του αστικού ιστού, αλλά εκτός των ήδη διαμορφωμένων πολεοδομικών κέντρων, σε περιοχές ανενεργών χρήσεων (brownfields) ή σε φθίνουσες

και υποβαθμισμένες περιοχές, όπου μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτης για την αναβάθμισή τους με τον προσδιορισμό νέων κεντρικών χρήσεων, με προϋπόθεση την εξυπηρέτησή τους από Μέσα Σταθερής Τροχιάς.

Για την υποστήριξη του μικρού / τοπικού εμπορίου στον αστικό ιστό προωθούνται συγκεκριμένα μέτρα ως εξής:

- Υποστήριξη της λειτουργίας «συστάδων εμπορικών επιχειρήσεων», σε συνδυασμό με προγράμματα αναβάθμισης του περιβάλλοντος αστικού ιστού. Χωροθέτηση αυτών των συστάδων είτε στα πολεοδομικά κέντρα, είτε σε καθορισμένες τουριστικές περιοχές. Σε συνεργασία με την αυτοδιοίκηση, προώθηση αντίστοιχων προγραμμάτων στα οποία περιλαμβάνονται μέτρα για την αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και την αισθητική αναβάθμιση των κτιρίων και των καταστημάτων.
- Στρατηγικές παρεμβάσεις αναβάθμισης κεντρικών περιοχών, με θεματικούς θύλακες εμπορίου, είτε μέσω της δημιουργίας θυλάκων νέων επιχειρήσεων με επανάχρηση κτιριακού δυναμικού σε υποβαθμισμένες περιοχές, είτε μέσω της ανάδειξης παραδοσιακών εμπορικών συγκεντρώσεων και του χαρακτηρισμού τμημάτων δρόμων ή συνόλων ως αξόνων εξειδικευμένης εμπορικής δραστηριότητας, όπως ανάδειξης της Κεντρικής Αγοράς στην Αθηνάς και της οδού Ευριπίδου ως δρόμου των μπαχαρικών.
- Προώθηση μικτών επιχειρηματικών ταυτοτήτων, όπως ο συνδυασμός της εμπορικής χρήσης με χώρο πολιτισμού, με χώρο αναψυχής κ.ά., καθώς και η υποστήριξη της δικτύωσης των εμπορικών επιχειρήσεων, σε συνεργασία και με την αυτοδιοίκηση.

2.3.2. Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας

Σε επίπεδο δήμου, το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Φ.Ε.Κ. 80Γ/4-2-1988) αποτελεί ένα κατευθυντήριο σχέδιο για την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη της πόλης. Το ΓΠΣ όπως τροποποιήθηκε και ισχύει μέχρι σήμερα περιλαμβάνει την πολεοδομική οργάνωση του Δήμου σε 7 Δημοτικές Κοινότητες, 38 συνοικίες και 129 πολεοδομικές ενότητες (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αθηναίων 2015-2019, 2015). Παράλληλα, το 2013 εκπονήθηκε Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) με στόχο την ολοκληρωμένη παρέμβαση στην περιοχή του ιστορικού κέντρου της Αθήνας. Όσον αφορά την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, το ΣΟΑΠ προτείνει μια σειρά Αξόνων και ειδικών Ενεργειών. Ενδεικτικά, ορισμένες από αυτές είναι (Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, 2013):

- Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας με στόχο τη συνέχιση των δραστηριοτήτων στήριξης των επιχειρήσεων ιδιαίτερα των νέων επιχειρήσεων και των νέων σε ηλικία επιχειρηματιών, ιδιαίτερα των επιχειρήσεων που έχουν καινοτομικό προσανατολισμό.
- Φόρουμ Ιδεών Νέων Επιχειρηματιών και Επαφή τους με Χρηματοδότες.

Ένα φόρουμ ιδεών νέων επιχειρηματιών θα μπορούσε να αποτελέσει μια αξιόπιστη και συστηματική πλατφόρμα, μέσα από την οποία οι μεν νέοι επιχειρηματίες θα έχουν τη δυνατότητα να εκθέσουν τις επιχειρηματικές τους ιδέες και να αναζητήσουν χρηματοδότηση

- Εκδηλώσεις Προώθησης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας Νέων. Η προτεινόμενη δράση επιχειρεί να αλλάξει τη νοοτροπία αυτή και να καταστήσει την επιχειρηματικότητα ελκυστική επιλογή απασχόλησης, ιδιαίτερα για τους νέους.
- Ενίσχυση της πολιτικής ταυτότητας της πόλης και της αξίας της ως τουριστικού προορισμού.
- Σύστημα εντοπισμού, καταγραφής και παρακολούθησης δυναμικών θυλάκων επιχειρηματικότητας.

Αφορά στη δημιουργία ενός συστήματος εντοπισμού, καταγραφής και παρακολούθησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας στις περιοχές παρέμβασης, με στόχο τον προσδιορισμό, την ανάδειξη δυναμικών τομέων, αναδυόμενων ευκαιριών, σε σχέση με την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, η οποία αποτελεί βασική συνιστώσα της επιδιωκόμενης ανάπτυξης.

- Ενίσχυση και αύξηση δράσεων τέχνης στο δημόσιο χώρο
Έμφαση στις εικαστικές τέχνες με άξονα την αξιοποίηση των ορατών πίσω/ πλάγιων όψεων των παλιών (κυρίως) πολυκατοικιών που υποβαθμίζουν το τοπίο.
- Ειδικά Μέτρα στήριξης του εμπορίου στο κέντρο της Αθήνας
  - Κίνητρα για τη διατήρηση, την επαναφορά και την ανάπτυξη θεματικών αγορών στο εσωτερικό κέντρο της Αθήνας και σε συνοικίες στις οποίες υπάρχει μεγάλος αριθμός κενών καταστημάτων.
  - Προγραμματισμός ειδικών θεματικών bazaar, ή προσαρμογή του ωραρίου καταστημάτων ειδικά για την περίοδο των εκπτώσεων. Στόχος είναι ορισμένες περιοχές να προσελκύσουν επισκέπτες που θα ενισχύσουν και τα καταστήματα της περιοχής. Τυχόν πρόσθετες εγκαταστάσεις που θα αναπτύσσονται στα θεματικά bazaar θα πρέπει να μην οδηγούν σε αθέμιτο ανταγωνισμό σε βάρος των καταστημάτων αλλά, κυρίως, να παρέχουν πρόσθετα στοιχεία ενδιαφέροντος για ολοκληρωμένη παρέμβαση στο Κέντρο της Αθήνας.
  - Προβολή της περιοχής ή/και της συγκεκριμένης εμπορικής περιόδου (πχ. εκπτώσεις, bazaar, περίοδος προσφορών κλπ.) πανελλαδικά και σε γειτονικές χώρες.

2.3.3. Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικών υποδομών

Στο πλαίσιο του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνα / Αττική 2021, αναγνωρίζονται κατ' αρχήν οι περιοχές ιδιαίτερης πολιτιστικής, ιστορικής ή τοπιακής αξίας, οι οποίες συνιστούν σημαντικό

δυναμικό, ενώ παράλληλα, διατυπώνονται γενικές κατευθύνσεις για τη σύνταξη μελετών και την προώθηση μέτρων και προγραμμάτων για τις περιοχές αυτές το πλαίσιο ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. Ενδεικτικά, οι βασικοί άξονες πολιτικής αυτών των προσεγγίσεων είναι:

- Προστασία και ανάδειξη του Ιστορικού Κέντρου της Αθήνας, με τα εξής έργα και προγράμματα:
  - ο Προωθούνται μελέτες προστασίας και ανάδειξης του φυσικού χώρου, του πολεοδομικού ιστού, των παραδοσιακών και ιστορικών δραστηριοτήτων, των πλατειών, των κτισμάτων και όλων των λοιπών στοιχείων που συνθέτουν την εικόνα του Ιστορικού Κέντρου.
  - ο Προγράμματα αναπλάσεων ελεύθερων χώρων, πλατειών, μεγάλων δρόμων και επέκτασης πεζοδρόμων. Τα στοιχεία αυτά προστατεύονται, αναδεικνύονται και συνδυάζονται μεταξύ τους και με το λοιπό πολιτιστικό απόθεμα, με τελικό αποτέλεσμα την ανάδειξη του χαρακτήρα του Ιστορικού Κέντρου.
  - ο Μελέτες και μέτρα ώστε να εξασφαλιστεί η ολόημερη χρήση των περιοχών του Ιστορικού Κέντρου από μόνιμους κατοίκους, εργαζόμενους ή επισκέπτες. Λαμβάνονται μέτρα για την εγκατάσταση της χρήσης κατοικίας ή επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε κτίρια της ευρύτερης κεντρικής περιοχής.
- Προστασία και ανάδειξη Πολεοδομικών Ενοτήτων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:
  - ο Γίνεται προσπάθεια παροχής πολεοδομικών, οικονομικών, φορολογικών και άλλων κινήτρων με στόχο την προστασία των παραδοσιακών χρήσεων και δραστηριοτήτων, καθώς και την προστασία και διατήρηση των παραδοσιακών επαγγελμάτων.
- Αξιοποίηση του κενού κτιριακού αποθέματος και ένταξη του πολιτισμού στην πολιτική των αναπλάσεων:
  - ο Προωθείται και ολοκληρώνεται η καταγραφή και ανάδειξη μεμονωμένων κτιρίων, χώρων ή εγκαταστάσεων σε όλο τον αστικό χώρο της Αττικής. Τα κτίρια αυτά αποτελούν σημαντικά πολεοδομικά στοιχεία αναφοράς.
  - ο Για τα κτίρια, χώρους και εγκαταστάσεις που αναγνωρίζονται ως σημαντικά, προωθείται η κήρυξή τους ως διατηρητέων, η χωροθέτηση σε αυτά επιθυμητών και συμβατών χρήσεων και δραστηριοτήτων, η ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής τους σε συνδυασμό με χώρους αναψυχής, πεζοδρόμους, μνημεία και άλλα αρχιτεκτονικά σύνολα.
  - ο Για την προστασία και ανάπλαση των πλατειών, προωθείται πρόγραμμα αναπλάσεων, ώστε να επανέλθουν σε αυτές οι δραστηριότητες περιπάτου, αναψυχής και πολιτισμού.
- Ανάδειξη και διασύνδεση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων:

- Καθορίζονται ζώνες προστασίας μνημείων και αρχαιολογικών χώρων και ρυθμίζονται με ειδικές διατάξεις χρήσεων γης, τόσο ο άμεσος, όσο και ο ευρύτερος περιβάλλον χώρος τους.
- Προωθείται η ανάδειξη των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, η οποία εξασφαλίζεται με επέκταση των αρχαιολογικών ανασκαφών, ένταξή τους ευρύτερους χώρους περιπάτου, αναψυχής και πρασίνου, μορφολογικές επεμβάσεις στις όψεις των κτιρίων επί αρχαιολογικών χώρων και γενικώς με βελτίωση των συνθηκών περιβάλλοντος από λειτουργική, αισθητική και αντιληπτική άποψη.
- Ανάδειξη και δημιουργία «διαδρομών πολιτισμικής διαχρονικότητας» στην πόλη:
  - Προωθούνται προγράμματα για την οργάνωση των πολιτιστικών περιπάτων της Αττικής, ει δυνατόν κατά ίχνος των αρχαίων δρόμων και μονοπατιών, ώστε να διέρχονται ή να καταλήγουν σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία της φύσης, παραδοσιακούς οικισμούς, ιστορικούς τόπους και να συνδέονται με τον πολεοδομικό ιστό της Πρωτεύουσας, το αστικό και περιαστικό πράσινο και τους ορεινούς όγκους.
  - Ολοκληρώνεται το πρόγραμμα σύνδεσης και ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων που περιλαμβάνει μελέτες και έργα ανάδειξης και επέκτασης ανασκαφών σε αρχαιολογικούς χώρους, καθώς επίσης και για τη διαμόρφωση και ανάδειξη των διαδρομών που συγκροτούν το σύνολο του δικτύου πολιτιστικών περιπάτων στην Αττική. Στο δίκτυο αυτό αρθρώνονται όλοι οι χώροι μνημειακού, πολιτιστικού, ιστορικού, αρχιτεκτονικού και φυσικού ενδιαφέροντος, τοπικής ή υπερτοπικής εμβέλειας, καθώς και το σύνολο των ελεύθερων χώρων.
  - Αναδεικνύονται ο Μεγάλος Αρχαιολογικός Περίπατος και οι άξονες πάνω στους οποίους βρίσκονται οι σημαντικότεροι χώροι πολιτισμού της Πρωτεύουσας: Μέγαρο Μουσικής - Εθνική Πινακοθήκη – Βυζαντινό Μουσείο – Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης – Μουσείο Μπενάκη – Ίδρυμα Θεοχαράκη – Νομισματικό Μουσείο – Τριλογία – Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο μέσω Βασιλίσσης Σοφίας – Πανεπιστημίου – Πατησίων και Εθνική Πινακοθήκη – Ωδείο Αθηνών – Καλλιμάρμαρο – Ολυμπείο – Ζάππειο μέσω Βασιλέως Κωνσταντίνου – Βασιλίσσης Όλγας.
- Ενισχύονται νέες «πολιτιστικές διαδρομές» και συνδέσεις ως εξής:
  - Σύνδεση Νέου Μουσείου Ακροπόλεως με Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, μέσω της Πανεπιστημίου
  - Σύνδεση Ιστορικού Κέντρου Αθήνας / Κεραμεικού με αρχαιολογικό χώρο Ελευσίνας

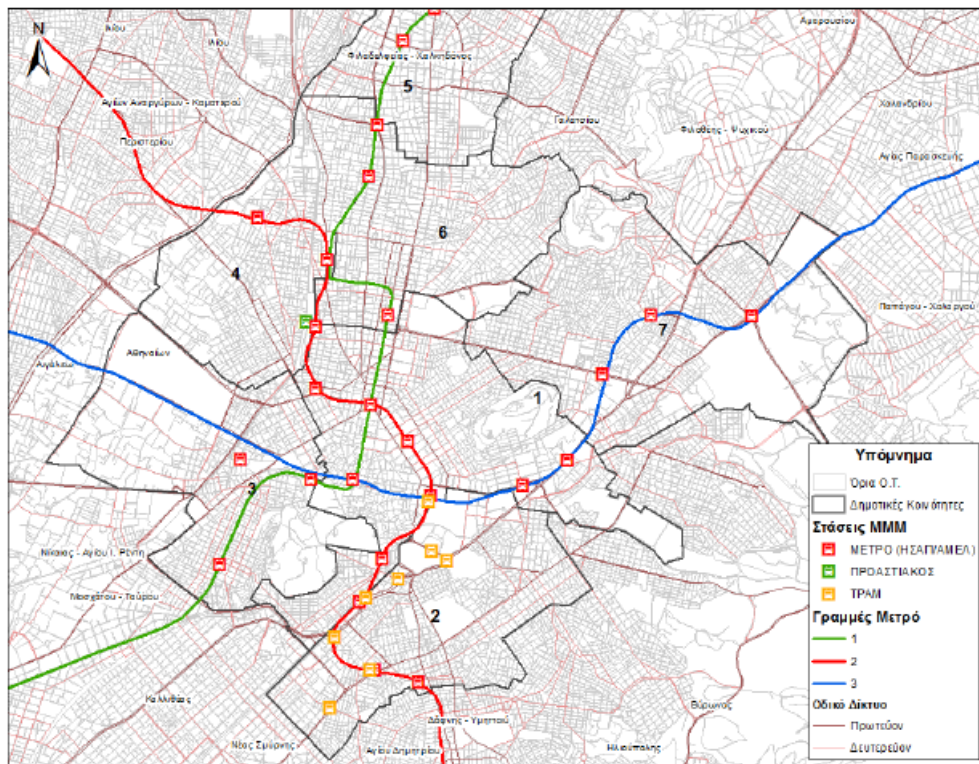
- Ένταξη στο ενιαίο δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών των περιοχών Αρδηττού, Λυκαβηττού και Πεδίου του Άρεως.
- Χωροθετούνται πολιτιστικές δραστηριότητες και αξιολογούνται ως στοιχείο αναβάθμισης περιοχών, με έντονη και αμφίδρομη σχέση με τον ευρύτερο χώρο, που θα πρέπει να συνεκτιμάται στον πολεοδομικό σχεδιασμό κάθε κλίμακας. Σε επίπεδο προτεραιοτήτων και κριτηρίων για τη χωροθέτηση των πολιτιστικών χρήσεων και υποδομών, εφαρμόζονται τα ακόλουθα:
  - Ενισχύονται οι πολιτιστικές εκδηλώσεις κλίμακας πόλης και γειτονιάς, προκειμένου να φιλοξενήσουν σύγχρονες δραστηριότητες ενταγμένες στα δίκτυα βιβλίου και βιβλιοθηκών, μουσικής, χορού, εικαστικής και αρχιτεκτονικής δημιουργίας, κινηματογράφου, θεάτρου, φωτογραφίας, λαογραφίας και πολιτιστικής οργάνωσης και διαχείρισης.
  - Διευρύνεται η δυνατότητα οργάνωσης μη μόνιμων εκδηλώσεων, καλλιτεχνικού ή πολιτιστικού περιεχομένου εντός ή πλησίον μνημείων, αρχαιολογικών χώρων ή χώρων μνημειακού χαρακτήρα της Αττικής, με την προϋπόθεση ότι οι χώροι και τα μνημεία δεν θα κινδυνεύουν από αυτές τις δραστηριότητες.
  - Νέες μόνιμες εγκαταστάσεις οργάνωσης καλλιτεχνικών ή πολιτιστικών εκδηλώσεων χωροθετούνται στην Αθήνα, με κριτήρια τη συσχέτιση του επιλεγόμενου χώρου με το είδος ή το θέμα των δραστηριοτήτων, τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων μητροπολιτικού χαρακτήρα, κατά το δυνατόν στο κέντρο της Πρωτεύουσας, την κατά προτεραιότητα χωροθέτηση σε περιοχές συνδεδεμένες με τους πολιτιστικούς περιπάτους της Αθήνας, την εξασφάλιση σύνδεσης και προσπέλασης των πολιτιστικών χώρων με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.
  - Για την ανάδειξη του διεθνή ρόλου της Αθήνας ως πολιτιστικής μητρόπολης, η βασική πολιτιστική της υποδομή συμπληρώνεται με νέες πολιτιστικές εγκαταστάσεις διεθνούς εμβέλειας, όπως Εθνική Λυρική Σκηνή, Εθνική Βιβλιοθήκη, Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών στην Ακαδημία Πλάτωνος, εκθεσιακοί χώροι Λαογραφικών Συλλογών.
  - Για τη συγκρότηση, προστασία και ανάδειξη του Ιστορικού Τοπίου της Αττικής, προωθείται πρόγραμμα καταγραφής, μελέτης και κήρυξης όλων των ιστορικών τοπίων, στα οποία περιλαμβάνονται ευρύτερες περιοχές που περιβάλλουν τόπους με ιστορικό ενδιαφέρον, μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, αρχαίες ή μεσαιωνικές διαδρομές, καθώς και περιοχές που έχουν διατηρήσει τη φυσιογνωμία τους αναλλοίωτη διαχρονικά.

Τέλος, το ΣΟΑΠ του 2013, προτείνει δράσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων που συνδέονται με θέατρα και χώρους πολιτισμού, καθώς παρατηρείται το φαινόμενο πολλά

θέατρα να μην πληρούν τις προϋποθέσεις του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου (Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, 2013).

2.4. Δίκτυα Μεταφορών

Το οδικό δίκτυο του Δήμου Αθηναίων είναι διαμορφωμένο στο μεγαλύτερο μέρος του. Σύμφωνα με στοιχεία της Μελέτης Ανάπτυξης Μετρό, αποτελείται κατά 68% από οδούς μονής κατεύθυνσης, η πλειοψηφία των οποίων έχει πλάτος έως 15 μέτρα. Το 41% των οδών αυτών έχει μια λωρίδα κυκλοφορίας. Στις αρμοδιότητες του Δήμου ανήκει και η συντήρηση των υφιστάμενων. Τα πεζοδρόμια λογίζονται ως κοινόχρηστοι χώροι και κατασκευάζονται, ανακατασκευάζονται, επισκευάζονται και συντηρούνται με σκοπό να διασφαλίζεται η συνεχής, ασφαλής και χωρίς εμπόδια κυκλοφορία των πεζών σε όλη την επιφάνειά τους και η χρήση τους από άτομα με ειδικές ανάγκες, εφόσον επιτρέπεται από τη μορφολογία του εδάφους. Σε σημαντικό τμήμα του υπάρχοντος δικτύου, έχει διαπιστωθεί δυσκολία προσπέλασης των πεζοδρομίων και διαβάσεων οδών, εξαιτίας κυρίως των υφιστάμενων κακοτεχνιών, της αυθαίρετης κατάληψης από μόνιμα εμπόδια και της παράνομης στάθμευσης οχημάτων.

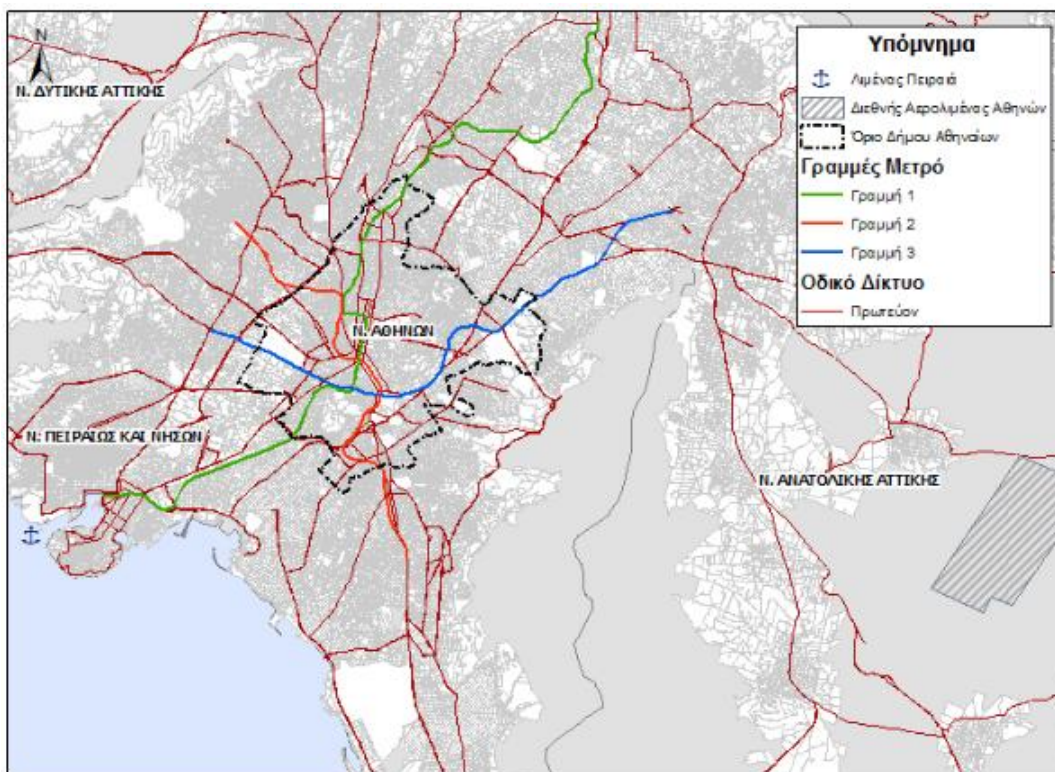
Εικόνα 2.3. Κύριοι οδικοί άξονες και δίκτυο μέσων σταθερής τροχιάς Δήμου Αθηναίων

Πηγή: Geospatial Enabling Technologies Ε.Π.Ε., 2010

2.4.1. Στοιχεία κυκλοφορίας

Οι αιχμές της κυκλοφορίας στο οδικό δίκτυο του Δήμου Αθηναίων, εμφανίζονται στο χρονικό διάστημα 07:00-09:00 και 14:00-16:00. Η ωριαία κυκλοφορία, κατά τις περιόδους αυτές ανέρχεται σε ποσοστό 6-7% της συνολικής ημερήσιας κυκλοφορίας. Στην περιοχή του Δακτυλίου, η κυκλοφορία διατηρείται σε υψηλά επίπεδα από τις 08:00 έως τις 21:00, χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας κυκλοφοριακά κορεσμένης περιοχής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αθηναίων 2015-2019, 2015). Η εκτεταμένη χρήση του Ι.Χ. δεν ωφελεί στην αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και άρα λειτουργεί αρνητικά ως προς την επισκεψιμότητα του κέντρου. Αντιθέτως, οι μεγάλες εμπορικές επιφάνειες στα προάστια της πόλης, οι οποίες διαθέτουν χώρους στάθμευσης και είναι προσβάσιμες με το ΙΧ αυτοκίνητο, εντείνουν τον ανταγωνισμό εις βάρος του εμπορικού κέντρου της Αθήνας.

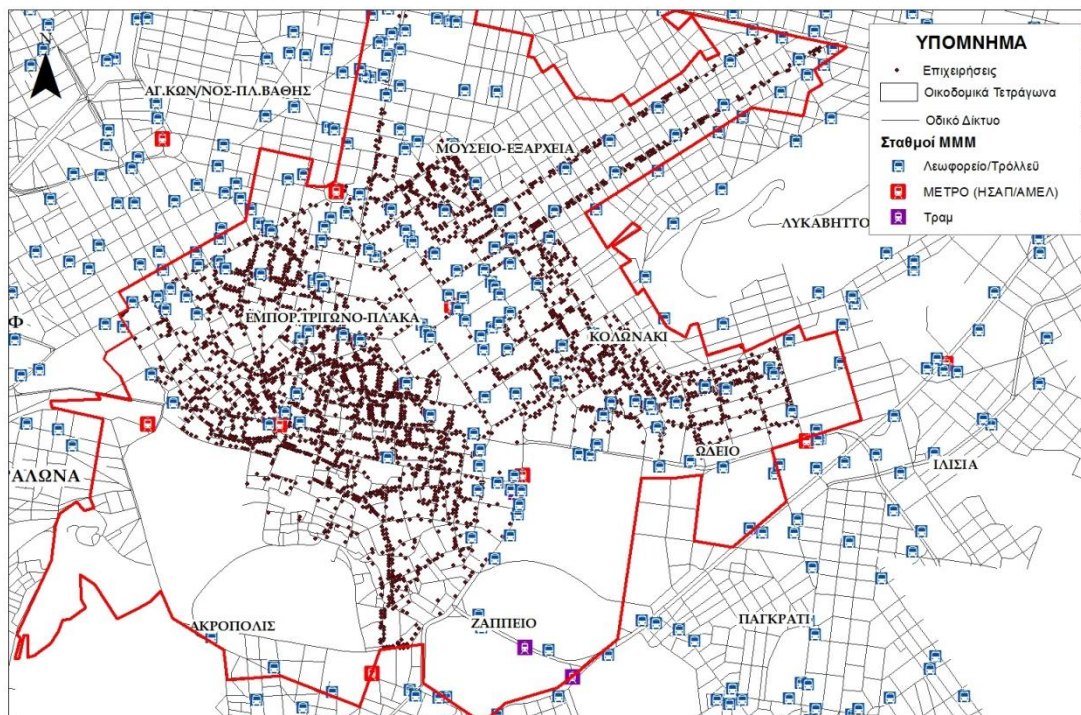
Εικόνα 2.4. Προσβασιμότητα και κύριες συνδέσεις στο Δήμο της Αθήνας

2.4.2. Δίκτυο Μέσων Μαζικής Μεταφοράς Δήμου Αθηναίων

Η Αθήνα διαθέτει σήμερα ένα υψηλού επιπέδου δίκτυο μέσων μαζικής μεταφοράς που εποπτεύεται από τον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (Ο.Α.Σ.Α. Α.Ε.). Το δίκτυο έχει βασικό κορμό τα μέσα σταθερής τροχιάς (Μετρό, Τραμ, Προαστιακός) και πλαισιώνεται με τα μέσα του οδικού δικτύου (Λεωφορεία, τρόλεϊ). Στο αθηναϊκό κέντρο, το δίκτυο καλύπτει

επαρκώς την περιοχή, διευκολύνοντας κατά πολύ την προσβασιμότητα. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται στην Εικόνα 2.5., η οποία εμφανίζει το σύνολο των ενεργών επιχειρήσεων, σύμφωνα με τις καταγραφές του φορέα INEMY-ΕΣΕΕ το Σεπτέμβριο του 2015 και παράλληλα απεικονίζει την πληθώρα των σταθμών λεωφορείων, τρόλεϊ, τραμ και Μετρό.

Το Μετρό συνδέει απευθείας το κέντρο της πόλης με το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος», εξασφαλίζοντας την άμεση σύνδεση της Αθήνας με τους διεθνείς προορισμούς και την εύκολη διέλευση των κατοίκων και τουριστών. Ακολουθώντας, στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζονται οι κύριες συνδέσεις της Αθήνας με την υπόλοιπη Αττική καθώς και με το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών και τον Λιμένα του Πειραιά. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η προσβασιμότητα στο δήμο και διευκολύνεται η κίνηση επισκεπτών και εμπορευμάτων.

Εικόνα 2.5: Σύνολο επιχειρήσεων στο αθηναϊκό κέντρο και κοντινοί σταθμοί Μέσων Μαζικής Μεταφοράς

Πηγή: Στοιχεία επιχειρήσεων από την καταγραφή του φορέα INEMY-ΕΣΕΕ, Σεπτέμβριος 2015

2.5. Αστικό Πράσινο

Το πράσινο και ιδιαίτερα το αστικό πράσινο συντελεί στην απορρύπανση της επιβαρυμένης ατμόσφαιρας, την αισθητική και την εν γένει βιωσιμότητα του αστικού χώρου, στην κοινωνική, ψυχολογικά και οικονομική διέξοδο του ανθρώπου της πόλης και στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και αισθητικής. Στην ευθύνη του Δήμου Αθηναίων ανήκει η

διαχείριση περίπου 100 000 δένδρων των δενδροστοιχειών στους οδικούς άξονες και 1 340 χώρων πρασίνου, συνολικής έκτασης πρασίνου 3 350 στρεμμάτων περίπου και στις επτά Δημοτικές Κοινότητες.

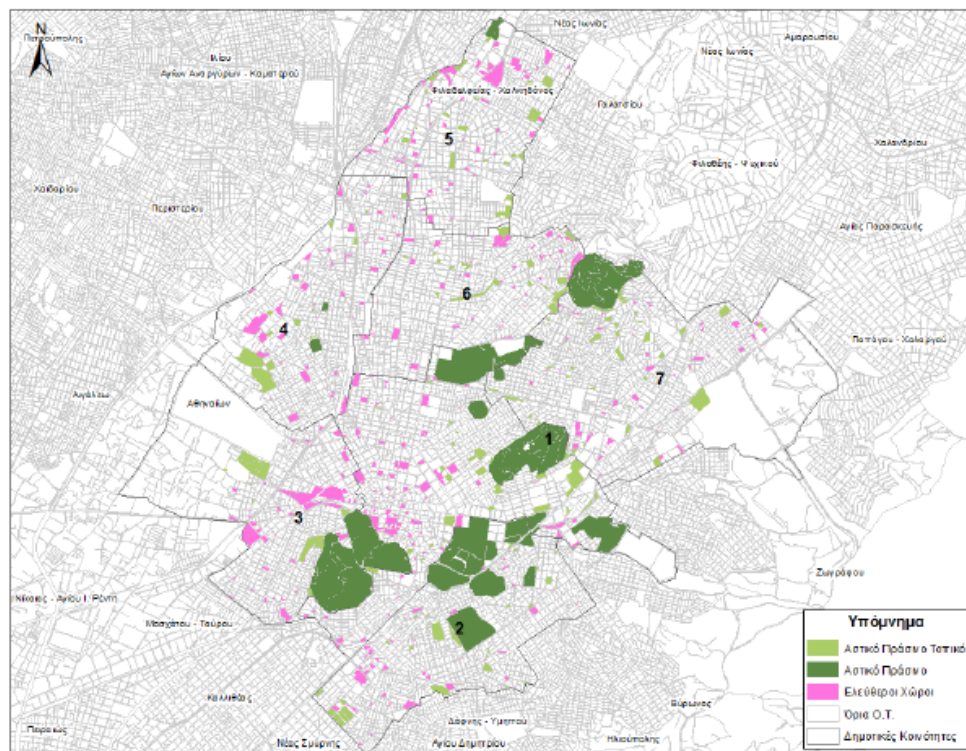
ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ													
	1η		2η		3η		4η		5η		6η		Αριθμός	7η
	Αριθμός	Έκταση	Αριθμός	Έκταση	Αριθμός	Έκταση	Αριθμός	Έκταση	Αριθμός	Έκταση	Αριθμός	Έκταση		
ΑΛΗΛΟΦΟΙ-ΔΑΣΥΛΙΑ-ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ	11	591700	15	283000	11	851330	8	148800	4	23035	8	142200	10	172480
ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ					1	240000								
ΠΛΑΤΕΙΕΣ	83	91409	48	52279	29	57782	27	37272	47	87923	20	57813	45	53202
ΤΡΙΤΟΝ Α & ΝΗΣΩΣΙΣ	51	11938	55	14884	21	8895	20	5357	18	5248	30	7889	57	14078
ΠΕΣΟΔΡΟΜΟΙ	83	12405	32	8315	37	8858	23	5819	28	8381	28	49817	28	4859
ΠΑΡΤΕΡΙΑ	34	5118	4	1235	9	7850	12	4524	10	2438	11	5184	12	2892
ΖΑΡΝΤΙΝΙΕΡΕΣ	8	48			3	430	2	29			1	50	1	30
ΚΛΙΜΑΚΕΣ	54	5928	39	3049	7	251					37	8885	80	14395
ΣΧΟΛΕΙΑ	10	8150	18	1733	23	7000	21	8574			18	3850	14	880
ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ	1	80	5	785			3	295	2	198			9	4215
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ	5	2005	1	82	12	4794			28	12475	8	18500	8	3370
ΛΟΙΠΟΙ ΧΩΡΟΙ			8	7815			2	4560	1	350	7	2188	2	550
ΣΥΝΟΛΟ	298	728777	219	373177	153	1186788	116	210830	132	140628	164	293756	242	270329
ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ					154000 (2^η ΔΚ)									
ΣΥΝΟΛΟ					1325 χώροι									
ΕΚΤΑΣΗ					3.355 στρ.									

Πίνακας 2.4. Χώροι Πρασίνου στις 7 Δημοτικές Κοινότητες του Δήμου Αθηναίων
 Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αθηναίων 2015-2019

Εντός ορίων του Δήμου Αθηναίων, εκτός των παραπάνω χώρων βρίσκονται και 73 χώροι πρασίνου συνολικής έκτασης πρασίνου 1 570 στρεμμάτων, οι οποίοι ανήκουν στην ευθύνη άλλων φορέων. Οι πλατείες και οι πράσινοι χώροι της Αθήνας, όπως τα άλση και τα πάρκα, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ιδανικούς χώρους για αναψυχή και κοινωνική συναναστροφή, εάν προστατεύονταν επαρκώς από τις αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου, αλλά και από τους πολίτες (Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009). Η ελλιπής συντήρηση και προστασία του αστικού

πρασίνου, χαρακτηρίζει τη μεγάλη πλειοψηφία των ελεύθερων και πράσινων χώρων του κέντρου της πόλης, γεγονός που μπορεί να επηρεάζει αρνητικά την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις πολιτιστικές διαδρομές.

Εικόνα 2.6. Χώροι αστικού πρασίνου και ελεύθεροι χώροι στο Δήμο Αθηναίων

Πηγή: Στοιχεία από ερευνητικό πρόγραμμα «Καταγραφή, αξιολόγηση και προτάσεις αντιμετώπισης των δυσλειτουργιών του δικτύου βρεφονηπιακών σταθμών στο Δήμο Αθηναίων», 2013

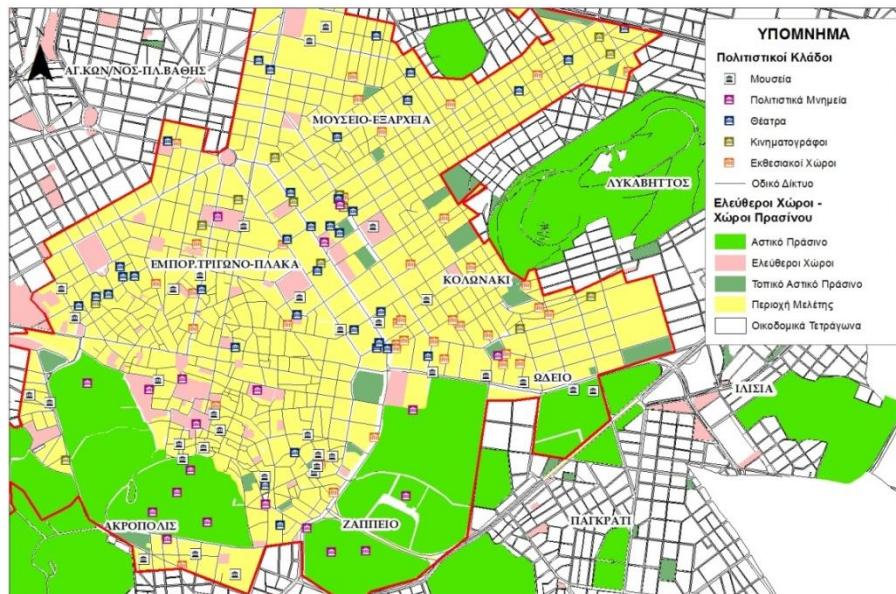
2.6. Πολιτιστικοί Χώροι

Η Αθήνα και ιδιαίτερα το ιστορικό κέντρο διαθέτει πολλά αξιοθέατα, αρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικά μνημεία, νεοκλασικά κτίρια, μουσεία, πινακοθήκες, εκθεσιακούς χώρους-γκαλερί, κινηματογράφους αλλά και θέατρα. Ο ιερός βράχος της Ακροπόλεως, με τον Παρθενώνα, το Ερέχθειο, τα Προπύλαια και το ναό της Απτέρου Νίκης είναι από τους δημοφιλέστερους αρχαιολογικούς προορισμούς. Η πλειονότητα των αρχαιολογικών χώρων βρίσκεται στο Ιστορικό Κέντρο της Πρωτεύουσας. Το πολιτιστικό απόθεμα που συσσωρεύεται στην ευρύτερη περιοχή του ιστορικού κέντρου καθιστά τη ζώνη αυτή το επίκεντρο της εμπορικής και τουριστικής δραστηριότητας της σύγχρονης Αθήνας και μεταξύ άλλων περιλαμβάνει (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αθήνας 2015 – 2019):

- Το Μεγάλο Περίπατο που ενώνει τους Στύλους του Ολυμπίου Διός, την Ακρόπολη και το Νέο Μουσείο της, το μνημείο Φιλοπάππου, την Αρχαία και Ρωμαϊκή Αγορά και τον Κεραμεικό

- Την Αγορά, κέντρο της δημόσιας ζωής των Αθηναίων στους αρχαίους χρόνους
- Το Θέατρο του Διονύσου που θεωρούνταν ως λίκνο της τραγικής ποίησης, όντας το πρώτο θέατρο του δυτικού κόσμου που δημιουργείται μέσα στο ιερό τέμενος του Διονύσου
- Το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού, που φιλοξενεί μέχρι σήμερα μουσικές και θεατρικές παραστάσεις
- Το Λόφο Των Νυμφών – Πνύκα και το Λόφο των Μουσών – Φιλοπάππου
- Τη Βιβλιοθήκη του Ανδριανού και τη Ρωμαϊκή Αγορά
- Πληθώρα αξιοθέατων όπως το Λουτρό των Αέρηδων, το Παναθηναϊκό Στάδιο κ.α.
- Πάνω από 20 εκκλησίες που συνιστούν τις χριστιανικές κοινότητες της Αθήνας και μεταδίδουν την ιστορική, χριστιανική και πολιτιστική κουλτούρα
- Υποδομές αναψυχής όπως η Τεχνόπολη, το Πολιτιστικό Κέντρο Μουσείου Μπενάκη, το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού κ.α.
- Παραδοσιακές γειτονιές, αγορές και χώρους εστίασης
- Πληθώρα μουσείων, όπως το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, το Μουσείο Βούρου- Ευταξία της Πόλεως των Αθηνών, το Μουσείο Κανελλοπούλου, το Πολεμικό Μουσείο, το Μουσείο Μπενάκη κ.α.

Στο Κέντρο της Πρωτεύουσας στεγάζονται αρκετές θεατρικές σκηνές με δεκάδες παραστάσεις να λαμβάνουν χώρα κάθε εβδομάδα, προσφέροντας ποικίλες πολιτιστικές επιλογές στους χρήστες, ενώ κυρίως στην περιοχή της Ομόνοιας συναντώνται κινηματογράφοι. Εκθεσιακοί χώροι συναντώνται στην περιοχή του Κολωνακίου. Στην Εικόνα 2.7., παρουσιάζονται οι πολιτιστικοί κλάδοι στο Δήμο Αθηναίων.

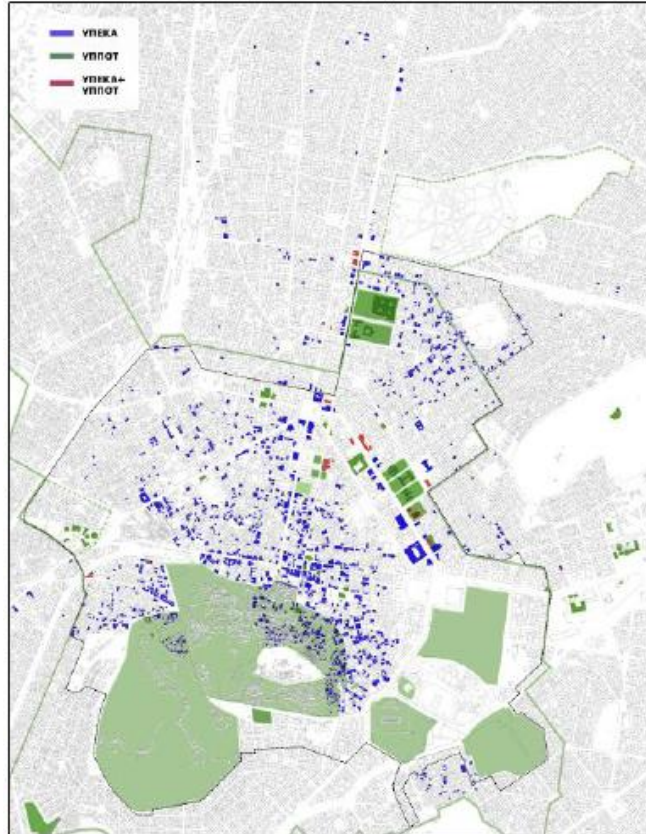
Εικόνα 2.7. Πολιτιστικοί κλάδοι στο Δήμο Αθηναίων

2.7. Κτιριακό Απόθεμα

Η πόλη της Αθήνας είναι μια πόλη με μακρά ιστορία, τα σημάδια της οποίας είναι ορατά στη σύγχρονη πόλη. Μνημεία παλαιότερων εποχών συνυπάρχουν με νεότερες και σύγχρονες κατασκευές. Από το 1947 πάρθηκαν μέτρα για την τόνωση της οικοδομικής δραστηριότητας. Είναι η περίοδος της «αντιπαροχής», κατά την οποία τα φαινόμενα της αστυφιλίας και της απρόσωπης ανοικοδόμησης αποτυπώνονται στα κτίρια, που συνυπάρχουν με βυζαντινές εκκλησίες μεγάλης αρχιτεκτονικής αξίας και με νεότερα νεοκλασικά. Η ταχεία συγκέντρωση πληθυσμού στο Δήμο Αθηναίων δημιούργησε προβλήματα, όπως έλλειψη ελεύθερων χώρων και πρασίνου, μεγάλες πυκνότητες και πολύ μεγάλα ποσοστά κάλυψης, ανυπαρξία ιδιωτικού πρασίνου, χαμηλή ποιότητα κατασκευών, υψηλούς συντελεστές δόμησης, προβλήματα στάθμευσης και κυκλοφοριακό πρόβλημα. Στο σύνολο των 7 Δημοτικών Κοινοτήτων, η συντριπτική πλειοψηφία των κατοικιών συνίσταται σε πολυκατοικίες. Οι μεγαλύτερες αναλογίες κατοικιών σε μονοκατοικίες και διπλοκατοικίες καταγράφονται στην 3^η (19%) και την 4^η (14.5%) Δημοτική Κοινότητα. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός πως οι περισσότερες κατοικίες κατασκευάστηκαν κατά την περίοδο 1961-1980.

2.7.1. Διατηρητέα κτίρια – στοιχεία ιδιαίτερης πολιτιστικής αξίας

Ειδική κατηγορία μνημείων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αποτελούν τα διατηρητέα κτίρια. Στο πλαίσιο της προκαταρκτικής προσέγγισης του σημαντικού αυτού αστικού συντελεστή στο σύνολο του Δήμου Αθηναίων, καταγράφονται 2862 διατηρητέα κτίρια, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Σχεδίου Πόλεως και Πολεοδομίας του Δήμου. Τα περισσότερα διατηρητέα κτίρια του Δήμου βρίσκονται συγκεντρωμένα στην περιοχή της Πλάκας, η οποία παράλληλα έχει κηρυχθεί ως παραδοσιακός οικισμός. Περιοχές με μεγάλες συγκεντρώσεις διατηρητέων κτιρίων είναι επίσης το Θησείο και η περιοχή του Ψυρρή (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αθήνας 2015 –2019).

Εικόνα 2.8. Διατηρητέα κτίρια στο Δήμο Αθηναίων

Πηγή : Ερευνητικό Πρόγραμμα, «Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνα και Πειραιά», Φάση Α, 2011

2.7.2. Προτεινόμενα μέτρα – ΣΟΑΠ 2013

Η αδυναμία ανανέωσης και η συνεπαγόμενη υποβάθμιση του κτιριακού αποθέματος του κέντρου της Αθήνας οδήγησαν βαθμιαία στην εγκατάλειψη του κέντρου από τους γηγενείς κατοίκους του. Σύμφωνα με πρόσφατη καταμέτρηση της Περιφέρειας Αττικής τα εγκαταλελειμμένα κτήρια του κέντρου αριθμούν περίπου 400, στα οποία βρίσκουν καταφύγιο μετανάστες και τοξικομανείς. Παράλληλα, ιστορικά κτήρια του κέντρου της Αθήνας αφήνονται στην κατάρρευση, κυρίως λόγω της οικονομικής δυσπραγίας των ιδιοκτητών τους, αλλά και λόγω του περίπλοκου ιδιοκτησιακού καθεστώτος που συνεπάγεται δυσχέρειες στην διαχείριση του ακινήτου (Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, 2013). Σύμφωνα με το Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, 2013, προτείνονται οι εξής δράσεις για τη βελτίωση του κτιριακού αποθέματος:

- Δράσεις για τα εγκαταλελειμμένα κτίρια που έχουν ως στόχο τη δημιουργία αίσθησης ασφάλειας μέσω της δημιουργίας υγιούς και ασφαλούς αστικού περιβάλλοντος.
- Παρέμβαση στο κτιριακό απόθεμα – Απόσυρση

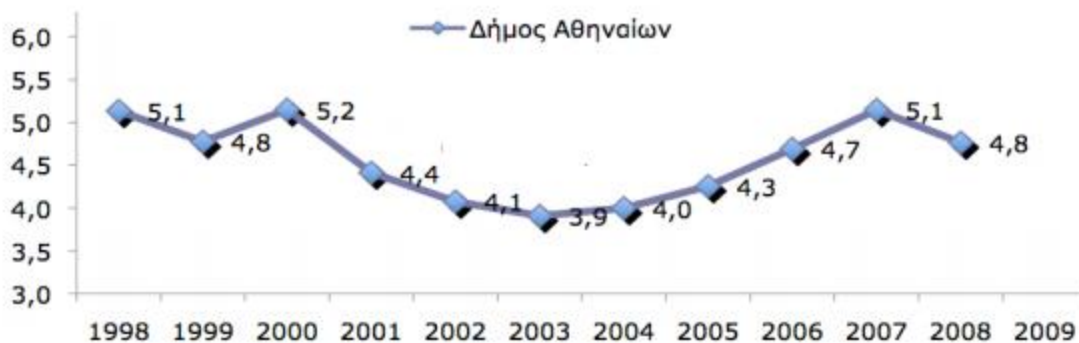
- Δράσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων του θεσμικού πλαισίου για τα διατηρητέα κτήρια και τις χρήσεις διατηρητέων κτηρίων

2.8. Τουρισμός – Επισκεψιμότητα

Παρά τις ποικίλες αναταράξεις και τις διακυμάνσεις των επιδόσεων της τουριστικής κίνησης στην περιοχή της Αθήνας, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η φυσιογνωμία της πρωτεύουσας ως τουριστικού προορισμού έχει μεταβληθεί σημαντικά. Τα νέα έργα υποδομής (αεροδρόμιο, μετρό, προαστιακός, τραμ, Αττική οδός, το νέο Μουσείο της Ακρόπολης, νέοι χώροι πολιτισμού, νέοι πόλοι εμπορίου και ψυχαγωγίας), ο εκσυγχρονισμός των ξενοδοχειακών μονάδων, η αίγλη των Ολυμπιακών Αγώνων, έχουν αποτελέσει πλέον πολύτιμο κεφάλαιο στην αναβαθμισμένη τοποθέτηση στον διεθνή ανταγωνισμό και την ανάδειξη της Αθήνας ως μίας εκ των πρωτευουσών που διεκδικούν μερίδιο από τη διεθνή αγορά. Έχει επέλθει μια συνολική ποιοτική αναβάθμιση της τουριστικής ταυτότητας, σε σύγκριση τουλάχιστον με την προ του 2004 περίοδο. Η Αθήνα βρίσκεται σήμερα σε μια ευαίσθητη πορεία ανάκαμψης ύστερα από πολλά χρόνια κρίσης ως τουριστικός προορισμός. Αυτό επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν από την ΕΞΑΑ (Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών – Αττικής & Αργοσαρωνικού), την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2014. Πιο συγκεκριμένα, στην Αθήνα αυξήθηκε η πληρότητα των μονάδων κατά 4,9%, ενώ η αύξηση της ζήτησης και της πληρότητας φανερώνει τη δυναμική του προορισμού. Με βάση την έρευνα της ΕΞΑΑ & GBR Consulting «Περί Ικανοποίησης Επισκεπτών», σε δείγμα άνω των 1 500 επισκεπτών – ενοίκων ξενοδοχείων ανά έτος, σε ποσοστό 96% οι τουρίστες θα συνιστούσαν την Αθήνα σε τρίτους, ενώ ο προορισμός έχει αξιολογηθεί με 7.8/10. Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, ο Δήμος Αθηναίων έχει μια δυναμική όσον αφορά τον τουρισμό, κάτι που σίγουρα έχει αντίκτυπο στο εμπόριο, την εστίαση, τις αγορές και την οικονομία γενικότερα.

Όσον αφορά την εξελικτική πορεία του τουρισμού στην Αθήνα, η τουριστική κίνηση εκφραζόμενη σε διανυκτερεύσεις, παρουσίασε τα χρόνια αμέσως πριν την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων μια μεγάλη κάμψη, εντούτοις μετά το 2004 υπήρξε μια αισθητή άνοδος. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση του Δήμου Αθηναίων μειώθηκαν οι διανυκτερεύσεις από τα 5,1 εκ. το 1998 στα 3,9 εκ. το 2003, ενώ το 2007 επανήλθε η Αθήνα στα επίπεδα τουριστικής κίνησης που υπήρχαν προ του 2000. Σε επίπεδο Νομαρχίας Αθηνών διαπιστώνεται, ωστόσο μια ταχύτερη ανάκαμψη, αφού οι διανυκτερεύσεις έφτασαν ήδη το 2006 στα προ της ύφεσης επίπεδα, για να σημειώσουν το 2007 ρεκόρ αγγίζοντας τα 6 εκ. διανυκτερεύσεις. Από το 2008 ξεκίνησε, πάντως, μια νέα περίοδος ύφεσης με σημαντική υποχώρηση στις διανυκτερεύσεις (Μελέτη για την Πορεία και τις Προοπτικές του Τουρισμού στην Αθήνα και την Αττική, 2010).

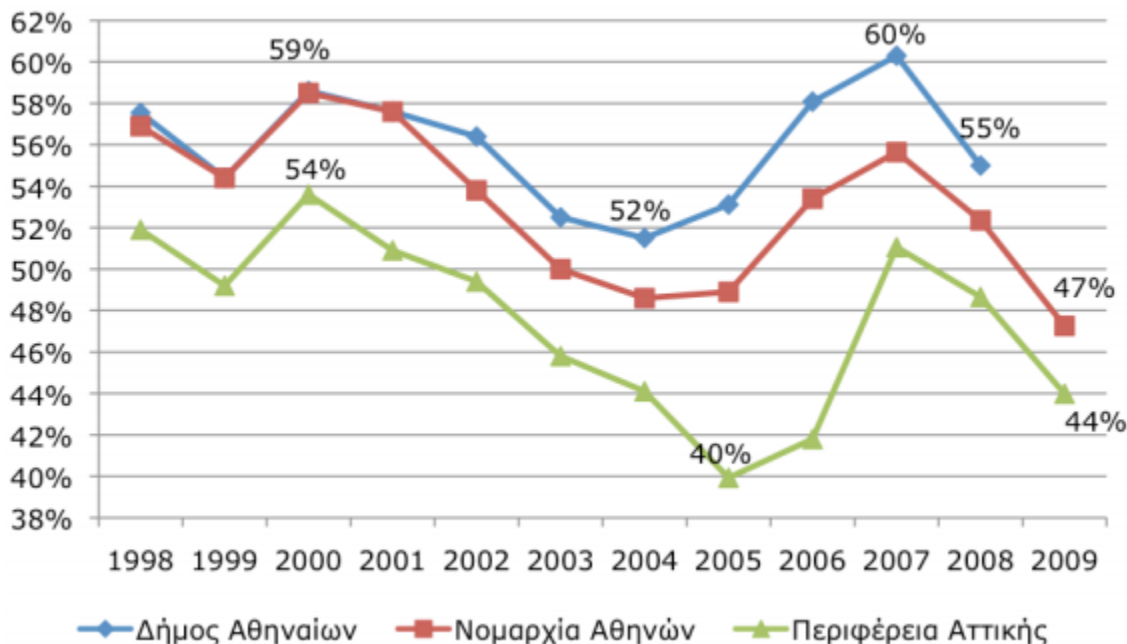

Διάγραμμα 2.1. Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα του Δήμου Αθηναίων – σε εκατ. διανυκτερεύσεις

Πηγή: Μελέτη για την Πορεία και τις Προοπτικές του Τουρισμού στην Αθήνα και την Αττική, 2010

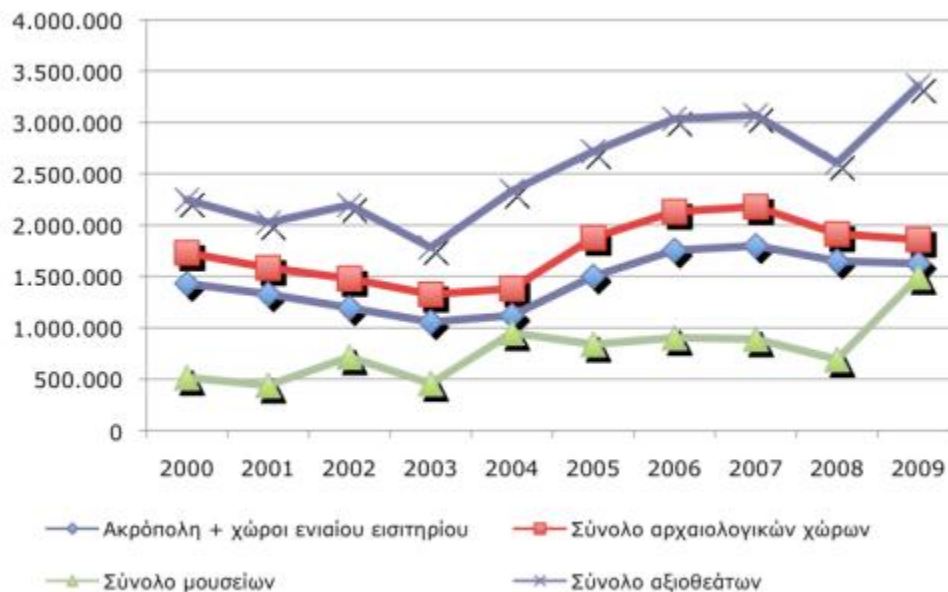
Όσον αφορά την πληρότητα, ο ξενοδοχειακός κλάδος της Αθήνας και της Αττικής βρέθηκε μετά το 2000 αντιμέτωπος με συνεχή μείωση της πληρότητας. Η πτωτική πορεία ανεκόπη το 2005 και μέχρι το 2007 αναπληρώθηκε ένα μεγάλο μέρος της απώλειας. Μάλιστα, τα ξενοδοχεία που βρίσκονται στο Δήμο Αθηναίων σημείωσαν την υψηλότερή τους πληρότητα 60% το 2007. Από το 2008 παρατηρείται γενικευμένη πτώση, με τα ξενοδοχεία στη Νομαρχία Αθηνών να πετυχαίνουν το 2009 αρνητικό ρεκόρ με πληρότητα 47%, αντανακλώντας αντίστοιχη μείωση και για τα ξενοδοχεία στο Δήμο Αθηναίων (δεν έχουν δημοσιοποιηθεί σχετικά στοιχεία από την ΕΛ.ΣΤΑΤ).

Διάγραμμα 2.2. Πληρότητα των ξενοδοχείων στο Δήμο Αθηναίων, τη Νομαρχία Αθηνών και την Περιφέρεια Αττικής - Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Σημαντικά στοιχεία σχετικά με την επισκεψιμότητα σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της Αττικής φέρνει στο φως η *Μελέτη για την Πορεία και τις Προοπτικές του Τουρισμού στην Αθήνα και την Αττική* που εκπονήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου το 2010. Συγκεκριμένα, μετά το 2000, υπήρξε μια περίοδος μείωσης της επισκεψιμότητας σε όλα τα αξιοθέατα της Αττικής που διήρκεσε μέχρι το 2003. Το 2004, χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων η επισκεψιμότητα αυξήθηκε, κάτι που οφείλεται στην Εθνική Πινακοθήκη που φιλοξένησε μια δημοφιλή περιοδική έκθεση, ενώ η αύξηση από το 2005 και μετά οφείλεται σε μια ραγδαία άνοδο της επισκεψιμότητας στους αρχαιολογικούς χώρους και ιδίως στην Ακρόπολη. Μετά την πολύ καλή τριετία 2005-2007 ακολούθησε ξανά μια περίοδος κάμψης της επισκεψιμότητας τα έτη 2008 και 2009 στους περισσότερους αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία (με εξαίρεση την πολύ καλή πορεία του Μουσείου Μπενάκη). Η άνοδος των συνολικών εισιτηρίων στο επίπεδο-ρεκόρ των 3,36 εκ. για το 2009 οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο άνοιγμα του νέου Μουσείου της Ακρόπολης που προσέλκυσε πάνω από 810 χιλιάδες επισκέπτες στους τέσσερις πρώτους μήνες λειτουργίας του.

Στην περίπτωση της Ακρόπολης καταγράφονται από το 2005 και μετά τρία διαδοχικά ρεκόρ δεκαετίας στην επισκεψιμότητα, με τις πωλήσεις του ενιαίου εισιτηρίου να φτάνουν το 2007 σχεδόν στα 1,8 εκ. τεμάχια. Αυτή η επίδοση ισοδυναμεί με αύξηση 70% στα εισιτήρια της Ακρόπολης σε τέσσερα χρόνια, δηλ. από το αρνητικό ρεκόρ του 2003 μέχρι το θετικό ρεκόρ του 2007. Τα επόμενα δύο χρόνια υπήρξε μια κάμψη στην επισκεψιμότητα.

Διάγραμμα 2.3. Εισιτήρια στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία της Αττικής την περίοδο 2000-2009 - Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Μέτρα πολιτικής για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμού

Για την περαιτέρω ανάκαμψη του τουριστικού τομέα, το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021, προτείνει τα εξής:

- Ενδυνάμωση της ελκυστικότητας της Αθήνας ως τουριστικού προορισμού με διεθνή και εθνική ακτινοβολία, για την αναγωγή του τουρισμού ως ενός από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας της
- Εδραίωση του ρόλου της Αθήνας ως Πόλης – Πύλης σε επίπεδο χώρας για τον τουρισμό και συγκράτηση της τουριστικής κίνησης
- Διαμόρφωση αναγνωρίσιμης τουριστικής ταυτότητας που θα στηρίζεται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Αθήνας, που κατά κύριο λόγο είναι οι αναγνωρισμένοι πολιτιστικοί και φυσικοί της πόροι, στην κατεύθυνση αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Ενίσχυση της τουριστικής έλξης της Αττικής ως αυτόνομου προορισμού αστικού τουρισμού σύντομης διάρκειας (city break).
- Εμπλουτισμός/διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, ώστε να προσφέρει ποικιλία ποιοτικών προϊόντων, σε συνεργασία με άλλους κλάδους δραστηριοτήτων όπως πολιτισμός, αθλητισμός, εκπαίδευση, υγεία, κ.ά., στην κατεύθυνση βελτίωσης της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

Σε επίπεδο κατευθύνσεων χωρικού σχεδιασμού, δημιουργίας υποδομών και προωθούμενων μέτρων, αναδεικνύονται οι εξής άξονες πολιτικής:

- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των υφιστάμενων καταλυμάτων και ενθάρρυνση επανάχρησης υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος.
- Ανάπτυξη νέων καταλυμάτων με όρους βιοκλιματικού σχεδιασμού και ένταξης στο Αττικό αστικό και περιαστικό Τοπίο, περιορισμένης έκτασης και αριθμού.
- Χωροθέτηση και οργάνωση τουριστικών υποδομών με συνεκτίμηση άλλων υποδομών αναψυχής και αθλητισμού, με τις οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά, καθώς και της φέρουσας ικανότητας του περιβάλλοντος και του αστικού ιστού, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας.
- Αποφυγή υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων αναψυχής, ιδιαίτερα στις περιοχές κατοικίας, τόσο στα κέντρα, όσο και στους περιφερειακούς τουριστικούς προορισμούς.

Η ελκυστικότητα της πόλης της Αθήνας ως διεθνούς τουριστικού προορισμού επιδιώκεται να αυξηθεί, κυρίως μέσω παρεμβάσεων που αφορούν στην ποιότητα ζωής και στην ανασυγκρότηση σε δίκτυο και ανάδειξη των ιστορικών, πολιτιστικών και φυσικών τόπων ιδιαίτερου ενδιαφέροντος σε όλη την έκταση της Αττικής (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής,2021).

2.9. Εμπόριο και Επιχειρηματικότητα

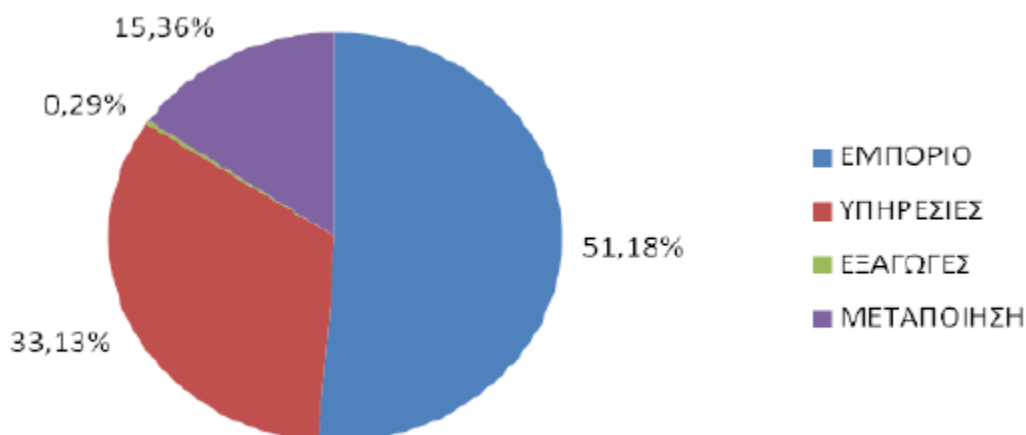
Το ειδικό βάρος του εμπορίου είναι αρκετά μεγάλο τόσο σε οικονομικό, κοινωνικό, περιβαλλοντικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο αστικών λειτουργιών, ποιότητας ζωής και ελκυστικότητας των πόλεων. Η παρατεταμένη οικονομική ύφεση στην Ελλάδα έχει επιβάλλει «λουκέτα» σε πολλές εμπορικές επιχειρήσεις στα κέντρα των πόλεων, επιφέροντας μεγάλα προβλήματα στην απασχόληση, τα εισοδήματα ενός μεγάλου ποσοστού νοικοκυριών, αλλά και μια εικόνα εγκατάλειψης, παρακμής και θλίψης των αστικών κέντρων. Όμως, το λιανικό εμπόριο, δεν πλήττεται μόνο από την πρόσφατη κρίση. Η αλματώδης ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, αλλά και μεγάλων εμπορικών κέντρων, κατά κανόνα στις παρυφές των πόλεων λειτουργούσαν απ' ανέκαθεν διαλυτικά για το κεντρικό εμπόριο, επιδεινώνοντας σήμερα, την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση. Στη χώρα μας δεν υπήρξε ποτέ χωροταξική και πολεοδομική πολιτική του εμπορίου, παρά μόνον κάποιες προσπάθειες στοιχειώδους οργάνωσης του, και συνεπώς τα ελληνικά αστικά κέντρα είναι εκτεθειμένα σε κάθε είδους αποσταθεροποιητική τάση. Αντίθετα σε ευρωπαϊκό επίπεδο εντοπίζονται αρκετές προσπάθειες εθνικού, περιφερειακού ή αστικού επιπέδου για προστασία των πολύτιμων αστικών τους κέντρων, μέσω ρυθμιστικών νομοθεσιών ή κατευθύνσεων.

2.9.1. Διάρθρωση επιχειρήσεων

Βάσει των στοιχείων των δημοσιευμένων ισολογισμών, έτσι όπως αυτά καταγράφονται στη Βάση Δεδομένων του Κέντρου Στήριξης Επιχειρηματικότητας, το 2012 ο συνολικός αριθμός των ΑΕ και ΕΠΕ με έδρα εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Αθηναίων ανέρχονταν σε 5.976. Οι εταιρείες αυτές συμβάλλουν στη διαμόρφωση του προϊόντος για τους 66 από τους 99 συνολικά κλάδους άσκησης οικονομικής δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας. Το 2012 ο συνολικός κύκλος εργασιών τους ανήλθε περίπου σε 9,6 δισ. ευρώ. Το χονδρικό εμπόριο είχε τη μεγαλύτερη συμβολή, εισφέροντας το 22,5% στο συνολικό τζίρο. Τα παραπάνω στοιχεία προέρχονται από τη μελέτη «Μικροοικονομικά δεδομένα επιχειρήσεων στο Δήμο Αθήνας».

Συγκεντρωτικά, το 88,6% των ΑΕ και ΕΠΕ που εδρεύουν στο Δήμο Αθήνας συγκεντρώνονται κυρίως στον τομέα του εμπορίου, των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων, καθώς και των κατασκευών, βάσει της εν λόγω μελέτης. Το υπόλοιπο 11,4% των εταιρειών του δήμου δραστηριοποιείται κυρίως στην παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις, στην ενοικίαση και εκμίσθωση ακινήτων, καθώς και στις εκτυπώσεις και την αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων. Οι κλάδοι του χονδρικού και λιανικού εμπορίου συγκεντρώνουν τη σχετική πλειοψηφία (23.5%) των ΑΕ και ΕΠΕ που εδρεύουν στο Δήμο Αθηναίων, ανερχόμενες

το 2012 σε 1.406.470 εταιρείες (7.9% επί του συνόλου) συγκεντρώνονται στον τομέα ενημέρωσης και επικοινωνίας, ενώ αντίστοιχα επίπεδα συγκέντρωσης εμφανίζει ο τομέας καταλυμάτων και εστίασης (6.8% επί του συνόλου). Ο τομέας διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων συγκεντρώνει ποσοστό 6.5% επί του συνόλου των ΑΕ και ΕΠΕ, ενώ ο κλάδος των δραστηριοτήτων ανθρώπινης υγείας συγκεντρώνει το 3.2% του συνόλου των εταιρειών. Όσον αφορά τα μεγέθη των επιχειρήσεων, τη συντριπτική πλειοψηφία αυτών αποτελούν διαχρονικά οι πολύ μικρές και μικρές εμπορικές εταιρείες. Ειδικότερα, το 2012 το 76,9% των εταιρειών χαρακτηρίζονται πολύ μικρές, το 18,9% μικρές, το 3,4% μεσαίες και μόλις το 0,8% μεγάλες.

Εικόνα 2.9. Κλαδική διάρθρωση επιχειρήσεων στο Δήμο Αθηναίων
 Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Αθηναίων 2015-2019, 2010

2.9.2. Μεταβολές στη χωροθέτηση του εμπορίου

Σύμφωνα με στοιχεία του INEMY-ΕΣΕΕ, ως σημαντικότεροι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, ενώ ακολουθούν οι κλάδοι «κατασκευές», «ξενοδοχεία & εστιατόρια», «άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», «εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων και πωλήσεις καυσίμων» και «βιομηχανία τροφίμων & ποτών». Το 2006, στους επτά αυτούς κλάδους αντιστοιχούσε αθροιστικά το 72,2% του συνόλου των επιχειρήσεων της χώρας και το 57,2% του συνολικού τζίρου. Με την εμφάνιση της οικονομικής ύφεσης φαίνεται να ενισχύονται σημαντικά οι συνθήκες ανταγωνισμού, ωστόσο με αρνητικές συνέπειες, καθώς φαινόμενα αθέμιτου ανταγωνισμού κάνουν την εμφάνισή τους, ιδιαίτερα από μεγάλες επιχειρήσεις εις βάρος των μικρότερων. Άλλωστε τα πρώτα «θύματα» της ύφεσης και της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος είναι οι μικρές επιχειρήσεις, που κυρίως συναλλάσσονται αποκλειστικά με τους καταναλωτές και είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στις μεταβολές της ζήτησης. Αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός ότι η τρέχουσα οικονομική συγκυρία

τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, έχει μεταβάλει και θα συνεχίσει να μεταβάλλει τη δομή και λειτουργία των αγορών.

Από τη δεκαετία του 1990, το λιανικό εμπόριο στην Ελλάδα παρακολουθεί και έρχεται αντιμέτωπο με μία σειρά διαρθρωτικών ανακατατάξεων. Προσφάτως, πριν την κρίση αλλά κυρίως κατά την περίοδο αυτής, ο μαρασμός του κέντρου λόγω διαδικασιών "απομαγαζοποίησης" ή "απεμποροποίησης", η εξάπλωση των χώρων διασκέδασης και αναψυχής, η απαξίωση πλήθους κατηγοριών γραφειακών χώρων, το παραεμπόριο και κυρίως το πλήθος των νέων τρόπων κερδοσκοπίας πάνω στη γη και στην κατανάλωση του χώρου, είναι μερικά από τα φαινόμενα που συγκροτούν την "ανατροπή" στο κέντρο της πρωτεύουσας, κάτι που παρατηρείται και στα κέντρα των ελληνικών πόλεων γενικότερα. Η τρέχουσα ύφεση της ελληνικής οικονομίας έχει σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις οδηγήσει πλέον στην ανακοπή της αύξησης του πληθυσμού των ελληνικών επιχειρήσεων και του τζίρου που καταγράφηκε για την περίοδο 2000-2006, με το φαινόμενο των «λουκέτων» να εντείνεται και να απειλεί πρωτίστως τις μικρές επιχειρήσεις.

Η επιδείνωση της κατάστασης ενισχύεται με την ανάδυση νέων μορφών εμπορίου (multicenters, shopping malls), οι οποίες δημιουργούν νέους τύπους εμπορικών κεντρικότητας, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια σημαντικές μεταβολές στη γεωγραφία του λιανικού εμπορίου στην Αττική. Άλλωστε στην Αττική συγκεντρώνεται το 35,3% των επιχειρήσεων, ενώ πραγματοποιείται το 67,5% του κύκλου εργασιών όλων των επιχειρήσεων της χώρας. Οι εν λόγω νέες μορφές εμπορίου έχουν αναδυθεί από τις αρχές της νέας χιλιετίας μέχρι σήμερα, ακολουθώντας αυξητικές τάσεις. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο χωροθέτησης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ασάφεια και έλλειψη επαρκούς χωροταξικού σχεδιασμού, με αποτέλεσμα οι νέες μορφές εμπορίου να εμφανίζουν τάσεις ανεξέλεγκτης χωροθέτησης, τόσο εντός του οικιστικού ιστού της πόλης όσο και στον περιαστικό χώρο διάσπαρτα της Αττικής (Μαρούσι, Άγιος Δημήτριος, Σπάτα κτλ.). Αναπτύσσονται κυρίως σε περιοχές με μεγάλες επιφάνειες οικοπέδων (π.χ. παλιές βιομηχανικές ζώνες) και κοντά σε σημαντικές κυκλοφοριακές αρτηρίες για εύκολη πρόσβαση με ΙΧ, ενώ συνήθως εξυπηρετούνται από νέα έργα υποδομής στον τομέα των μεταφορών (π.χ. Αττική Οδός, Μετρό) τα οποία υλοποιήθηκαν και λειτουργούν αρχής γενομένης το 1999 και σχετίζονται με τις νομοθετικές ρυθμίσεις στα πλαίσια ανάληψης και διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004. Η παρουσία τέτοιων κέντρων στις μεγάλες ελληνικές πόλεις έχει σημαντικές επιπτώσεις στο αστικό τοπίο, καθώς συνιστούν τεχνητά αστικά περιβάλλοντα αποσπασμένα από την εικόνα και τη λειτουργία του ευρύτερου αστικού ιστού, ανατρέποντας αρκετά από τα θετικά στοιχεία της "παραδοσιακής" αστικής ζωής (π.χ. δραστηριότητες στο ύπαιθρο, ανάμειξη χρήσεων και διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, κ.λπ.). Με βάση την εμπειρία και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αναμένεται η αύξηση της ζήτησης για τέτοιους χώρους στην Ελλάδα.

Φυσικό επακόλουθο αυτών των τάσεων είναι η συρρίκνωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες δυσκολεύονται να αντεπεξέλθουν στον εντεινόμενο ανταγωνισμό των πολυκαταστημάτων που πλήττουν τη βιωσιμότητά τους. Επιπρόσθετα, οι νέες αυτές μορφές εμπορίου συνδυάζουν πλήθος κλάδων λιανικού εμπορίου με δραστηριότητες όπως η εστίαση και η αναψυχή (υπεραγορές, ψυχαγωγικά πάρκα, κινηματογράφος, εστιατόρια κλπ), ασκώντας έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις στη λειτουργία των μικρών εμπορικών επιχειρήσεων. Συνεπώς, τα μεγάλα εμπορικά κέντρα (πολυχώροι τύπου mall) τα οποία συνδυάζουν τη ψυχαγωγία με τα ψώνια (food, fun, fashion), μετατρέπουν τις καταναλωτικές συνήθειες ακόμα και τον τρόπο διάθεσης του ελεύθερου χρόνου και αλλάζουν τον εμπορικό χάρτη της πόλης, που κατά τις προηγούμενες δεκαετίες στην Αττική χαρακτηριζόταν από παραδοσιακά κέντρα εμπορίου. Οι αστικές μεταλλαγές συνδέονται με τις αλλαγές των χρήσεων που προήλθαν από τη διακοπή κυρίαρχων λειτουργιών για την πόλη και την στροφή προς άλλες χρήσεις γης, όπως αυτές των υπηρεσιών και της αναψυχής (Μελέτη: Μεταλλαγές στο αστικό τοπίο που σχετίζονται με τη λειτουργία και εγκατάσταση των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου & αναψυχής, την περίοδο της κρίσης, 2015).

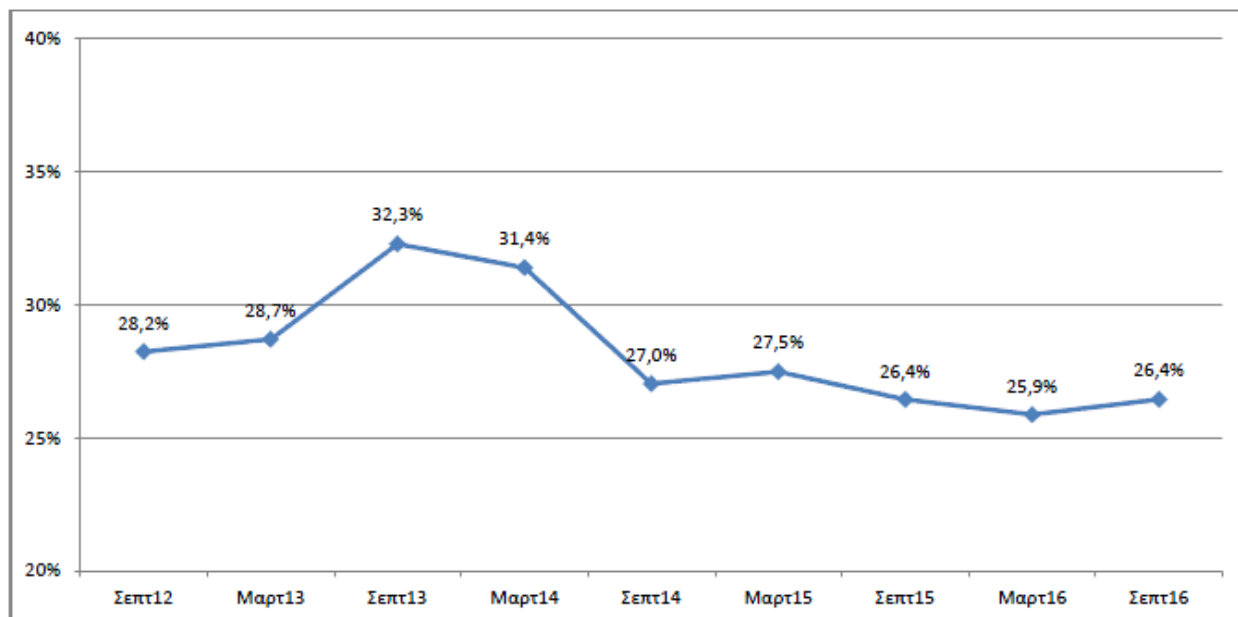
Είναι σαφές ότι τα μεγάλα συγκροτήματα ανταγωνίζονται το τοπικό εμπόριο γειτονιάς και προκαλούν τη μετατόπιση του εμπορίου στον περιαστικό χώρο: εισάγουν νέα πρότυπα κατανάλωσης, προσφέρουν λύσεις πρόσβασης και στάθμευσης, βασίζονται σε μεγαλύτερες επενδυτικές πρωτοβουλίες και προωθούν κυρίως εισαγόμενα προϊόντα (Δελλαδέτσιμας, 2009; Αρανίτου και Σαγιάς, 2011).

Συνοπτικά, επιχειρώντας τη διατύπωση ενός λειτουργικού ορισμού του «εμπορικού κέντρου», αυτό θα μπορούσε να περιγραφεί ως μια σαφώς ορισμένη περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- Εύκολη πρόσβαση με μέσα μαζικής μεταφοράς
- Πολύ έντονη συγκέντρωση επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου
- Έντονη συγκέντρωση επιχειρήσεων εστίασης
- Σημαντική συγκέντρωση άλλων επιχειρήσεων υποστηρικτικών του εμπορικού κέντρου

2.9.3. Το φαινόμενο των κλειστών επιχειρήσεων

Σύμφωνα με τις συστηματικές καταγραφές των εμπορικών δραστηριοτήτων στην Αθήνα από τον φορέα ΕΣΕΕ, τα δεδομένα απογραφής των κλειστών καταστημάτων παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις έως το Σεπτέμβριο του 2013. Στη συνέχεια ακολούθησε αύξηση, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.4., ενώ το εξάμηνο Σεπτέμβριος 2014-Μάρτιος 2015 παρατηρείται οριακή αύξηση σε ποσοστό 0.5%. Από το Μάρτιο του 2015 έως το Μάρτιο του 2016, υπάρχει πτωτική τάση, ωστόσο το εξάμηνο Μάρτιος 2016 - Σεπτέμβριος 2016, παρατηρείται οριακή αύξηση σε ποσοστό 0.5%, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.4..

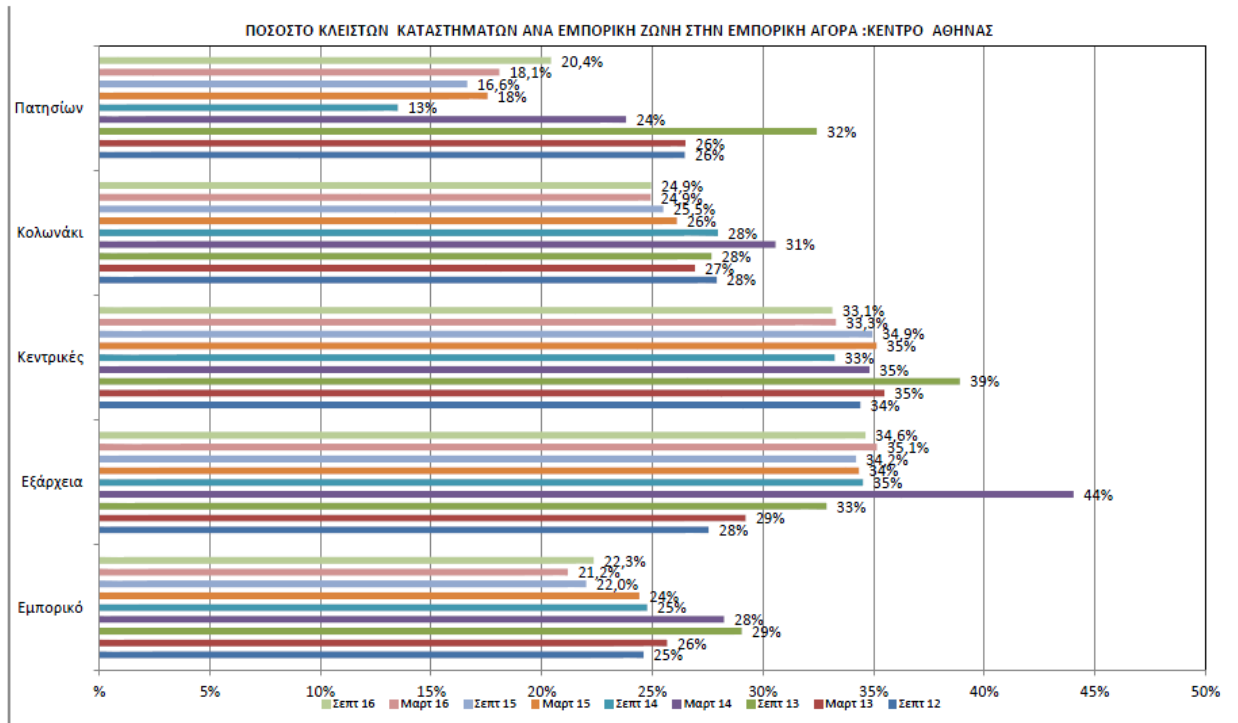

Διάγραμμα 2.4. Ποσοστό κλειστών καταστημάτων στο Αθηναϊκό κέντρο

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ, Σεπτέμβριος 2016

Όσον αφορά την κατάσταση στις επιμέρους περιοχές του αθηναϊκού κέντρου, το εμπορικό τρίγωνο, συγκριτικά με τις υπόλοιπες εμπορικές ζώνες, παρουσιάζει το μικρότερο ποσοστό κλειστών επιχειρήσεων με το 26,4% των επαγγελματιών στεγών να είναι ανενεργές. Η εμπορική αγορά των Εξαρχείων συγκεντρώνει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό κλειστών επιχειρήσεων, που ανέρχεται στο 34,6%. Στο Κολωνακί, το 24,9% των επαγγελματιών στεγών που καταμετρήθηκαν, βρέθηκαν να είναι κλειστές. Το ποσοστό αυτό είναι αξιοσημείωτο δεδομένων των ειδικών γνωρισμάτων της εμπορικής αγοράς του Κολωνακίου, ως η ακριβή αγορά της Αθήνας, που απευθύνεται σε μεσαίες και ανώτερες εισοδηματικές κατηγορίες, μια αγορά με χαρακτηριστική την παρουσία του κλάδου της ένδυσης-υπόδησης. Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης όπως αυτές εκδηλώνονται στην αγορά με την επιδημία των «λουκέτων», διαφέρουν σε κάθε εμπορική ζώνη. Αναλυτικότερα, παρουσιάζεται η κατάσταση σε κάθε περιοχή στην Ενότητα 2.9.5.

Διάγραμμα 2.5. Ποσοστό κλειστών καταστημάτων ανά εμπορική ζώνη στο κέντρο της Αθήνας
 Πηγή: Έρευνα Καταγραφής των Κλειστών Επιχειρήσεων σε κεντρικούς εμπορικούς δρόμους της Αθήνας, Σεπτέμβριος 2016

2.9.4. Ανάδειξη πολιτιστικών –επιχειρηματικών διαδρομών

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάδειξη πολιτιστικών διαδρομών που συνδυάζουν συναφείς επιχειρηματικούς κλάδους στην περιοχή μελέτης, στο κέντρο της Πρωτεύουσας. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά στις μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε Ευρωπαϊκές πόλεις, όπως το Παρίσι και το Λονδίνο καθώς και αντίστοιχες στην πόλη της Αθήνας, όσον αφορά διαδρομές εντός πόλης, σύμφωνα με το Ερευνητικό Πρόγραμμα «Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων» (Χατζηχρήστος, Σαγιάς, Πολύζου, Σπάστρα, Τζήμα).

Στο Παρίσι υφίσταται το πρόγραμμα «Περίπατοι και θεματικές διαδρομές στις γειτονιές του δήμου Παρισίων» που επικεντρώνεται στην ανάδειξη περιπάτων σε έντεκα γειτονιές της πόλης. Οι περίπατοι συνδυάζουν τουρισμό, αναψυχή και επιχειρηματικές δραστηριότητες που μπορεί να επισκεφτεί ο πεζός. Η παρουσίαση κάθε θεματικής διαδρομής ξεκινάει με ένα σύντομο ιστορικό της γειτονιάς και τους λόγους που την καθιστούν ιδιαίτερη. Στη συνέχεια, περιγράφονται αναλυτικά οι δρόμοι και άλλα τοπόσημα που ο πεζός οφείλει να παρατηρήσει, ο χρόνος που απαιτεί κάθε διαδρομή και άλλα σημαντικά σημεία σε γειτνίαση, όπως μουσεία,

πάρκα ή γκαλερί. Τέλος, επισυνάπτονται χάρτες πάνω στους οποίους σημειώνονται όλα τα αξιόλογα σημεία της διαδρομής. Το πρόγραμμα «τι να κάνω στο Παρίσι» προτείνει επίσης διαδρομές στην πόλη οι οποίες οργανώνεται για ένα συγκεκριμένο διάστημα (π.χ. κάθε Σάββατο μεταξύ Μαρτίου – Σεπτεμβρίου ή ένα και μόνο σαββατοκύριακο τον Μάρτιο) και αφορούν τόσο τους τουρίστες, όσο και τους κατοίκους της πόλης. Οι διαδρομές περιλαμβάνουν περίπατο, φαγητό και ψώνια, εμπλέκοντας συγκεκριμένες συνεργαζόμενες επιχειρήσεις. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα για συνεργασίες και δικτυώσεις μεταξύ επιχειρηματιών και φορέων του δήμου. Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν επωφελούνται με διπλό τρόπο: προσελκύουν πελατεία και παράλληλα γίνονται ευρέως γνωστές μέσω της έμμεσης προβολής.

Στην περίπτωση του Λονδίνου, ο δήμος προτείνει μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του, διαδρομές και περιπάτους για την «ανακάλυψη» λιγότερο γνωστών όψεων της πόλης. Οι διαδρομές έχουν κυρίως ιστορικό ή πολιτισμικό χαρακτήρα. Αφορούν, για παράδειγμα, κτίρια αρχιτεκτονικής σημασίας, ίχνη γνωστών συγγραφέων ή σημαντικές ιστορικές στιγμές. Οι χάρτες κάθε διαδρομής περιλαμβάνουν μια σειρά από πληροφορίες για τα κτίρια και τους κατοίκους και ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να τους αποκτήσει μέσα από την ιστοσελίδα του δήμου.

Στην περίπτωση γειτονικών κτηρίων μουσείων με διαμορφωμένους δημόσιους χώρους ανάμεσά τους, χρησιμοποιείται ο όρος Συνοικίες Μουσείων (Museum Quarters). Γνωστές Συνοικίες Μουσείων είναι εκείνες της Βιέννης και του Άμστερνταμ, που αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς πόλους. Τα μουσεία ενός δικτύου συνεργάζονται κυρίως για θέματα προβολής (με την έκδοση κοινών φυλλαδίων και την παρουσίαση των μουσείων σε κοινό ιστότοπο), ενίσχυσης της επισκεψιμότητας (π.χ. με την έκδοση ειδικής κάρτας) και διοργάνωσης μεγάλης κλίμακας φεστιβάλ, όπως το γνωστό Φεστιβάλ της Όχθης των Μουσείων στη Φρανκφούρτη.

Όσον αφορά την Αθήνα, το Ερευνητικό Πρόγραμμα «Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων» (Χατζηχρήστος, Σαγιάς, Πολύζου, Σπάστρα, Τζίμα) που εκπονήθηκε στη Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών Ε.Μ.Π. το 2015, προτείνει 6 επιχειρηματικές διαδρομές στο Κέντρο της Αθήνας, οι οποίες συγκεντρώνουν μεγάλη εγγύτητα επιχειρήσεων, αντικατοπτρίζουν γνωστές εμπορικές «πιάτσες» και είναι σε άμεση γειτνίαση με πολιτιστικούς χώρους και μέσα μαζικής μεταφοράς που εξασφαλίζουν την πρόσβαση. Σκοπός του προγράμματος είναι η τόνωση της επισκεψιμότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων του δήμου Αθηναίων και η καλύτερη εξυπηρέτηση του αγοραστικού κοινού. Ο θεματικός προσδιορισμός κάθε επιχειρηματικής διαδρομής απεικονίζεται στον Πίνακα 2.5.

Διαδρομή	Θεματικός Προσδιορισμός
Διαδρομή 1	Ακριβή ένδυση και υπόδηση στο Κολωνάκι
Διαδρομή 2	Παραδοσιακά τρόφιμα και εστίαση
Διαδρομή 3	Τουριστικά είδη και ελληνική τέχνη
Διαδρομή 4	Βιβλιοπωλεία, καταστήματα δίσκων και αφισών
Διαδρομή 5	Δερμάτινα είδη και υπόδηση
Διαδρομή 6	Ένδυση και υπόδηση σε προσβάσιμες τιμές στην αγορά της Πατησίων/Κυψέλης

Πίνακας 2.5. Θεματικός προσδιορισμός των 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων

Πηγή: «Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων», 2015

Στον Πολιτιστικό Οδηγό «Διαδρομή στην Ιστορία της Αθήνας» που εκδόθηκε το 2004, παρουσιάζονται 12 διαδρομές που αναδεικνύουν την ιστορική όψη της πρωτεύουσας. Οι διαδρομές διέρχονται από χώρους αρχαιολογικής σημασίας, εκκλησίες, μουσεία, πλατείες, πάρκα, χώρους πολιτισμού, κτίρια αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και πανεπιστημιακά ιδρύματα. Βασικά κριτήρια ορισμού τους είναι ο θεματικός χαρακτήρας των δραστηριοτήτων και η χωρική εγγύτητα των δραστηριοτήτων. Συνοπτικά, οι διαδρομές που παρουσιάζονται είναι οι εξής:

Διαδρομή	Ονομασία διαδρομής
Διαδρομή 1	Περπατώντας στους λόφους της Ακρόπολης
Διαδρομή 2	Θαυμάζοντας τον Παρθενώνα
Διαδρομή 3	Μικρά μουσεία με ενδιαφέρον
Διαδρομή 4	Θέα στην Αθήνα – Θέα στην Ελλάδα
Διαδρομή 5	Πανόραμα Βυζαντινής Αθήνας
Διαδρομή 6	Ο κήπος της Αθήνας
Διαδρομή 7	Πλάκα: Περπατώντας στη μακροβιότερη συνοικία της Αθήνας
Διαδρομή 8	Η καρδιά της Αρχαίας Αθήνας
Διαδρομή 9	Το Δημαρχείο της Αθήνας και η Δημοτική Αγορά
Διαδρομή 10	Μια διαδρομή περίεργη
Διαδρομή 11	Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
Διαδρομή 12	Το κέντρο του κέντρου και οι χαρές του!

Πίνακας 2.6. Διαδρομές στον Δήμο Αθηναίων

Πηγή: Δήμος Αθηναίων και Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, «Διαδρομή στην ιστορία της Αθήνας. Από την αρχαιότητα στο Σήμερα – Ιστορία, Πολεοδομία, Αρχιτεκτονική, Μουσεία», Αθήνα, 2004.

Ένα ακόμη παράδειγμα σχεδιασμού διαδρομών παρουσιάζεται στο ερευνητικό πρόγραμμα «Διερεύνηση στρατηγικών για τη δικτύωση των αστικών παρεμβάσεων στο μητροπολιτικό κέντρο Αθηνών », που εκπονήθηκε στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ. Οι διαδρομές που προτείνονται λειτουργούν ως πολεοδομικές παρεμβάσεις μητροπολιτικής κλίμακας με

στόχο την ανάδειξη και τη σύνδεση πόλων πρασίνου ή πόλων πολιτισμού στο Λεκανοπέδιο Αττικής.

2.9.5. Επιχειρηματικότητα στο Δήμο Αθηναίων

Κρίνεται σκόπιμο να μελετηθεί η υφιστάμενη επιχειρηματικότητα στην περιοχή μελέτης και συγκεκριμένα σε κάθε μια υποπεριοχή του κέντρου. Δίνεται έμφαση στα χωροκοινωνικά γνωρίσματα της κάθε περιοχής, στο κτιριακό απόθεμα, στις χρήσεις γης, στα πολιτιστικά αξιοθέατα, στους σταθμούς ΜΜΜ της περιοχής και στη δυναμική του εμπορίου που τις χαρακτηρίζει.

Κολωνάκι

Το Κολωνάκι ορίζεται από το ΓΠΣ της Αθήνας ως περιοχή Γενικής Κατοικίας. Το τοπικό κέντρο γειτονιάς, επιτρέπει τη χωροθέτηση εμπορικών καταστημάτων, με εξαίρεση τις αγορές και τα πολυκαταστήματα. Ορίζεται από την πλατεία Φιλικής Εταιρείας και τις οδούς Σκουφά και Πατριάρχου Ιωακείμ. Η πρόσβαση στην περιοχή είναι εύκολη, καθώς εξυπηρετείται από τους σταθμούς Μετρό Ευαγγελισμός και Σύνταγμα, από αρκετές στάσεις λεωφορείων, αλλά και από το σταθμό τραμ στο Σύνταγμα. Το κτιριακό απόθεμα της περιοχής χαρακτηρίζεται από το μεγάλο αριθμό πολυκατοικιών. Μεταξύ των πολυκατοικιών που οικοδομήθηκαν τις μεταπολεμικές δεκαετίες, εντοπίζονται ενδιαφέροντα δείγματα πολυκατοικιών του μεσοπολέμου, διατηρημένα σε καλή κατάσταση. Όσον αφορά τις χρήσεις γης, η χρήση της κατοικίας είναι εκτεταμένη και διαχέεται στο σύνολο της περιοχής. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής είναι οι χρήσεις αναψυχής, οι καφετέριες και τα εστιατόρια. Στην περιοχή υφίστανται αρκετοί εκθεσιακοί χώροι-γκαλερί, αίθουσες τέχνης και το Μουσείο Μπενάκη.

Το εμπόριο χωροθετείται κυρίως στα ισόγεια καταστήματα των πολυκατοικιών και είναι διάσπαρτο σε όλη τη γειτονιά. Παρουσιάζει ιδιαίτερες πυκνώσεις κατά μήκος των οδών Σκουφά, Πατριάρχου Ιωακείμ, Τσακάλωφ, Βουκουρεστίου και Ηροδότου. Οι κύριες εμπορικές χρήσεις αφορούν την ένδυση, την υπόδηση, το κόσμημα και τα καταστήματα επίπλων, λευκών ειδών και διακοσμητικών. Παράλληλα, στο Κολωνάκι χωροθετείται και τοπικό εμπόριο γειτονιάς, κυρίως καταστήματα τροφίμων σε ειδικευμένα και μη ειδικευμένα προϊόντα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του INEMY-ΕΣΕΕ των τελευταίων ετών, το ποσοστό των κλειστών επιχειρήσεων στο Κολωνάκι, παρουσίασε μείωση 3.1% το διάστημα Σεπτέμβριος 2012-Σεπτέμβριος 2016, ενώ σε σχέση με το σύνολο του Δήμου Αθηναίων το ποσοστό των κλειστών επιχειρήσεων είναι μικρότερο στο Κολωνάκι (διαφορά 1.5% το Σεπτέμβριο του 2016). Αξίζει να σημειωθεί πως η αγορά των ακριβών ρούχων και υποδημάτων έχει πληγεί από την σταδιακή όξυνση της οικονομικής κρίσης, με συνέπεια γνωστά καταστήματα της αγοράς του

Κολωνακίου δεν καταφέρνουν να επιβιώσουν και συχνά αντικαθίστανται από καφετέριες ή μένουν κενά (INEMY – ΕΣΕΕ, 2016 - Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών, 2015).

Εμπορικό Τρίγωνο

Το Εμπορικό Τρίγωνο ορίζεται από τις οδούς Ερμού, Αθηνάς, πλατεία Ομονοίας και Σταδίου. Από το ΓΠΣ χαρακτηρίζεται ως περιοχή Πολεοδομικού Κέντρου και βρίσκεται στην καρδιά του αθηναϊκού κέντρου. Εξυπηρετείται από στάσεις Μετρό και ΗΣΑΠ και χαρακτηρίζεται από ένα ενδιαφέρον δίκτυο πεζοδρόμων που υποστηρίζουν την κύρια χρήση της περιοχής που σχετίζεται με το εμπόριο. Το κτιριακό απόθεμα της περιοχής είναι ανομοιογενές μιας και εντοπίζονται κτίρια ιστορικού στυλ διαφορετικών περιόδων αλλά και πολυώροφα κτίρια επαγγελματικής χρήσης. Η ανάμιξη χρήσεων είναι εμφανής στην περιοχή, με το εμπόριο να υπερτερεί και να καλύπτει ένα μεγάλο μέρος των ισόγειων χρήσεων. Εντοπίζονται ακόμα βιοτεχνίες- εργαστήρια χρυσοχοΐας στους ορόφους ορισμένων κτιρίων, επιχειρήσεις εστίασης στους κεντρικούς πεζοδρόμους και πλατείες της περιοχής και πληθώρα επαγγελματικών χώρων. Η κατοικία σχεδόν απουσιάζει και εντοπίζεται κυρίως στους υψηλότερους ορόφους ορισμένων κτιρίων. Οι κύριες εμπορικές συγκεντρώσεις είναι οι εξής: ο κλάδος ένδυσης-υπόδησης, πώλησης υφασμάτων και ειδών ραπτικής εντοπίζεται στην Αιόλου, στην Αγίου Μάρκου και στη Κολοκοτρώνη. Μια δεύτερη πιάτσα εντοπίζεται στην οδό Βύσσης και αφορά είδη κατασκευών και οικιακού εξοπλισμού (πόμολα, χερούλια, κλπ). Μια τρίτη εμπορική πιάτσα, σε άμεση συνέχεια με αυτή που περιγράφηκε για την περιοχή της Ομόνοιας – Γεράνι, αφορά τα καταστήματα τροφίμων στις οδούς Ευριπίδου και Σοφοκλέους (INEMY – ΕΣΕΕ, 2016 - Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών, 2015).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του INEMY-ΕΣΕΕ, το ποσοστό των κλειστών επιχειρήσεων φτάνει το Σεπτέμβριο του 2016 το 22.3%. Χαρακτηριστικό είναι πως το Σεπτέμβριο του 2012 το Εμπορικό Τρίγωνο εμφάνιζε ποσοστό κλειστών καταστημάτων σε ποσοστό 25%. Βέβαια, αξιοσημείωτη είναι και η αύξηση 1% που παρατηρείται το εξάμηνο Μάρτιος 2016-Σεπτέμβριος 2016. Το Εμπορικό Τρίγωνο εμφανίζει το Σεπτέμβριο του 2016, μειωμένο αριθμό κλειστών επιχειρήσεων σε σχέση με το σύνολο του Δήμου Αθηναίων (26.4%).

Μοναστηράκι - Πλάκα

Η ευρύτερη περιοχή ορίζεται από το ΓΠΣ ως περιοχή Γενικής Κατοικίας. Γειτνιάζει με τις περιοχές Εμπορικό Τρίγωνο και Ψυρρή, και βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τους κυριότερους και περισσότερο προβεβλημένους αρχαιολογικούς χώρους της πρωτεύουσας, το λόφο της

Ακρόπολης, την Αρχαία Αγορά και τον Κεραμεικό. Εξυπηρετείται από τις στάσεις του μετρό και του ΗΣΑΠ Μοναστηράκι, Θησείο και Ακρόπολη, καθώς και από αρκετές λεωφορειακές γραμμές. Σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις αποτελούν τα έργα ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από την Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών χώρων (ΕΑΧΑ). Ενδεικτικά αναφέρονται οι πεζοδρομήσεις των οδών Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Αποστόλου Παύλου, Αδριανού, Ηφαίστου και του τελευταίου τμήματος της Ερμού. Τέλος, η ανάπλαση της πλατείας Μοναστηρακίου (Αγίων Ασωμάτων) που ολοκληρώθηκε το 2008 παίζει σημαντικό ρόλο για την επισκεψιμότητα των καταστημάτων της περιοχής. Σχετικά με τις χρήσεις γης της περιοχής, το εμπόριο είναι η κυρίαρχη χρήση, το οποίο απευθύνεται κυρίως σε επισκέπτες και τουρίστες. Στην περιοχή βρίσκονται ακόμα αρκετές επιχειρήσεις εστίασης οι οποίες σήμερα εξυπηρετούν κυρίως ένα τουριστικό κοινό. Η χρήση της κατοικίας είναι ιδιαιτέρως περιορισμένη, ενώ μόνο ορισμένα από τα διατηρητέα κτίρια της Πλάκας κατοικούνται. Σύμφωνα με τις καταγραφές του INEMY-ΕΣΕΕ (Σεπτέμβριος 2015), οι επιχειρήσεις συγκεντρώνονται κυρίως γύρω από την πλατεία Συντάγματος και στις οδούς Ηφαίστου, Απόλλωνος και Αδριανού. Πιο συγκεκριμένα, στις οδούς Κυδαθηναίων, Πανδρόσου, Ηφαίστου και Αδριανού συναντώνται καταστήματα τουριστικών ειδών και κοσμημάτων. Στην οδό Ηφαίστου συγκεντρώνονται καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, καθώς και καταστήματα που εξειδικεύονται στα είδη camping και κατασκήνωσης. Γύρω από την πλατεία Αβησσυνίας συγκεντρώνονται παλαιοπωλεία που εξειδικεύονται στην πώληση επίπλων και άλλων διακοσμητικών ειδών (INEMY – ΕΣΕΕ, 2015 - Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών, 2015).

Ομόνοια

Η Ομόνοια βρίσκεται μεταξύ των οδών Αθηνάς, Ευριπίδου και Πειραιώς και χαρακτηρίζεται από την έντονη κινητικότητα πεζών και οχημάτων. Κεντρικό ρόλο στην περιοχή διαδραματίζει η Βαρβάκειος Αγορά, ενώ έντονη είναι η συγκέντρωση της αγοράς τροφίμων στους γύρω δρόμους. Ορίζεται από το ΓΠΣ ως περιοχή Πολεοδομικού Κέντρου και γειτνιάζει με το Εμπορικό Τρίγωνο, την περιοχή του Ψυρρή και του Μεταξουργείου. Η πρόσβαση στην περιοχή είναι εύκολη, καθώς στην πλατεία Ομοιοίας υφίσταται ο σταθμός ΗΣΑΠ και Μετρό Ομόνοια, ενώ παράλληλα μια πληθώρα στάσεων λεωφορείων περιτριγυρίζουν την πλατεία. Το κτιριακό απόθεμα της περιοχής χαρακτηρίζεται από πολυκατοικίες κυρίως επαγγελματικής χρήσης, καθώς και από ορισμένα νεοκλασικά διατηρητέα κτίρια σε μέτρια κατάσταση. Το εμπόριο στην περιοχή είναι κυρίως υπερτοπικής εμβέλειας. Τα τελευταία χρόνια, οι τάσεις ανάπτυξης χρήσεων αναψυχής στο κέντρο επεκτάθηκαν και προς αυτή την περιοχή.

Σύμφωνα με τις καταγραφές του INEMY – ΕΣΕΕ, η εμπορική δραστηριότητα εντοπίζεται στις οδούς Αθηνάς, Σωκράτους, Ευριπίδου και Μενάνδρου. Εμπορικά καταστήματα χονδρικής πώλησης βρίσκονται διάσπαρτα στο σύνολο της περιοχής, ενώ στις οδούς οδού Ευριπίδου, Σωκράτους Σοφοκλέους και Αθηνάς εντοπίζονται εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων (μπαχαρικά, αλλαντικά, τυροκομικά είδη, ξηροί καρποί). Παράλληλα, στην περιοχή βρίσκονται επίσης και καταστήματα χονδρικής πώλησης οικιακών ειδών, που ειδικεύονται στην πώληση απορρυπαντικών, χαρτικών και ειδών συσκευασίας. Μια ακόμα ιδιαιτερότητα στην περιοχή είναι η ύπαρξη μιας εμπορικής κεντρικότητας καταστημάτων και υπηρεσιών που απευθύνονται πρωτίστως σε μετανάστες. Η περαιτέρω ανάδειξη αυτή της αγοράς μπορεί να έχει πολλαπλά οφέλη τόσο για τους τουρίστες που αναζητούν εναλλακτικούς περιπάτους στην Αθήνα, όσο και για τους ίδιους τους εμπόρους.

Ψυρρή

Η περιοχή του Ψυρρή βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας και οριοθετείται από τις οδούς Ερμού, Αθηνάς, Ευριπίδου και Σαρρή με το κέντρο της να είναι η πλατεία Ηρώων. Συνορεύει με το Μοναστηράκι, την Ομόνοια, το Θησείο, τον Κεραμεικό και βρίσκεται σε εγγύτητα με τις πλατείες Κουμουνδούρου και Αγίων Ασωμάτων. Η περιοχή εξυπηρετείται από αρκετά λεωφορεία, ενώ σε κοντινή απόσταση στεγάζονται οι σταθμοί του Μετρό και του ΗΣΑΠ, Θησείο και Μοναστηράκι. Στην περιοχή υφίστανται λαϊκά κτίσματα, με χρήση βιοτεχνίας και εμπορίου στο ισόγειο, ενώ εντοπίζονται ακόμα πολυώροφα κτίρια επαγγελματικής και αποθηκευτικής χρήσης της μεταπολεμικής περιόδου. Η κατοικία είναι περιορισμένη και εντοπίζεται κυρίως στους τελευταίους ορόφους πολυκατοικιών. Τα τελευταία 20 χρόνια, οι χρήσεις αναψυχής αυξήθηκαν στην περιοχή, ενώ έντονη είναι η παρουσία πολιτιστικών μνημείων, καθώς στην περιοχή βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος του Κεραμεικού, ενώ παράλληλα στεγάζονται αρκετά μουσεία και θέατρα.

Τα εμπορικά καταστήματα χωροθετούνται κυρίως στα ισόγεια των χαμηλών σπιτιών και είναι διάσπαρτα σε όλη τη συνοικία και τις κύριες οδούς εκτός από την Αθηνάς. Οι μεταποιητικές βιοτεχνίες όμως έχουν περιοριστεί στην περιοχή και έχει ενταθεί ο τομέας της ψυχαγωγίας. Οι υπηρεσίες εστίασης, διασκέδασης και εκδηλώσεων προσφέρονται σε όλη την περιοχή. Με βάση τις καταγραφές του INEMY-ΕΣΕΕ εντοπίζεται μια πολύ έντονη συγκέντρωση επιχειρήσεων αναψυχής στις οδούς Μιαούλη, Αγίων Αναργύρων, γύρω από την πλατεία Ηρώων, στην οδό Τάκη, κλπ. Διάσπαρτο μεικτό εμπόριο, καθώς και επιχειρήσεις υποδηματοποιίας, εντοπίζονται στις οδούς Σαρρή, Γ. Καραϊσκάκη και Αγίας Θέκλας. Ουσιαστικά, πρόκειται για μία τουριστική περιοχή με το αντίστοιχο κοινό (INEMY – ΕΣΕΕ, 2015 - Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών, 2015).

Μουσείο – Εξάρχεια

Η περιοχή των Εξαρχείων οριοθετείται από τις οδούς Ασκληπιού, Διδότου, Ιπποκράτους, Αλεξάνδρας, Χαριλάου Τρικούπη, Σόλωνος, Θεμιστοκλέους και Ακαδημίας και αποτελείται από τρεις επιμέρους περιοχές: την Νεάπολη, τα Εξάρχεια και το Μουσείο. Σήμερα έχει καθιερωθεί ολόκληρη η περιοχή Νεάπολη- Εξάρχεια–Μουσείο να ονομάζεται Εξάρχεια. Γειτνιάζει με τις περιοχές Κολωνάκι και Γκύζη και εξυπηρετείται από τους σταθμούς Μετρό Ομόνοια και Πανεπιστήμιο, ενώ πληθώρα λεωφορείων συνδέει την περιοχή με την υπόλοιπη Αθήνα. Η οδός Πατησίων είναι ένας από τους βασικούς δρόμους που οριοθετούν τα Εξάρχεια και μία λεωφόρος που ενώνει το κέντρο με άλλες περιοχές των Αθηνών με πληθώρα μέσων. Ακόμα η περιοχή των Εξαρχείων διατρέχεται από πολλές ήπιας κυκλοφορίας οδούς και κάποιους μικρούς πεζοδρόμους όπως οι οδοί Μεθώνης, Δερβενίων και ένα μεγάλο τμήμα της Θεμιστοκλέους. Στην περιοχή υπάρχει πλήθος πολυκατοικιών, γραφείων και ισόγειων καταστημάτων. Τα Εξάρχεια προσφέρουν πολλά καταστήματα εστίασης που μάλιστα σε μεγάλο βαθμό διατηρούν ομοιογένεια ως προς τον ιδιαίτερο εναλλακτικό τους χαρακτήρα. Στην περιοχή φιλοξενείται το Αρχαιολογικό Μουσείο καθώς και το ιστορικό συγκρότημα του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, το πρώην Χημείο και η Νομική Σχολή. Τα εμπορικά καταστήματα χωροθετούνται κυρίως στα ισόγεια των πολυκατοικιών και είναι διάσπαρτα σε όλη τη γειτονιά. Οι μεγαλύτερες πυκνώσεις παρατηρούνται στην ομώνυμη πλατεία αλλά και επί των κεντρικών οδικών αρτηριών και εντός της ζώνης των Εξαρχείων και ιδιαίτερα στη Σόλωνος και την Ακαδημίας.

Στα Εξάρχεια χωροθετούνται αρκετά βιβλιοπωλεία, αλλά και βιβλιοθήκες, ενώ φιλοξενούνται και πολλές τυπογραφικές επιχειρήσεις και καταστήματα πώλησης δίσκων (CD Store) και αφισών. Αποτελεί όμως και κέντρο της αγοράς ειδών πληροφορικής και σχεδίου - ζωγραφικής, καθώς πολλά καταστήματα του είδους εμφανίστηκαν στην οδό Στουρνάρα και τις καθέτους της. Τέλος, υπάρχουν και μικρά καταστήματα ένδυσης. Με βάση την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων του INEMY-ΕΣΕΕ προκύπτει ότι σχεδόν το 40% των βιβλιοπωλείων του κέντρου στεγάζονται επί των οδών Ιπποκράτους, Τρικούπη, Σταδίου, Πανεπιστημίου και Ακαδημίας. Το ποσοστό των κλειστών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο σε σχέση με τις γειτονικές περιοχές. Μάλιστα σε κάποιες οδούς παρατηρούνται από τα υψηλότερα ποσοστά κλειστών καταστημάτων στο κέντρο, όπως η Χαριλάου Τρικούπη η οποία στις περισσότερες καταγραφές παρουσιάζει σημαντικά υψηλά ποσοστά.

Σύμφωνα με τις καταγραφές της INEMY-ΕΣΕΕ, το ποσοστό των κλειστών καταστημάτων στα Εξάρχεια αυξάνεται τα τελευταία χρόνια. Το ποσοστό των κλειστών επιχειρήσεων το Σεπτέμβριο του 2012 ήταν 28%, ενώ στη συνέχεια είχε μια αυξητική τάση, φτάνοντας το Μάρτιο του 2014 στο 44%! Στη συνέχεια επήλθε μια μείωση μέχρι το Μάρτιο του 2015. Την επόμενη χρονιά υπήρξε αύξηση κατά 1%, ενώ το εξάμηνο Μάρτιος 2016-Σεπτέμβριος 2016

επήλθε μείωση κατά 0.5%. Το ποσοστό ωστόσο, παραμένει αυξημένο σε σχέση με το αντίστοιχο στο σύνολο του Δήμου Αθηναίων (34.6%-26.4%). Το αυξημένο αυτό ποσοστό ίσως εξηγείται και από την ιδιαίτερη φυσιογνωμία αυτής της ζώνης. Πρόκειται για μία γειτονιά που έχει ένα συγκεκριμένο εναλλακτικό κοινό που αποτελείται από επισκέπτες, εργαζομένους αλλά και κατοίκους. Λόγω της κουλτούρας της περιοχής, της πολιτικής της φόρτισης, της θέσης της στο κέντρο της μητρόπολης αλλά και της παρουσίας του μουσείου στην έκτασή της, προσελκύεται ένας συγκεκριμένος τύπος τουρισμού. Οι χαμηλές τιμές των καταστημάτων και υπηρεσιών των Εξαρχείων σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό θαμώνων, τα κάνουν ελκυστικά και σε τουρίστες που επιθυμούν να βιώσουν μία λιγότερο κοσμοπολίτικη, εναλλακτική όψη της κεντρικής Αθήνας. (INEMY – ΕΣΕΕ, 2015 - Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών, 2015).

3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Επόμενο στάδιο είναι ο σχεδιασμός των πολιτιστικών διαδρομών στην περιοχή μελέτης, με στόχο τη σύνδεση των πολιτιστικών κλάδων με συναφείς κλάδους επιχειρήσεων και την ανάδειξη του ιστορικού κέντρου της πρωτεύουσας. Μέσω των πολιτιστικών διαδρομών που θα σχεδιαστούν, στόχος είναι να τονωθεί η επισκεψιμότητα στα πολιτιστικά μνημεία του κέντρου, καθώς και στις μικρές επιχειρήσεις του Δήμου Αθηναίων.

Στο παρόν κεφάλαιο, πραγματοποιείται ο σχεδιασμός των 5 πολιτιστικών διαδρομών. Ο θεματικός προσδιορισμός τους έγινε με βάση τη συνάφεια των πολιτιστικών κλάδων με τις επιχειρήσεις του κέντρου. Πιο συγκεκριμένα, ως πολιτιστικοί κλάδοι επιλέχθηκαν τα μουσεία, τα πολιτιστικά μνημεία (αρχαιολογικοί χώροι), τα θέατρα, οι κινηματογράφοι και οι εκθεσιακοί χώροι (γκαλερί). Έγινε, λοιπόν, μια προσπάθεια να συνδεθούν αυτοί οι πολιτιστικοί κλάδοι κυρίως με συναφείς επιχειρήσεις αναψυχής, καθώς η πλειοψηφία των επισκεπτών συνδυάζει την επίσκεψη του σε έναν πολιτιστικό χώρο με δραστηριότητες αναψυχής. Τέλος, πραγματοποιείται ο εξής συνδυασμός των πολιτιστικών κλάδων με συναφείς επιχειρήσεις, κυρίως αναψυχής:

Πολιτιστικός Κλάδος	Συναφείς Επιχειρήσεις
Μουσεία	Εστιατόρια - Τουριστικά Είδη
Πολιτιστικά Μνημεία	Εστιατόρια - Τουριστικά Είδη - Καφετέριες
Θέατρα	Βιβλιοπωλεία - CD Store - Εστιατόρια - Καφετέριες - Τουριστικά Είδη
Κινηματογράφοι	Βιβλιοπωλεία - CD Store - Εστιατόρια - Καφετέριες - Τουριστικά Είδη
Εκθεσιακοί Χώροι	Βιβλιοπωλεία - CD Store - Εστιατόρια - Καφετέριες - Τουριστικά Είδη

Πίνακας 3.1. Σύνδεση πολιτιστικών κλάδων με συναφείς επιχειρήσεις

Ο θεματικός προσδιορισμός των 5 πολιτιστικών διαδρομών είναι ο εξής:

Διαδρομή	Θεματικός Προσδιορισμός
Διαδρομή 1	Ο δρόμος του μουσείου
Διαδρομή 2	Εξερευνώντας τους αρχαιολογικούς χώρους
Διαδρομή 3	Ο δρόμος του θεάτρου
Διαδρομή 4	Ο δρόμος των κινηματογράφων
Διαδρομή 5	Ο δρόμος των γκαλερί

Πίνακας 3.2. Θεματικός προσδιορισμός των 5 πολιτιστικών διαδρομών

Για το σχεδιασμό των διαδρομών, καθορίζονται τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία της χωρικής ανάλυσης και στη συνέχεια ακολουθείται συγκεκριμένη μεθοδολογία, με βάση την οποία αναδεικνύονται κατάλληλες περιοχές για τις τελικές διαδρομές. Στη συνέχεια, προκειμένου το αποτέλεσμα να είναι όσο το δυνατόν ρεαλιστικό, δομούνται σενάρια και αποδίδονται διαφορετικά βάρη.

3.1. Κριτήρια Σχεδιασμού

Για τη χάραξη των πολιτιστικών διαδρομών, λήφθηκαν υπόψη ορισμένα κριτήρια για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό τους. Η χάραξη των διαδρομών έγινε με γνώμονα το θεματικό προσδιορισμό που αναφέρθηκε παραπάνω, το γεωγραφικό προσδιορισμό που προέκυψε από τη χωρική ανάλυση που ακολουθεί, την ύπαρξη συναφών επιχειρήσεων σε γειτνίαση με τους κύριους πολιτιστικούς κλάδους κάθε διαδρομής, τη γειτνίαση με πλατείες, πάρκα και άλση, και τέλος τη γειτνίαση με το δίκτυο των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς. Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζονται συνοπτικά τα παραπάνω κριτήρια:

Κριτήριο	Επεξήγηση
Θεματικός προσδιορισμός	Θεματική Ενότητα κάθε διαδρομής και οι αντίστοιχοι κλάδοι που θα συμμετέχουν
Γεωγραφικός προσδιορισμός	Λαμβάνονται υπόψη οι χωρικές συγκεντρώσεις των πολιτιστικών κλάδων και των συναφών επιχειρήσεων
Συναφείς δραστηριότητες	Λαμβάνονται υπόψη οι συναφείς εμπορικές δραστηριότητες ως προς τους κύριους κλάδους πολιτισμού
Δημόσιος Χώρος	Γειτνίαση με πλατείες, πάρκα, άλση
Προσβασιμότητα	Γειτνίαση με σταθμούς Μετρό, ΗΣΑΠ, Τραμ, λεωφορείων

Πίνακας 3.3. Κριτήρια χάραξης των 5 Πολιτιστικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων

3.2. Μεθοδολογική Προσέγγιση

Για τη χάραξη των πολιτιστικών διαδρομών, ακολουθήθηκε συγκεκριμένη μεθοδολογία που συνοψίζεται στα εξής βήματα:

- Καθορισμός κριτηρίων σχεδιασμού
- Προσδιορισμός ευκλείδειων αποστάσεων από πλατείες-ελεύθερους χώρους και σταθμούς ΜΜΜ
- Προσδιορισμός πυκνοτήτων πολιτιστικών κλάδων και συναφών επιχειρήσεων
- Κανονικοποίηση ευκλείδειων αποστάσεων και πυκνοτήτων
- Επικάλυψη επιπέδων με απόδοση βαρών
- Ανάλυση ευαισθησίας
- Ποιοτικός προσδιορισμός διαδρομών
- Χάραξη τελικής διαδρομής

Γεωγραφικά Πληροφοριακά Συστήματα (ΓΠΣ)

Για τη χάραξη των διαδρομών και την εφαρμογή της μεθοδολογίας, θα χρησιμοποιηθεί η τεχνολογία των Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΠΣ). Τα Γεωγραφικά

Πληροφοριακά Συστήματα (ΓΠΣ) είναι πληροφοριακά συστήματα που παρέχουν την δυνατότητα συλλογής, διαχείρισης, αποθήκευσης, επεξεργασίας, ανάλυσης και οπτικοποίησης, σε ψηφιακό περιβάλλον, των δεδομένων που σχετίζονται με το χώρο. Τα δεδομένα αυτά συνήθως λέγονται γεωγραφικά ή χαρτογραφικά ή χωρικά και μπορεί να συσχετίζονται με μια σειρά από περιγραφικά δεδομένα τα οποία και τα χαρακτηρίζουν μοναδικά.

Σε ένα ΓΠΣ τα χωρικά δεδομένα μπορούν να αναπαρίστανται με δύο βασικές δομές: τη διανυσματική δομή και την ψηφιδωτή δομή. Σε όλα τα ΓΠΣ οι δύο δομές αποδίδονται ταυτόχρονα σε κοινές απεικονίσεις ενώ πολλά λογισμικά GIS προσφέρουν την δυνατότητα μετάβασης από τη μία δομή στην άλλη. Ένα ΓΠΣ, ως σύστημα, αποτελείται από τα εξής στοιχεία:

- Εισαγωγή

Το τμήμα του συστήματος που είναι υπεύθυνο για τροφοδότηση του συστήματος με δεδομένα. Αυτά πρέπει να είναι σε ψηφιακή δομή και συνήθως προκύπτουν με ψηφιοποίηση αναλογικών δεδομένων (π.χ. τυπωμένοι χάρτες) ή με τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων με τη χρήση ψηφιακών μεθόδων αποτύπωσης χώρου.

- Επεξεργασία

Τα δεδομένα πρέπει να υποστούν εκείνη την επεξεργασία που τα καθιστά κατάλληλα για παραπέρα ανάλυση και χρήση. Αυτό μπορεί να αφορά την ορθή απόδοση του συστήματος συντεταγμένων, τη δημιουργία σχέσεων μεταξύ των δεδομένων, τη διόρθωση σφαλμάτων, τη μετάβαση από μια δομή σε μια άλλη.

- Ανάλυση

Ο χρήστης - αναλυτής θέτει ερωτήσεις σύμφωνα με την δυνατότητα των ίδιων των δεδομένων. Οι ερωτήσεις μπορεί να είναι του τύπου :

- Πώς απεικονίζεται η περιοχή ενδιαφέροντος;
- Πού βρίσκεται το Α;
- Που βρίσκεται το Α σε σχέση με το Β;
- Πόσο από το Α υπάρχει στην περιοχή Γ
- Ποιος είναι συντομότερος από το Α στο Β;
- Ποιος είναι ο οικονομικότερος δρόμος από το Α στο Β;

- Απόδοση

Η απόδοση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης γίνεται σε αναλογικά μέσα με την οργάνωση της εκτύπωσης χαρτογραφικών προϊόντων ή με την απόδοση σε ψηφιακές πλατφόρμες είτε με τη χρήση του Διαδικτύου, μέσω διαδραστικών χαρτών (Web-based GIS), είτε μέσω εσωτερικών δικτύων οργανισμών μέσω εφαρμογών που υποστηρίζουν πολλαπλούς χρήστες με διακριτούς ρόλους.

- Έλεγχος

Κάθε σύστημα οφείλει να έχει μηχανισμούς ανάδρασης ώστε να εξασφαλίζεται η ορθότητα και ακρίβεια των πληροφοριών. Αυτό μπορεί να γίνεται μέσω λογισμικού με διαδικασίες κανόνων επικύρωσης, με διαδικασίες ελέγχου ακρίβειας συντεταγμένων και γενικότερα με διαδικασίες ποιοτικών και ποσοτικών ελέγχων ανάλογα με τη φύση των δεδομένων.

Εφαρμογή της Μεθοδολογίας

Για τη χάραξη των 5 πολιτιστικών διαδρομών, ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία.

- **Καθορισμός κριτηρίων**

Τα κριτήρια σχεδιασμού παρουσιάζονται στην Ενότητα 3.1.

- **Προσδιορισμός ευκλείδειων αποστάσεων**

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να δώσουμε τον ορισμό της ευκλείδειας απόστασης. Ευκλείδεια απόσταση είναι η μετρική, «ευθεία» απόσταση μεταξύ δύο σημείων στο χώρο.

Έστω ότι έχουμε δύο παρατηρήσεις για τις οποίες έχουμε μετρήσεις. Αν συμβολίσουμε τις δύο παρατηρήσεις ως $y = (y_1, y_2)$ και $x = (x_1, x_2)$ τότε μια πρώτη προσέγγιση για την επιλογή μιας απόστασης ανάμεσα στις δύο παρατηρήσεις θα ήταν η ευκλείδεια απόσταση:

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2}$$

Στην παρούσα εργασία, θα γίνει η χρήση της ευκλείδειας απόστασης σε δύο περιπτώσεις, για τους σταθμούς MMM και για τους χώρους πρασίνου-ελεύθερους χώρους. Ουσιαστικά, για κάθε ένα σημείο του χώρου της περιοχής μελέτης, προσδιορίζεται η απόστασή του από τον κοντινότερο σταθμό MMM και από τον κοντινότερο χώρο πρασίνου.

- **Προσδιορισμός Πυκνοτήτων πολιτιστικών κλάδων και συναφών επιχειρήσεων (Kernell Density)**

Η ποιοτική παρατήρηση των πυκνοτήτων κάποιων σημείων πάνω σε έναν χάρτη, μπορεί να αντικατασταθεί με μια πιο αντικειμενική προσέγγιση, όπως είναι η ανάλυση με φατνία κανάβου. Μια άλλη μέθοδος είναι η ανάλυση απόστασης από γειτονικό σημείο, που εστιάζει στις αποστάσεις μεταξύ των σημείων. Στη μέθοδο αυτή, αντί το ενδιαφέρον να εστιάζεται στα σημεία ανά φατνίο κανάβου (επιφάνεια), εστιάζεται στην επιφάνεια ανά σημείο. Σε αντίθεση δηλαδή με την ανάλυση φατνίων υπολογίζονται οι αποστάσεις κάθε σημείου από το πλησιέστερο του, όπως αυτές θα προέκυπταν από μια τυχαία χωρική διαδικασία και με αυτούς τους υπολογισμούς αποκτάται το μέτρο σύγκρισης. Η μέθοδος της απόστασης από γειτονικό σημείο, η οποία και χρησιμοποιείται, οδηγεί σε συγκρίσεις και ακολουθεί μια ανάλογη λογική και διαδικασία, με την περίπτωση της ανάλυσης κανάβου. Με δεδομένο ότι η τυχαία χωρική διαδικασία συνδέεται με την κατανομή Poisson, η κατανομή αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον υπολογισμό των αναμενόμενων πλησιέστερων γειτονικών αποστάσεων και πιο συγκεκριμένα το μέσο όρο των πλησιέστερων γειτονικών αποστάσεων για ένα χωρικό πρότυπο που έχει προκύψει από μια τυχαία χωρική διαδικασία. Αν συγκριθεί η αναμενόμενη μέση απόσταση με την αντίστοιχη πραγματική ή παρατηρούμενη μέση απόσταση, τότε μπορούν να εντοπιστούν αποκλίσεις από την τυχαία χωρική διαδικασία. Χρησιμοποιώντας την μέθοδο της απόστασης από γειτονικό σημείο προσδιορίζονται οι πυκνότητες των σημείων των επιχειρήσεων για κάθε θεματική ενότητα και για κάθε σημείο της περιοχής μελέτης {Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων» (Χατζηχρήστος, Σαγιάς, Πολύζου, Σπάστρα, Τζήμα)}.

- **Κανονικοποίηση αποτελεσμάτων**

Για όλα τα ψηφιδωτά επίπεδα που δημιουργήθηκαν στα προηγούμενα στάδια, έγινε κανονικοποίησή τους στην κλίμακα 0-100, ώστε να μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους, να συγκριθούν, ώστε τα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα.

- **Επικάλυψη επιπέδων με απόδοση βαρών (Raster Calculator)**

Ένα από τα πλεονεκτήματα των ψηφιδωτών δεδομένων, είναι ότι μπορούν να συνδυαστούν χρησιμοποιώντας την τεχνική των επικαλύψεων. Έτσι, αν οι διαστάσεις των κυψελών σε κάθε ψηφιδωτό είναι ίδιες, είναι δυνατόν να συνδυαστούν οι τιμές του κάθε δείκτη στην ίδια θέση. Στα προηγούμενα στάδια, προσδιορίστηκαν οι τιμές των δεικτών για όλα τα ψηφιδωτά θεματικά επίπεδα. Αφού κανονικοποιήθηκαν, ώστε να είναι συγκρίσιμα, συνδυάστηκαν σε μια ενιαία μέτρηση χρησιμοποιώντας το ψηφιδωτό ως πλαίσιο. Ο απλούστερος τρόπος να

αξιοποιηθούν όλα τα ψηφιδωτά είναι προσθέτοντας απλά τις τιμές των δεικτών για το ίδιο φαντίο, με τη χρήση κατάλληλων βαρών δημιουργώντας έτσι ένα σύνθετο δείκτη, το δείκτη καταλληλότητας.

Οι επιμέρους δείκτες αντιπροσωπεύονται από ίσο αριθμό ψηφιδωτών αρχείων, όσα και τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται. Οι δείκτες και το βάρος (βαθμός συμμετοχής) του καθενός στο σύνθετο δείκτη προέκυψαν με βάση τη σημασία του κριτηρίου. Το τελικό προϊόν της παραπάνω διαδικασίας, για κάθε διαδρομή, είναι ένα επίπεδο ψηφιδωτής μορφής, του οποίου τα κελιά θα είναι τόσο πιο κατάλληλα όσο υψηλότερο είναι το άθροισμα των επιμέρους δεικτών, στην κλίμακα 0-100.

- **Ανάλυση Ευαισθησίας**

Η Ανάλυση Ευαισθησίας μελετά τις συνέπειες που υφίσταται η βέλτιστη λύση ενός γραμμικού μοντέλου, ως συνέπεια αλλαγών στις τιμές των παραμέτρων του. Μια τέτοιου είδους διαδικασία προσδίδει στο προσδιοριστικό πλαίσιο μοντελοποίησης του γραμμικού προγραμματισμού ένα είδος στοχαστικού χαρακτήρα και για το λόγο αυτό συνήθως συνοδεύει τη λύση οποιουδήποτε αντίστοιχου προβλήματος.

Η ανάλυση ευαισθησίας είναι χρήσιμη για μια σειρά από λόγους όπως:

- Έλεγχος των αποτελεσμάτων ενός μοντέλου ή ενός συστήματος σε σχέση με την αβεβαιότητα.
- Αυξημένη κατανόηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών εισόδου και εξόδου σε ένα σύστημα ή μοντέλο.
- Μείωση της Αβεβαιότητας: με τον εντοπισμό των μεταβλητών εισόδου οι οποίες συνδέονται με σημαντική αβεβαιότητα στην έξοδο και πρέπει, επομένως, να διαχειριστούν αν η βεβαιότητα πρέπει να αυξηθεί
- Διερεύνηση σφαλμάτων του μοντέλου (με απροσδόκητες σχέσεις μεταξύ εισόδου και εξόδου).
- Καθορισμός μεταβλητών εισόδου που δεν έχουν καμία επίδραση στην έξοδο
- Στην περίπτωση απόδοσης βαρών σε μοντέλα με μεγάλο αριθμό παραμέτρων, αποτελεί πρωταρχικό τεστ ευαισθησίας με επίκεντρο τις σημαντικότερες παραμέτρους εισόδου.

Με βάση τα παραπάνω, στην προτεινόμενη μεθοδολογία η ανάλυση ευαισθησίας επικεντρώνεται στο κριτήριο της πυκνότητας των επιχειρήσεων, με στόχο να εντοπιστούν εάν και κατά πόσο οι μεταβολές των βαρών επηρεάζουν το τελικό αποτέλεσμα.

- Ποιοτικός προσδιορισμός διαδρομών

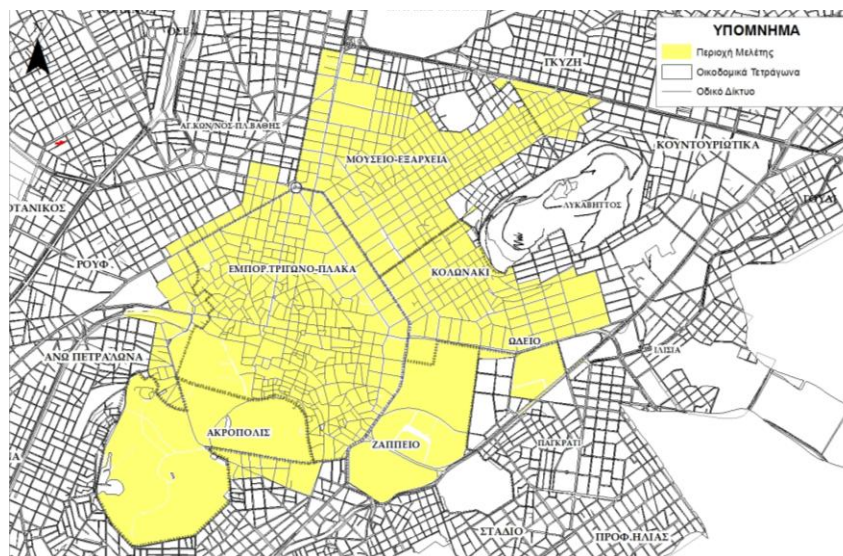
Τελευταίο βήμα της μεθοδολογίας αποτελεί ο ποιοτικός προσδιορισμός του ακριβούς ορίου στην κλίμακα 0-100, στο τελικό συνεχές επίπεδο που προκύπτει από την ανάλυση κανάβου με την χρήση βαρών. Η χρήση του κατάλληλου ορίου, επιτρέπει στην επιλογή της προτεινόμενης εν τέλει, διαδρομής και στον αποκλεισμό των υπόλοιπων. Ο ποιοτικός προσδιορισμός του ορίου για κάθε διαδρομή πραγματοποιήθηκε με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης ευαισθησίας.

3.2.1. Δεδομένα

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της χωρικής ανάλυσης, με σκοπό την ανάδειξη των διαδρομών, προκύπτουν από τα κριτήρια που καθορίστηκαν σε προηγούμενη Ενότητα. Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

- Πολιτιστικοί κλάδοι
- Συναφείς επιχειρήσεις πολιτιστικών κλάδων – Καταγραφές ΕΣΕΕ
- Χώροι Πρασίνου – Ελεύθεροι Χώροι
- Σταθμοί Μέσων Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ)

Αρχικά ορίστηκε η περιοχή μελέτης, η οποία προέκυψε σύμφωνα με τις καταγραφές της ΕΣΕΕ, από όπου αντλήθηκαν τα δεδομένα των επιχειρήσεων. Η περιοχή μελέτης που απεικονίζεται στην Εικόνα 3.1., περιλαμβάνει το Εμπορικό Τρίγωνο, την Πλάκα, την περιοχή του Μουσείου, τα Εξάρχεια, το Ζάππειο, την Ακρόπολη και το Κολωνάκι μέχρι το ύψος της Λεωφόρου Αλεξάνδρας.

Εικόνα 3.1. Περιοχή Μελέτης

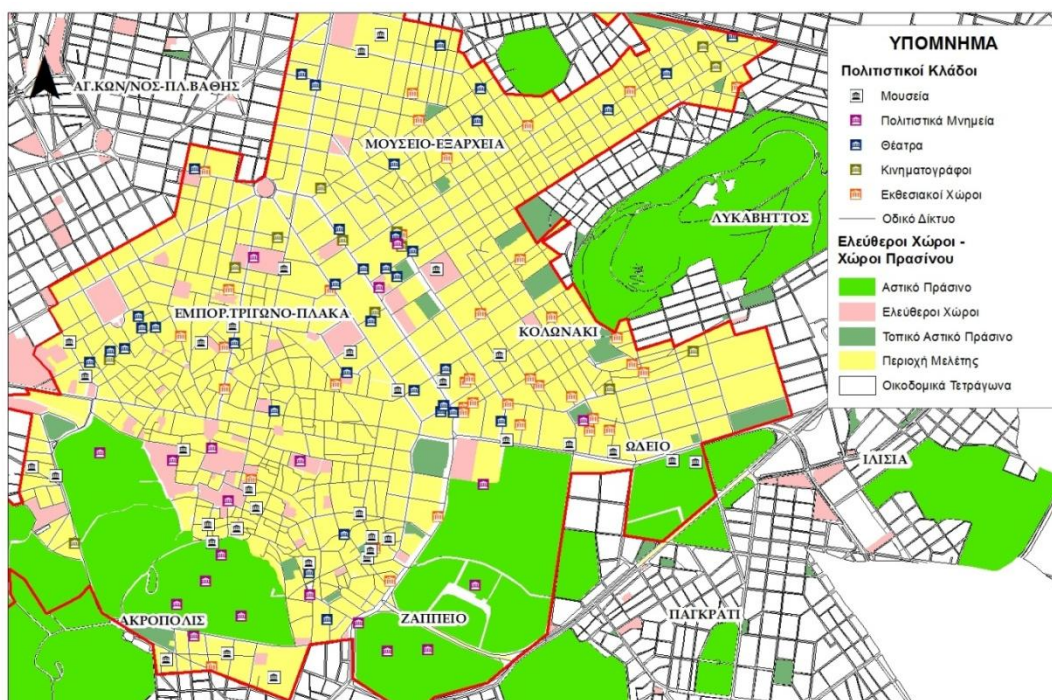

Πολιτιστικοί Κλάδοι

Έγινε καταγραφή των πολιτιστικών κλάδων στην περιοχή μελέτης. Οι επιλεγμένοι κλάδοι που επιλέχθηκαν με βάση τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ) είναι οι εξής:

- **Μουσεία** (Κωδικός 91.02 – Δραστηριότητες μουσείων)
- **Πολιτιστικά Μνημεία** (Κωδικός 91.03 – Λειτουργία ιστορικών χώρων και κτιρίων και παρόμοιων πόλων έλξης επισκεπτών)
- **Θέατρα** (Κωδικός 90.04 – Εκμετάλλευση αιθουσών θεαμάτων και συναφείς δραστηριότητες – εξειδίκευση στα θέατρα)
- **Κινηματογράφοι** (Κωδικός 90.04 – Εκμετάλλευση αιθουσών θεαμάτων και συναφείς δραστηριότητες - εξειδίκευση στους κινηματογράφους)
- **Εκθεσιακοί Χώροι** (Κωδικός 47.78 – Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε εκθέσεις - γκαλερί)

Τα πολιτιστικά μνημεία, τα μουσεία και οι εκθεσιακοί χώροι προέκυψαν από τις καταγραφές της ΕΣΕΕ το Σεπτέμβριο του 2015, ενώ μετά από αναζήτηση στο διαδίκτυο στις αρχές του 2017, κατεγράφησαν τα θέατρα και οι κινηματογράφοι.

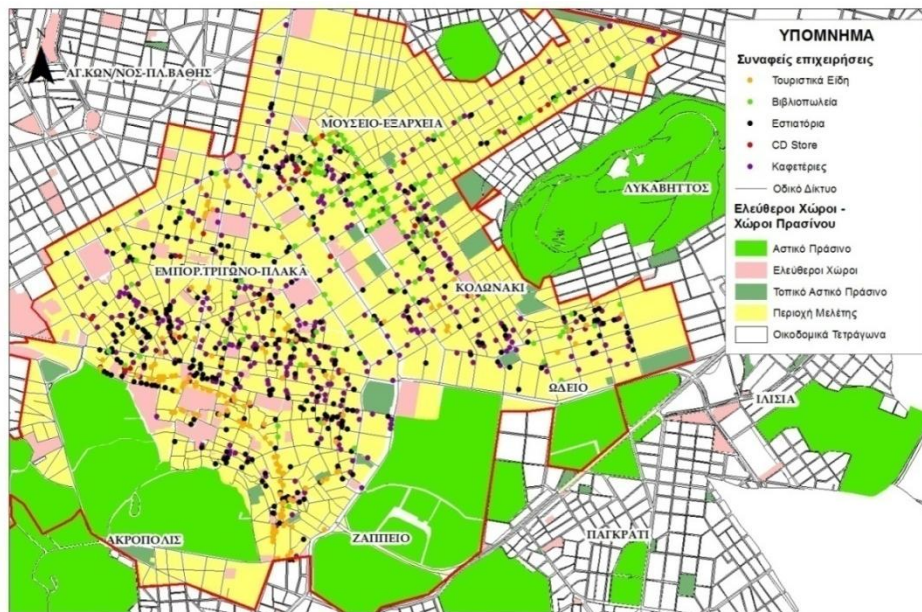
Εικόνα 3.2. Πολιτιστικοί κλάδοι στο κέντρο της Αθήνας

Πηγή: Στοιχεία πολιτιστικών κλάδων από την καταγραφή της ΕΣΕΕ και το διαδίκτυο

Επιλεγμένοι κλάδοι συναφών επιχειρήσεων

Με βάση τους πολιτιστικούς κλάδους που κατεγράφησαν, έγινε επιλογή 5 κλάδων συναφών επιχειρήσεων που συμπληρώνουν το θεματικό χαρακτήρα της εκάστοτε διαδρομής. Επιλέχθηκαν οι εξής κλάδοι σύμφωνα με τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ):

- **Βιβλιοπωλεία** (Κωδικός 47.61 – Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα)
- **CD Store** (Κωδικός 47.63 – Λιανικό εμπόριο εγγράφων μουσικής)
- **Εστιατόρια** (Κωδικός 56.10- Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης)
- **Καφετέριες** (Κωδικός 56.30 – Δραστηριότητες παροχής ποτών)
- **Τουριστικά Είδη** (Κωδικός 47.78 – Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη)

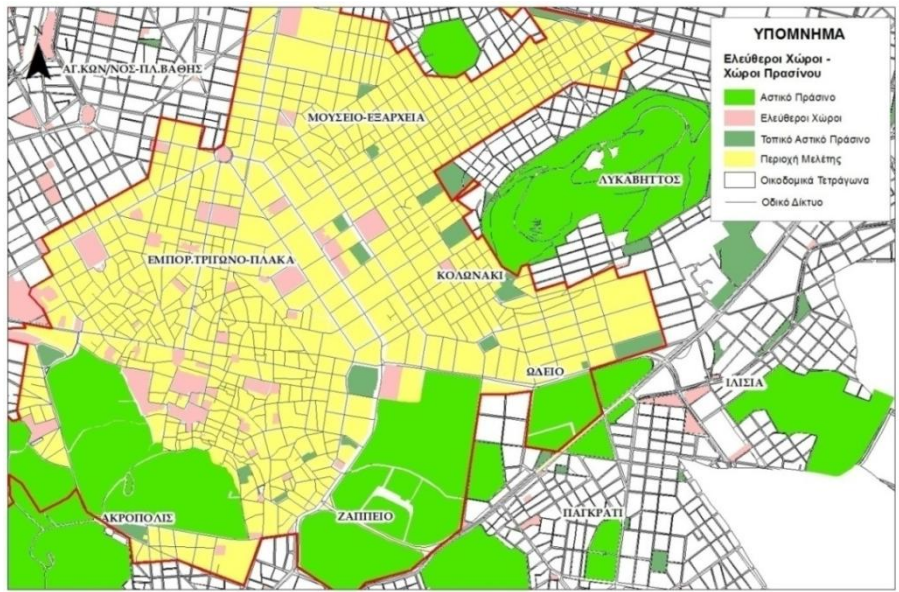

Εικόνα 3.3. Κλάδοι συναφών επιχειρήσεων στο κέντρο της Αθήνας
Πηγή: Στοιχεία πολιτιστικών κλάδων από την καταγραφή της ΕΣΣΕ

Χώροι Πρασίνου – Ελεύθεροι Χώροι

Στην Εικόνα 3.4., απεικονίζονται οι χώροι πρασίνου στο κέντρο της Αθήνας, οι οποίοι διαχωρίζονται σε μικρά πάρκα (αστικό πράσινο τοπικό), σε μεγαλύτερα πάρκα/άλση (αστικό πράσινο), καθώς και σε ελεύθερους χώρους.

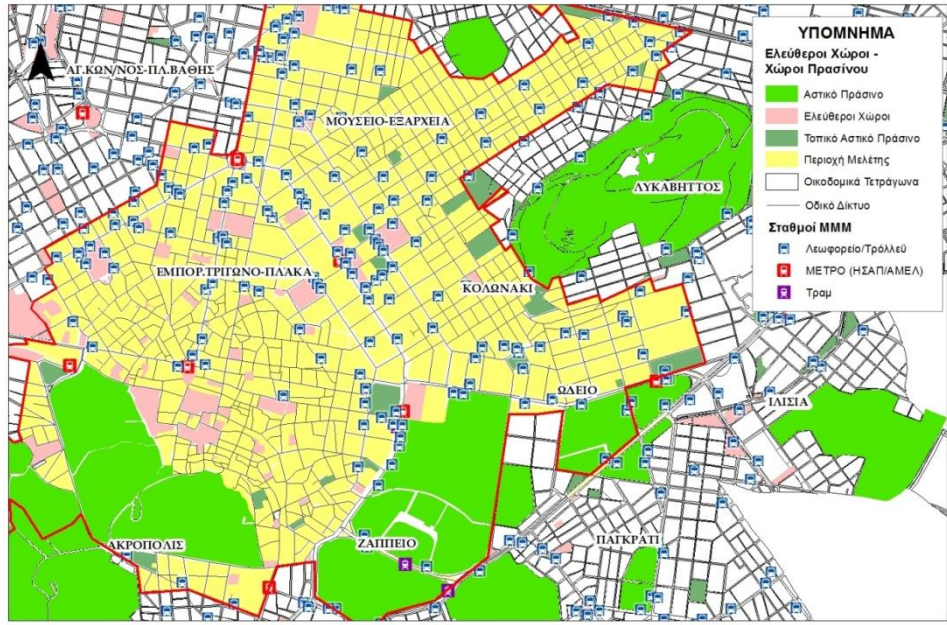

Εικόνα 3.4. Ελεύθεροι Χώροι - Χώροι πρασίνου

Πηγή: Στοιχεία από ερευνητικό πρόγραμμα «Καταγραφή, αξιολόγηση και προτάσεις αντιμετώπισης των δυσλειτουργιών του δικτύου βρεφονηπιακών σταθμών στο Δήμο Αθηναίων»

Σταθμοί Μέσων Μαζικής Μεταφοράς

Στην παρακάτω εικόνα, απεικονίζονται οι στάσεις λεωφορείων/τρόλεϊ και οι αντίστοιχες του ΜΕΤΡΟ και ΗΣΑΠ, με βάση τις οποίες εξασφαλίζεται η προσβασιμότητα στην περιοχή μελέτης.

Εικόνα 3.5. Σταθμοί ΜΜΜ στο κέντρο της Αθήνας

Πηγή: Στοιχεία παραχωρημένα από την ΕΣΕΕ – INEMY

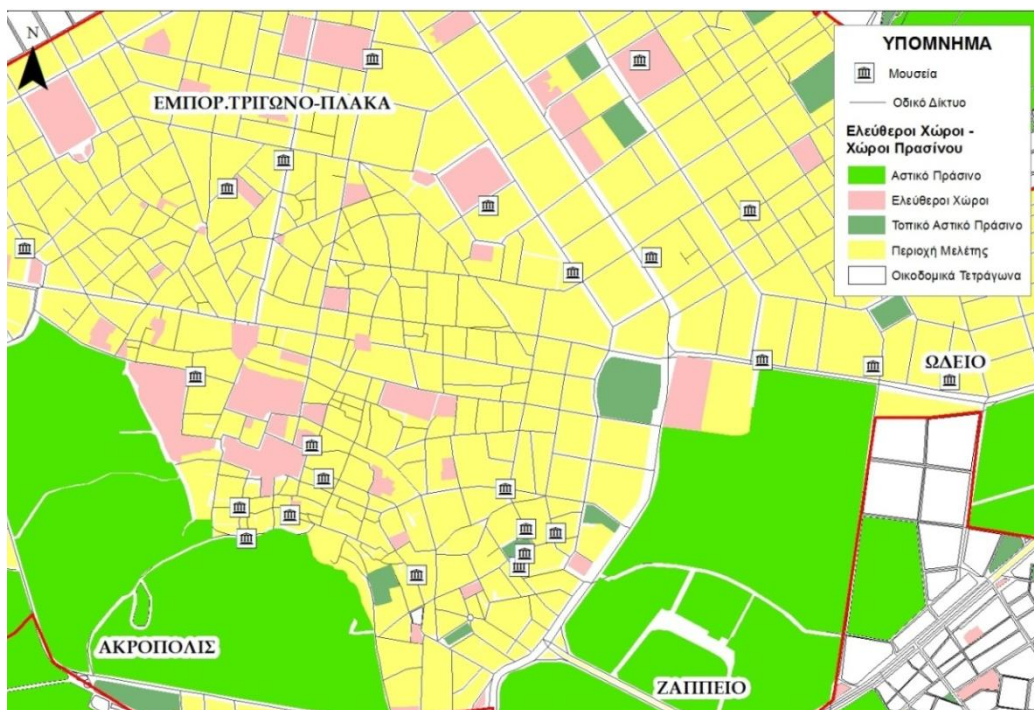
3.2.2. Διαδρομή 1

Στη συγκεκριμένη ενότητα περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας χωρικής ανάλυσης που ακολουθήθηκαν για τον ακριβή προσδιορισμό της ζώνης της πρώτης διαδρομής, σύμφωνα με τη μεθοδολογία.

Περιγραφή επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Η συγκεκριμένη διαδρομή χαρακτηρίζεται από δραστηριότητες μουσείων στην περιοχή μελέτης, με βάση τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ). Ύστερα, λοιπόν, από την καταγραφή των μουσείων, στην Εικόνα 3.6., παρουσιάζεται ο πολιτιστικός κλάδος της διαδρομής 1 (Κλίμακα 1:5000).

- Δραστηριότητες μουσείων (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 91.02)

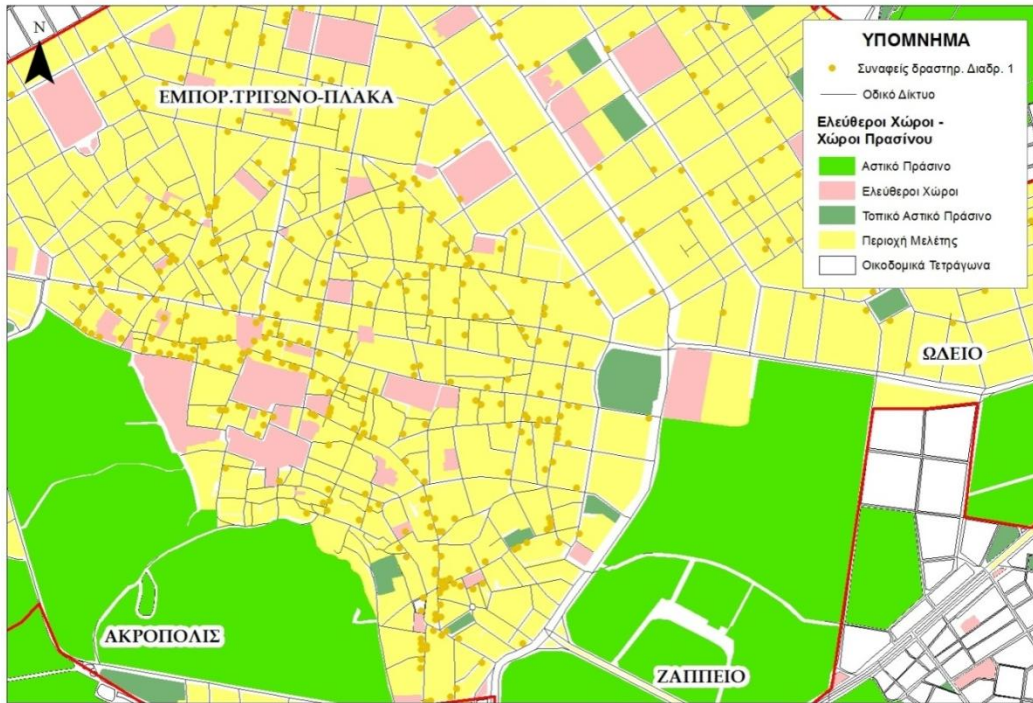

Εικόνα 3.6. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 1

Παράλληλα με τον πολιτιστικό κλάδο, για τον προσδιορισμό της διαδρομής 1, λήφθηκαν υπόψη κλάδοι συναφών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στις κατηγορίες «Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης» και «Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη», οι οποίες θεωρήθηκε πως συμπληρώνουν το θεματικό χαρακτήρα της διαδρομής. Παρουσιάζονται στην Εικόνα 3.7. (Κλίμακα 1:5000).

- Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.10)
- Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.78)

Εικόνα 3.7. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 1

Κριτήρια χωρικής ανάλυσης

Τα κριτήρια της χωρικής ανάλυσης αντιστοιχούν στα παρακάτω θεματικά επίπεδα:

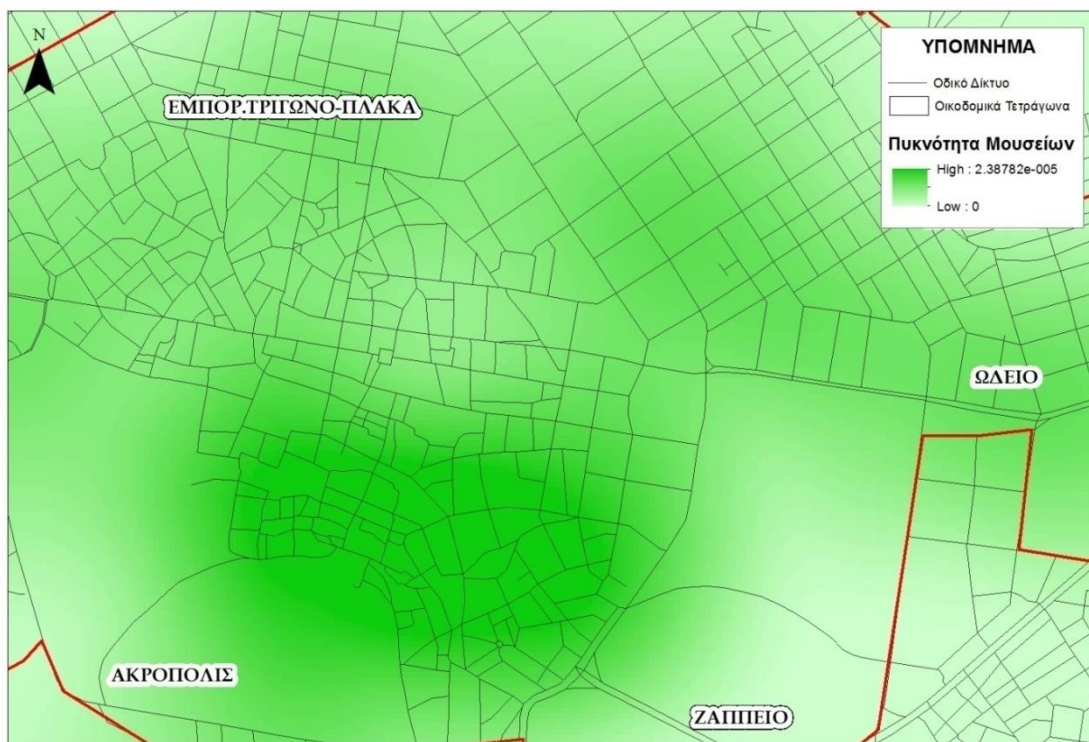
- 1) Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου
- 2) Πυκνότητα κλάδων συναφών επιχειρήσεων
- 3) Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- 4) Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Το πιο σημαντικό κριτήριο για τη χωρική ανάλυση και τον ακριβή προσδιορισμό της διαδρομής αποτελεί η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου, καθώς διασφαλίζεται ότι η διαδρομή χαρακτηρίζεται από υψηλές συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου στην περιοχή μελέτης.

Στην Εικόνα 3.8. παρουσιάζεται το θεματικό επίπεδο της πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου για την πρώτη διαδρομή, όπου με χρωματική διαβάθμιση διαχωρίζονται οι διάφορες τιμές και

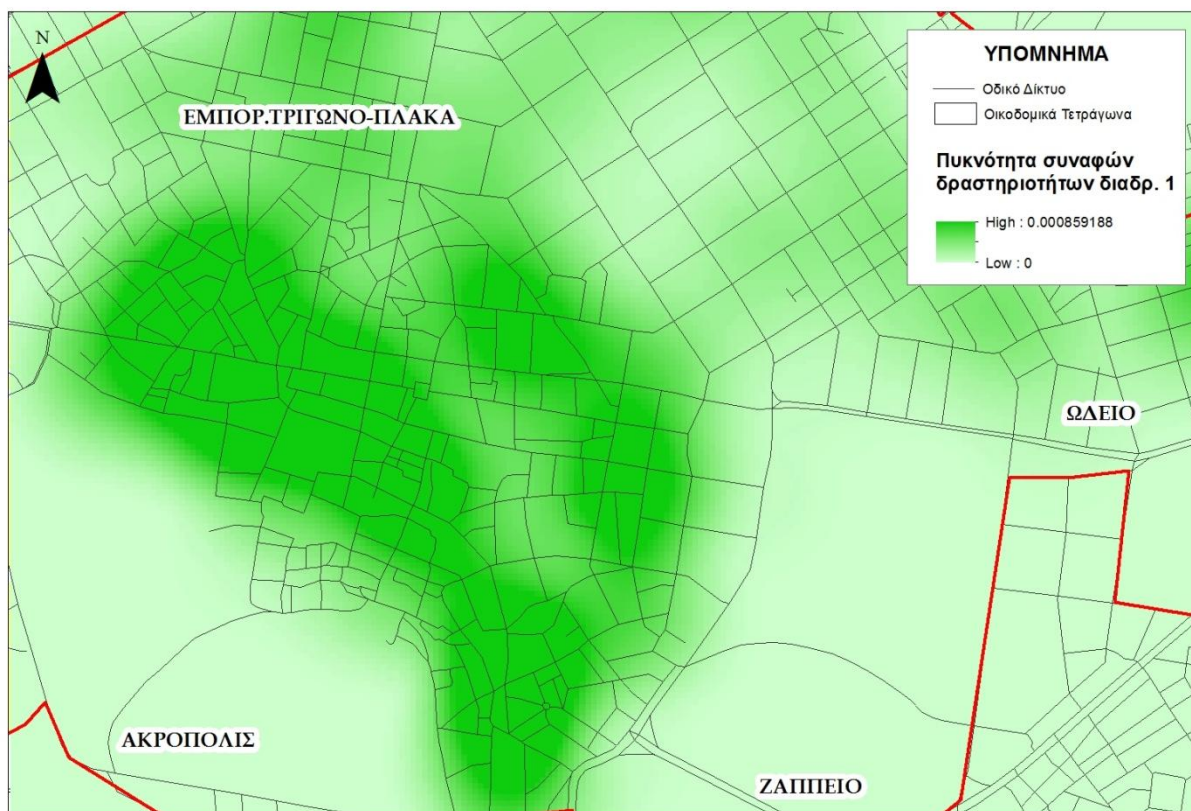
προσδιορίζονται οι περιοχές με υψηλές πυκνότητες. Οι τιμές της πυκνότητας αποτελούν το ηλικίο του κλάσματος, όπου αριθμητής είναι ο αριθμός των κλάδων του πολιτισμού εντός κύκλου ακτίνας 500 μέτρων και παρονομαστής το εμβαδόν του κύκλου αυτού. Σύμφωνα με την Εικόνα 3.8., παρουσιάζονται υψηλότερες συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 1 στην περιοχή της Πλάκας, στα σύνορα με την Ακρόπολη, και στα επιμέρους στενά της (Κυδαθηναίων, Κόδρου, Νίκης κλπ.).

Εικόνα 3.8. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 1

Πυκνότητα επιλεγμένων κλάδων συναφών επιχειρήσεων

Αφού υπολογίστηκε η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 1, μελετήθηκε η συγκέντρωση επιχειρήσεων συναφών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της χωρικής ανάλυσης για την ανάδειξη της διαδρομής. Με βάση την Εικόνα 3.9. που ακολουθεί, παρατηρούνται υψηλές συγκεντρώσεις στην περιοχή της Πλάκας και του Μοναστηρακίου.

Εικόνα 3.9. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 1

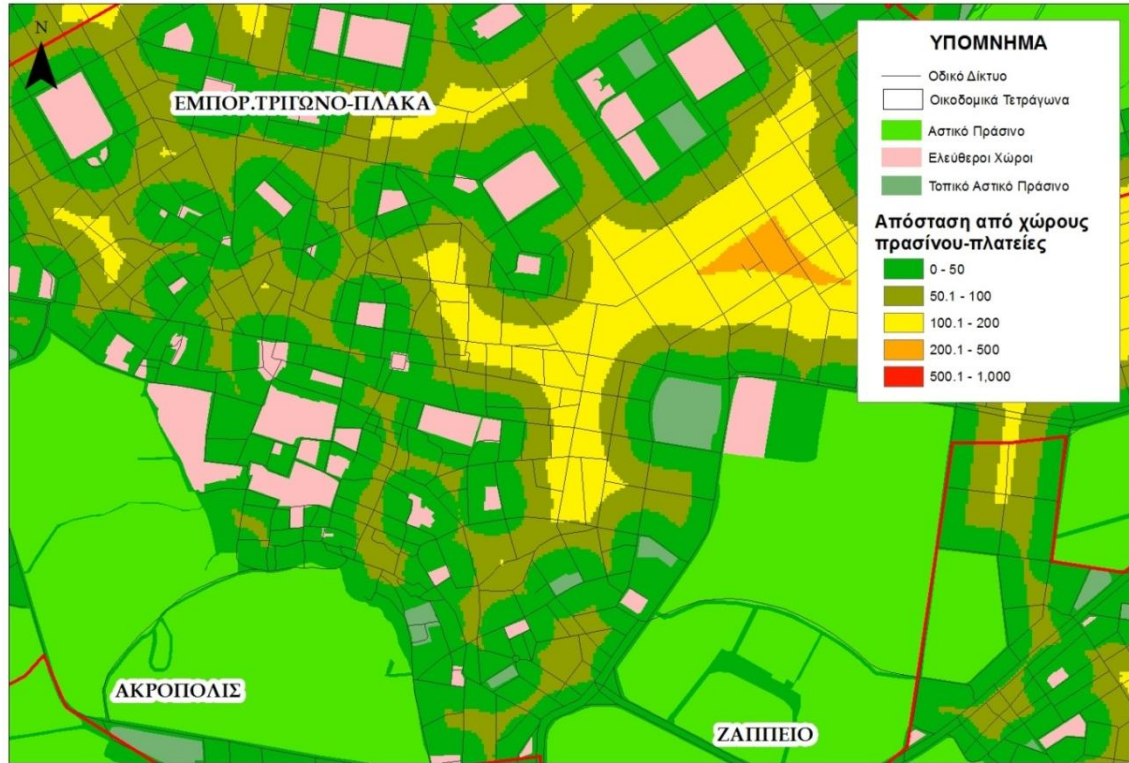
Ευκλείδεια Απόσταση

Για τον προσδιορισμό της κατάλληλης διαδρομής, λήφθηκαν υπόψη οι ευκαιρίες αναψυχής (άλση, πάρκα, πλατείες) και οι επιλογές μετακίνησης-προσβασιμότητα από και προς τη διαδρομή. Για το σκοπό αυτό, καθορίστηκαν επιπλέον τα εξής κριτήρια:

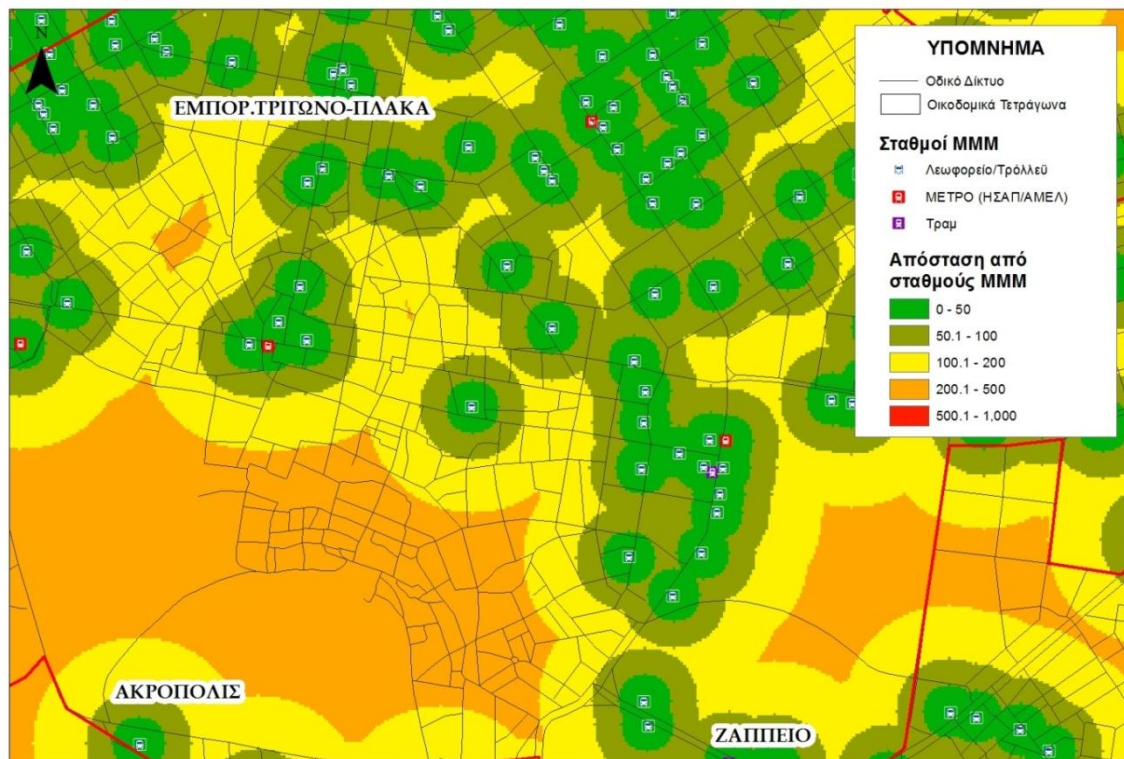
- Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Τα συγκεκριμένα κριτήρια που αντιστοιχούν σε θεματικά επίπεδα παρουσιάζονται στις εικόνες που ακολουθούν, στις οποίες έγινε εστίαση στην περιοχή ενδιαφέροντος. Η χρωματική διαβάθμιση αποτυπώνει τις διαφορετικές τιμές της ευκλείδειας απόστασης (σε μέτρα), όπου οι θέσεις με πράσινο χρώμα βρίσκονται κοντά στο αντίστοιχο πεδίο ενδιαφέροντος, ενώ όσες έχουν χρώμα (προς το) κόκκινο, χαρακτηρίζονται ως πιο απομακρυσμένες.

Εικόνα 3.10. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες

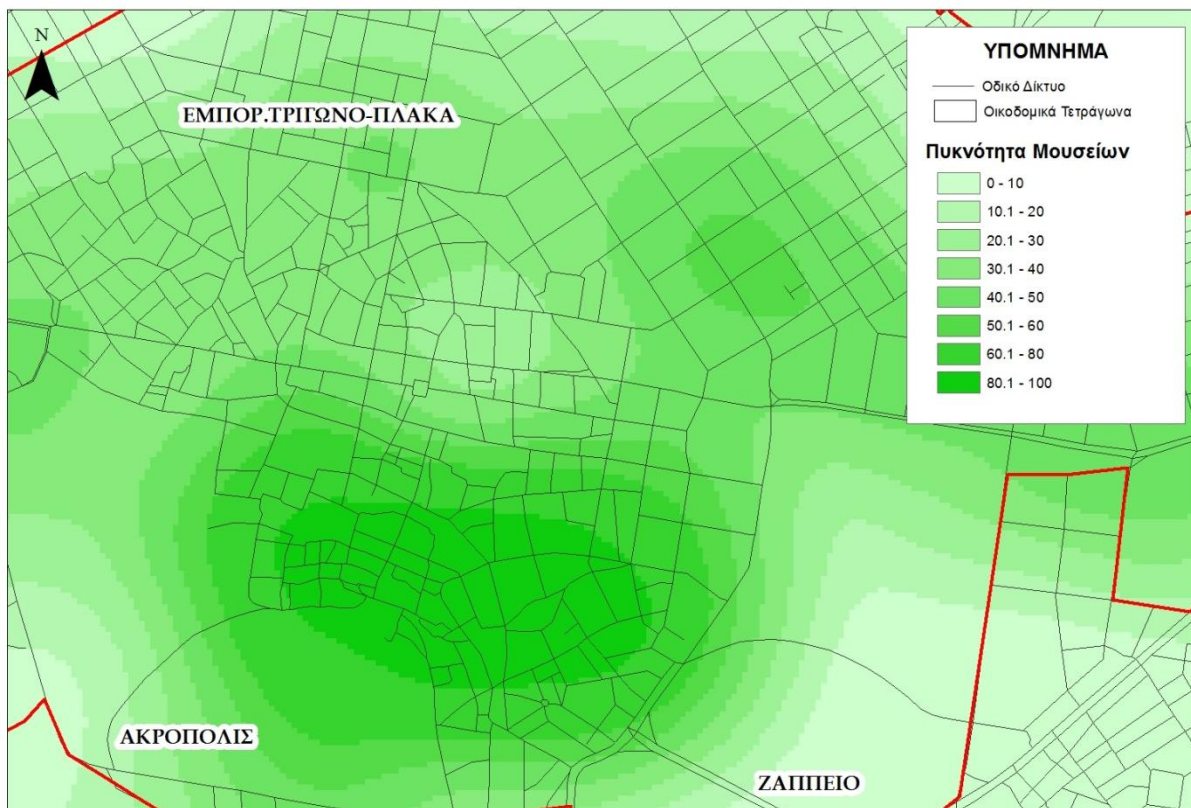

Εικόνα 3.11. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ

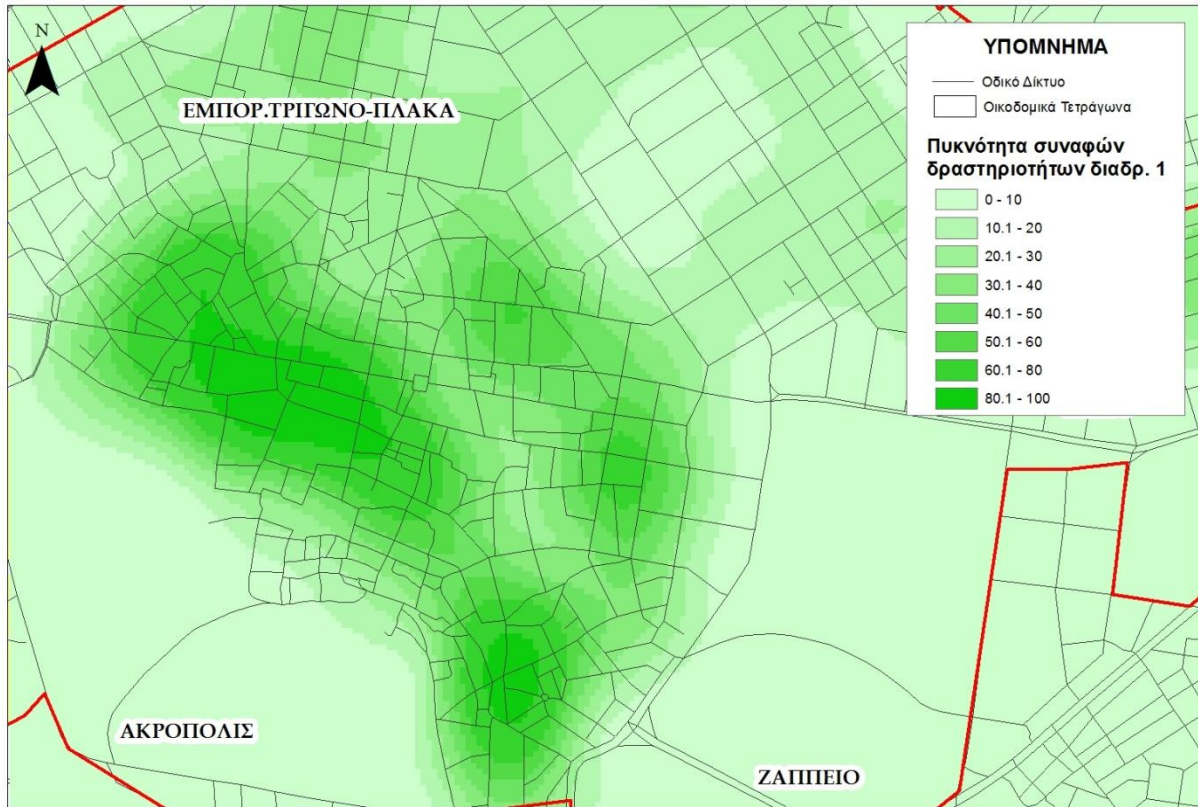

Κανονικοποίηση

Οι παραπάνω χάρτες που δημιουργήθηκαν για τα θεματικά επίπεδα, έχουν διαφορετική κλίμακα μεταξύ τους και προκειμένου να υπάρξει συσχέτιση, κρίνεται αναγκαία η κανονικοποίησή τους. Οι τιμές των επιπέδων των κριτηρίων επαναταξινομούνται σε μια ενιαία κλίμακα από το 0 έως το 100, με στόχο τη μεταξύ τους συσχέτιση και τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στις εικόνες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα κανονικοποιημένα επίπεδα που αφορούν στα κριτήρια πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου και των συναφών επιχειρήσεων. Οι υψηλές τιμές (σκούρο χρώμα) συνεπάγονται μεγάλη πυκνότητα και συνεπώς αυξημένες συγκεντρώσεις του πολιτιστικού κλάδου/συναφών επιχειρήσεων στην περιοχή. Σε κάθε περίπτωση οι περιοχές που αναδεικνύονται παραμένουν οι ίδιες, καθώς η μεταβολή της κλίμακας των τιμών είναι ελάχιστη και δεν επηρεάζει τη μεταξύ τους διαφοροποίηση, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

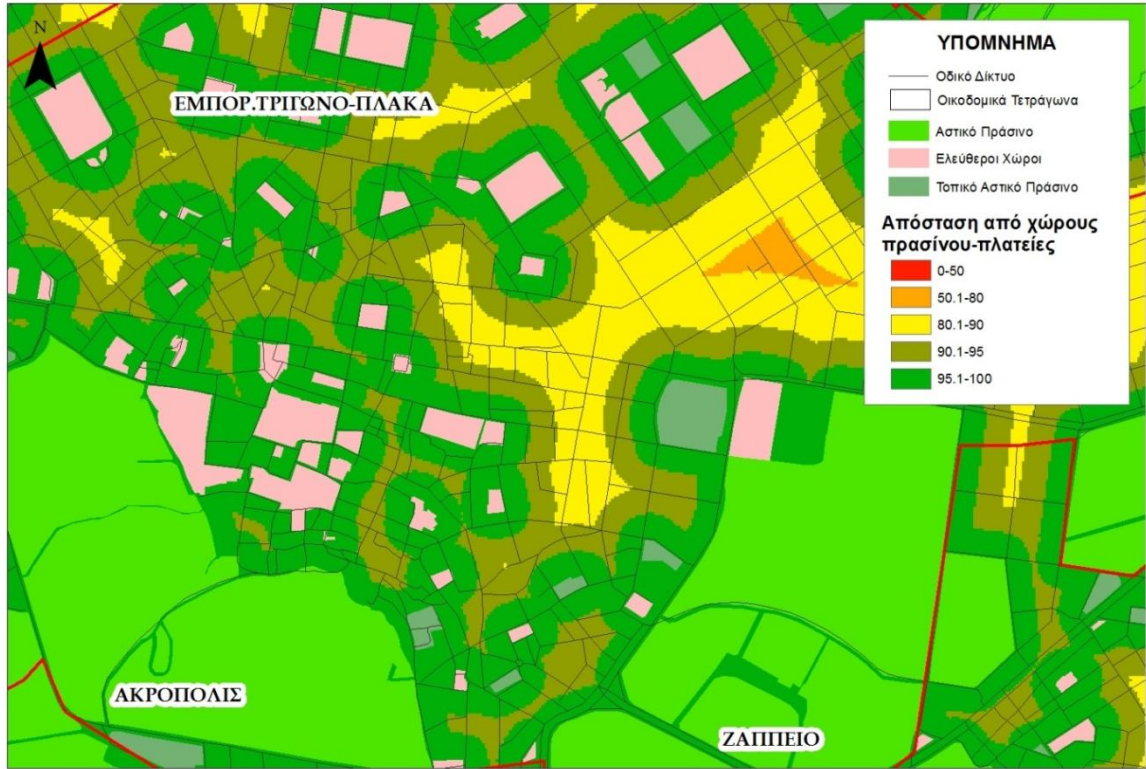
Εικόνα 3.12. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 1 (κλίμακα 0-100)

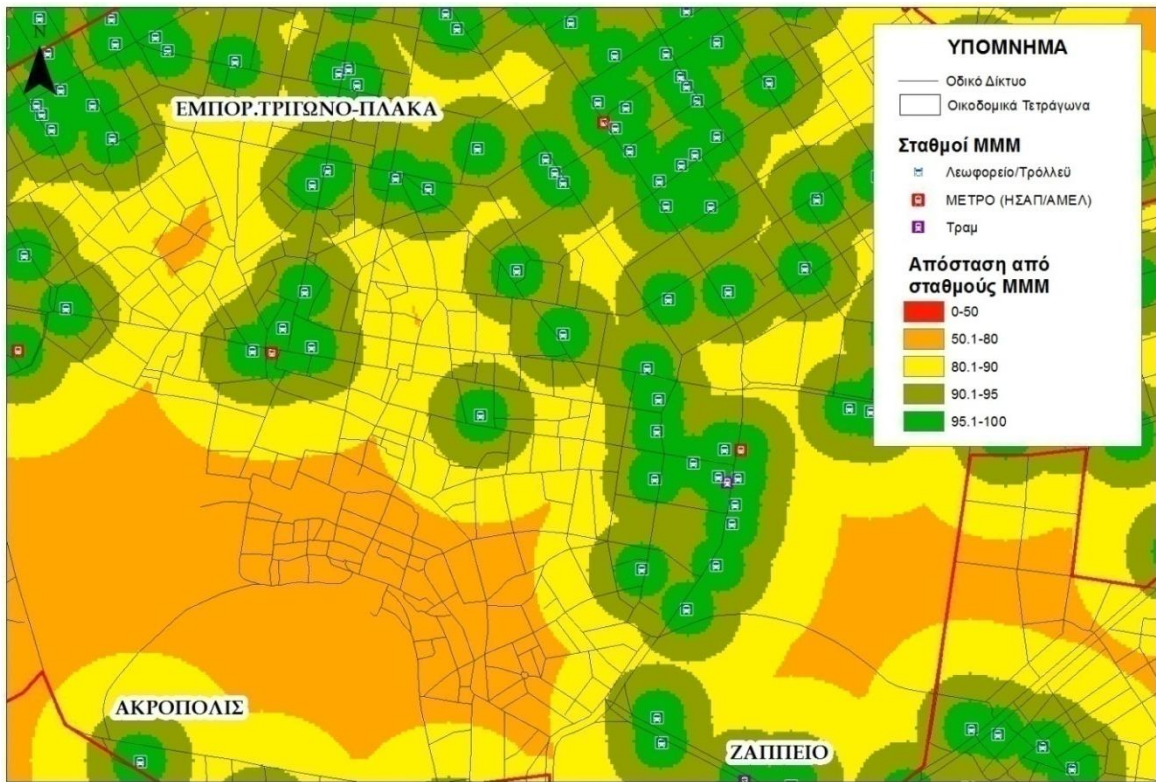
Εικόνα 3.13. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 1 (κλίμακα 0-100)

Με τον ίδιο τρόπο, κανονικοποιούνται τα επίπεδα των κριτηρίων της ευκλείδειας απόστασης σε κλίμακα 0-100, με στόχο τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα της κανονικοποίησης των δύο αυτών επιπέδων παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες.

Εικόνα 3.14. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)

Εικόνα 3.15. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (κλίμακα 0-100)

Απόδοση Βαρών

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής, κρίνεται αναγκαία η απόδοση βαρών σε κάθε ένα από τα 4 κανονικοποιημένα επίπεδα των κριτηρίων που λήφθηκαν υπόψη. Αυτό γίνεται, καθώς θεωρήθηκε πως η βαρύτητα του κάθε κριτηρίου για τον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής διαφέρει. Το κριτήριο που αφορά στην πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου θεωρήθηκε όπως ήταν λογικό το πιο σημαντικό, λαμβάνοντας έτσι βάρος 50% στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Στο κριτήριο της πυκνότητας των συναφών επιχειρήσεων της διαδρομής καθορίστηκε βάρος 30%, καθώς θεωρήθηκε και αυτό σημαντικό. Διαπιστώνεται πως τα δύο αυτά κριτήρια, έχουν συνολικό βάρος 80% και συνεπώς θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής. Τα κριτήρια της απόστασης από τους χώρους πρασίνου-πλατείες και της απόστασης από τους σταθμούς MMM έλαβαν βάρος από 10%, με την επιρροή τους στο τελικό αποτέλεσμα να είναι σαφώς μικρότερη από τα δύο προαναφερθέντα κριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βάρη που αποδόθηκαν στα τέσσερα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 1.

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	50%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	30%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς MMM	10%

Πίνακας 3.4. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 1

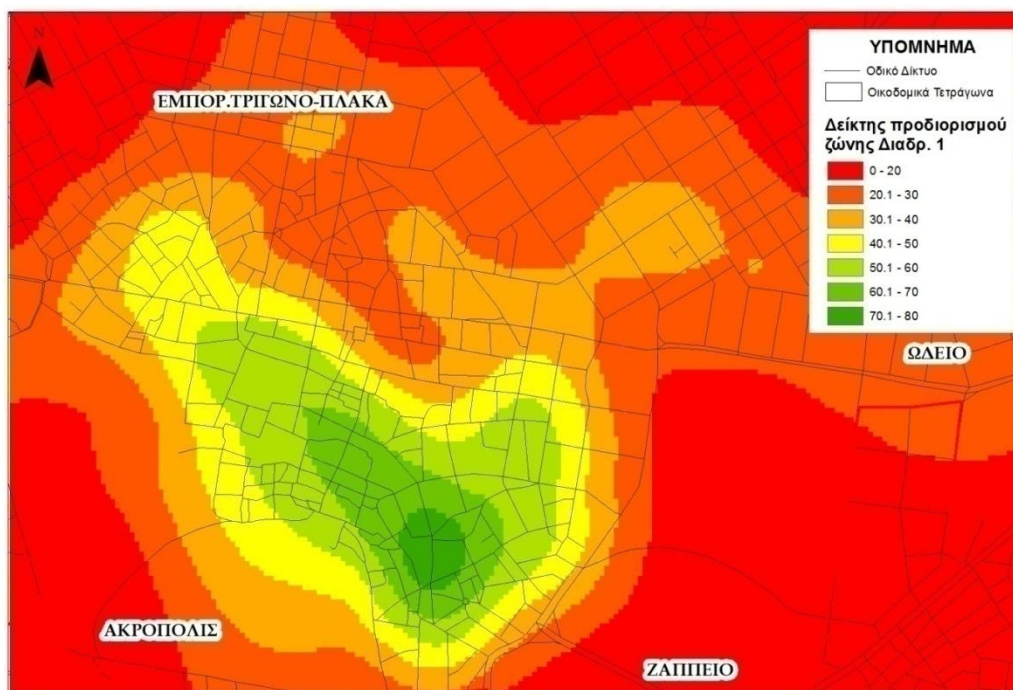
Σύνθετος δείκτης προσδιορισμού ορίου ζώνης

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης, τα παραπάνω κριτήρια με τα αντίστοιχα βάρη τους συνδυάζονται, προσδιορίζοντας το σύνθετο δείκτη προσδιορισμού ορίου ζώνης. Ως δεδομένα εισόδου στο συγκεκριμένο δείκτη λαμβάνονται τα 4 επίπεδα των κριτηρίων με τα αντίστοιχα βάρη που καθορίστηκαν, αποδίδοντας εν τέλει ένα τελικό σύνθετο επίπεδο. Η μαθηματική σχέση του δείκτη είναι η εξής:

$$\Delta = \frac{\{(\text{κριτήριο 1}) \cdot 50 + (\text{κριτήριο 2}) \cdot 30 + (\text{κριτήριο 3}) \cdot 10 + (\text{κριτήριο 4}) \cdot 10\}}{100}$$

Το αποτέλεσμα του παραπάνω δείκτη εμφανίζεται στην Εικόνα 3.16., όπου παρατηρείται πως όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης (κίτρινο-πράσινο), τόσο περισσότερο κατάλληλη θεωρείται η περιοχή του χάρτη, ώστε να συμπεριληφθεί στην τελική ζώνη της διαδρομής. Από την άλλη, οι κόκκινες περιοχές της εικόνας αντιπροσωπεύουν χαμηλές τιμές του δείκτη, αποτελώντας,

συνεπώς, περιοχές μη κατάλληλες για τη ζώνη της διαδρομής. Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.16., διαπιστώνεται πως τα οικοδομικά τετράγωνα κατά μήκος των οδών Ανδριανού και Τριπόδων στην περιοχή της Πλάκας ικανοποιούν τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω.

Εικόνα 3.16. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 1

Ανάλυση Ευαισθησίας

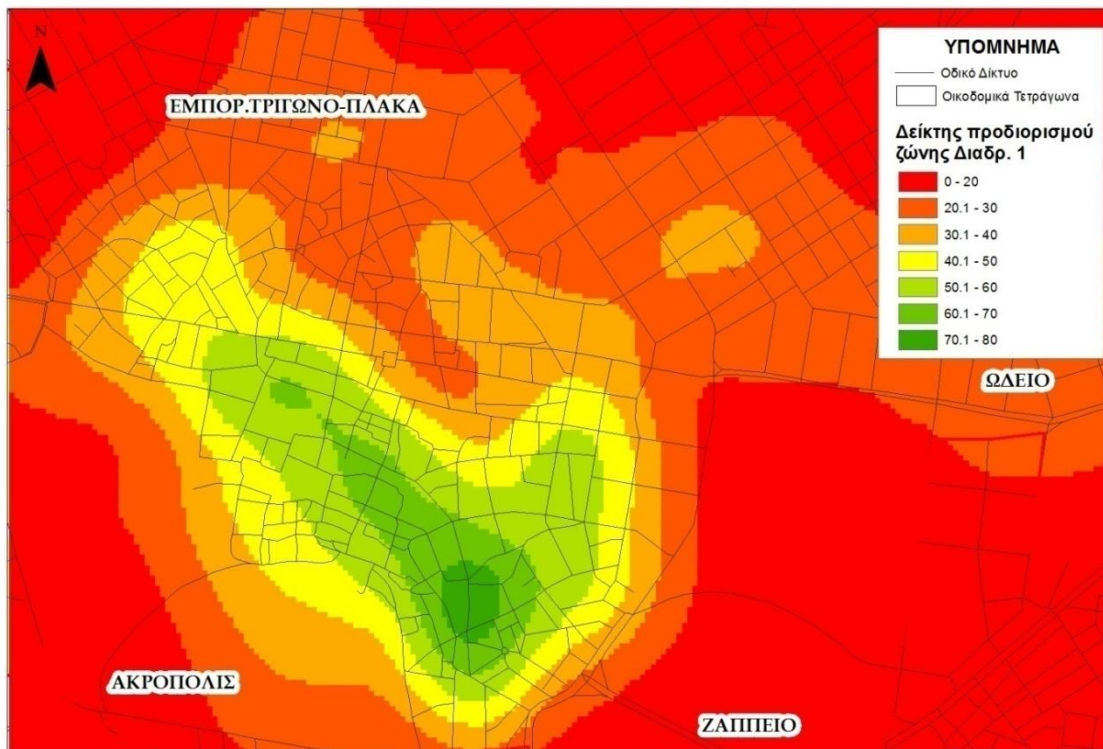
Επόμενο βήμα για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής είναι η ανάλυση ευαισθησίας. Κατά τη διαδικασία αυτή, γίνονται μικρές μεταβολές στα βάρη που αποδόθηκαν στα επίπεδα των κριτηρίων και μελετώνται οι συνέπειες που προκύπτουν στο τελικό αποτέλεσμα.

Στη διαδρομή 1, μελετήθηκαν τυχόν διαφοροποιήσεις του τελικού αποτελέσματος από μεταβολές των βαρών των πιο σημαντικών επιπέδων (πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου και πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων) που λήφθηκαν υπόψη και υπολογίστηκαν εκ νέου οι δείκτες.

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 1 – Α΄ Περίπτωση

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	45%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	35%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

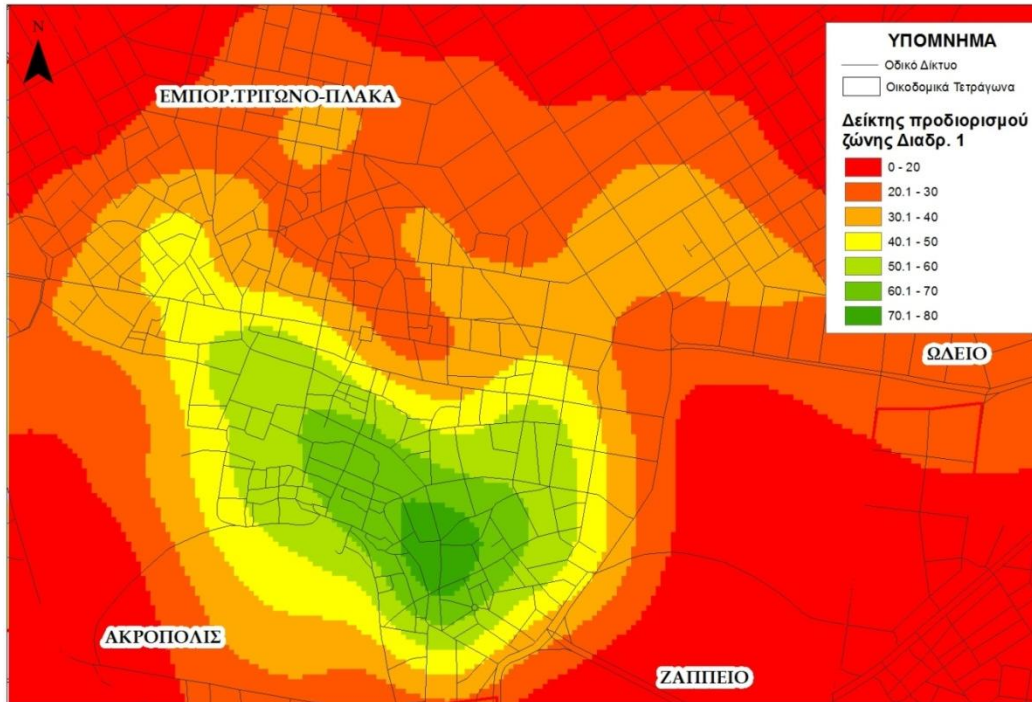

Εικόνα 3.17. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 1 – Α' Περίπτωση (Βάρη 45%-35%)

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 1 – Β' Περίπτωση

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	55%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	25%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.18. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 1 – Β΄ Περίπτωση (Βάρη 55%-25%)

Με βάση τις παραπάνω δύο περιπτώσεις της ανάλυσης ευαισθησίας, προκύπτει πως οι διαφοροποιήσεις δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα και συνεπώς ο αρχικός δείκτης θεωρείται ότι δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη ευαισθησία σε μικρές μεταβολές των βαρών των κύριων επιπέδων κριτηρίων. Τα βάρη 50% και 30% για τον πολιτιστικό κλάδο και για τις συναφείς επιχειρήσεις αντίστοιχα επιλέχθηκαν για την τελική ζώνη της διαδρομής.

Ποιοτικός Προσδιορισμός

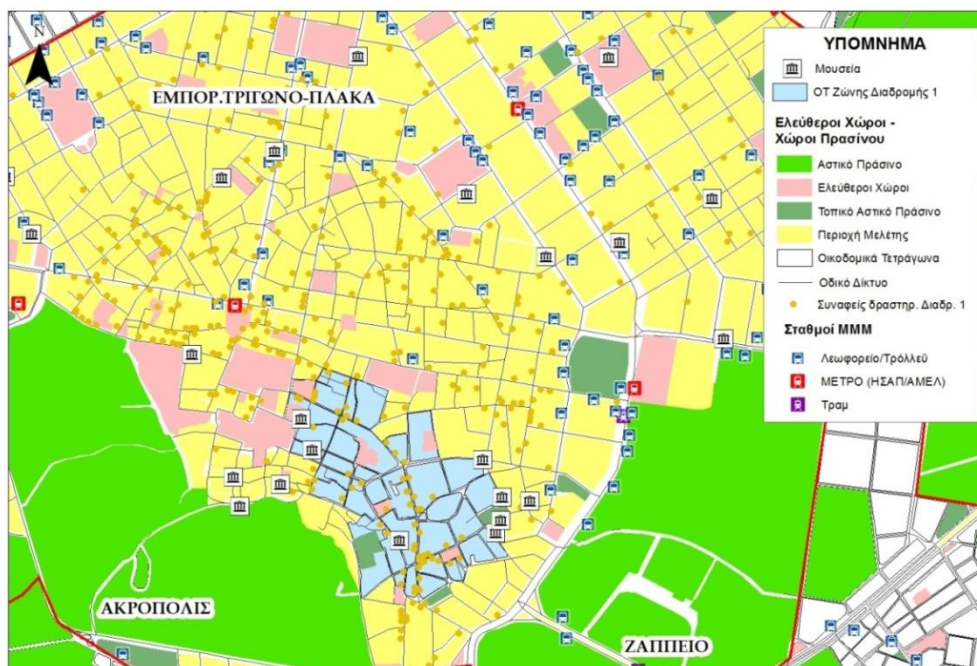
Έπειτα από τον υπολογισμό του δείκτη προσδιορισμού ζώνης της διαδρομής, ακολουθεί η εύρεση εκείνης της τιμής (κατώφλι) πάνω από την οποία μια θέση κρίνεται κατάλληλη για να συμπεριληφθεί στη διαδρομή. Όσον αφορά τη διαδρομή 1, θεωρήθηκε πως η τιμή 60 αποτελεί κατάλληλο κατώφλι πάνω από το οποίο οι τιμές αναδεικνύουν περιοχές της διαδρομής που ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα 4 κριτήρια που τέθηκαν σε προηγούμενο στάδιο. Στην Εικόνα 3.19., εμφανίζεται το αποτέλεσμα του δείκτη ζώνης προσδιορισμού, αφού τεθεί το συγκεκριμένο κατώφλι. Πιο συγκεκριμένα, η πράσινη περιοχή συνιστά τη ζώνη της τελικής διαδρομής.

Εικόνα 3.19. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 1

Τελική ζώνη διαδρομής 1

Στην Εικόνα 3.20., παρουσιάζονται με μπλε χρώμα τα οικοδομικά τετράγωνα που ουσιαστικά αποτελούν την τελική ζώνη της διαδρομής και προέκυψαν από τον υπολογισμό του Δείκτη προσδιορισμού.

Εικόνα 3.20. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 1

Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.20., που απεικονίζει τα οικοδομικά τετράγωνα της διαδρομής 1, διαπιστώνεται πως η συγκεκριμένη διαδρομή περιλαμβάνει ικανοποιητικό αριθμό μουσείων. Παράλληλα, γειτνιάζει με αρκετούς χώρους πρασίνου, ενώ περιλαμβάνει και πλατείες, γεγονός που αποτελεί συντελεί σε μια ευχάριστη βόλτα για τον επισκέπτη. Το μειονέκτημα της διαδρομής είναι πως εξαιτίας της στενότητας των δρόμων, δεν υπάρχουν σταθμοί ΜΜΜ εντός ζώνης, ωστόσο σε μικρή απόσταση υπάρχουν πολλές στάσεις λεωφορείων, γεγονός που συντελεί στην εύκολη προσβασιμότητα στη διαδρομή 1. Βέβαια, το πλεονέκτημα είναι πως εξαιτίας της στενότητας των δρόμων και των αρκετών καλοδιατηρημένων κτιρίων της περιοχής, διατηρείται ο παραδοσιακός χαρακτήρας της ζώνης, γεγονός που προσδίδει μια ευχάριστη νότα στη διαδρομή 1.

3.2.3. Διαδρομή 2

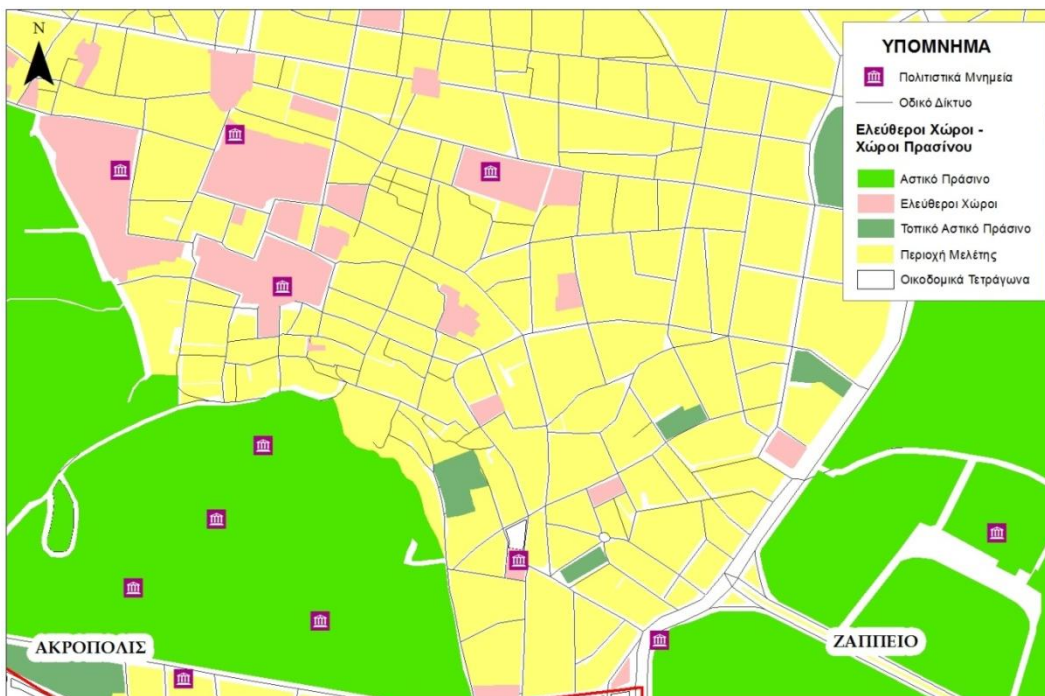
Στη συγκεκριμένη ενότητα περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας χωρικής ανάλυσης που ακολουθήθηκαν για τον ακριβή προσδιορισμό της ζώνης της δεύτερης διαδρομής, σύμφωνα με τη μεθοδολογία.

Περιγραφή επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Η συγκεκριμένη διαδρομή χαρακτηρίζεται από τη λειτουργία ιστορικών χώρων και κτιρίων και παρόμοιων πόλων έλξης επισκεπτών στην περιοχή μελέτης (Πολιτιστικά Μνημεία), με βάση τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ). Ύστερα, λοιπόν, από την καταγραφή των πολιτιστικών μνημείων, στην Εικόνα 3.21. παρουσιάζεται ο πολιτιστικός κλάδος της διαδρομής 2.

- Λειτουργία ιστορικών χώρων και κτιρίων και παρόμοιων πόλων έλξης επισκεπτών [Πολιτιστικά Μνημεία] (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 91.03)

Στην Εικόνα 3.21. απεικονίζεται ο κύριος πολιτιστικός κλάδος στην περιοχή μελέτης (κλίμακα 1:3000).

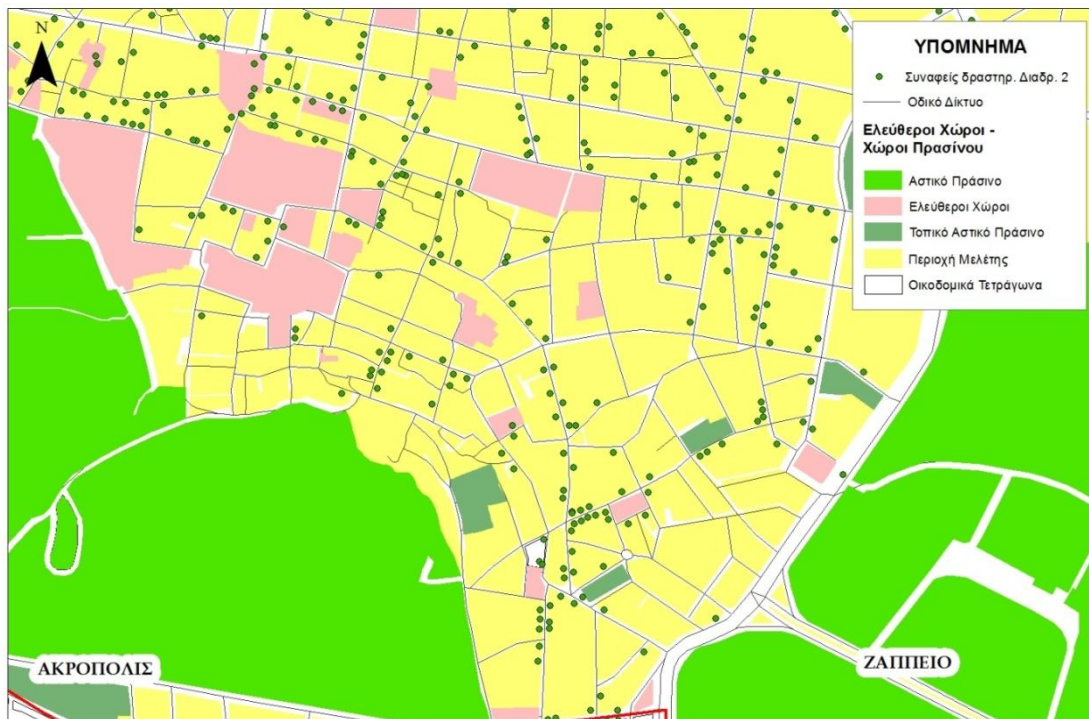

Εικόνα 3.21. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 2

Παράλληλα με τον επιλεγμένο πολιτιστικό κλάδο, για τον προσδιορισμό της διαδρομής 2, λήφθηκαν υπόψη κλάδοι συναφών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στις κατηγορίες «Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης», «Δραστηριότητες

παροχής ποτών» και «Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη», οι οποίες θεωρήθηκε πως συμπληρώνουν το θεματικό χαρακτήρα της διαδρομής. Παρουσιάζονται στην Εικόνα 3.22. (Κλίμακα 1:3000).

- Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.10)
- Δραστηριότητες παροχής ποτών (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.30)
- Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.78)

Εικόνα 3.22. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 2

Κριτήρια χωρικής ανάλυσης

Τα κριτήρια της χωρικής ανάλυσης αντιστοιχούν στα παρακάτω θεματικά επίπεδα:

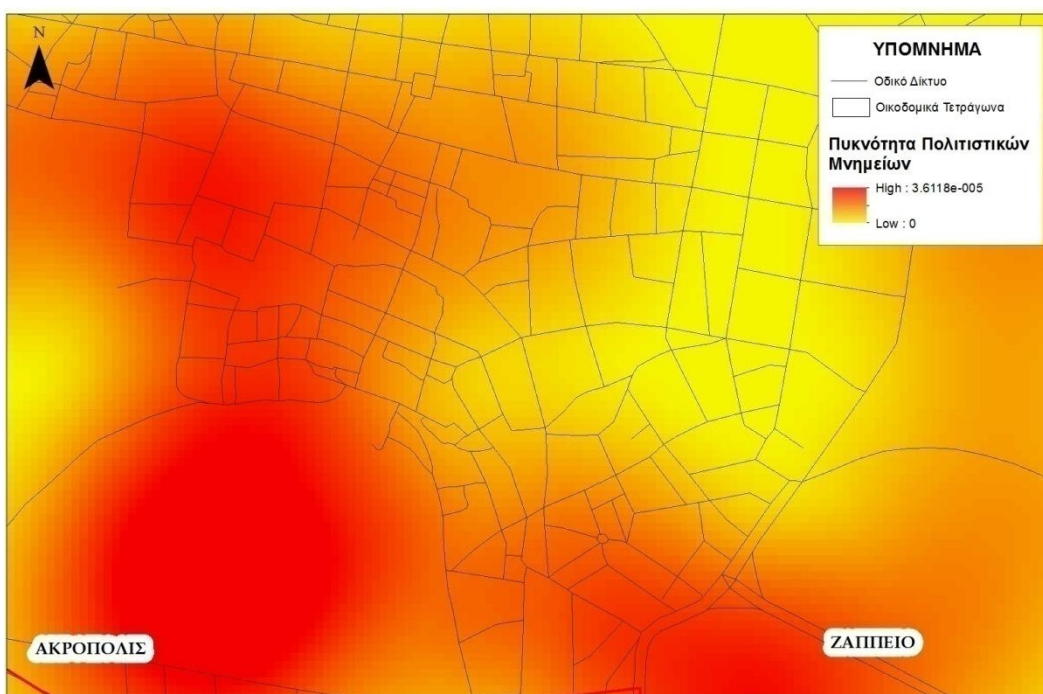
- 1) Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου
- 2) Πυκνότητα κλάδων συναφών επιχειρήσεων
- 3) Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- 4) Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Το πιο σημαντικό κριτήριο για τη χωρική ανάλυση και τον ακριβή προσδιορισμό της διαδρομής αποτελεί η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου, καθώς διασφαλίζεται ότι η διαδρομή

χαρακτηρίζεται από υψηλές συγκεντρώσεις του επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου στην περιοχή μελέτης.

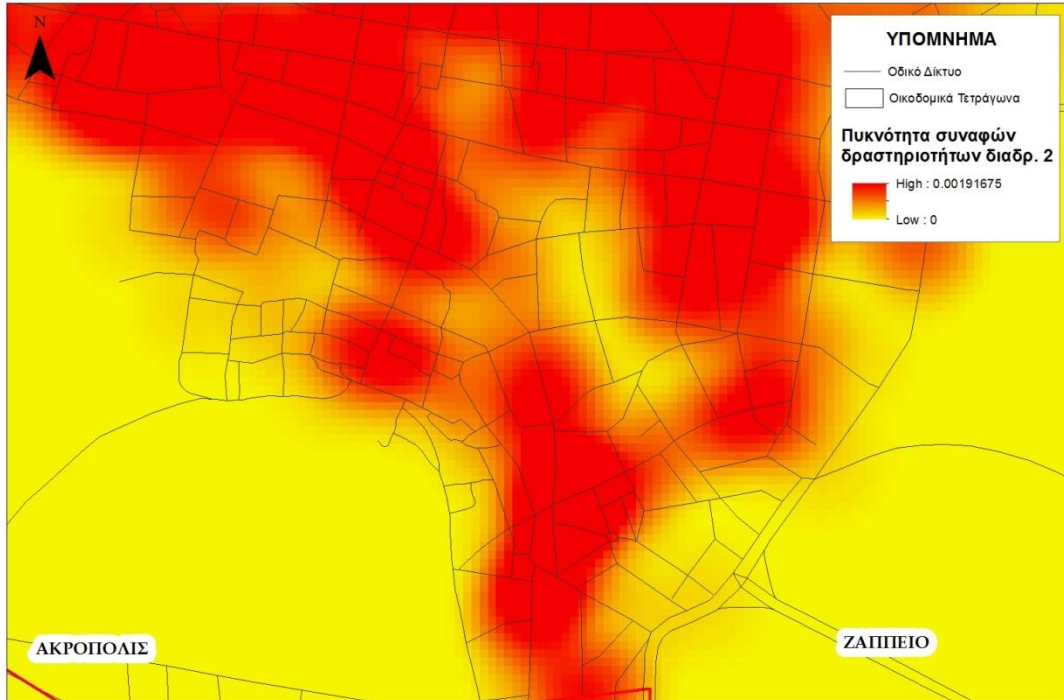
Στην Εικόνα 3.23. παρουσιάζεται το θεματικό επίπεδο της πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου για τη δεύτερη διαδρομή, όπου με χρωματική διαβάθμιση διαχωρίζονται οι διάφορες τιμές και προσδιορίζονται οι περιοχές με υψηλές πυκνότητες. Οι τιμές της πυκνότητας αποτελούν το πηλίκο του κλάσματος, όπου αριθμητής είναι ο αριθμός των κλάδων του πολιτισμού εντός κύκλου ακτίνας 300 μέτρων και παρονομαστής το εμβαδόν του κύκλου αυτού. Σύμφωνα με την Εικόνα 3.23., παρουσιάζονται υψηλότερες συγκεντρώσεις του επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 2 στην περιοχή της Πλάκας, στην Ακρόπολη, αλλά και στην περιοχή του Ζαπείου.

Εικόνα 3.23. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 2

Πυκνότητα επιλεγμένων κλάδων συναφών επιχειρήσεων

Αφού υπολογίστηκε η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 2, μελετήθηκε η συγκέντρωση επιχειρήσεων συναφών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της χωρικής ανάλυσης για την ανάδειξη της διαδρομής. Παρατηρώντας την Εικόνα 3.24. που ακολουθεί, διαπιστώνονται υψηλές συγκεντρώσεις στην περιοχή του Εμπορικού Κέντρου – Πλάκας.

Εικόνα 3.24. Πυκνότητα συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 2

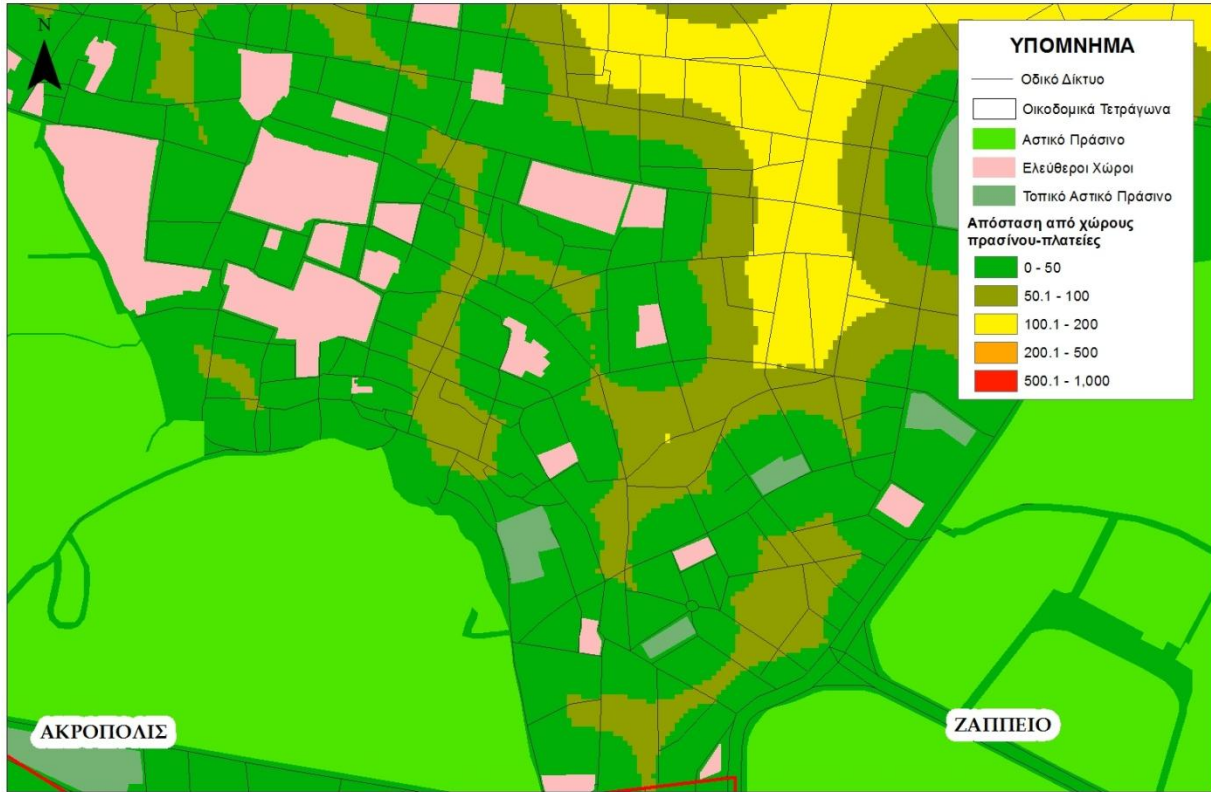
Ευκλείδεια Απόσταση

Για τον προσδιορισμό της κατάλληλης διαδρομής, λήφθηκαν υπόψη οι ευκαιρίες αναψυχής (άλση, πάρκα, πλατείες) και οι επιλογές μετακίνησης-προσβασιμότητα από και προς τη διαδρομή. Για το σκοπό αυτό, καθορίστηκαν επιπλέον τα εξής κριτήρια:

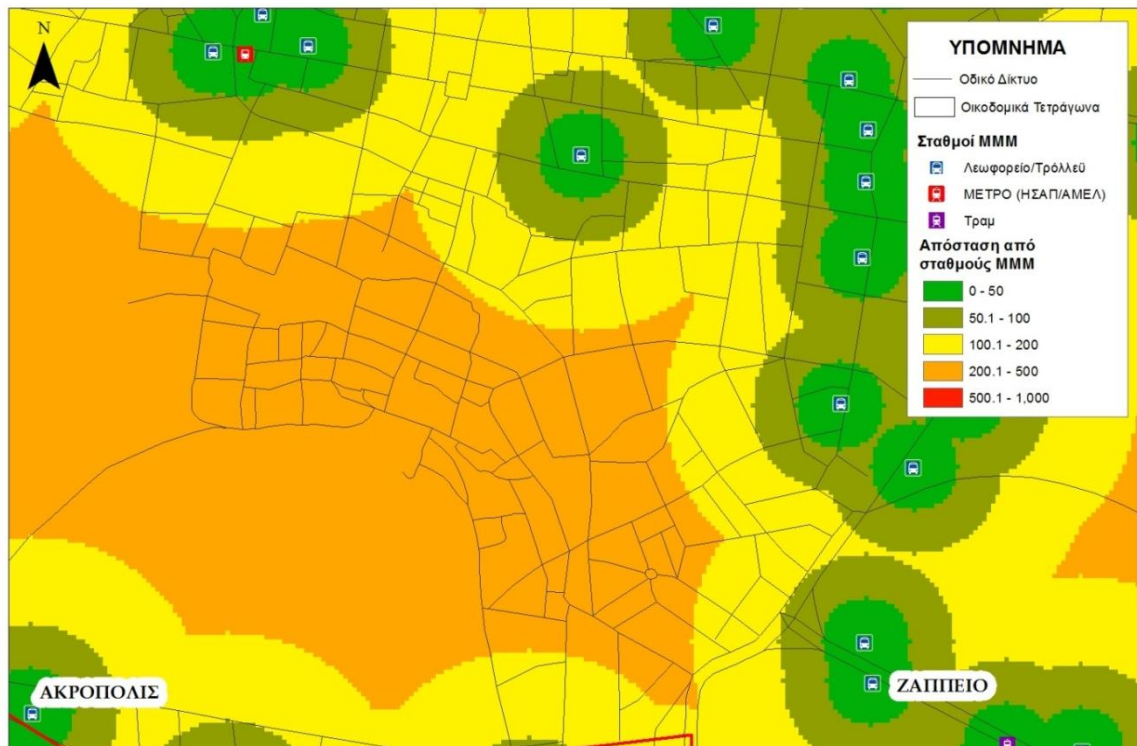
- Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Τα συγκεκριμένα κριτήρια που αντιστοιχούν σε θεματικά επίπεδα παρουσιάζονται στις εικόνες που ακολουθούν, στις οποίες έγινε εστίαση στην περιοχή ενδιαφέροντος. Η χρωματική διαβάθμιση αποτυπώνει τις διαφορετικές τιμές της ευκλείδειας απόστασης (σε μέτρα), όπου οι θέσεις με πράσινο χρώμα βρίσκονται κοντά στο αντίστοιχο πεδίο ενδιαφέροντος, ενώ όσες έχουν χρώμα (προς το) κόκκινο, χαρακτηρίζονται ως πιο απομακρυσμένες.

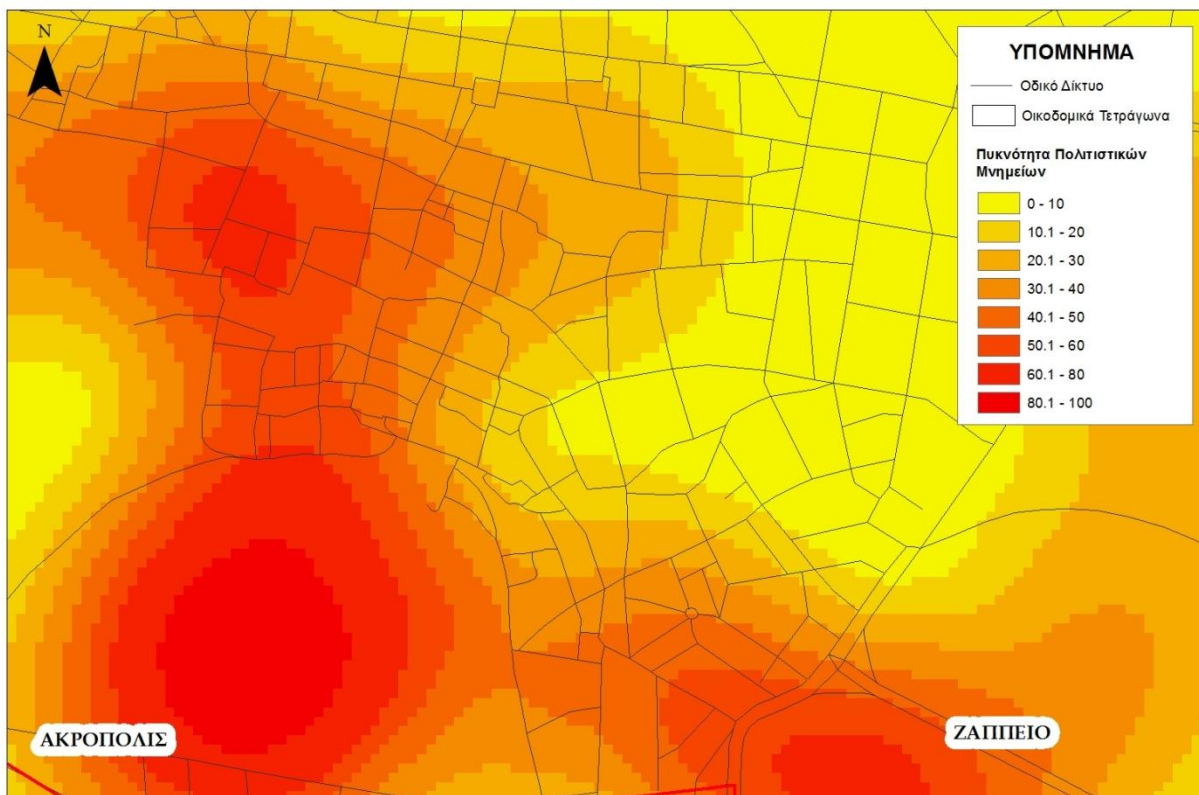
Εικόνα 3.25. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες

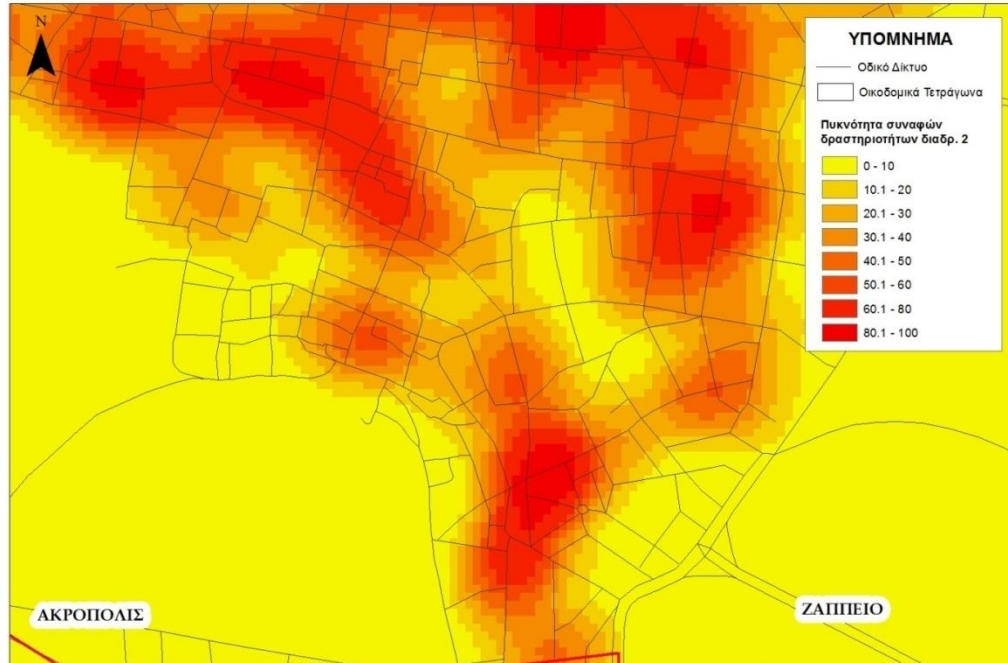
Εικόνα 3.26. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ

Κανονικοποίηση

Οι παραπάνω χάρτες που δημιουργήθηκαν για τα θεματικά επίπεδα, έχουν διαφορετική κλίμακα μεταξύ τους και προκειμένου να υπάρξει συσχέτιση, κρίνεται αναγκαία η κανονικοποίησή τους. Οι τιμές των επιπέδων των κριτηρίων επαναταξινομούνται σε μια ενιαία κλίμακα από το 0 έως το 100, με στόχο τη μεταξύ τους συσχέτιση και τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στις εικόνες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα κανονικοποιημένα επίπεδα που αφορούν στα κριτήρια πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου και των συναφών επιχειρήσεων. Οι υψηλές τιμές (σκούρο χρώμα) συνεπάγονται μεγάλη πυκνότητα και συνεπώς αυξημένες συγκεντρώσεις του πολιτιστικού κλάδου/συναφών επιχειρήσεων στην περιοχή. Σε κάθε περίπτωση οι περιοχές που αναδεικνύονται παραμένουν οι ίδιες, καθώς η μεταβολή της κλίμακας των τιμών είναι ελάχιστη και δεν επηρεάζει τη μεταξύ τους διαφοροποίηση, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

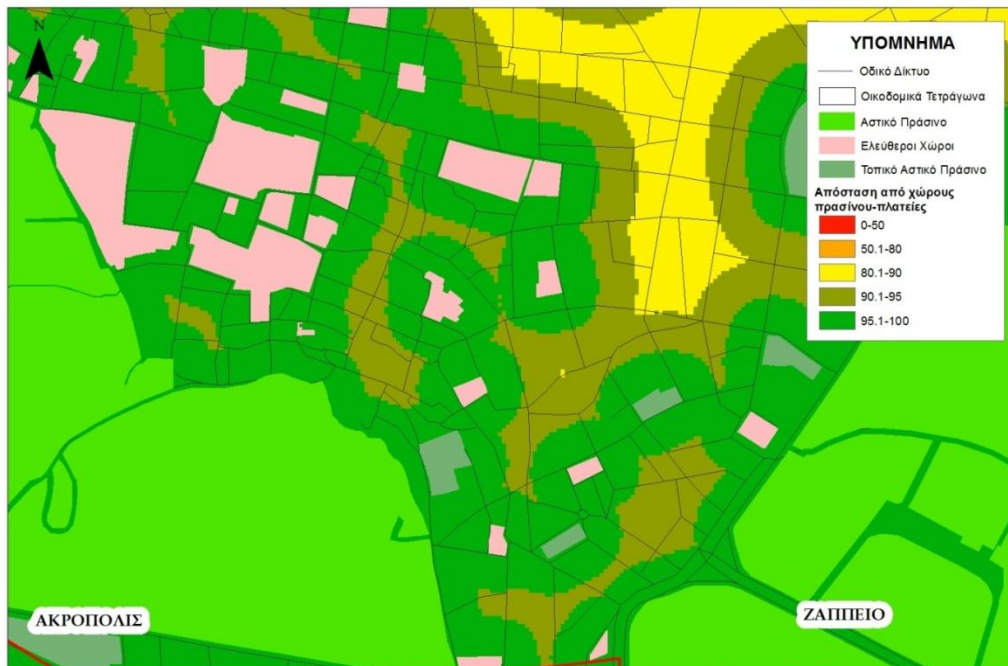

Εικόνα 3.27. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 2 (κλίμακα 0-100)

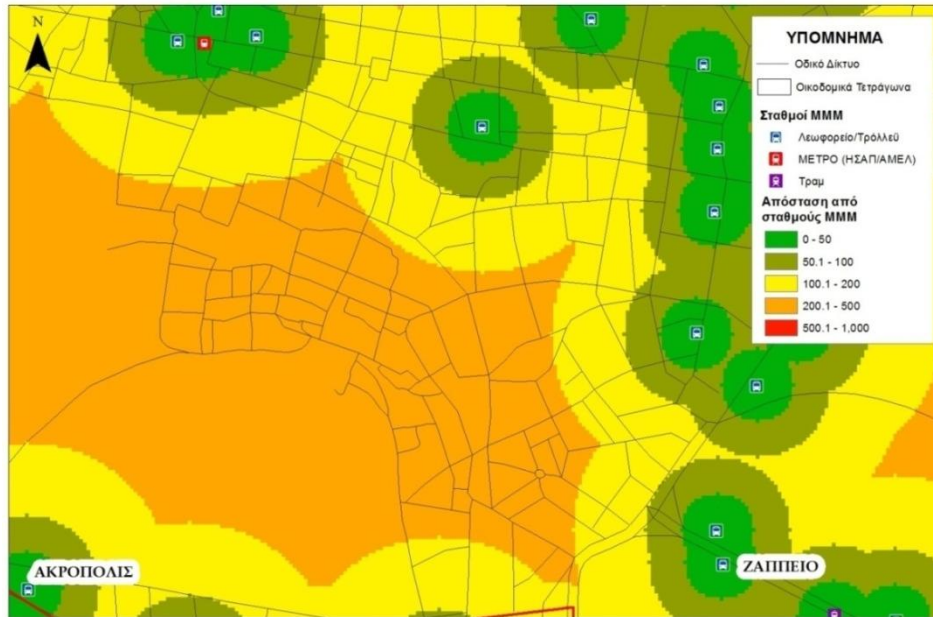
Εικόνα 3.28. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 2 (κλίμακα 0-100)

Με τον ίδιο τρόπο, κανονικοποιούνται τα επίπεδα των κριτηρίων της ευκλείδειας απόστασης σε κλίμακα 0-100, με στόχο τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα της κανονικοποίησης των δύο αυτών επιπέδων παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες.

Εικόνα 3.29. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)

Εικόνα 3.30. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)

Απόδοση Βαρών

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής, κρίνεται αναγκαία η απόδοση βαρών σε κάθε ένα από τα 4 κανονικοποιημένα επίπεδα των κριτηρίων που λήφθηκαν υπόψη. Αυτό γίνεται, καθώς θεωρήθηκε πως η βαρύτητα του κάθε κριτηρίου για τον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής διαφέρει. Το κριτήριο που αφορά στην πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου θεωρήθηκε όπως ήταν λογικό το πιο σημαντικό, λαμβάνοντας έτσι βάρος 50% στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Στο κριτήριο της πυκνότητας των συναφών επιχειρήσεων της διαδρομής καθορίστηκε βάρος 30%, καθώς θεωρήθηκε και αυτό σημαντικό. Διαπιστώνεται πως τα δύο αυτά κριτήρια, έχουν συνολικό βάρος 80% και συνεπώς θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής. Τα κριτήρια της απόστασης από τους χώρους πρασίνου-πλατείες και της απόστασης από τους σταθμούς MMM έλαβαν βάρος από 10%, με την επιρροή τους στο τελικό αποτέλεσμα να είναι σαφώς μικρότερη από τα δύο προαναφερθέντα κριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βάρη που αποδόθηκαν στα τέσσερα επίπεδα κριτηρίων για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 2.

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	50%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	30%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς MMM	10%

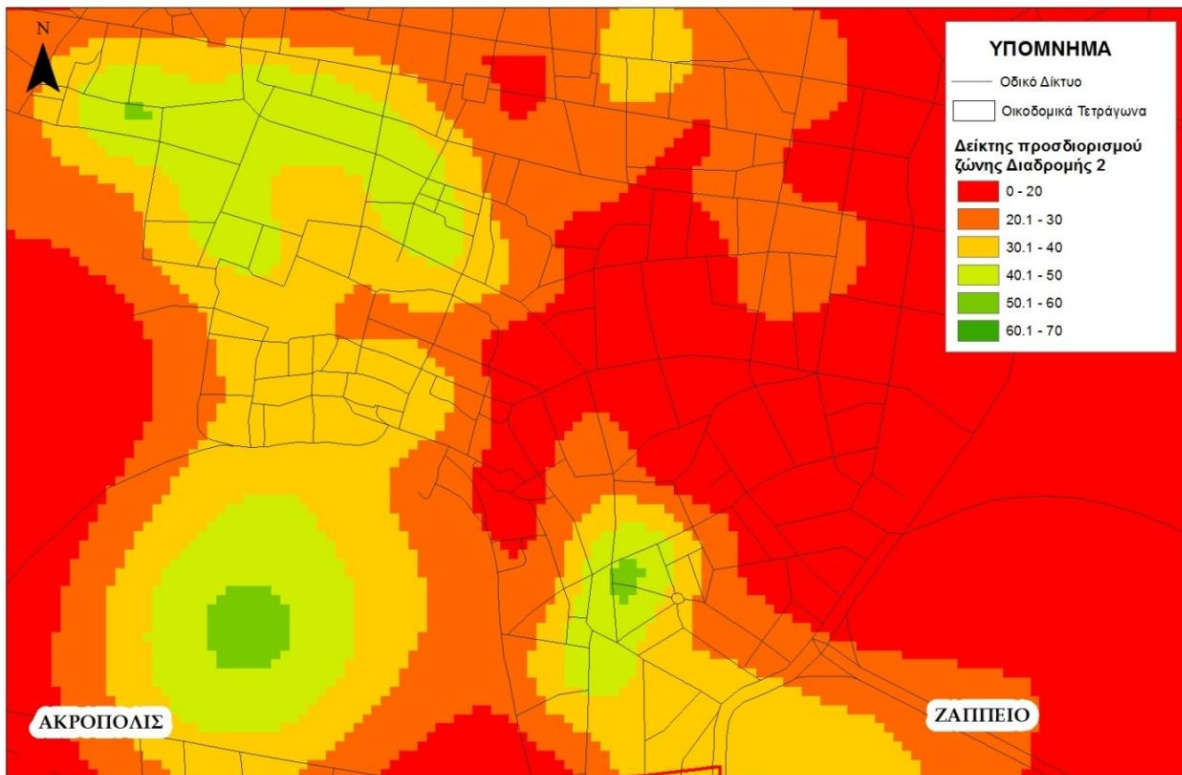
Πίνακας 3.5. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 2

Σύνθετος δείκτης προσδιορισμού ορίου ζώνης

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης, τα παραπάνω κριτήρια με τα αντίστοιχα βάρη τους συνδυάζονται, προσδιορίζοντας το σύνθετο δείκτη προσδιορισμού ορίου ζώνης. Ως δεδομένα εισόδου στο συγκεκριμένο δείκτη λαμβάνονται τα 4 επίπεδα των κριτηρίων με τα αντίστοιχα βάρη που καθορίστηκαν, αποδίδοντας εν τέλει ένα τελικό σύνθετο επίπεδο. Η μαθηματική σχέση του δείκτη είναι η εξής:

$$\Delta = \frac{\{(\text{κριτήριο 1}) \cdot 50 + (\text{κριτήριο 2}) \cdot 30 + (\text{κριτήριο 3}) \cdot 10 + (\text{κριτήριο 4}) \cdot 10\}}{100}$$

Το αποτέλεσμα του παραπάνω δείκτη εμφανίζεται στην Εικόνα 3.31., όπου παρατηρείται πως όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης (κίτρινο-πράσινο), τόσο περισσότερο κατάλληλη θεωρείται η περιοχή του χάρτη, ώστε να συμπεριληφθεί στην τελική ζώνη της διαδρομής. Από την άλλη, οι κόκκινες περιοχές της εικόνας αντιπροσωπεύουν χαμηλές τιμές του δείκτη, αποτελώντας, συνεπώς, περιοχές μη κατάλληλες για τη ζώνη της διαδρομής. Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.31., διαπιστώνεται πως τα οικοδομικά τετράγωνα που συμπεριλαμβάνονται κατά μήκος της οδού Ανδριανού, από το ύψος της οδού Χαϊρεφώντος έως αυτό της οδού Κυδαθηναίων, αλλά και ένα μέρος της περιοχής της Ακροπόλεως, δημιουργούν μια μικρή περιοχή που ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω.

Εικόνα 3.31. Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης διαδρομής 2

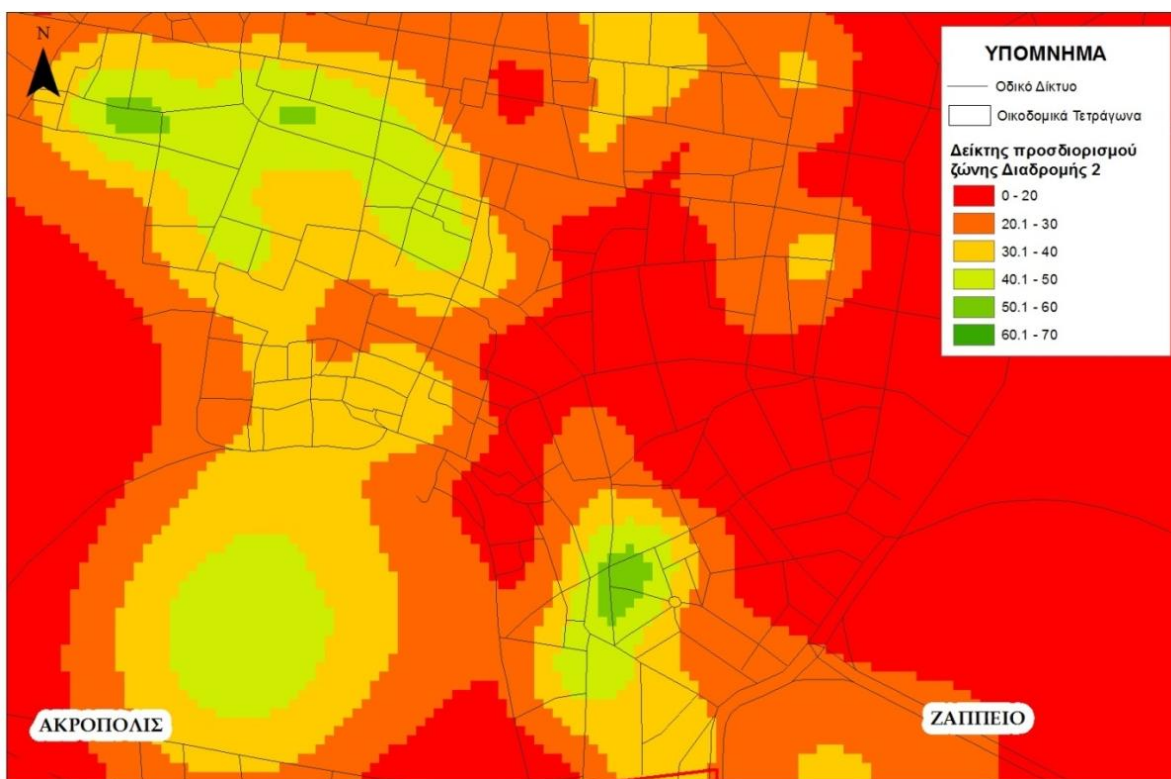
Ανάλυση Ευαισθησίας

Επόμενο βήμα για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής είναι η ανάλυση ευαισθησίας. Κατά τη διαδικασία αυτή, γίνονται μικρές μεταβολές στα βάρη που αποδόθηκαν στα επίπεδα των κριτηρίων και μελετώνται οι συνέπειες που προκύπτουν στο τελικό αποτέλεσμα.

Στη διαδρομή 2, μελετήθηκαν τυχόν διαφοροποιήσεις του τελικού αποτελέσματος από μεταβολές των βαρών των πιο σημαντικών επιπέδων (πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου και πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων) που λήφθηκαν υπόψη και υπολογίστηκαν εκ νέου οι δείκτες.

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 2 – Α' Περίπτωση

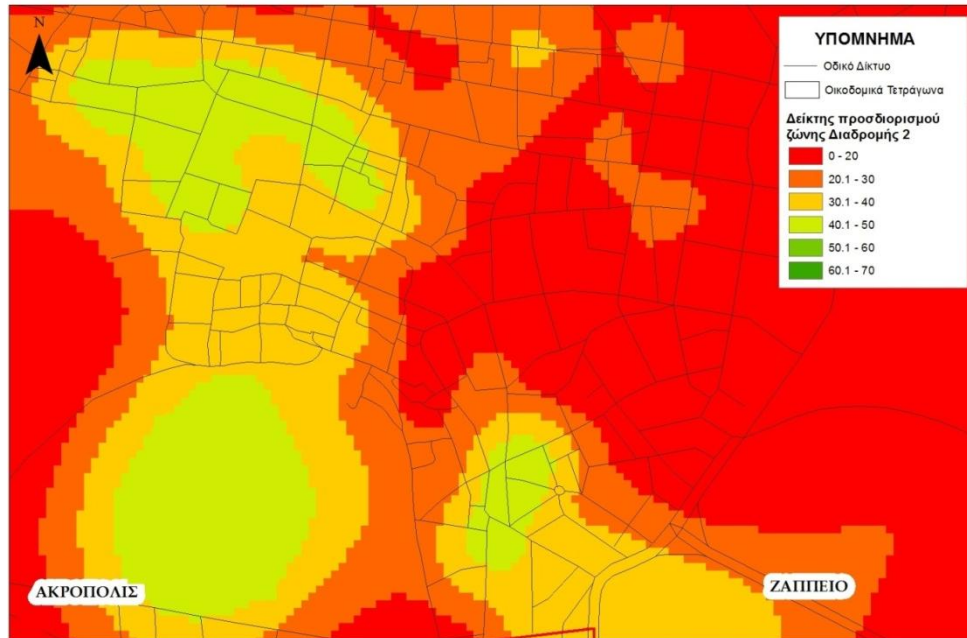
Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	45%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	35%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.32. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 2 – Α' Περίπτωση (Βάρη 45%-35%)

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 2 – Β' Περίπτωση

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	55%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	25%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.33. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 2 – Β' Περίπτωση (Βάρη 55%-25%)

Με βάση τις παραπάνω δύο περιπτώσεις της ανάλυσης ευαισθησίας, προκύπτει πως οι διαφοροποιήσεις δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα και συνεπώς ο αρχικός δείκτης θεωρείται ότι δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη ευαισθησία σε μικρές μεταβολές των βαρών των κύριων επιπέδων κριτηρίων. Τα βάρη 50% και 30% για τον πολιτιστικό κλάδο και για τις συναφείς επιχειρήσεις αντίστοιχα επιλέχθηκαν για την τελική ζώνη της διαδρομής.

Ποιοτικός Προσδιορισμός

Έπειτα από τον υπολογισμό του δείκτη προσδιορισμού ζώνης της διαδρομής, ακολουθεί η εύρεση εκείνης της τιμής (κατώφλι) πάνω από την οποία μια θέση κρίνεται κατάλληλη για να συμπεριληφθεί στη διαδρομή. Όσον αφορά τη διαδρομή 2, θεωρήθηκε πως η τιμή 40 αποτελεί κατάλληλο κατώφλι πάνω από το οποίο οι τιμές αναδεικνύουν περιοχές της

διαδρομής που ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα 4 κριτήρια που τέθηκαν σε προηγούμενο στάδιο. Στην Εικόνα 3.34., εμφανίζεται το αποτέλεσμα του δείκτη ζώνης προσδιορισμού, αφού τεθεί το συγκεκριμένο κατώφλι. Πιο συγκεκριμένα, η πράσινη περιοχή συνιστά τη ζώνη της τελικής διαδρομής.

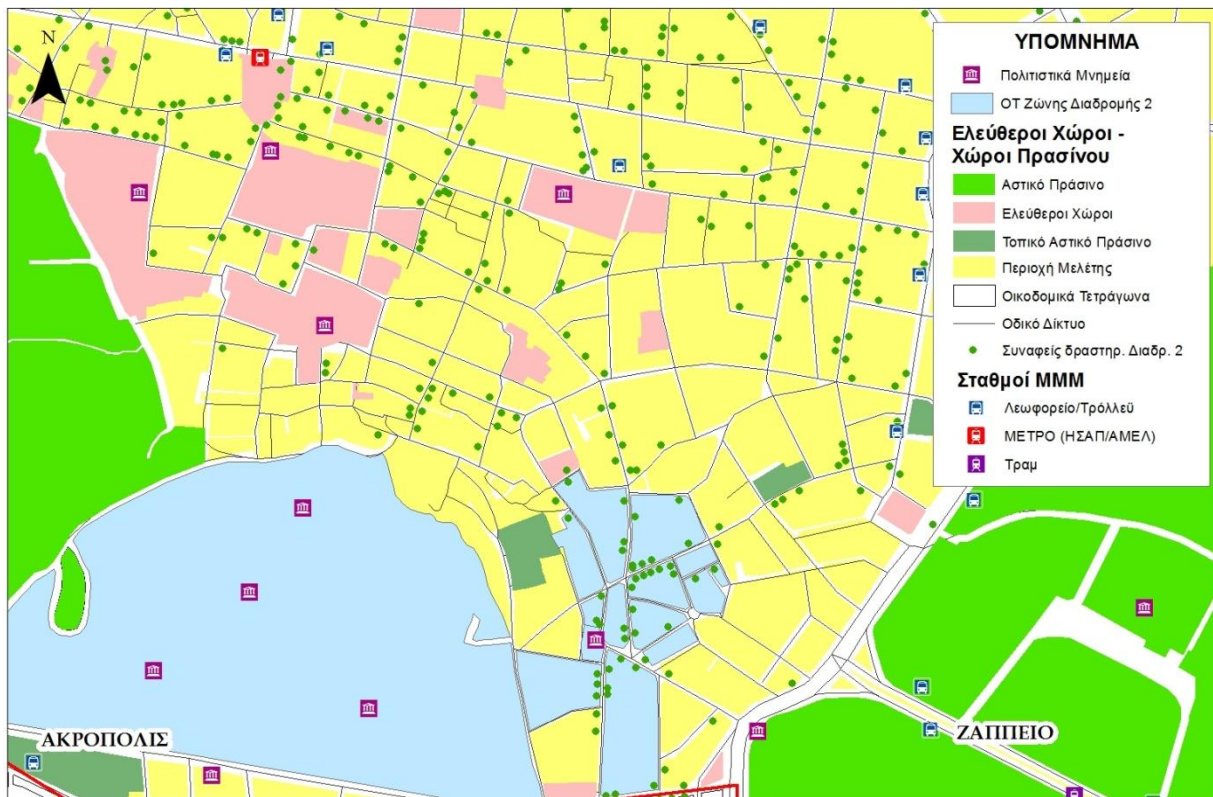

Εικόνα 3.34. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 2

Τελική ζώνη διαδρομής 2

Στην Εικόνα 3.35., παρουσιάζονται με μπλε χρώμα τα οικοδομικά τετράγωνα που ουσιαστικά αποτελούν την τελική ζώνη της διαδρομής και προέκυψαν από τον υπολογισμό του Δείκτη προσδιορισμού. Αξίζει να σημειωθεί πως στην πράσινη διαδρομή που απεικονίζεται στην Εικόνα 3.34., υπάρχει μόνο ένα πολιτιστικό μνημείο και κρίθηκε σκόπιμο να μη συμπεριληφθεί η περιοχή στην τελική διαδρομή.

Εικόνα 3.35. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 2

Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.35., συμπεραίνεται πως και στην περίπτωση της διαδρομής 2, υπάρχουν αρκετοί χώροι πρασίνου και πλατείες που συντελούν στην ελκυστικότητα της διαδρομής, ενώ σε κοντινή απόσταση υφίσταται σταθμός Μετρό, συμβάλλοντας στην πιο εύκολη πρόσβαση στη διαδρομή 2.

3.2.4. Διαδρομή 3

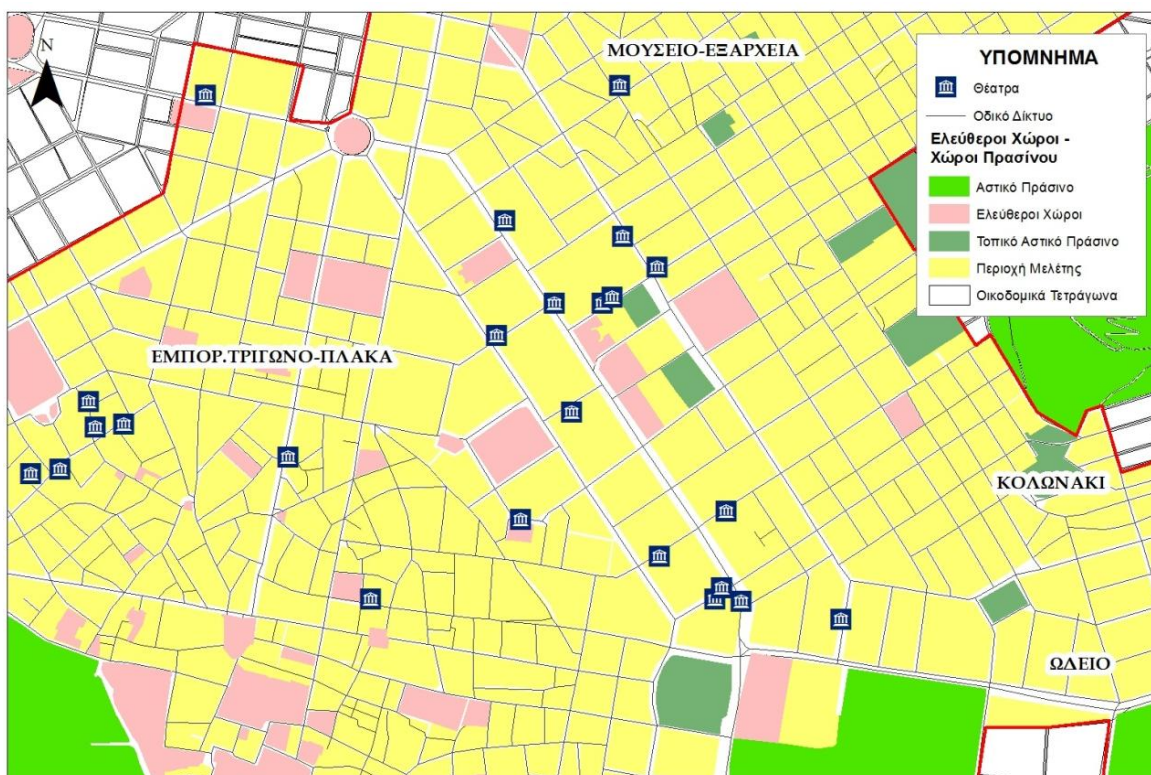
Στη συγκεκριμένη ενότητα περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας χωρικής ανάλυσης που ακολουθήθηκαν για τον ακριβή προσδιορισμό της ζώνης της τρίτης διαδρομής, σύμφωνα με τη μεθοδολογία.

Περιγραφή επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Η συγκεκριμένη διαδρομή χαρακτηρίζεται από την Εκμετάλλευση αιθουσών θεαμάτων και συναφείς δραστηριότητες – εξειδίκευση στα θέατρα, με βάση τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ). Ύστερα, λοιπόν, από την καταγραφή των θεάτρων, στην Εικόνα 3.36., παρουσιάζεται ο πολιτιστικός κλάδος της διαδρομής 3.

- Εκμετάλλευση αιθουσών θεαμάτων και συναφείς δραστηριότητες – εξειδίκευση στα θέατρα (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 90.04)

Στην Εικόνα 3.36., απεικονίζεται ο κύριος πολιτιστικός κλάδος στην περιοχή μελέτης (κλίμακα 1:5000).

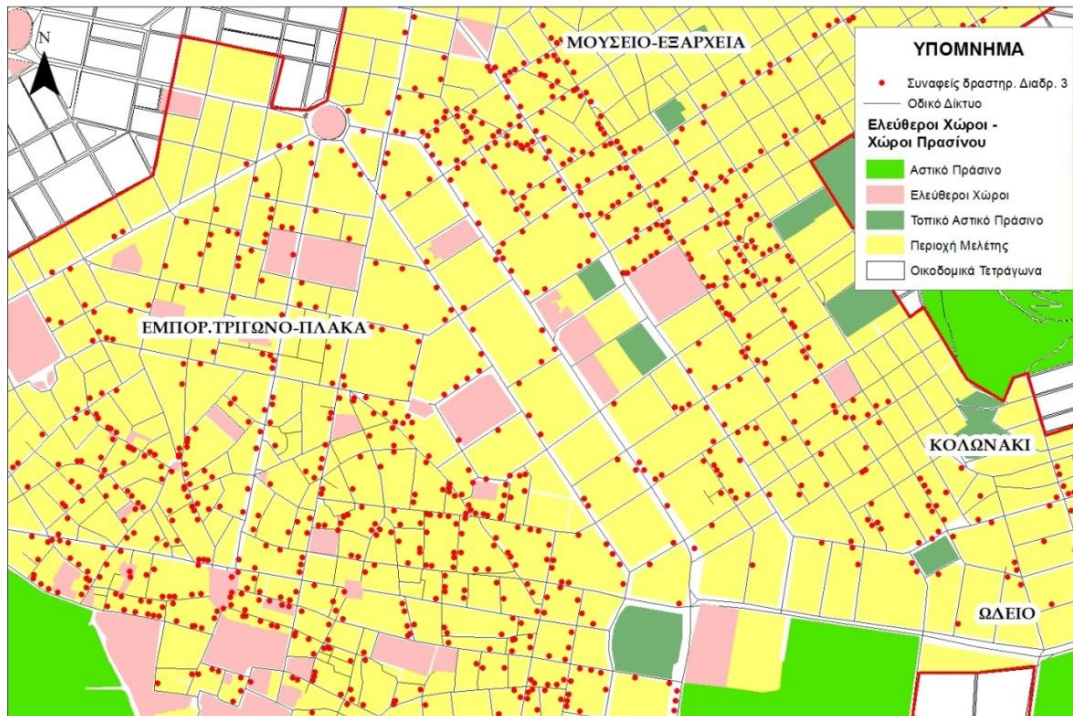

Εικόνα 3.36. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 3

Παράλληλα με τον πολιτιστικό κλάδο, για τον προσδιορισμό της διαδρομής 3, λήφθηκαν υπόψη κλάδοι συναφών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στις κατηγορίες

«Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα», «Λιανικό εμπόριο εγγράφων μουσικής», «Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης», «Δραστηριότητες παροχής ποτών» και «Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη», οι οποίες θεωρήθηκε πως συμπληρώνουν το θεματικό χαρακτήρα της διαδρομής. Παρουσιάζονται στην Εικόνα 3.37. (Κλίμακα 1:5000).

- Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.61)
- Λιανικό εμπόριο εγγράφων μουσικής (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.63)
- Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.10)
- Δραστηριότητες παροχής ποτών (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.30)
- Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.78)

Εικόνα 3.37. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 3

Κριτήρια χωρικής ανάλυσης

Τα κριτήρια της χωρικής ανάλυσης αντιστοιχούν στα παρακάτω θεματικά επίπεδα:

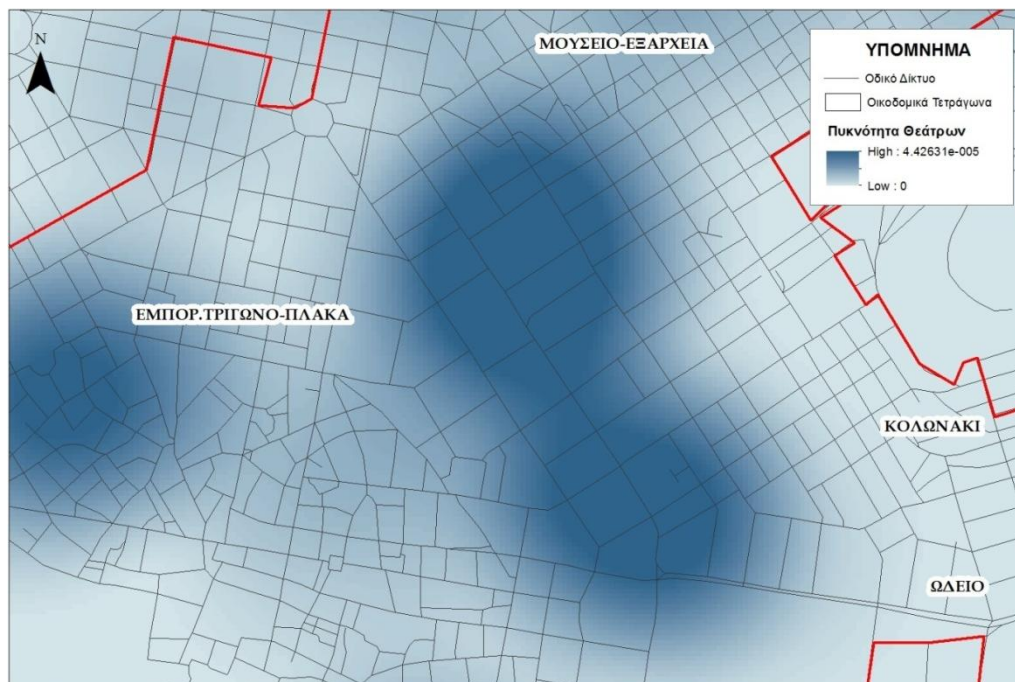
- 1) Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου
- 2) Πυκνότητα κλάδων συναφών επιχειρήσεων
- 3) Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- 4) Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Το πιο σημαντικό κριτήριο για τη χωρική ανάλυση και τον ακριβή προσδιορισμό της διαδρομής αποτελεί η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου, καθώς διασφαλίζεται ότι η διαδρομή χαρακτηρίζεται από υψηλές συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου στην περιοχή μελέτης.

Στην Εικόνα 3.38. παρουσιάζεται το θεματικό επίπεδο της πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου για την τρίτη διαδρομή, όπου με χρωματική διαβάθμιση διαχωρίζονται οι διάφορες τιμές και προσδιορίζονται οι περιοχές με υψηλές πυκνότητες. Οι τιμές της πυκνότητας αποτελούν το πηλίκο του κλάσματος, όπου αριθμητής είναι ο αριθμός των κλάδων του πολιτισμού εντός κύκλου ακτίνας 200 μέτρων και παρονομαστής το εμβαδόν του κύκλου αυτού. Σύμφωνα με την Εικόνα 3.38., παρουσιάζονται υψηλότερες συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 3 κυρίως στην ευρύτερη περιοχή των Εξαρχείων, κατά μήκος της κεντρικής αρτηρίας της Πανεπιστημίου, από το ύψος της οδού Κριεζώτου έως το ύψος της οδού Εμμανουήλ Μπενάκη.

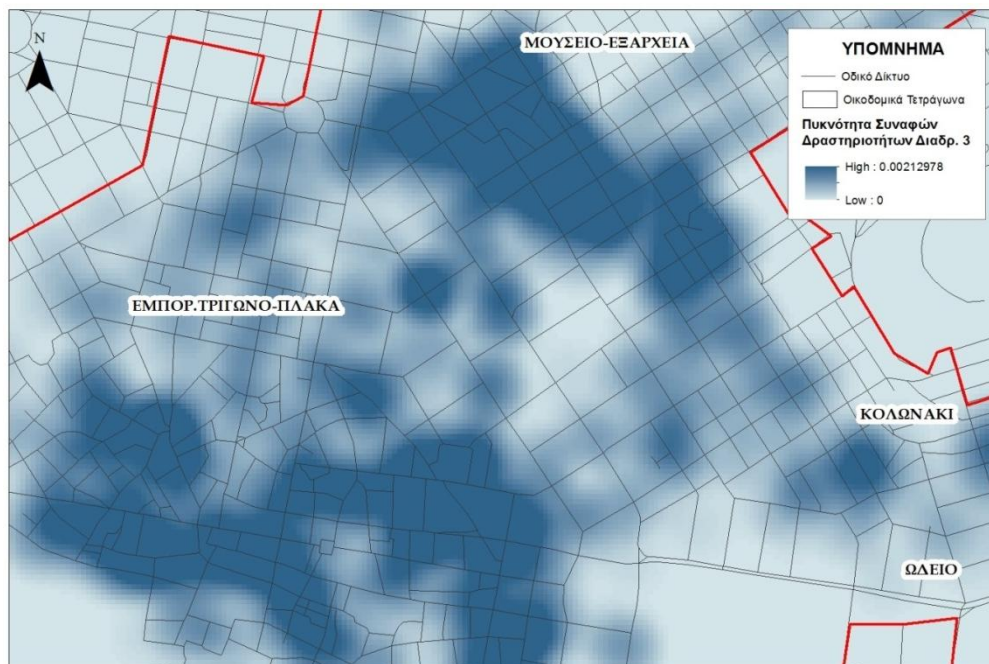

Εικόνα 3.38. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 3

Πυκνότητα επιλεγμένων κλάδων συναφών επιχειρήσεων

Αφού υπολογίστηκε η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 3, μελετήθηκε η συγκέντρωση επιχειρήσεων συναφών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της χωρικής ανάλυσης για

την ανάδειξη της διαδρομής. Με βάση την Εικόνα 3.39. που ακολουθεί, παρατηρούνται υψηλές συγκεντρώσεις στην περιοχή των Εξαρχείων, αλλά και σε αυτή της Ακρόπολης.

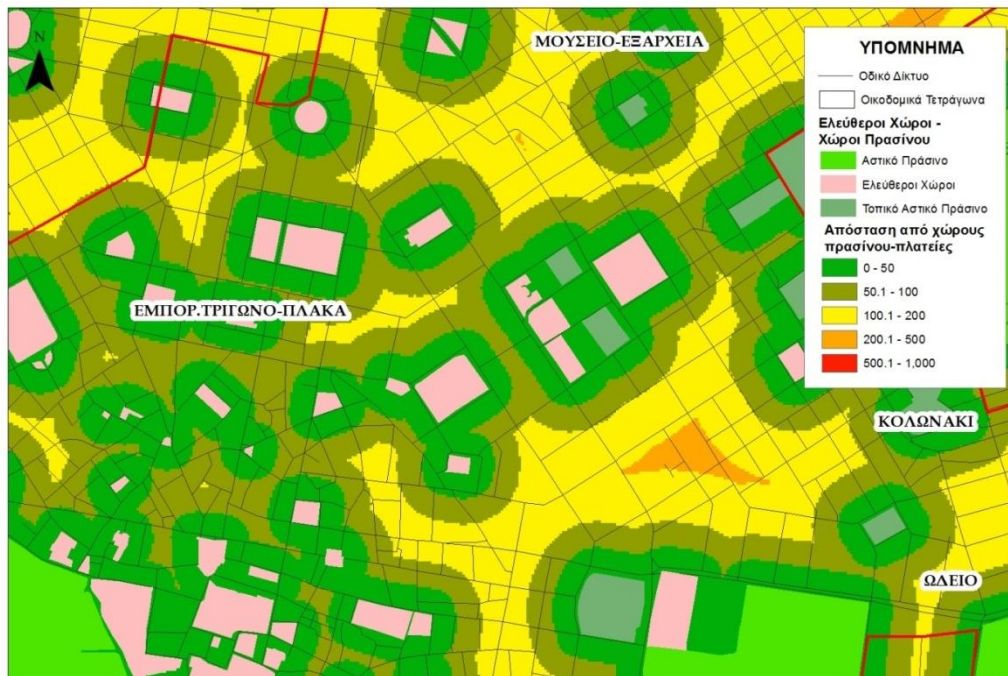
Εικόνα 3.39. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 3

Ευκλείδεια Απόσταση

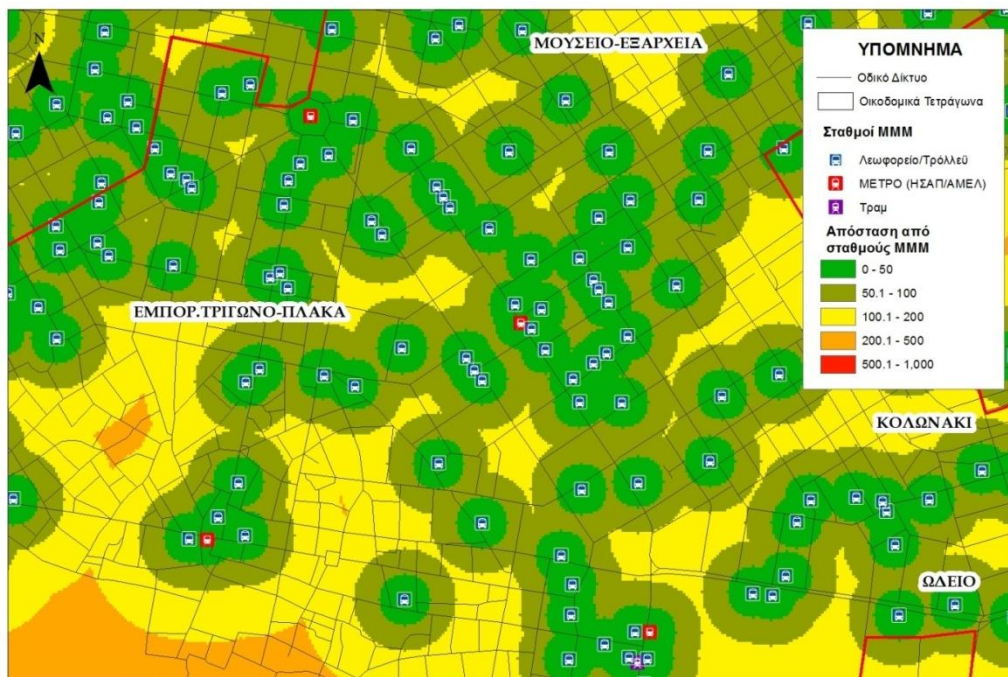
Για τον προσδιορισμό της κατάλληλης διαδρομής, λήφθηκαν υπόψη οι ευκαιρίες αναψυχής (άλση, πάρκα, πλατείες) και οι επιλογές μετακίνησης-προσβασιμότητα από και προς τη διαδρομή. Για το σκοπό αυτό, καθορίστηκαν επιπλέον τα εξής κριτήρια:

- Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Τα συγκεκριμένα κριτήρια που αντιστοιχούν σε θεματικά επίπεδα παρουσιάζονται στις εικόνες που ακολουθούν, στις οποίες έγινε εστίαση στην περιοχή ενδιαφέροντος. Η χρωματική διαβάθμιση αποτυπώνει τις διαφορετικές τιμές της ευκλείδειας απόστασης (σε μέτρα), όπου οι θέσεις με πράσινο χρώμα βρίσκονται κοντά στο αντίστοιχο πεδίο ενδιαφέροντος, ενώ όσες έχουν χρώμα (προς το) κόκκινο, χαρακτηρίζονται ως πιο απομακρυσμένες.

Εικόνα 3.40. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες

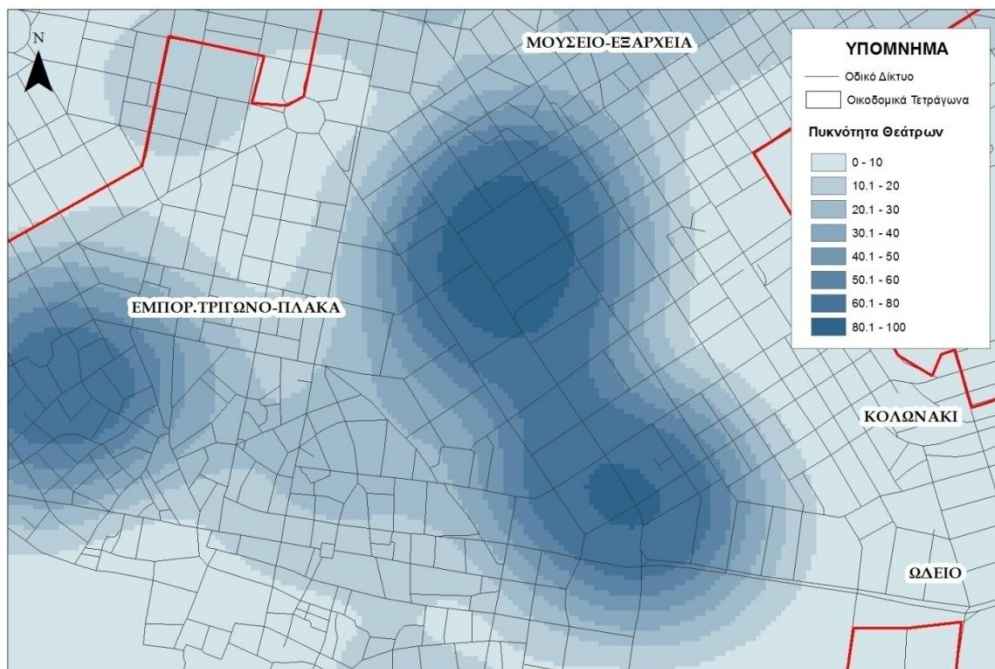
Εικόνα 3.41. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM

Κανονικοποίηση

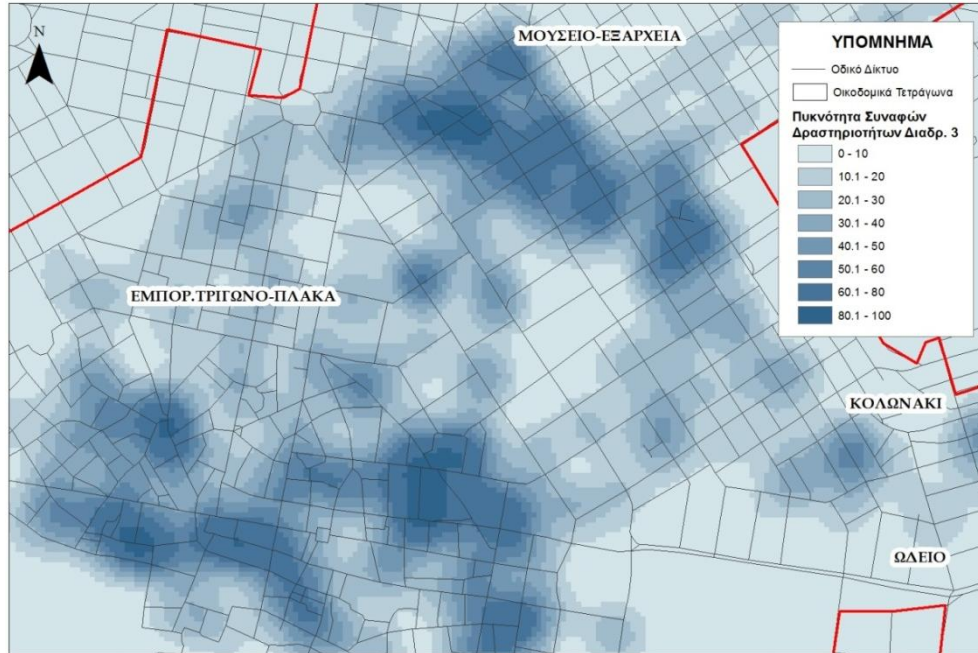
Οι παραπάνω χάρτες που δημιουργήθηκαν για τα θεματικά επίπεδα, έχουν διαφορετική κλίμακα μεταξύ τους και προκειμένου να υπάρξει συσχέτιση, κρίνεται αναγκαία η

κανονικοποίησή τους. Οι τιμές των επιπέδων των κριτηρίων επαναταξινομούνται σε μια ενιαία κλίμακα από το 0 έως το 100, με στόχο τη μεταξύ τους συσχέτιση και τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στις εικόνες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα κανονικοποιημένα επίπεδα που αφορούν στα κριτήρια πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου και των συναφών επιχειρήσεων. Οι υψηλές τιμές (σκούρο χρώμα) συνεπάγονται μεγάλη πυκνότητα και συνεπώς αυξημένες συγκεντρώσεις του πολιτιστικού κλάδου/συναφών επιχειρήσεων στην περιοχή. Σε κάθε περίπτωση οι περιοχές που αναδεικνύονται παραμένουν οι ίδιες, καθώς η μεταβολή της κλίμακας των τιμών είναι ελάχιστη και δεν επηρεάζει τη μεταξύ τους διαφοροποίηση, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

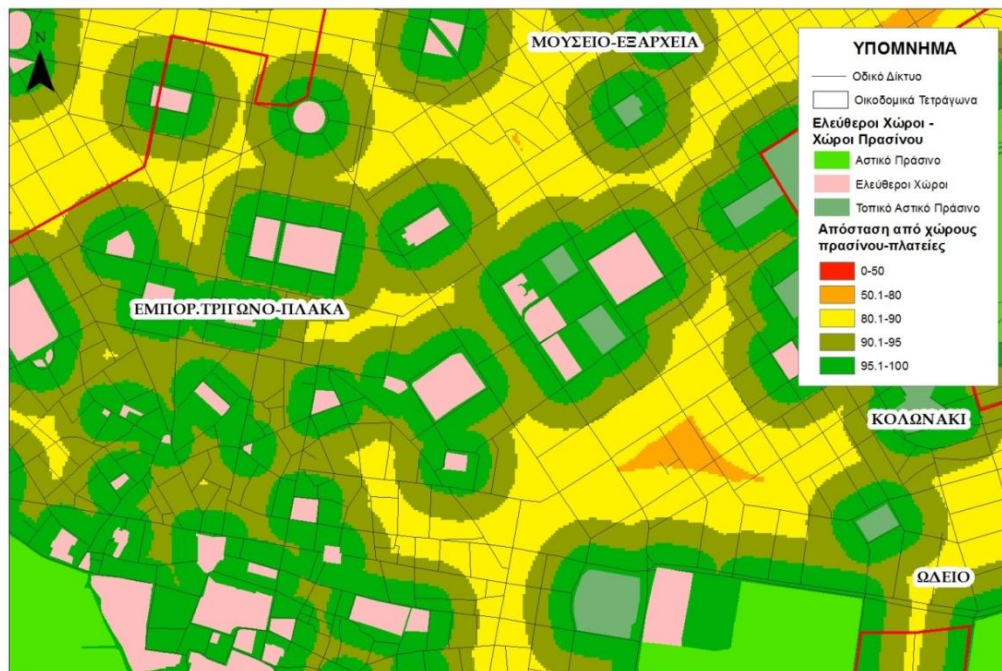

Εικόνα 3.42. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 3 (κλίμακα 0-100)

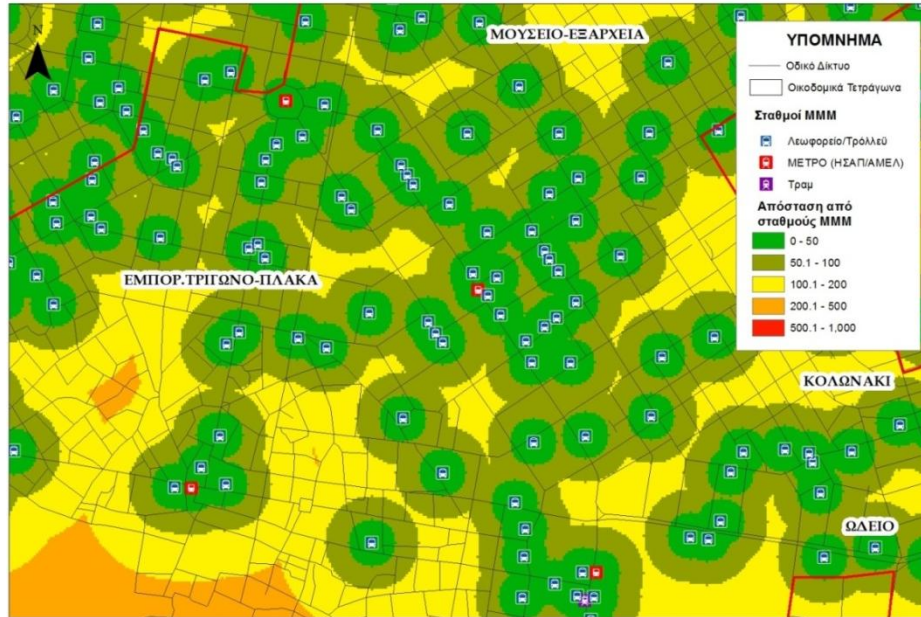

Εικόνα 3.43. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 3 (κλίμακα 0-100)

Με τον ίδιο τρόπο, κανονικοποιούνται τα επίπεδα των κριτηρίων της ευκλείδειας απόστασης σε κλίμακα 0-100, με στόχο τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα της κανονικοποίησης των δύο αυτών επιπέδων παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες.

Εικόνα 3.44. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)

Εικόνα 3.45. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)

Απόδοση Βαρών

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής, κρίνεται αναγκαία η απόδοση βαρών σε κάθε ένα από τα 4 κανονικοποιημένα επίπεδα των κριτηρίων που λήφθηκαν υπόψη. Αυτό γίνεται, καθώς θεωρήθηκε πως η βαρύτητα του κάθε κριτηρίου για τον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής διαφέρει. Το κριτήριο που αφορά στην πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου θεωρήθηκε όπως ήταν λογικό το πιο σημαντικό, λαμβάνοντας έτσι βάρος 50% στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Στο κριτήριο της πυκνότητας των συναφών επιχειρήσεων της διαδρομής καθορίστηκε βάρος 30%, καθώς θεωρήθηκε και αυτό σημαντικό. Διαπιστώνεται πως τα δύο αυτά κριτήρια, έχουν συνολικό βάρος 80% και συνεπώς θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής. Τα κριτήρια της απόστασης από τους χώρους πρασίνου-πλατείες και της απόστασης από τους σταθμούς MMM έλαβαν βάρος από 10%, με την επιρροή τους στο τελικό αποτέλεσμα να είναι σαφώς μικρότερη από τα δύο προαναφερθέντα κριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βάρη που αποδόθηκαν στα τέσσερα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 3.

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	50%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	30%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς MMM	10%

Πίνακας 3.6. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 3

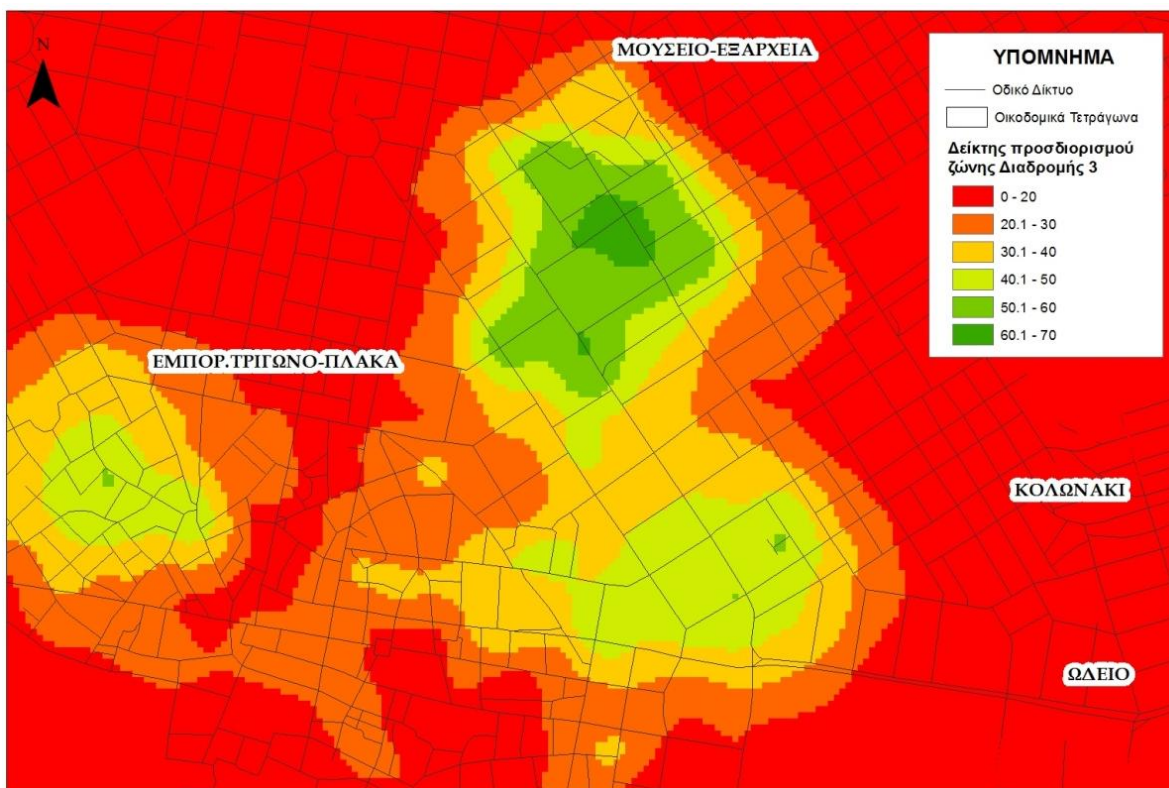

Σύνθετος δείκτης προσδιορισμού ορίου ζώνης

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης, τα παραπάνω κριτήρια με τα αντίστοιχα βάρη τους συνδυάζονται, προσδιορίζοντας το σύνθετο δείκτη προσδιορισμού ορίου ζώνης. Ως δεδομένα εισόδου στο συγκεκριμένο δείκτη λαμβάνονται τα 4 επίπεδα των κριτηρίων με τα αντίστοιχα βάρη που καθορίστηκαν, αποδίδοντας εν τέλει ένα τελικό σύνθετο επίπεδο. Η μαθηματική σχέση του δείκτη είναι η εξής:

$$\Delta = \frac{\{(\text{κριτήριο 1}) \cdot 50 + (\text{κριτήριο 2}) \cdot 30 + (\text{κριτήριο 3}) \cdot 10 + (\text{κριτήριο 4}) \cdot 10\}}{100}$$

Το αποτέλεσμα του παραπάνω δείκτη εμφανίζεται στην Εικόνα 3.46., όπου παρατηρείται πως όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης (κίτρινο-πράσινο), τόσο περισσότερο κατάλληλη θεωρείται η περιοχή του χάρτη, ώστε να συμπεριληφθεί στην τελική ζώνη της διαδρομής. Από την άλλη, οι κόκκινες περιοχές της εικόνας αντιπροσωπεύουν χαμηλές τιμές του δείκτη, αποτελώντας, συνεπώς, περιοχές μη κατάλληλες για τη ζώνη της διαδρομής. Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.46., διαπιστώνεται πως τα οικοδομικά τετράγωνα που περιλαμβάνονται στην περιοχή από την οδό Πανεπιστημίου έως την οδό Σόλωνος και από το ύψος της οδού Ρήγα Φεραίου έως το ύψος της οδού Μπενάκη, ικανοποιούν τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω.

Εικόνα 3.46. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 3

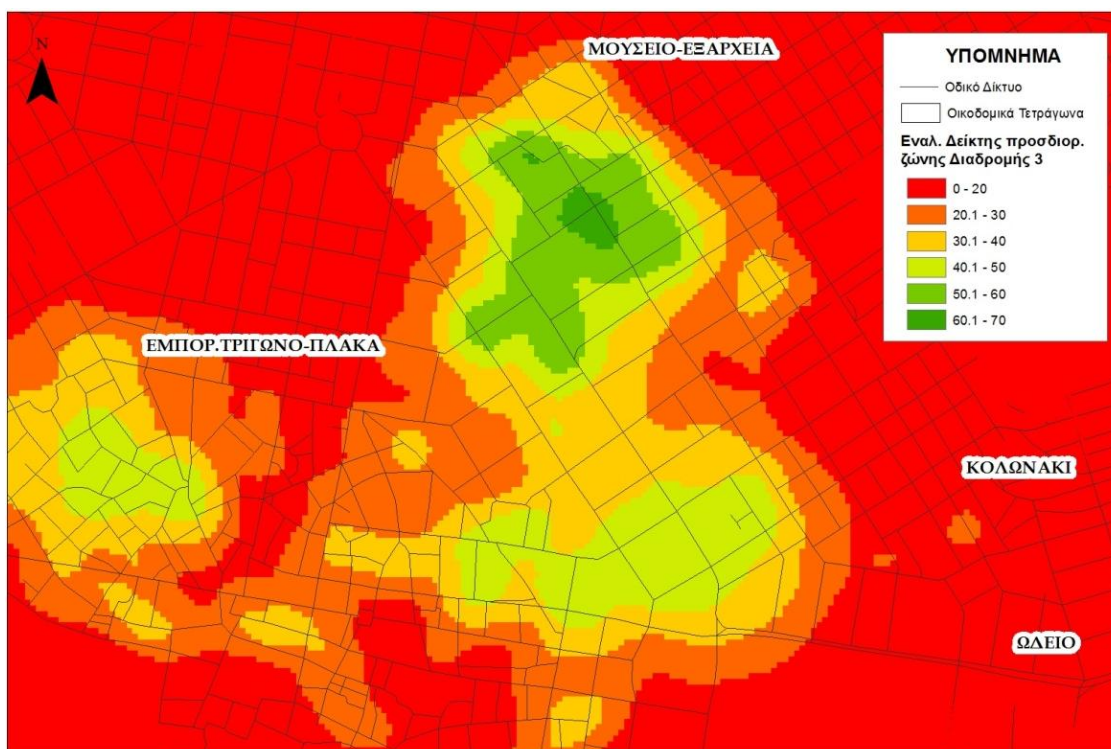
Ανάλυση Ευαισθησίας

Επόμενο βήμα για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής είναι η ανάλυση ευαισθησίας. Κατά τη διαδικασία αυτή, γίνονται μικρές μεταβολές στα βάρη που αποδόθηκαν στα επίπεδα των κριτηρίων και μελετώνται οι συνέπειες που προκύπτουν στο τελικό αποτέλεσμα.

Στη διαδρομή 3, μελετήθηκαν τυχόν διαφοροποιήσεις του τελικού αποτελέσματος από μεταβολές των βαρών των πιο σημαντικών επιπέδων (πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου και πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων) που λήφθηκαν υπόψη και υπολογίστηκαν εκ νέου οι δείκτες.

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 3 – Α' Περίπτωση

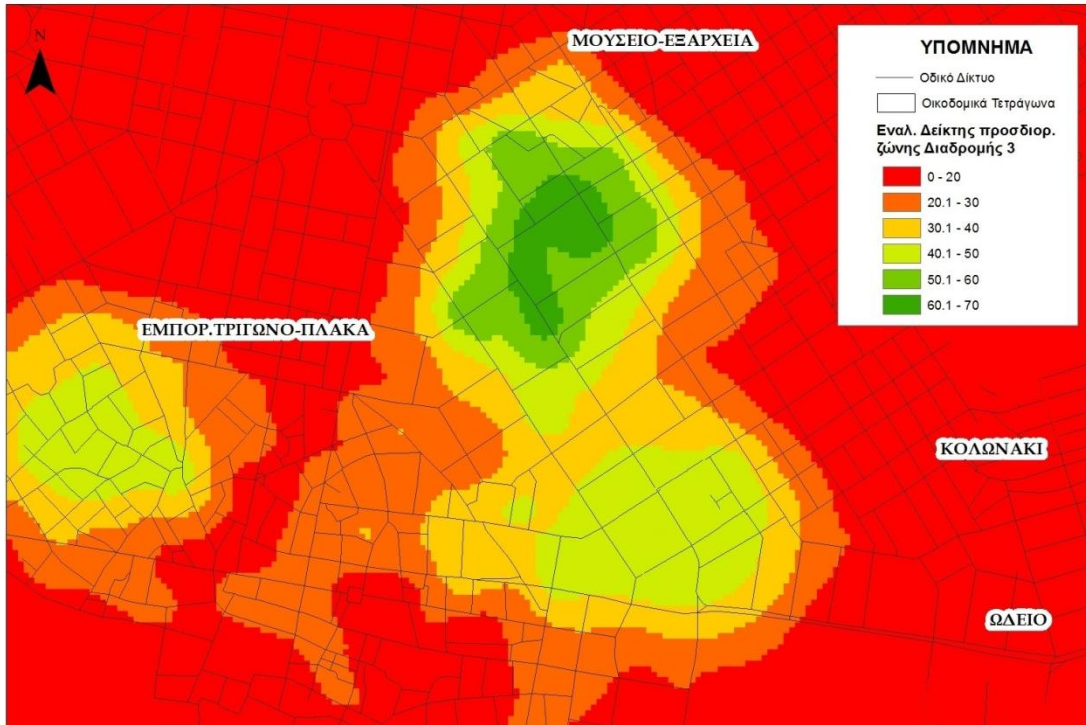
Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	45%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	35%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.47. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 3 – Α' Περίπτωση (Βάρη 45%-35%)

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 3 – Β' Περίπτωση

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	55%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	25%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.48. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 3 – Β' Περίπτωση (Βάρη 55%-25%)

Με βάση τις παραπάνω δύο περιπτώσεις της ανάλυσης ευαισθησίας, προκύπτει πως οι διαφοροποιήσεις δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα και συνεπώς ο αρχικός δείκτης θεωρείται ότι δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη ευαισθησία σε μικρές μεταβολές των βαρών των κύριων επιπέδων κριτηρίων. Τα βάρη 50% και 30% για τον πολιτιστικό κλάδο και για τις συναφείς επιχειρήσεις αντίστοιχα επιλέχθηκαν για την τελική ζώνη της διαδρομής.

Ποιοτικός Προσδιορισμός

Έπειτα από τον υπολογισμό του δείκτη προσδιορισμού ζώνης της διαδρομής, ακολουθεί η εύρεση εκείνης της τιμής (κατώφλι) πάνω από την οποία μια θέση κρίνεται κατάλληλη για να συμπεριληφθεί στη διαδρομή. Όσον αφορά τη διαδρομή 3, θεωρήθηκε πως η τιμή 50 αποτελεί κατάλληλο κατώφλι πάνω από το οποίο οι τιμές αναδεικνύουν περιοχές της

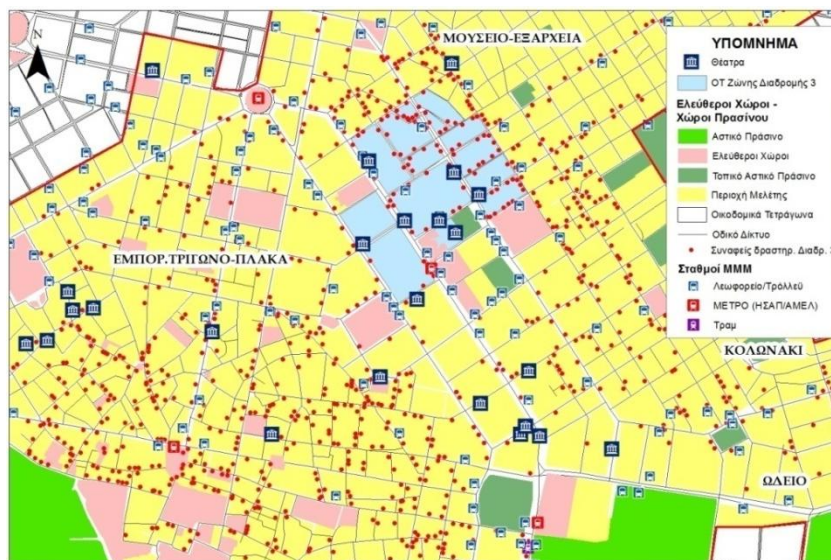
διαδρομής που ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα 4 κριτήρια που τέθηκαν σε προηγούμενο στάδιο. Στην Εικόνα 3.49., εμφανίζεται το αποτέλεσμα του δείκτη ζώνης προσδιορισμού, αφού τεθεί το συγκεκριμένο κατώφλι. Πιο συγκεκριμένα, η πράσινη περιοχή συνιστά τη ζώνη της τελικής διαδρομής.

Εικόνα 3.49. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 3

Τελική ζώνη διαδρομής 3

Στην Εικόνα 3.50., παρουσιάζονται με μπλε χρώμα τα οικοδομικά τετράγωνα που ουσιαστικά αποτελούν την τελική ζώνη της διαδρομής και προέκυψαν από τον υπολογισμό του Δείκτη προσδιορισμού.

Εικόνα 3.50. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 3

Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.50., που απεικονίζει τα οικοδομικά τετράγωνα της διαδρομής 3, διαπιστώνεται πως η συγκεκριμένη διαδρομή περιλαμβάνει ικανοποιητικό αριθμό θεάτρων. Παράλληλα, περιλαμβάνει αρκετές στάσεις λεωφορείων, καθώς επίσης και μία στάση μετρό, καθιστώντας εύκολη την πρόσβαση σε αυτή. Διαπιστώνονται, επίσης, αρκετές πλατείες, ενώ γειτνιάζει με δύο χώρους τοπικού αστικού πρασίνου.

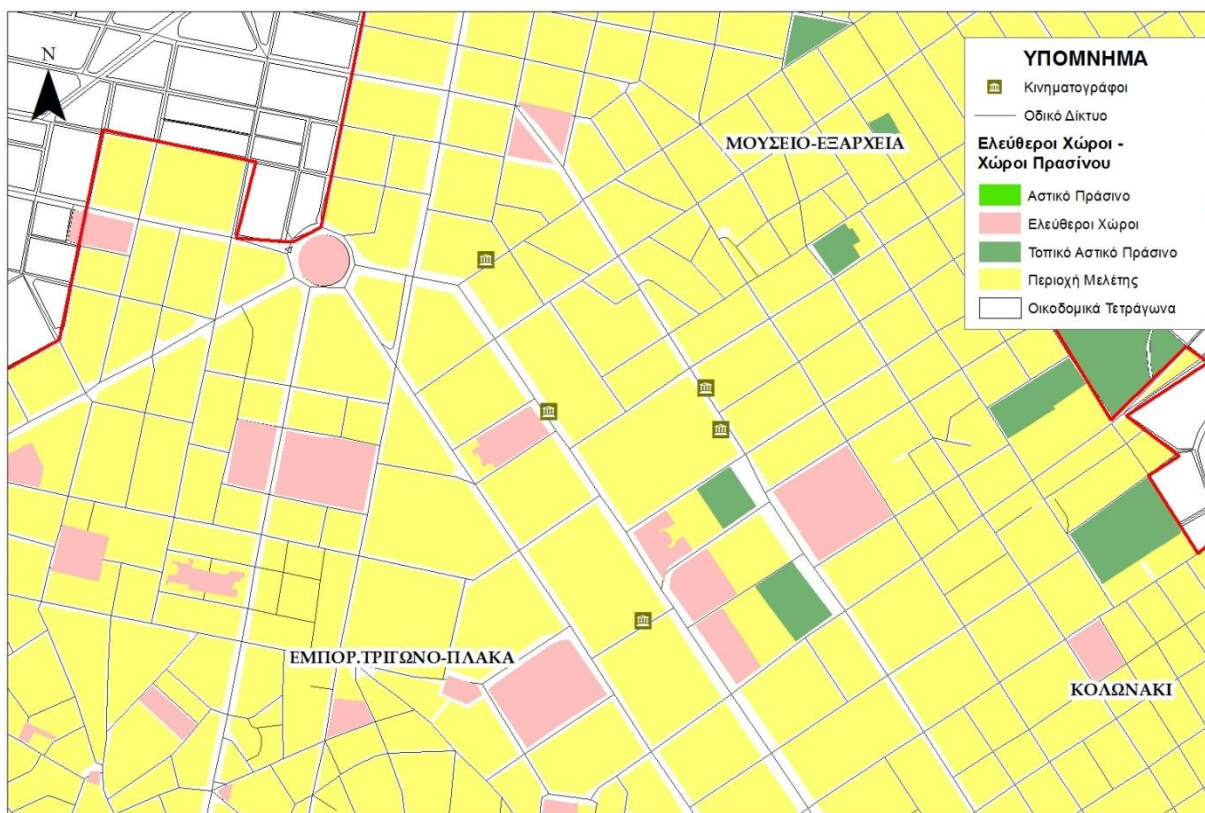
3.2.5. Διαδρομή 4

Στη συγκεκριμένη ενότητα περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας χωρικής ανάλυσης που ακολουθήθηκαν για τον ακριβή προσδιορισμό της ζώνης της τέταρτης διαδρομής, σύμφωνα με τη μεθοδολογία.

Περιγραφή επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Η συγκεκριμένη διαδρομή χαρακτηρίζεται από την «Εκμετάλλευση αιθουσών θεαμάτων και συναφείς δραστηριότητες - εξειδίκευση στους κινηματογράφους» στην περιοχή μελέτης, με βάση τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ). Ύστερα, λοιπόν, από την καταγραφή των κινηματογράφων, στην Εικόνα 3.50., παρουσιάζεται ο πολιτιστικός κλάδος της διαδρομής 4 (κλίμακα 1:3000).

- Εκμετάλλευση αιθουσών θεαμάτων και συναφείς δραστηριότητες - εξειδίκευση στους κινηματογράφους (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 90.04)

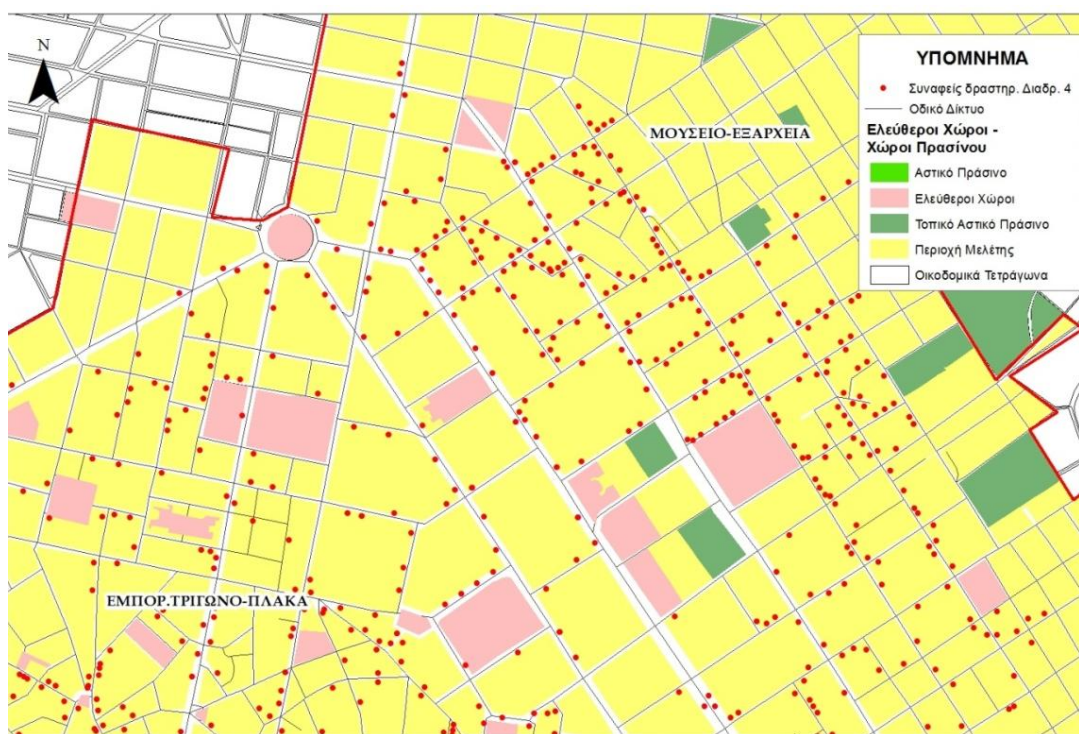
Εικόνα 3.51. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 4

Παράλληλα με τον πολιτιστικό κλάδο, για τον προσδιορισμό της διαδρομής 4, λήφθηκαν υπόψη κλάδοι συναφών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στις κατηγορίες «Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα», «Λιανικό εμπόριο εγγράφων

μουσικής», «Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης», «Δραστηριότητες παροχής ποτών» και «Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη», οι οποίες θεωρήθηκε πως συμπληρώνουν το θεματικό χαρακτήρα της διαδρομής. Παρουσιάζονται στην Εικόνα 3.52. (Κλίμακα 1:3000).

- Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.61)
- Λιανικό εμπόριο εγγράφων μουσικής (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.63)
- Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.10)
- Δραστηριότητες παροχής ποτών (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.30)
- Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.78)

Εικόνα 3.52. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 4

Κριτήρια χωρικής ανάλυσης

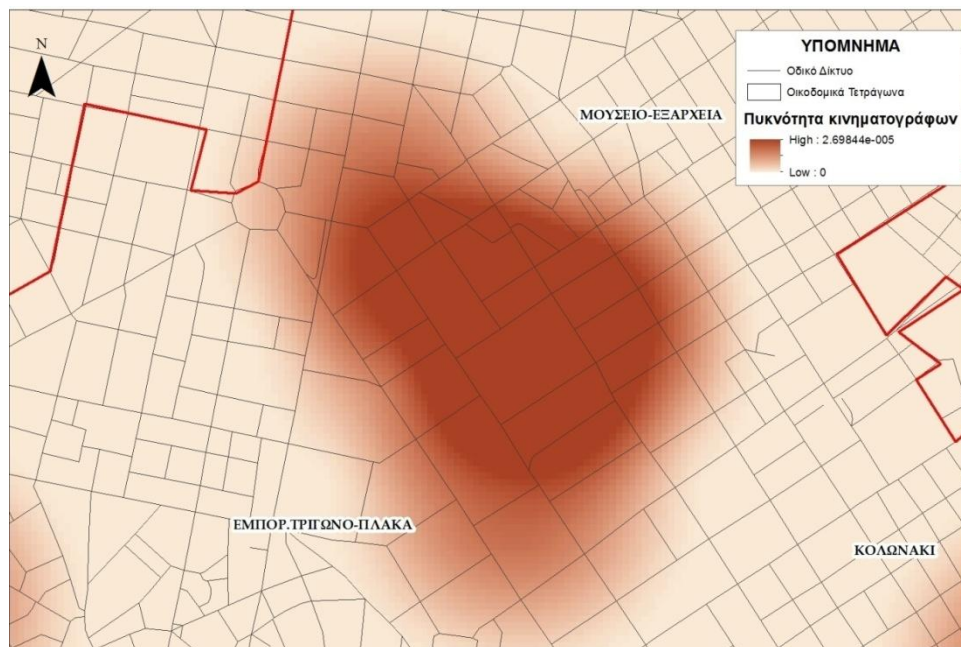
Τα κριτήρια της χωρικής ανάλυσης αντιστοιχούν στα παρακάτω θεματικά επίπεδα:

- 1) Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου
- 2) Πυκνότητα κλάδων συναφών επιχειρήσεων
- 3) Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- 4) Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Το πιο σημαντικό κριτήριο για τη χωρική ανάλυση και τον ακριβή προσδιορισμό της διαδρομής αποτελεί η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου, καθώς διασφαλίζεται ότι η διαδρομή χαρακτηρίζεται από υψηλές συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου στην περιοχή μελέτης.

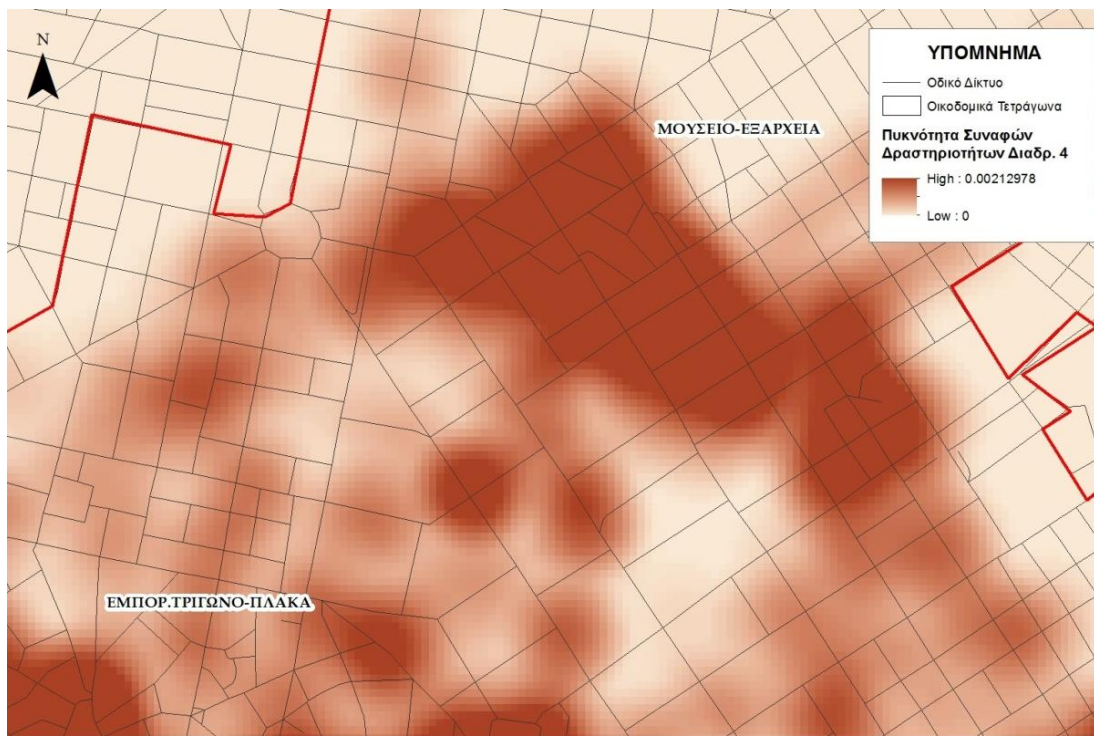
Στην Εικόνα 3.53. παρουσιάζεται το θεματικό επίπεδο της πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου για την τέταρτη διαδρομή, όπου με χρωματική διαβάθμιση διαχωρίζονται οι διάφορες τιμές και προσδιορίζονται οι περιοχές με υψηλές πυκνότητες. Οι τιμές της πυκνότητας αποτελούν το πηλίκο του κλάσματος, όπου αριθμητής είναι ο αριθμός των κλάδων του πολιτισμού εντός κύκλου ακτίνας 300 μέτρων και παρονομαστής το εμβαδόν του κύκλου αυτού. Σύμφωνα με την Εικόνα 3.53., παρουσιάζονται υψηλότερες συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 4 κυρίως στην ευρύτερη περιοχή των Εξαρχείων, κατά μήκος της οδού Πανεπιστημίου, καθώς και στις επιμέρους κάθετες σε αυτή οδούς.

Εικόνα 3.53. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 4

Πυκνότητα επιλεγμένων κλάδων συναφών επιχειρήσεων

Αφού υπολογίστηκε η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 4, μελετήθηκε η συγκέντρωση επιχειρήσεων συναφών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της χωρικής ανάλυσης για την ανάδειξη της διαδρομής. Με βάση την Εικόνα 3.54. που ακολουθεί, παρατηρούνται υψηλές συγκεντρώσεις στην περιοχή των Εξαρχείων, κατά μήκος της οδού Σόλωνος.

Εικόνα 3.54. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 4

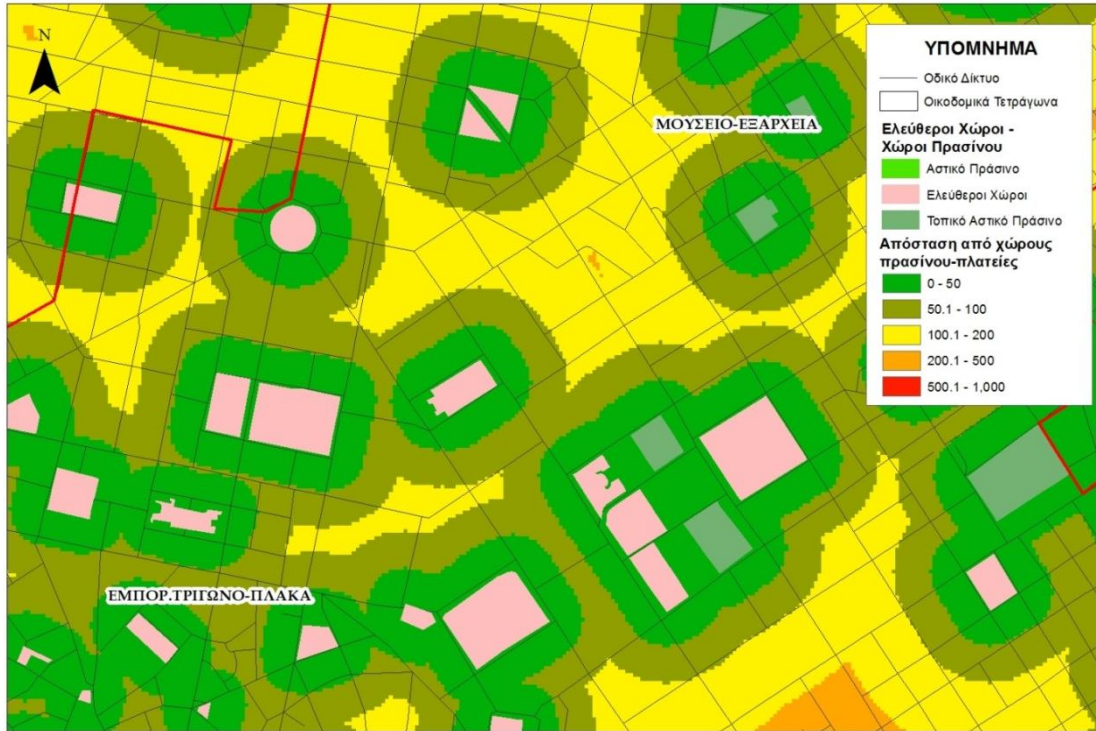
Ευκλείδεια Απόσταση

Για τον προσδιορισμό της κατάλληλης διαδρομής, λήφθηκαν υπόψη οι ευκαιρίες αναψυχής (άλση, πάρκα, πλατείες) και οι επιλογές μετακίνησης-προσβασιμότητα από και προς τη διαδρομή. Για το σκοπό αυτό, καθορίστηκαν επιπλέον τα εξής κριτήρια:

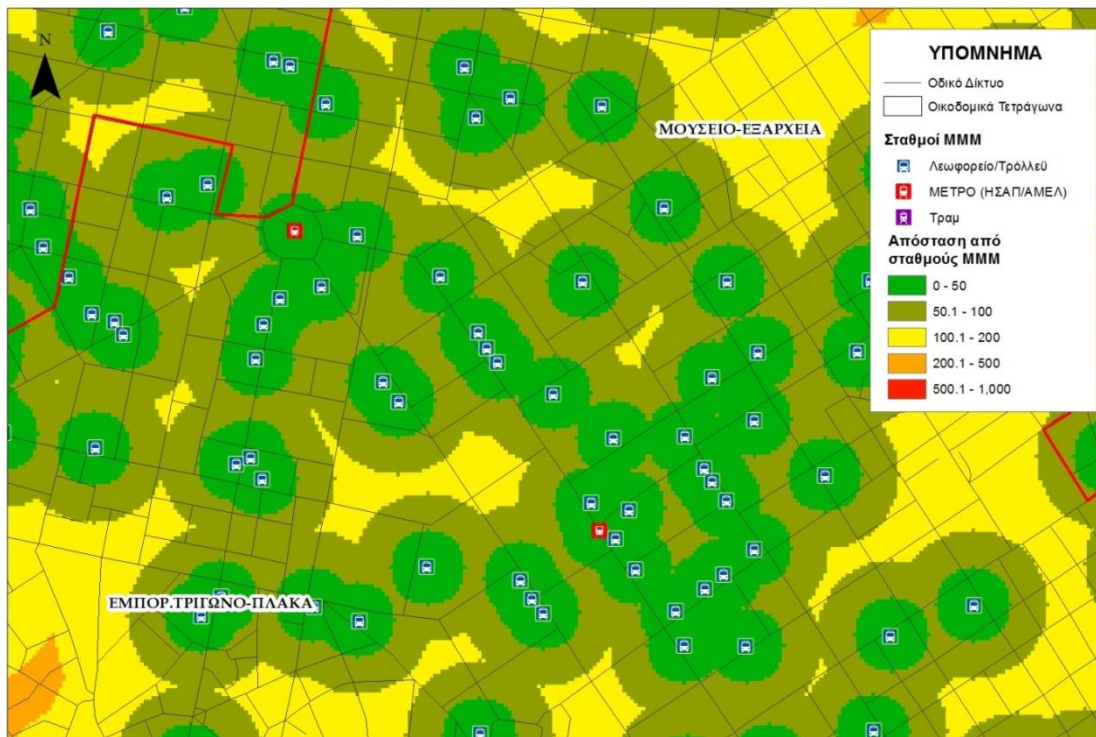
- Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Τα συγκεκριμένα κριτήρια που αντιστοιχούν σε θεματικά επίπεδα παρουσιάζονται στις εικόνες που ακολουθούν, στις οποίες έγινε εστίαση στην περιοχή ενδιαφέροντος. Η χρωματική διαβάθμιση αποτυπώνει τις διαφορετικές τιμές της ευκλείδειας απόστασης (σε μέτρα), όπου οι θέσεις με πράσινο χρώμα βρίσκονται κοντά στο αντίστοιχο πεδίο ενδιαφέροντος, ενώ όσες έχουν χρώμα (προς το) κόκκινο, χαρακτηρίζονται ως πιο απομακρυσμένες.

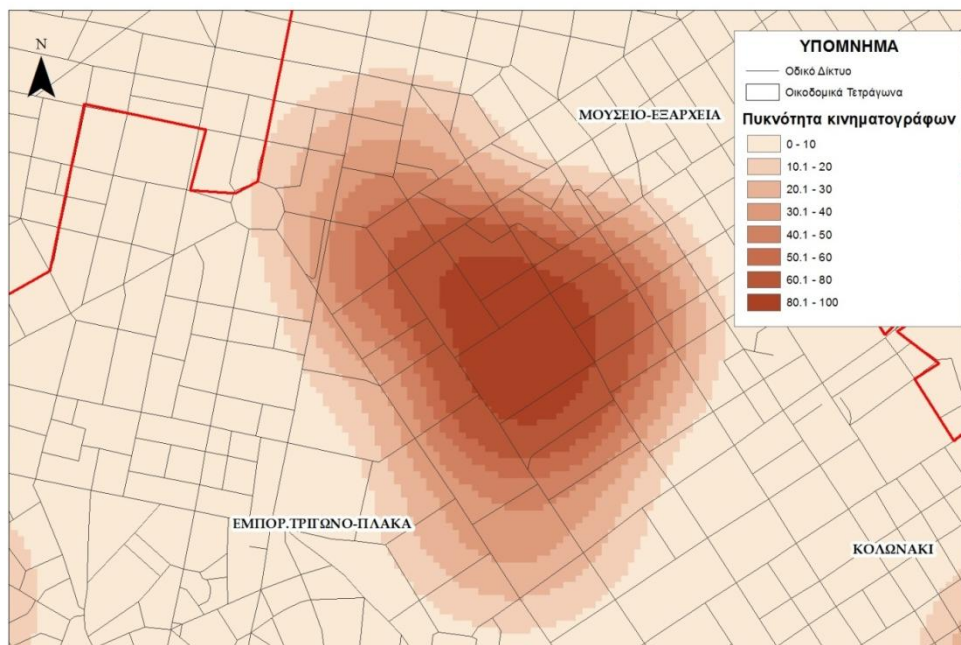
Εικόνα 3.55. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες

Εικόνα 3.56. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ

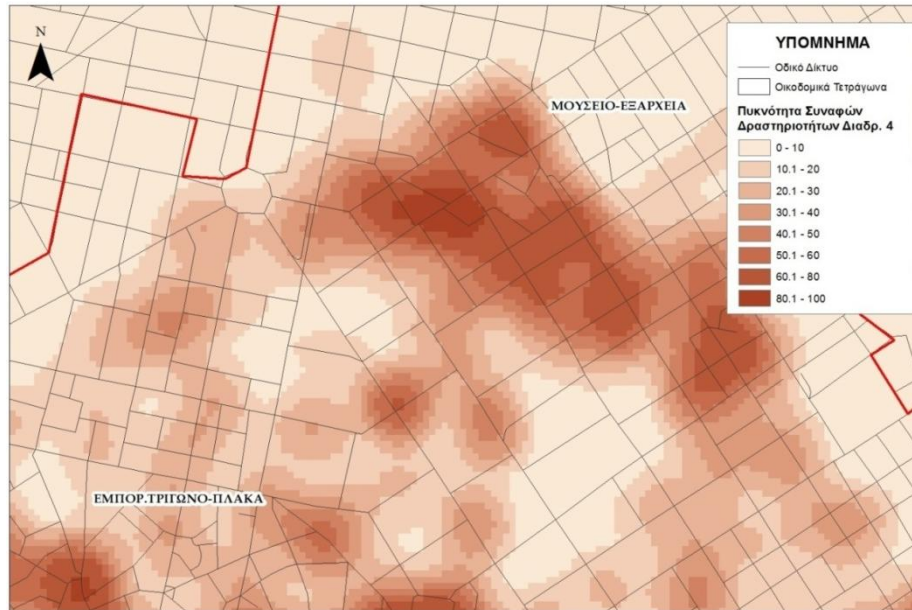
Κανονικοποίηση

Οι παραπάνω χάρτες που δημιουργήθηκαν για τα θεματικά επίπεδα, έχουν διαφορετική κλίμακα μεταξύ τους και προκειμένου να υπάρξει συσχέτιση, κρίνεται αναγκαία η κανονικοποίησή τους. Οι τιμές των επιπέδων των κριτηρίων επαναταξινομούνται σε μια ενιαία κλίμακα από το 0 έως το 100, με στόχο τη μεταξύ τους συσχέτιση και τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στις εικόνες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα κανονικοποιημένα επίπεδα που αφορούν στα κριτήρια πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου και των συναφών επιχειρήσεων. Οι υψηλές τιμές (σκούρο χρώμα) συνεπάγονται μεγάλη πυκνότητα και συνεπώς αυξημένες συγκεντρώσεις του πολιτιστικού κλάδου/συναφών επιχειρήσεων στην περιοχή. Σε κάθε περίπτωση οι περιοχές που αναδεικνύονται παραμένουν οι ίδιες, καθώς η μεταβολή της κλίμακας των τιμών είναι ελάχιστη και δεν επηρεάζει τη μεταξύ τους διαφοροποίηση, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

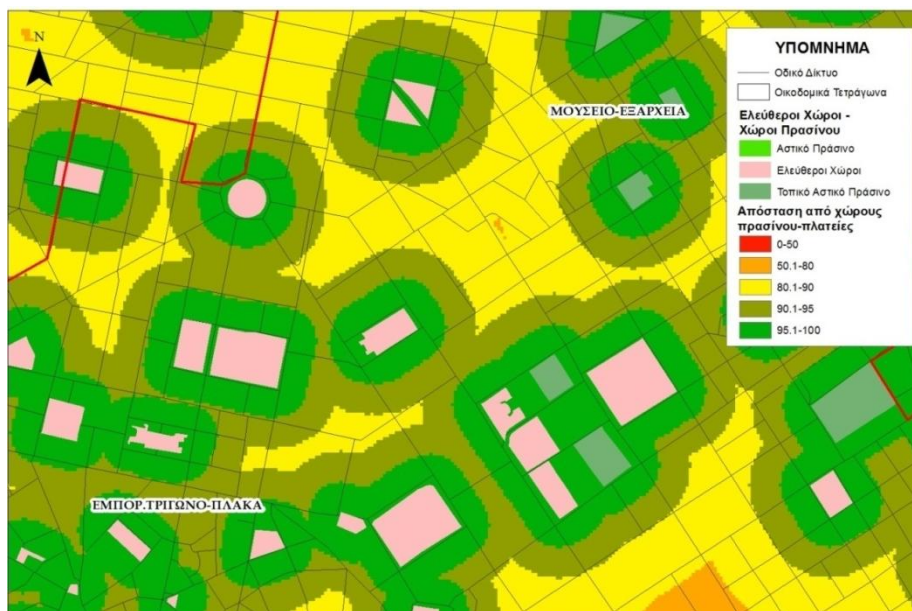
Εικόνα 3.57. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 4 (κλίμακα 0-100)

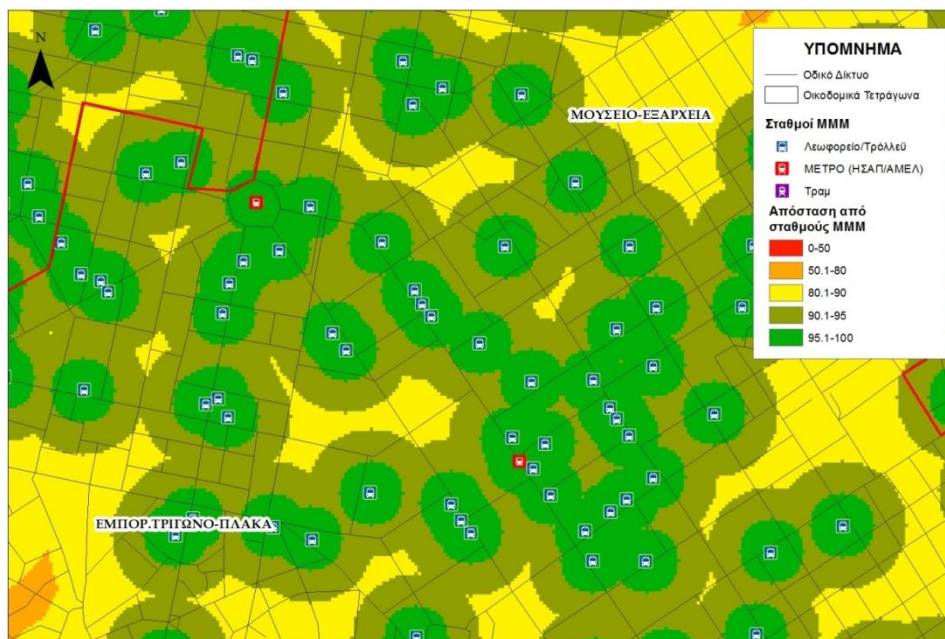
Εικόνα 3.58. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 4 (κλίμακα 0-100)

Με τον ίδιο τρόπο, κανονικοποιούνται τα επίπεδα των κριτηρίων της ευκλείδειας απόστασης σε κλίμακα 0-100, με στόχο τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα της κανονικοποίησης των δύο αυτών επιπέδων παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες.

Εικόνα 3.59. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)

Εικόνα 3.60. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)

Απόδοση Βαρών

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής, κρίνεται αναγκαία η απόδοση βαρών σε κάθε ένα από τα 4 κανονικοποιημένα επίπεδα των κριτηρίων που λήφθηκαν υπόψη. Αυτό γίνεται, καθώς θεωρήθηκε πως η βαρύτητα του κάθε κριτηρίου για τον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής διαφέρει. Το κριτήριο που αφορά στην πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου θεωρήθηκε όπως ήταν λογικό το πιο σημαντικό, λαμβάνοντας έτσι βάρος 50% στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Στο κριτήριο της πυκνότητας των συναφών επιχειρήσεων της διαδρομής καθορίστηκε βάρος 30%, καθώς θεωρήθηκε και αυτό σημαντικό. Διαπιστώνεται πως τα δύο αυτά κριτήρια, έχουν συνολικό βάρος 80% και συνεπώς θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής. Τα κριτήρια της απόστασης από τους χώρους πρασίνου-πλατείες και της απόστασης από τους σταθμούς MMM έλαβαν βάρος από 10%, με την επιρροή τους στο τελικό αποτέλεσμα να είναι σαφώς μικρότερη από τα δύο προαναφερθέντα κριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βάρη που αποδόθηκαν στα τέσσερα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 4.

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	50%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	30%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς MMM	10%

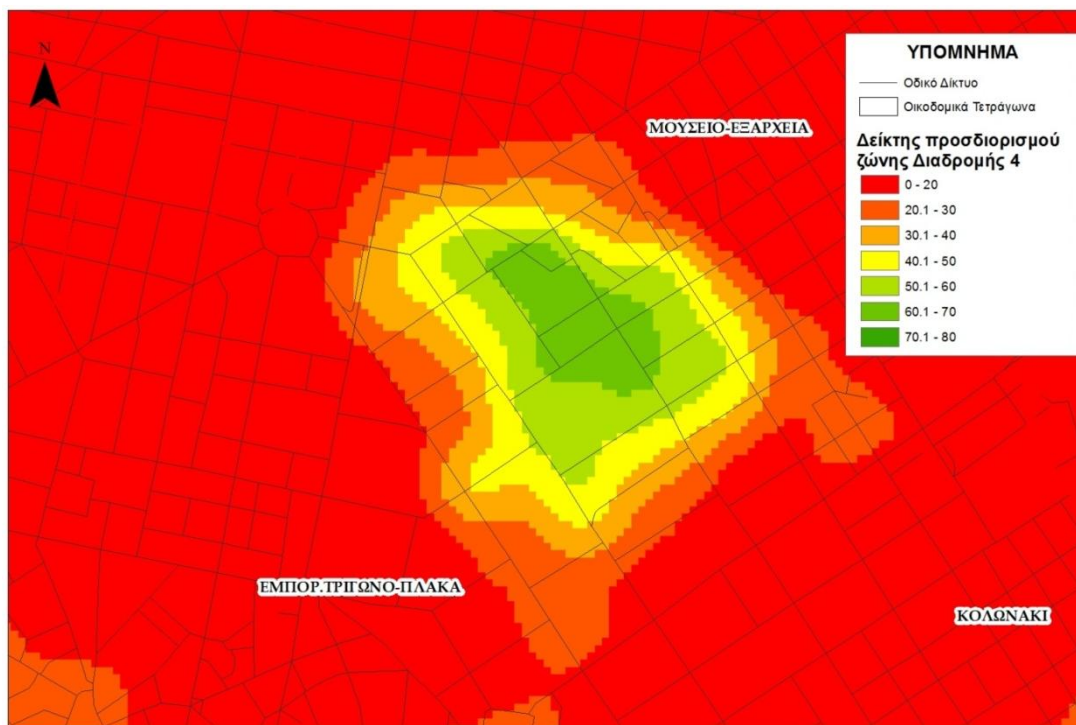
Πίνακας 3.7.: Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 4

Σύνθετος δείκτης προσδιορισμού ορίου ζώνης

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης, τα παραπάνω κριτήρια με τα αντίστοιχα βάρη τους συνδυάζονται, προσδιορίζοντας το σύνθετο δείκτη προσδιορισμού ορίου ζώνης. Ως δεδομένα εισόδου στο συγκεκριμένο δείκτη λαμβάνονται τα 4 επίπεδα των κριτηρίων με τα αντίστοιχα βάρη που καθορίστηκαν, αποδίδοντας εν τέλει ένα τελικό σύνθετο επίπεδο. Η μαθηματική σχέση του δείκτη είναι η εξής:

$$\Delta = \frac{\{(\text{κριτήριο 1}) \cdot 50 + (\text{κριτήριο 2}) \cdot 30 + (\text{κριτήριο 3}) \cdot 10 + (\text{κριτήριο 4}) \cdot 10\}}{100}$$

Το αποτέλεσμα του παραπάνω δείκτη εμφανίζεται στην Εικόνα 3.61., όπου παρατηρείται πως όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης (κίτρινο-πράσινο), τόσο περισσότερο κατάλληλη θεωρείται η περιοχή του χάρτη, ώστε να συμπεριληφθεί στην τελική ζώνη της διαδρομής. Από την άλλη, οι κόκκινες περιοχές της εικόνας αντιπροσωπεύουν χαμηλές τιμές του δείκτη, αποτελώντας, συνεπώς, περιοχές μη κατάλληλες για τη ζώνη της διαδρομής. Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.61., διαπιστώνεται πως τα οικοδομικά τετράγωνα κατά μήκος της οδού Ακαδημίας, από το ύψος της οδού Ιπποκράτους έως το ύψος της οδού Μπενάκη, στην περιοχή των Εξαρχείων, ικανοποιούν τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω.

Εικόνα 3.61. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 4

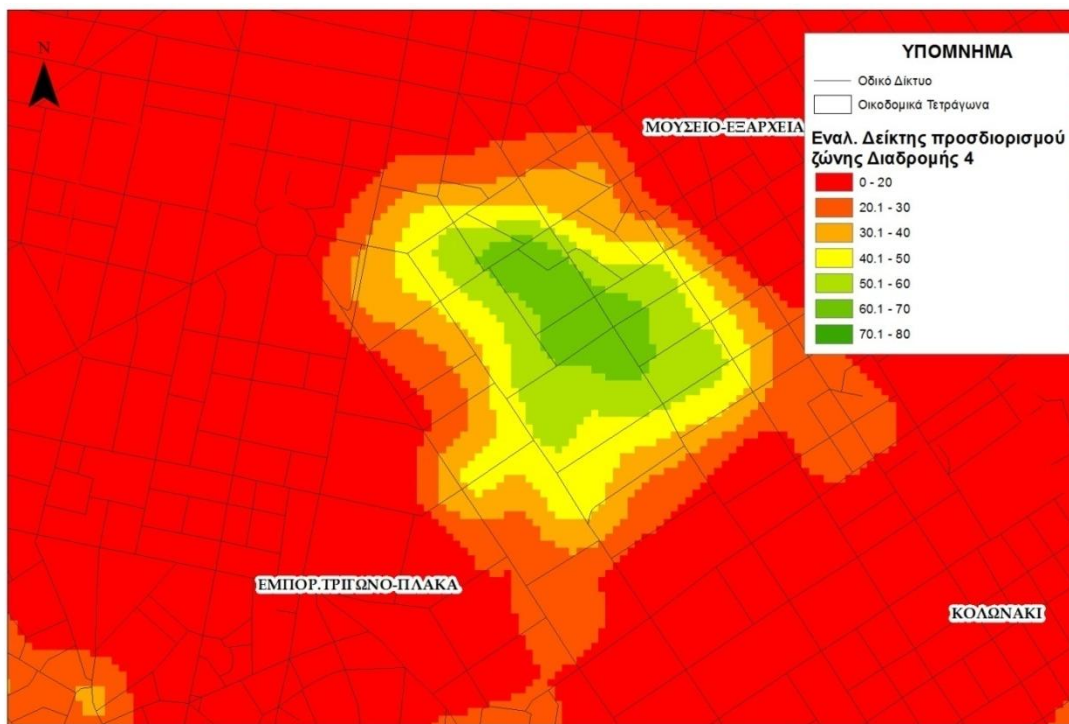
Ανάλυση Ευαισθησίας

Επόμενο βήμα για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής είναι η ανάλυση ευαισθησίας. Κατά τη διαδικασία αυτή, γίνονται μικρές μεταβολές στα βάρη που αποδόθηκαν στα επίπεδα των κριτηρίων και μελετώνται οι συνέπειες που προκύπτουν στο τελικό αποτέλεσμα.

Στη διαδρομή 4, μελετήθηκαν τυχόν διαφοροποιήσεις του τελικού αποτελέσματος από μεταβολές των βαρών των πιο σημαντικών επιπέδων (πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου και πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων) που λήφθηκαν υπόψη και υπολογίστηκαν εκ νέου οι δείκτες.

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 4 – Α΄ Περίπτωση

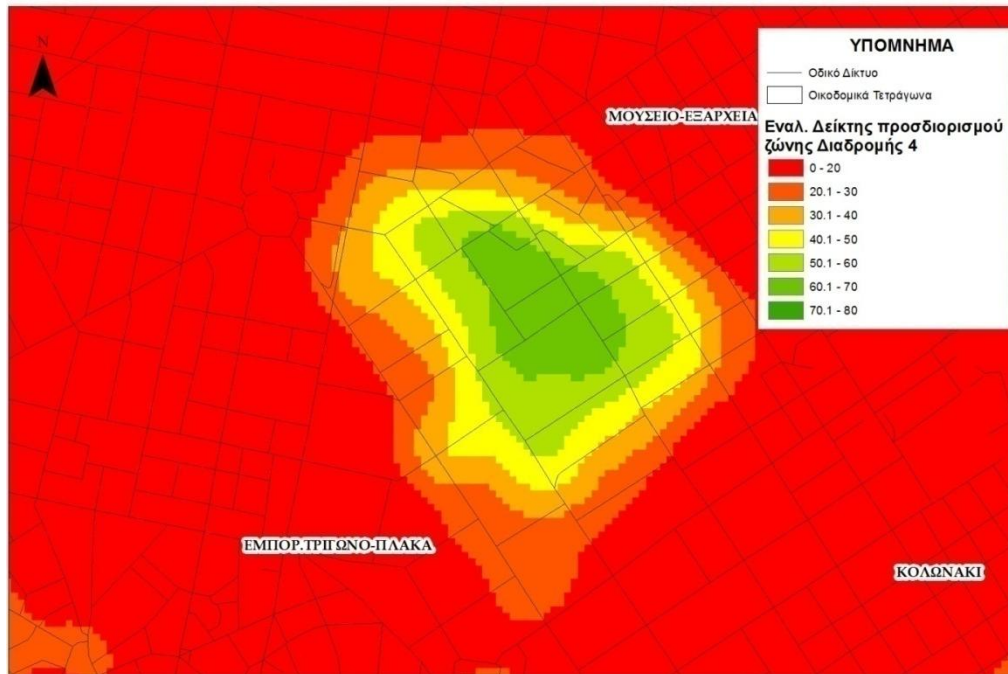
Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	45%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	35%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.62. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 4 – Α΄ Περίπτωση (Βάρη 45%-35%)

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 4 – Β' Περίπτωση

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	55%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	25%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.63. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 4 – Β' Περίπτωση (Βάρη 55%-25%)

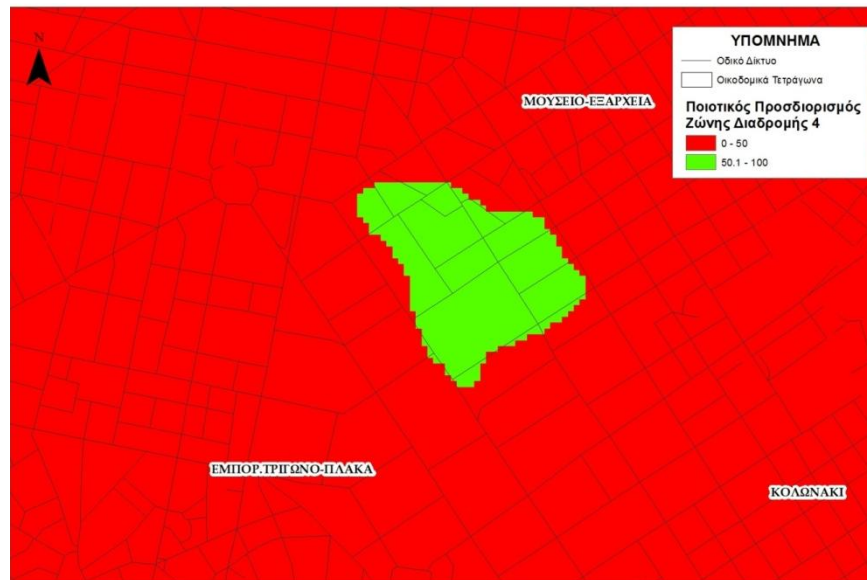
Με βάση τις παραπάνω δύο περιπτώσεις της ανάλυσης ευαισθησίας, προκύπτει πως οι διαφοροποιήσεις δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα και συνεπώς ο αρχικός δείκτης θεωρείται ότι δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη ευαισθησία σε μικρές μεταβολές των βαρών των κύριων επιπέδων κριτηρίων. Τα βάρη 50% και 30% για τον πολιτιστικό κλάδο και για τις συναφείς επιχειρήσεις αντίστοιχα επιλέχθηκαν για την τελική ζώνη της διαδρομής.

Ποιοτικός Προσδιορισμός

Έπειτα από τον υπολογισμό του δείκτη προσδιορισμού ζώνης της διαδρομής, ακολουθεί η εύρεση εκείνης της τιμής (κατώφλι) πάνω από την οποία μια θέση κρίνεται κατάλληλη για να συμπεριληφθεί στη διαδρομή. Όσον αφορά τη διαδρομή 4, θεωρήθηκε πως η τιμή 50 αποτελεί κατάλληλο κατώφλι πάνω από το οποίο οι τιμές αναδεικνύουν περιοχές της διαδρομής που ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα 4 κριτήρια που τέθηκαν σε προηγούμενο στάδιο. Στην Εικόνα 3.64., εμφανίζεται το αποτέλεσμα του δείκτη ζώνης προσδιορισμού, αφού

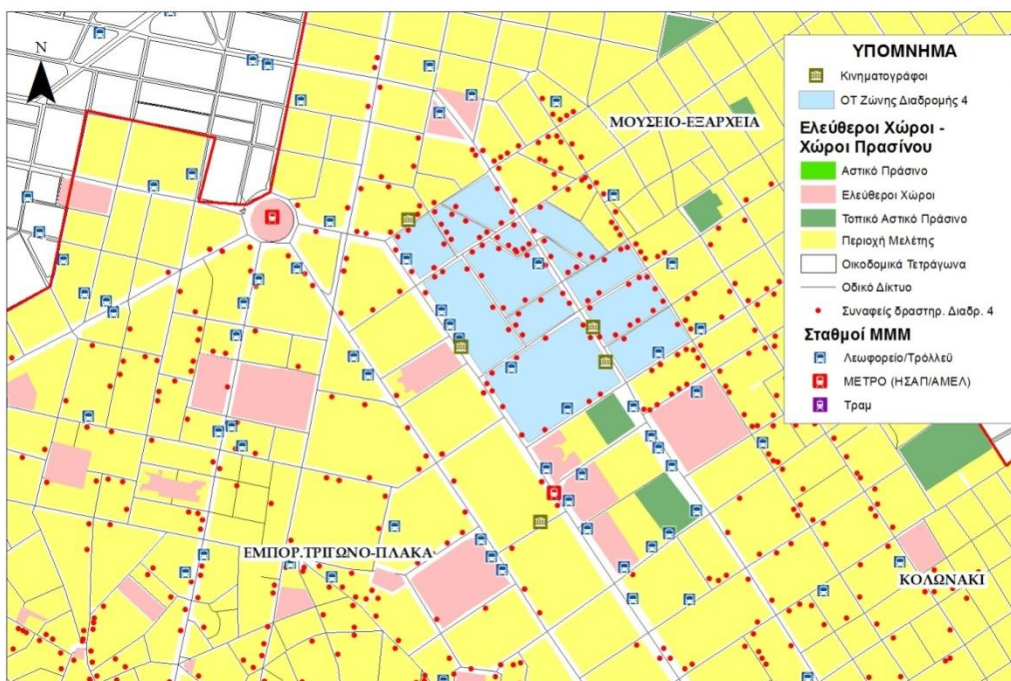
τεθεί το συγκεκριμένο κατώφλι. Πιο συγκεκριμένα, η πράσινη περιοχή συνιστά την τελική διαδρομή στην περιοχή των Εξαρχείων.

Εικόνα 3.64. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 4

Τελική ζώνη διαδρομής 4

Στην Εικόνα 3.65., παρουσιάζονται με μπλε χρώμα τα οικοδομικά τετράγωνα που ουσιαστικά αποτελούν την τελική ζώνη της διαδρομής και προέκυψαν από τον υπολογισμό του Δείκτη προσδιορισμού.

Εικόνα 3.65. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 4

Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.65., που απεικονίζει τα οικοδομικά τετράγωνα της διαδρομής 4, διαπιστώνεται πως η συγκεκριμένη διαδρομή γειτνιάζει με αρκετούς χώρους πρασίνου, ενώ περιλαμβάνει και πλατείες, γεγονός που συντελεί σε μια πιο ευχάριστη βόλτα για τον επισκέπτη. Η προσβασιμότητα εξασφαλίζεται, καθώς συναντώνται αρκετές στάσεις λεωφορείων, ενώ σε απόσταση αναπνοής βρίσκεται ο σταθμός ΗΣΑΠ της Ομόνοιας.

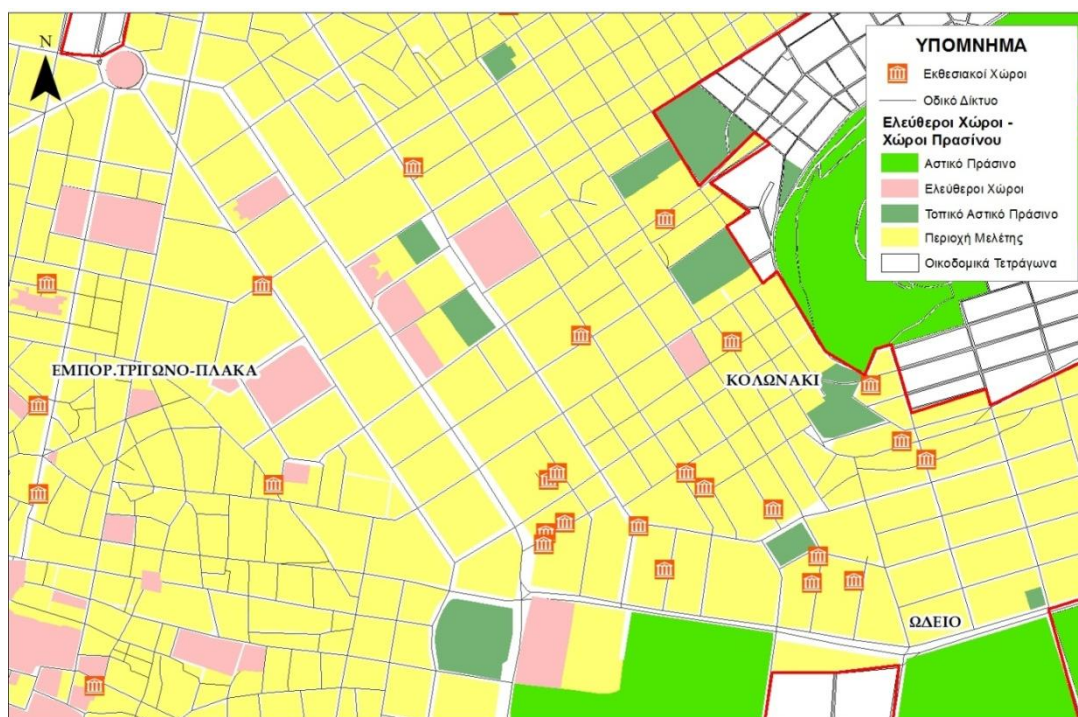
3.2.6. Διαδρομή 5

Στη συγκεκριμένη ενότητα περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας χωρικής ανάλυσης που ακολουθήθηκαν για τον ακριβή προσδιορισμό της ζώνης της πέμπτης διαδρομής, σύμφωνα με τη μεθοδολογία.

Περιγραφή επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Η συγκεκριμένη διαδρομή χαρακτηρίζεται από «Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε εκθέσεις – γκαλερί» στην περιοχή μελέτης, με βάση τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ). Ύστερα, λοιπόν, από την καταγραφή των εκθεσιακών χώρων, στην Εικόνα 3.66, παρουσιάζεται ο πολιτιστικός κλάδος της διαδρομής 5.

- Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε εκθέσεις – γκαλερί (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.78)

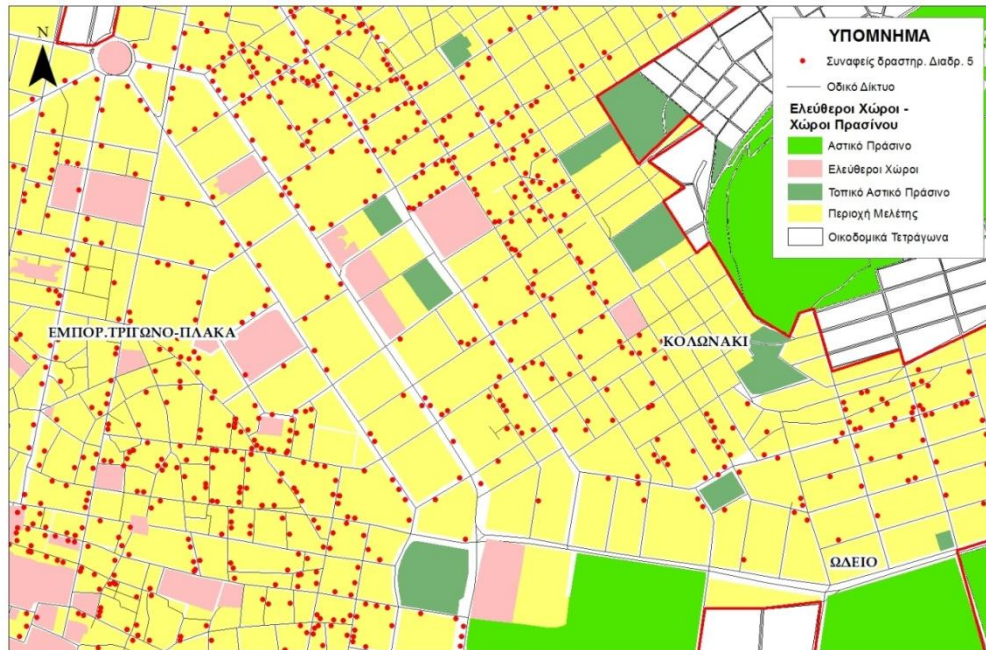

Εικόνα 3.66. Πολιτιστικός κλάδος διαδρομής 5

Παράλληλα με τον πολιτιστικό κλάδο, για τον προσδιορισμό της διαδρομής 5, λήφθηκαν υπόψη κλάδοι συναφών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στις κατηγορίες «Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα», «Λιανικό εμπόριο εγγράφων μουσικής», «Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης», «Δραστηριότητες παροχής ποτών» και «Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα –

εξειδίκευση σε τουριστικά είδη», οι οποίες θεωρήθηκε πως συμπληρώνουν το θεματικό χαρακτήρα της διαδρομής. Παρουσιάζονται στην Εικόνα 3.67. (Κλίμακα 1:4500).

- Λιανικό εμπόριο βιβλίων σε ειδικευμένα καταστήματα (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.61)
- Λιανικό εμπόριο εγγράφων μουσικής (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.63)
- Δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.10)
- Δραστηριότητες παροχής ποτών (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 56.30)
- Άλλο λιανικό εμπόριο καινούργιων ειδών σε ειδικευμένα καταστήματα – εξειδίκευση σε τουριστικά είδη (Κωδικός ΣΤΑΚΟΔ: 47.78)

Εικόνα 3.67. Επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων διαδρομής 5

Κριτήρια χωρικής ανάλυσης

Τα κριτήρια της χωρικής ανάλυσης αντιστοιχούν στα παρακάτω θεματικά επίπεδα:

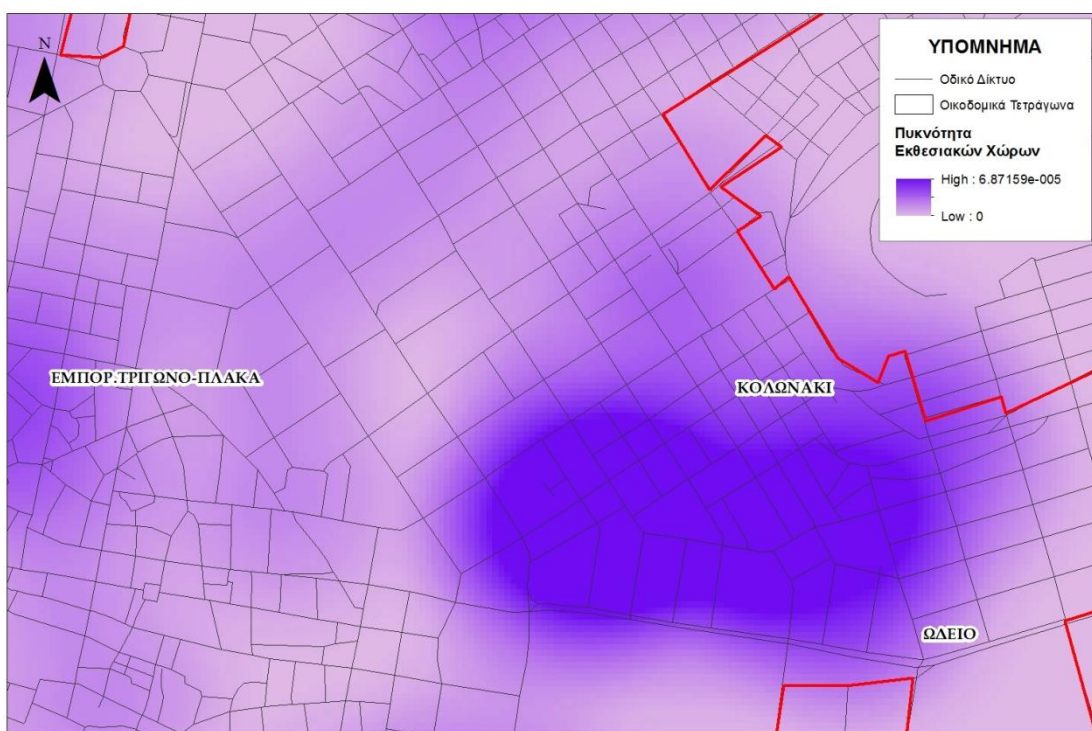
- 1) Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου
- 2) Πυκνότητα κλάδων συναφών επιχειρήσεων
- 3) Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- 4) Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Πυκνότητα επιλεγμένου πολιτιστικού κλάδου

Το πιο σημαντικό κριτήριο για τη χωρική ανάλυση και τον ακριβή προσδιορισμό της διαδρομής αποτελεί η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου, καθώς διασφαλίζεται ότι η διαδρομή

χαρακτηρίζεται από υψηλές συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου στην περιοχή μελέτης.

Στην Εικόνα 3.68. παρουσιάζεται το θεματικό επίπεδο της πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου για την πέμπτη διαδρομή, όπου με χρωματική διαβάθμιση διαχωρίζονται οι διάφορες τιμές και προσδιορίζονται οι περιοχές με υψηλές πυκνότητες. Οι τιμές της πυκνότητας αποτελούν το πηλίκο του κλάσματος, όπου αριθμητής είναι ο αριθμός των κλάδων του πολιτισμού εντός κύκλου ακτίνας 300 μέτρων και παρονομαστής το εμβαδόν του κύκλου αυτού. Σύμφωνα με την Εικόνα 3.68., παρουσιάζονται υψηλότερες συγκεντρώσεις του επιλεχθέντος πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 5 στην περιοχή του Κολωνακίου, «πάνω» από την κεντρική αρτηρία της Βασιλίσσης Σοφίας.

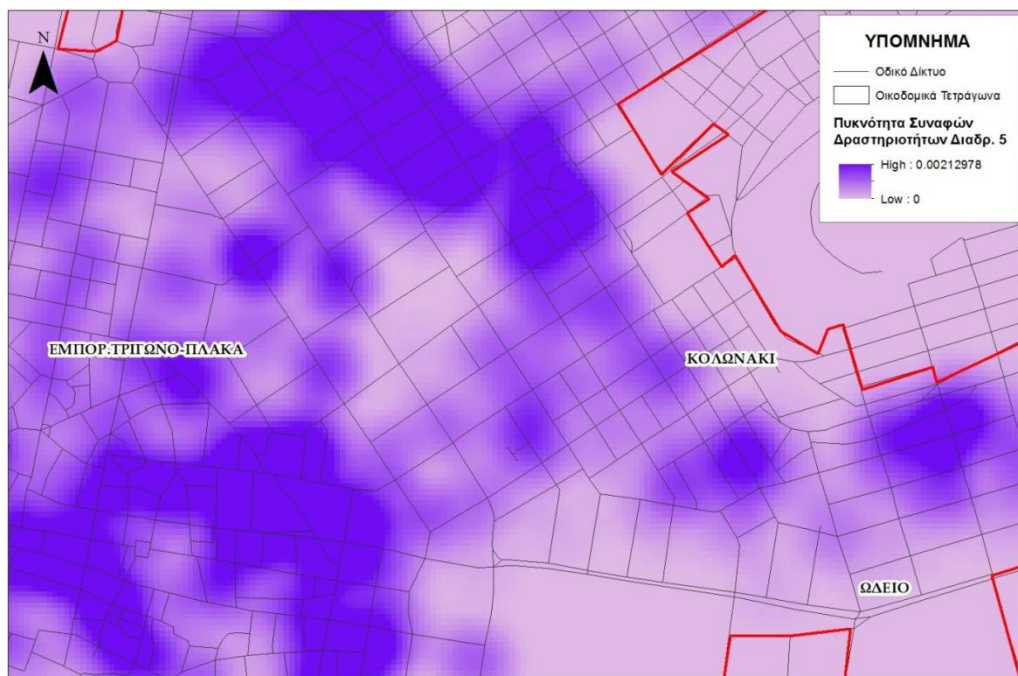

Εικόνα 3.68. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 5

Πυκνότητα επιλεγμένων κλάδων συναφών επιχειρήσεων

Αφού υπολογίστηκε η πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου της διαδρομής 5, μελετήθηκε η συγκέντρωση επιχειρήσεων συναφών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της χωρικής ανάλυσης για την ανάδειξη της διαδρομής. Με βάση την Εικόνα 3.69. που ακολουθεί, παρατηρούνται υψηλές συγκεντρώσεις στην περιοχή της Πλάκας και των Εξαρχείων.

Εικόνα 3.69. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 5

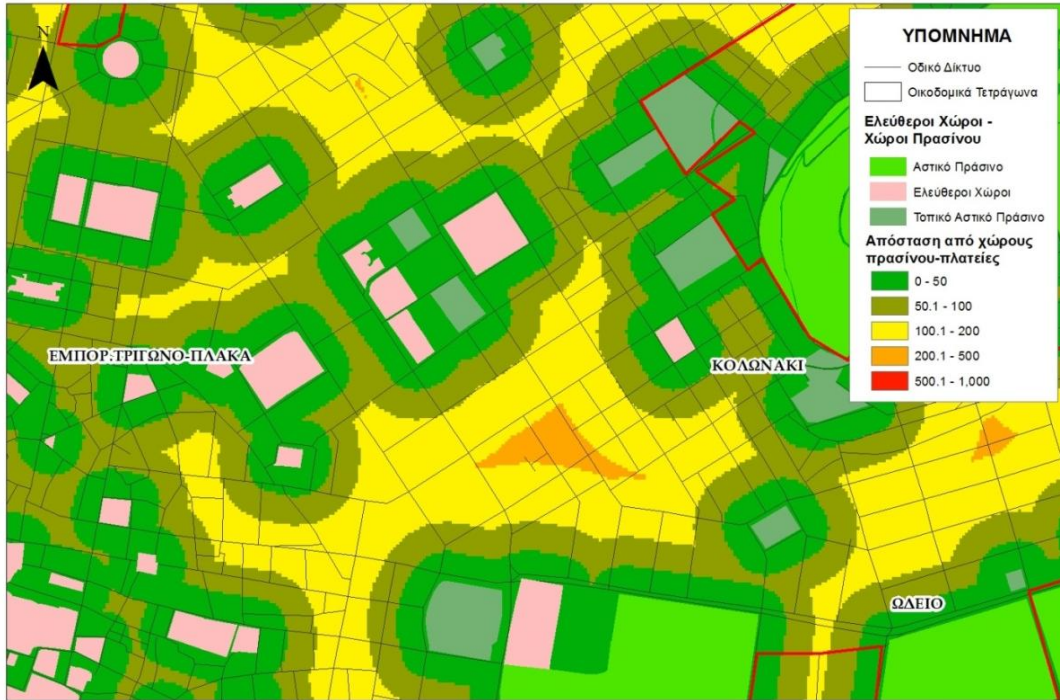
Ευκλείδεια Απόσταση

Για τον προσδιορισμό της κατάλληλης διαδρομής, λήφθηκαν υπόψη οι ευκαιρίες αναψυχής (άλση, πάρκα, πλατείες) και οι επιλογές μετακίνησης-προσβασιμότητα από και προς τη διαδρομή. Για το σκοπό αυτό, καθορίστηκαν επιπλέον τα εξής κριτήρια:

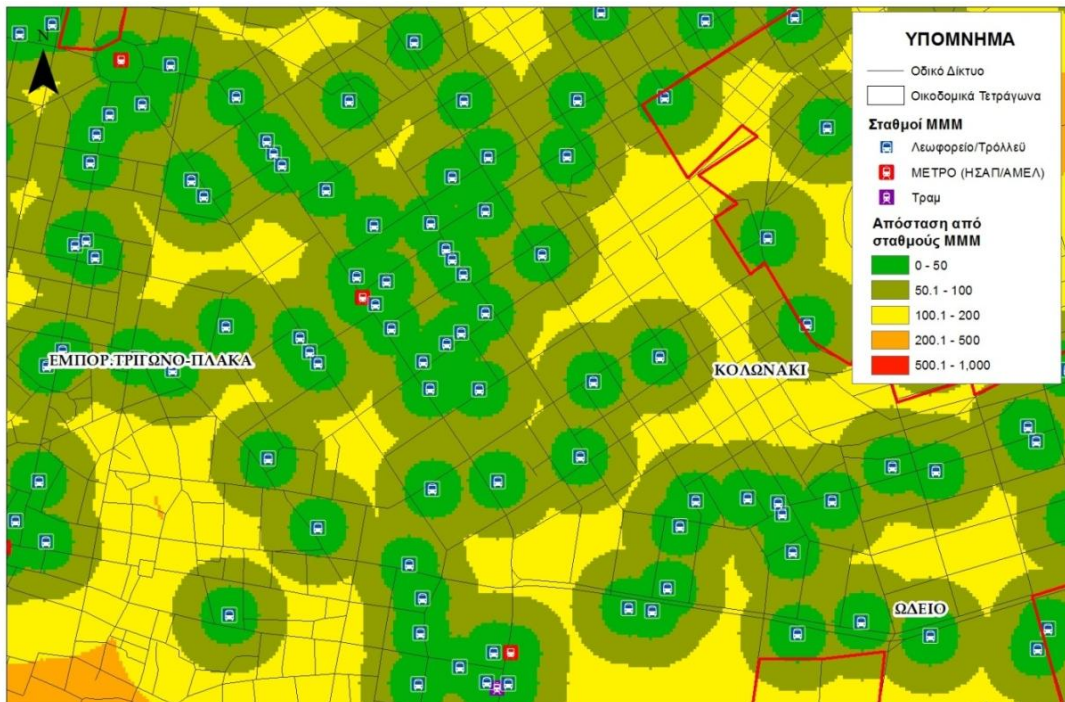
- Απόσταση από χώρους πρασίνου (πάρκα, άλση) και ελεύθερους χώρους (πλατείες)
- Απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ (λεωφορεία, μετρό, τραμ)

Τα συγκεκριμένα κριτήρια που αντιστοιχούν σε θεματικά επίπεδα παρουσιάζονται στις εικόνες που ακολουθούν, στις οποίες έγινε εστίαση στην περιοχή ενδιαφέροντος. Η χρωματική διαβάθμιση αποτυπώνει τις διαφορετικές τιμές της ευκλείδειας απόστασης (σε μέτρα), όπου οι θέσεις με πράσινο χρώμα βρίσκονται κοντά στο αντίστοιχο πεδίο ενδιαφέροντος, ενώ όσες έχουν χρώμα (προς το) κόκκινο, χαρακτηρίζονται ως πιο απομακρυσμένες.

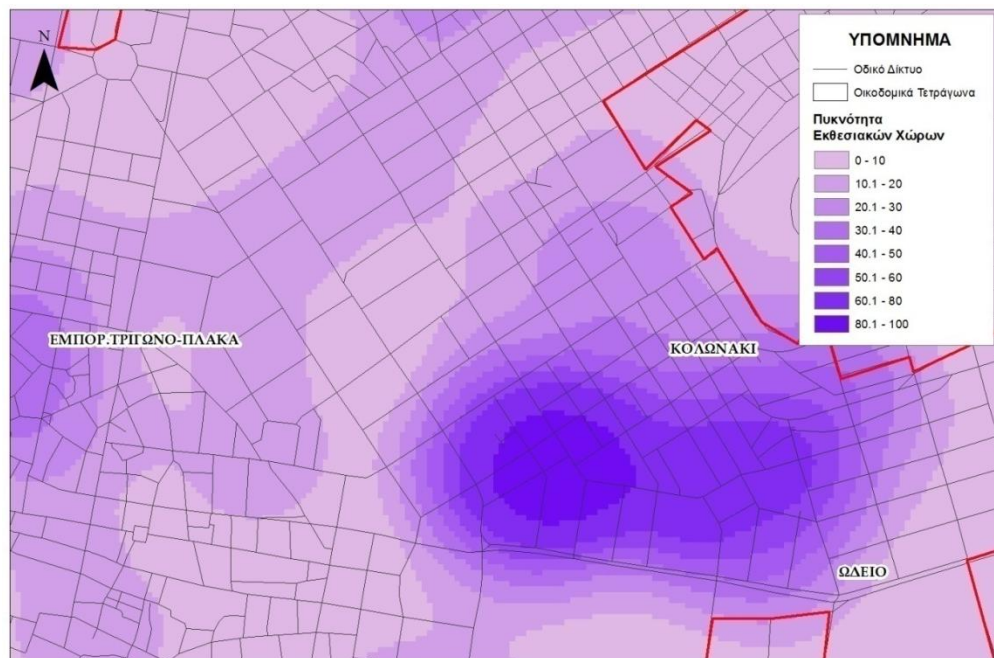
Εικόνα 3.70. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου – πλατείες

Εικόνα 3.71. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς ΜΜΜ

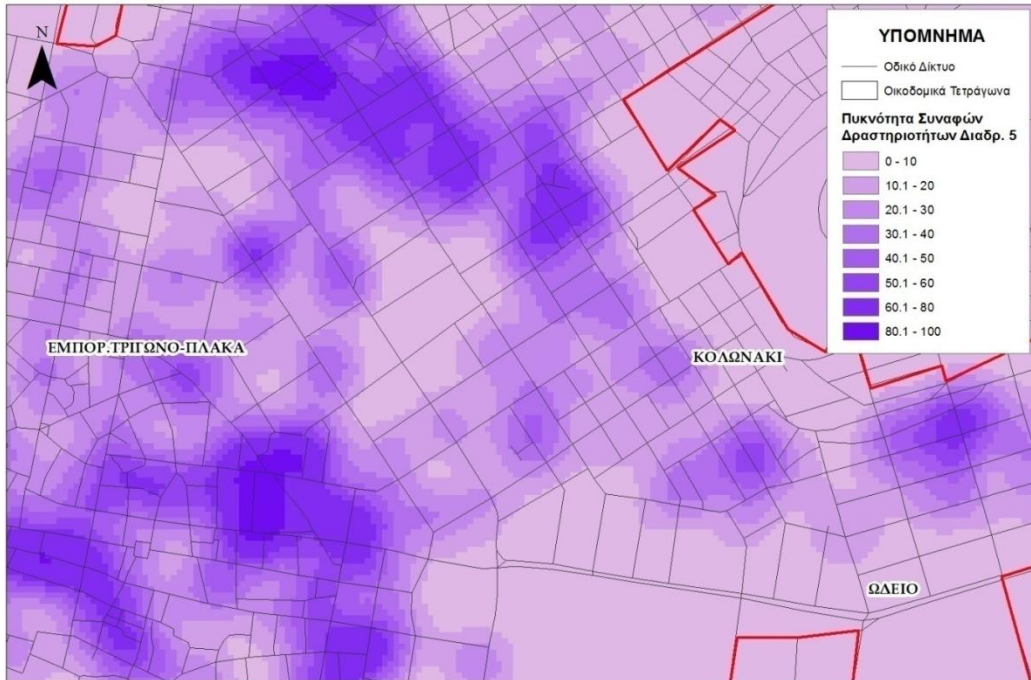
Κανονικοποίηση

Οι παραπάνω χάρτες που δημιουργήθηκαν για τα θεματικά επίπεδα, έχουν διαφορετική κλίμακα μεταξύ τους και προκειμένου να υπάρξει συσχέτιση, κρίνεται αναγκαία η κανονικοποίησή τους. Οι τιμές των επιπέδων των κριτηρίων επαναταξινομούνται σε μια ενιαία κλίμακα από το 0 έως το 100, με στόχο τη μεταξύ τους συσχέτιση και τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στις εικόνες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα κανονικοποιημένα επίπεδα που αφορούν στα κριτήρια πυκνότητας του πολιτιστικού κλάδου και των συναφών επιχειρήσεων. Οι υψηλές τιμές (σκούρο χρώμα) συνεπάγονται μεγάλη πυκνότητα και συνεπώς αυξημένες συγκεντρώσεις του πολιτιστικού κλάδου/συναφών επιχειρήσεων στην περιοχή. Σε κάθε περίπτωση οι περιοχές που αναδεικνύονται παραμένουν οι ίδιες, καθώς η μεταβολή της κλίμακας των τιμών είναι ελάχιστη και δεν επηρεάζει τη μεταξύ τους διαφοροποίηση, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

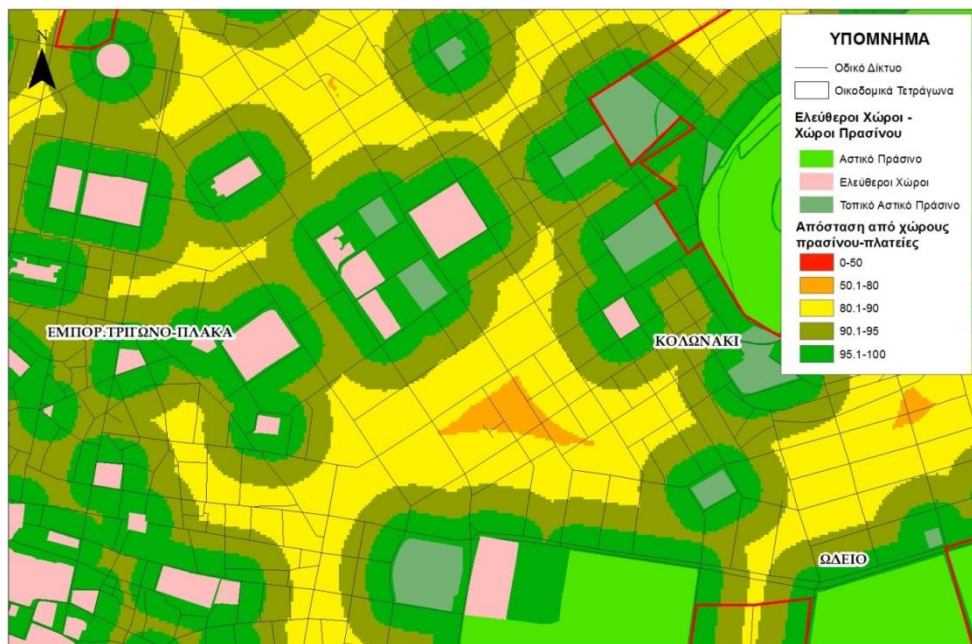
Εικόνα 3.72. Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου διαδρομής 5 (κλίμακα 0-100)

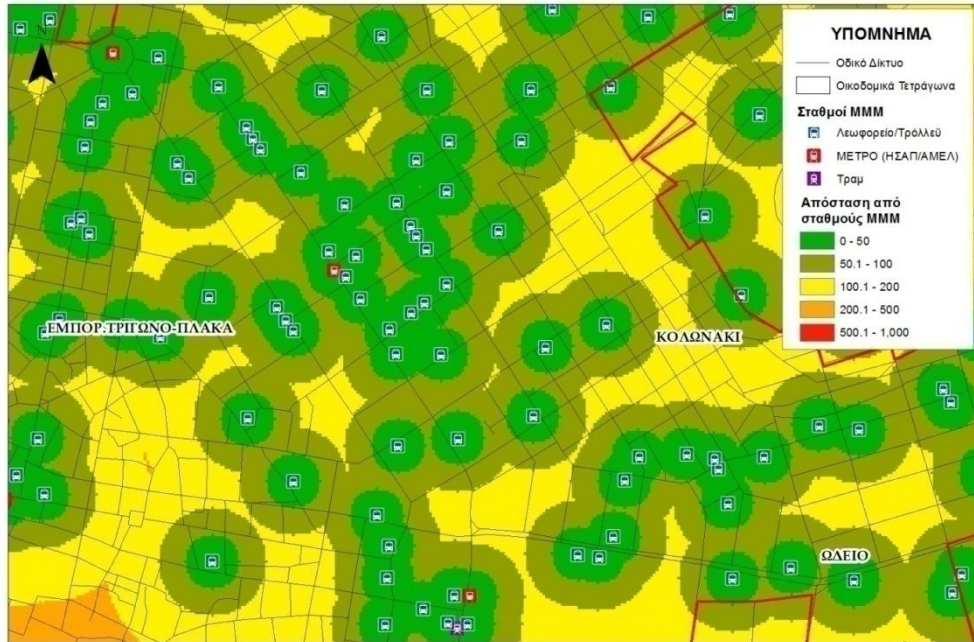

Εικόνα 3.73. Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων διαδρομής 5 (κλίμακα 0-100)

Με τον ίδιο τρόπο, κανονικοποιούνται τα επίπεδα των κριτηρίων της ευκλείδειας απόστασης σε κλίμακα 0-100, με στόχο τη δυνατότητα σύγκρισης και υλοποίησης αλγεβρικών πράξεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα της κανονικοποίησης των δύο αυτών επιπέδων παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες.

Εικόνα 3.74. Ευκλείδεια απόσταση από χώρους πρασίνου-πλατείες (κλίμακα 0-100)

Εικόνα 3.75. Ευκλείδεια απόσταση από σταθμούς MMM (κλίμακα 0-100)

Απόδοση Βαρών

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής, κρίνεται αναγκαία η απόδοση βαρών σε κάθε ένα από τα 4 κανονικοποιημένα επίπεδα των κριτηρίων που λήφθηκαν υπόψη. Αυτό γίνεται, καθώς θεωρήθηκε πως η βαρύτητα του κάθε κριτηρίου για τον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής διαφέρει. Το κριτήριο που αφορά στην πυκνότητα του πολιτιστικού κλάδου θεωρήθηκε όπως ήταν λογικό το πιο σημαντικό, λαμβάνοντας έτσι βάρος 50% στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Στο κριτήριο της πυκνότητας των συναφών επιχειρήσεων της διαδρομής καθορίστηκε βάρος 30%, καθώς θεωρήθηκε και αυτό σημαντικό. Διαπιστώνεται πως τα δύο αυτά κριτήρια, έχουν συνολικό βάρος 80% και συνεπώς θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής. Τα κριτήρια της απόστασης από τους χώρους πρασίνου-πλατείες και της απόστασης από τους σταθμούς MMM έλαβαν βάρος από 10%, με την επιρροή τους στο τελικό αποτέλεσμα να είναι σαφώς μικρότερη από τα δύο προαναφερθέντα κριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βάρη που αποδόθηκαν στα τέσσερα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 5.

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	50%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	30%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς MMM	10%

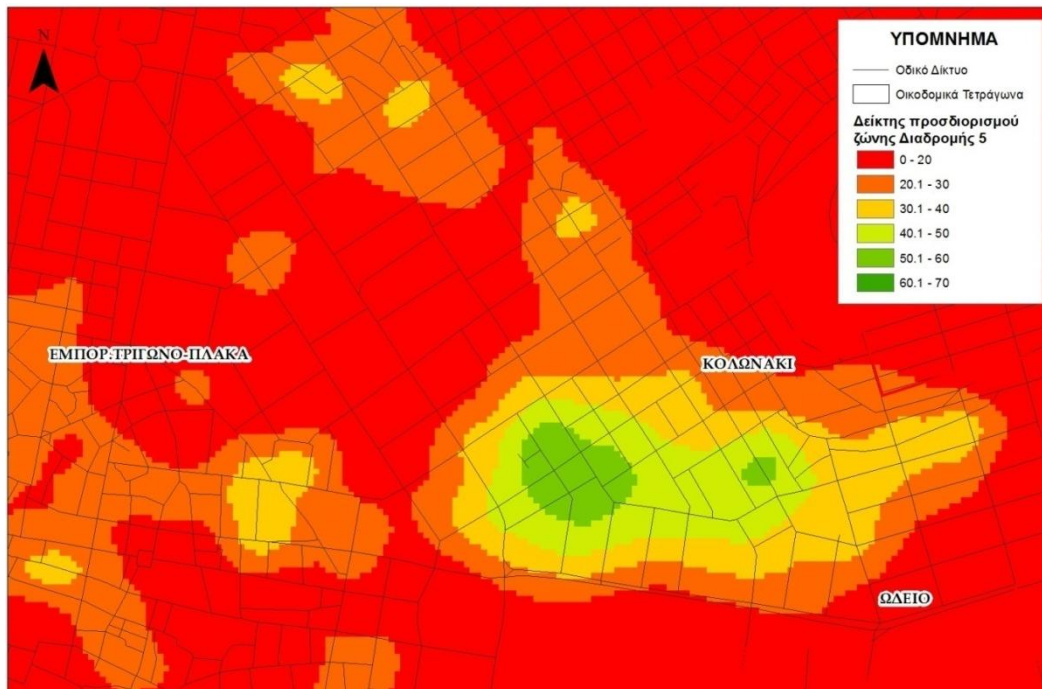
Πίνακας 3.8. Απόδοση βαρών στα κριτήρια για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής 5

Σύνθετος δείκτης προσδιορισμού ορίου ζώνης

Για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της τελικής ζώνης, τα παραπάνω κριτήρια με τα αντίστοιχα βάρη τους συνδυάζονται, προσδιορίζοντας το σύνθετο δείκτη προσδιορισμού ορίου ζώνης. Ως δεδομένα εισόδου στο συγκεκριμένο δείκτη λαμβάνονται τα 4 επίπεδα των κριτηρίων με τα αντίστοιχα βάρη που καθορίστηκαν, αποδίδοντας εν τέλει ένα τελικό σύνθετο επίπεδο. Η μαθηματική σχέση του δείκτη είναι η εξής.

$$\Delta = \frac{\{(\text{κριτήριο 1}) \cdot 50 + (\text{κριτήριο 2}) \cdot 30 + (\text{κριτήριο 3}) \cdot 10 + (\text{κριτήριο 4}) \cdot 10\}}{100}$$

Το αποτέλεσμα του παραπάνω δείκτη εμφανίζεται στην Εικόνα 3.76., όπου παρατηρείται πως όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης (κίτρινο-πράσινο), τόσο περισσότερο κατάλληλη θεωρείται η περιοχή του χάρτη, ώστε να συμπεριληφθεί στην τελική ζώνη της διαδρομής. Από την άλλη, οι κόκκινες περιοχές της εικόνας αντιπροσωπεύουν χαμηλές τιμές του δείκτη, αποτελώντας, συνεπώς, περιοχές μη κατάλληλες για τη ζώνη της διαδρομής. Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.76., διαπιστώνεται πως τα οικοδομικά τετράγωνα στην περιοχή του Κολωνακίου από το ύψος της οδού Αλ. Σούτσου έως την οδό Ακαδημίας ικανοποιούν τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω.

Εικόνα 3.76. Δείκτης προσδιορισμού ζώνης διαδρομής 5

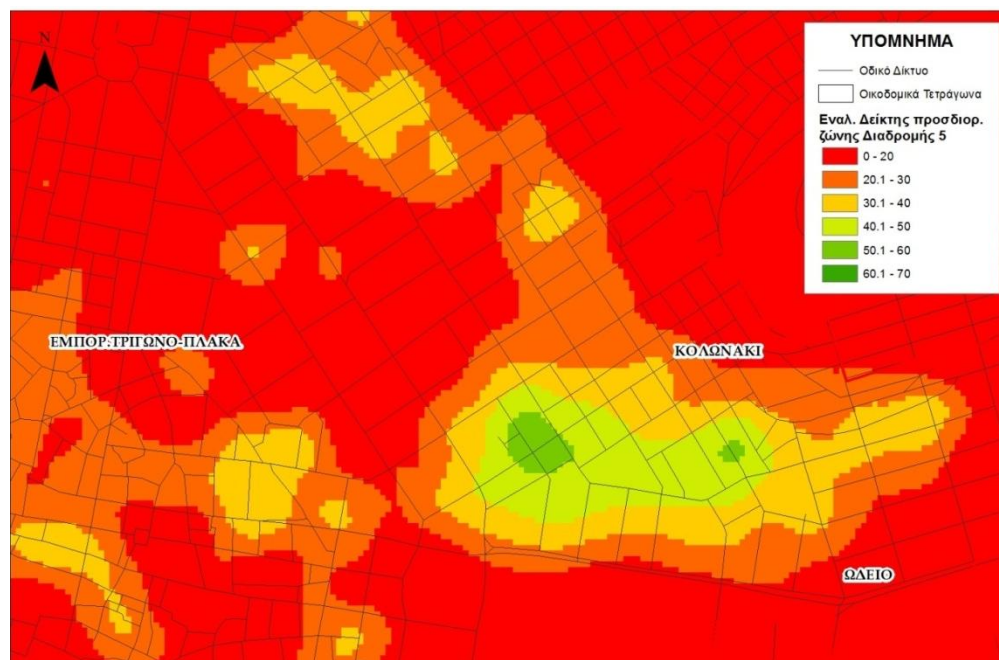
Ανάλυση Ευαισθησίας

Επόμενο βήμα για τον προσδιορισμό της τελικής ζώνης της διαδρομής είναι η ανάλυση ευαισθησίας. Κατά τη διαδικασία αυτή, γίνονται μικρές μεταβολές στα βάρη που αποδόθηκαν στα επίπεδα των κριτηρίων και μελετώνται οι συνέπειες που προκύπτουν στο τελικό αποτέλεσμα.

Στη διαδρομή 5, μελετήθηκαν τυχόν διαφοροποιήσεις του τελικού αποτελέσματος από μεταβολές των βαρών των πιο σημαντικών επιπέδων (πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου και πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων) που λήφθηκαν υπόψη και υπολογίστηκαν εκ νέου οι δείκτες.

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 5 – Α' Περίπτωση

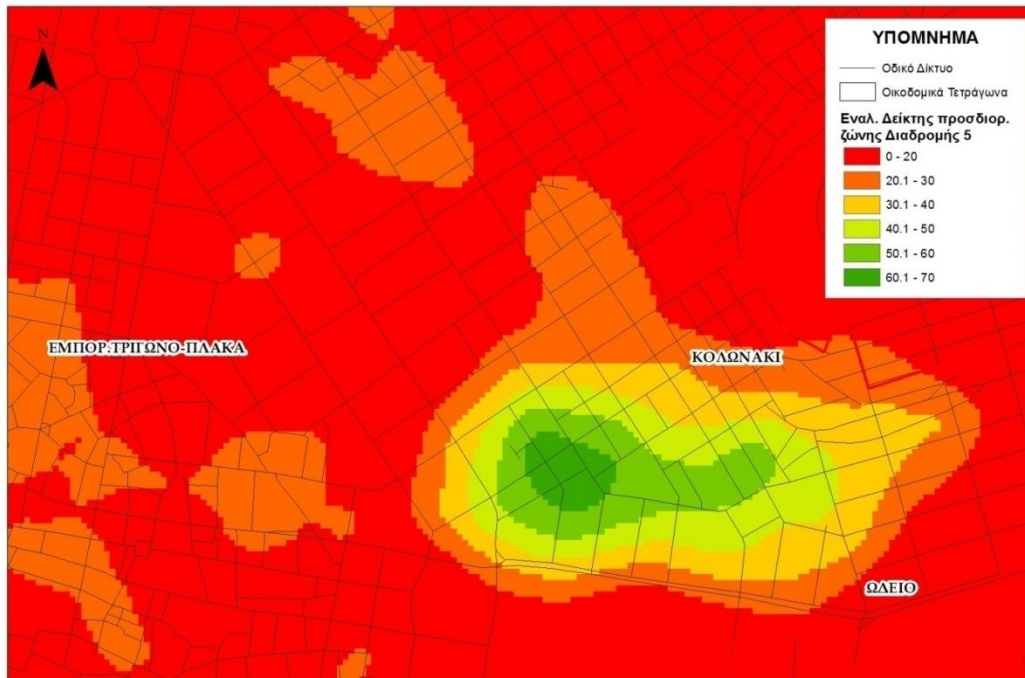
Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	45%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	35%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

Εικόνα 3.77. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 5 – Α' Περίπτωση (Βάρη 45%-35%)

- Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού ζώνης Διαδρομής 5 – Β' Περίπτωση

Κριτήριο	Βάρος
Πυκνότητα πολιτιστικού κλάδου	55%
Πυκνότητα συναφών επιχειρήσεων	25%
Απόσταση από χώρους πρασίνου και ελεύθερους χώρους	10%
Απόσταση από Σταθμούς ΜΜΜ	10%

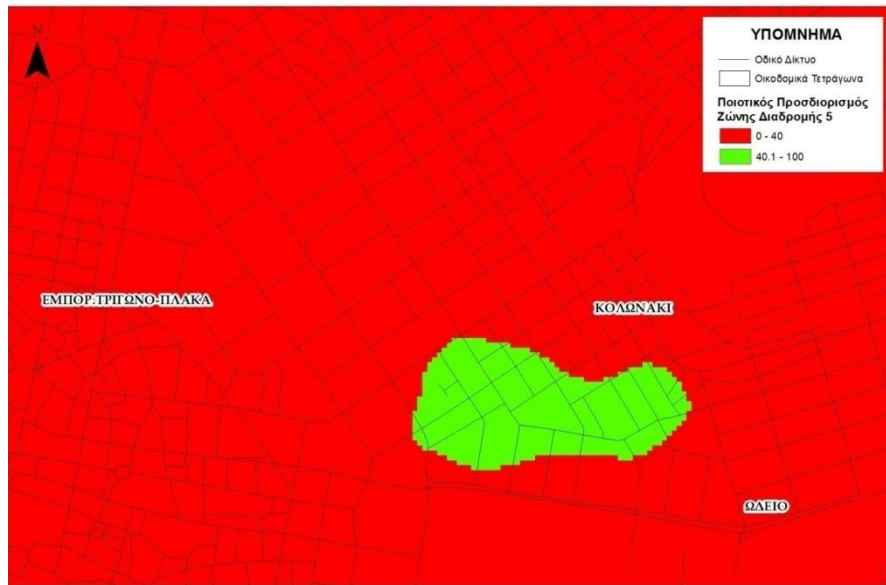
Εικόνα 3.78. Εναλλακτικός Δείκτης Προσδιορισμού Ζώνης Διαδρομής 5 – Β' Περίπτωση (Βάρη 55%-25%)

Με βάση τις παραπάνω δύο περιπτώσεις της ανάλυσης ευαισθησίας, προκύπτει πως οι διαφοροποιήσεις δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα και συνεπώς ο αρχικός δείκτης θεωρείται ότι δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη ευαισθησία σε μικρές μεταβολές των βαρών των κύριων επιπέδων κριτηρίων. Τα βάρη 50% και 30% για τον πολιτιστικό κλάδο και για τις συναφείς επιχειρήσεις αντίστοιχα επιλέχθηκαν για την τελική ζώνη της διαδρομής.

Ποιοτικός Προσδιορισμός

Έπειτα από τον υπολογισμό του δείκτη προσδιορισμού ζώνης της διαδρομής, ακολουθεί η εύρεση εκείνης της τιμής (κατώφλι) πάνω από την οποία μια θέση κρίνεται κατάλληλη για να συμπεριληφθεί στη διαδρομή. Όσον αφορά τη διαδρομή 5, θεωρήθηκε πως η τιμή 40 αποτελεί κατάλληλο κατώφλι πάνω από το οποίο οι τιμές αναδεικνύουν περιοχές της διαδρομής που ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα 4 κριτήρια που τέθηκαν σε προηγούμενο στάδιο. Στην Εικόνα 3.79., εμφανίζεται το αποτέλεσμα του δείκτη ζώνης προσδιορισμού, αφού

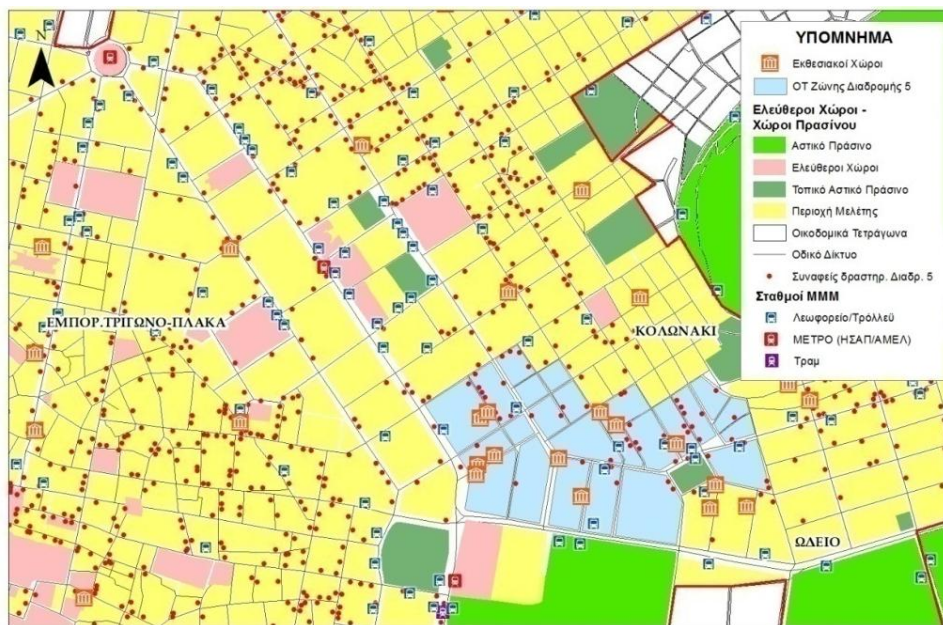
τεθεί το συγκεκριμένο κατώφλι. Πιο συγκεκριμένα, η πράσινη περιοχή συνιστά τη ζώνη της τελικής διαδρομής.

Εικόνα 3.79. Ποιοτικός προσδιορισμός ζώνης διαδρομής 5

Τελική ζώνη διαδρομής 5

Στην Εικόνα 3.80., παρουσιάζονται με μπλε χρώμα τα οικοδομικά τετράγωνα που ουσιαστικά αποτελούν την τελική ζώνη της διαδρομής και προέκυψαν από τον υπολογισμό του Δείκτη προσδιορισμού.

Εικόνα 3.80. Οικοδομικά Τετράγωνα διαδρομής 5

Παρατηρώντας προσεκτικά την Εικόνα 3.80., που απεικονίζει τα οικοδομικά τετράγωνα της διαδρομής 5, διαπιστώνεται πως η συγκεκριμένη διαδρομή περιλαμβάνει ικανοποιητικό αριθμό εκθεσιακών χώρων (10) και γειτνιάζει με αρκετούς χώρους πρασίνου (Εθνικός Κήπος-Λυκαβηττός). Παράλληλα, συναντώνται αρκετές στάσεις λεωφορείων και σε μικρή απόσταση από τη διαδρομή βρίσκεται ο σταθμός Μετρό του Συντάγματος, με αποτέλεσμα η πρόσβαση στη διαδρομή να καθίσταται εύκολη.

4. ΣΕΝΑΡΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

4.1. Διαδρομή 1

Η πρώτη διαδρομή που προέκυψε από την χωρική ανάλυση ονομάζεται «**Ο δρόμος του μουσείου**» και αφορά την περιοχή της Πλάκας, πλησίον της Ακρόπολης. Η περιοχή μπορεί να προσεγγιστεί μέσω του σταθμού Μετρό της Ακρόπολης. Εξαιτίας της πεζοδρόμησης και της στενότητας των δρόμων, δεν είναι τόσο εύκολη η πρόσβαση με λεωφορεία. Η Λεωφόρος Βασιλίσσης Αμαλίας είναι η κύρια οδική αρτηρία που βρίσκεται πολύ κοντά στην τελική περιοχή.

Ο επισκέπτης που θα προσεγγίσει τη διαδρομή από το σταθμό Μετρό της Ακρόπολης, μπορεί να κατευθυνθεί επί της οδού Μακρυγιάννη και στη συνέχεια να συνεχίσει ευθεία επί της οδού Βύρωνος και Σέλλεϋ. Εν συνεχεία, στρίβοντας δεξιά στην οδό Κυδαθηναίων, θα συναντήσει το Μουσείο Φρυσίρα, το οποίο φιλοξενεί εκθέματα, εικαστικού κυρίως, χαρακτήρα. Στρίβοντας δεξιά στην οδό Κόδρου, θα έχει τη δυνατότητα να επισκεφτεί δύο μουσεία που βρίσκονται επί της συγκεκριμένης οδού, το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης και το Μουσείο Χαρακτικών και Γραφικών Τεχνών. Επιστρέφοντας από τη συγκεκριμένη διαδρομή, όπου θα έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί 3 μουσεία, ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει το γεύμα του στα αρκετά εστιατόρια που στεγάζονται κυρίως επί της οδού Κυδαθηναίων, ενώ μπορεί, επίσης, να προμηθευτεί αναμνηστικά είδη στα καταστήματα τουριστικών ειδών που βρίσκονται κυρίως κατά μήκος της οδού Βύρωνος. Η συγκεκριμένη διαδρομή περιλαμβάνει ελεύθερους χώρους.

4.2. Διαδρομή 2

Η δεύτερη διαδρομή ονομάζεται «**Ο δρόμος των πολιτιστικών μνημείων**» και αρθρώνεται στην περιοχή της Ακροπόλεως. Ο επισκέπτης μπορεί να προσεγγίσει την περιοχή μέσω του σταθμού Μετρό της Ακρόπολης. Εξαιτίας της στενότητας, η πρόσβαση με λεωφορεία απαιτεί περπάτημα 5-10 λεπτών στη διαδρομή 2. Στη συνέχεια, έχει τη δυνατότητα να κατευθυνθεί ευθεία στην οδό Μακρυγιάννη, η οποία γίνεται Βύρωνος και Σέλλεϋ και να επισκεφθεί το Χορηγικό Μνημείο του Λυσικράτη. Έπειτα, στρίβοντας αριστερά στην οδό Επιμενίδου ανεβαίνει στο Λόφο της Ακρόπολης, όπου μπορεί να επισκεφθεί σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, όπως το Βράχο της Ακρόπολης, το Ερεχθείο, το Ωδείο Ηρώδου του Αττικού και το Θέατρο του Διονύσου. Κατά μήκος των οδών Βύρωνος και Σέλλεϋ υφίστανται αρκετά εστιατόρια, καφετέριες αλλά και καταστήματα τουριστικών ειδών. Πλησίον της διαδρομής εντοπίζονται ενδιαφέρουσες συνοικίες που μπορεί να ανακαλύψει ο επισκέπτης. Παράλληλα, η περιοχή περιλαμβάνει αρκετούς ελεύθερους χώρους, πλατείες και βλάστηση σε ορισμένα σημεία.

4.3. Διαδρομή 3

Η Διαδρομή 3 ονομάζεται «**Ο δρόμος του θεάτρου**», καθώς συγκεντρώνει πληθώρα θεατρικών σκηνών. Η περιοχή εντοπίζεται μεταξύ Σταδίου και Σόλωνος από το ύψος της οδού Μπενάκη έως το ύψος της οδού Ρήγα Φεραίου. Η πρόσβαση μπορεί να γίνει μέσω του σταθμού ΗΣΑΠ και Μετρό Ομόνοια, αλλά και μέσω του σταθμού Μετρό Πανεπιστήμιο. Παράλληλα, πολλές λεωφορειακές γραμμές διέρχονται από τη διαδρομή.

Προσεγγίζοντας τη διαδρομή από το σταθμό Μετρό «Πανεπιστήμιο», έχει τη δυνατότητα να κατευθυνθεί ευθεία στην οδό Πανεπιστημίου και να διέλθει από δύο θεατρικές σκηνές. Εν συνέχεια, στρίβοντας δεξιά στην οδό Μπενάκη και έπειτα στην οδό Μαυροκορδάτου, συναντάει αρκετά βιβλιοπωλεία εκατέρωθεν της οδού. Συνεχίζοντας ευθεία στην οδό Ακαδημίας, διέρχεται από την Εθνική Λυρική Σκηνή. Στη διαδρομή υπάρχουν αρκετές καφετέριες και εστιατόρια, χώροι αναψυχής, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να απολαύσει τον καφέ του, το ποτό του ή το δείπνο του ύστερα από μια θεατρική παράσταση.

4.4. Διαδρομή 4

Η τέταρτη διαδρομή ονομάζεται «**Ο δρόμος του σινεμά**», καθώς στην τελική περιοχή που προέκυψε και βρίσκεται στην περιοχή των Εξαρχείων, υφίστανται 4 κινηματογράφοι και ο επισκέπτης έχει πληθώρα επιλογής. Η περιοχή μπορεί να προσεγγιστεί μέσω του σταθμού ΗΣΑΠ και Μετρό της Ομόνοιας που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση. Η πολύ καλή προσβασιμότητα της περιοχής καλύπτεται και από τις λεωφορειακές γραμμές. Οι κύριες οδικές αρτηρίες είναι η Πανεπιστημίου και η Ακαδημίας, η οποία διέρχεται μέσα από τη διαδρομή.

Ο επισκέπτης μπορεί να προσεγγίσει τη συγκεκριμένη περιοχή από το σταθμό της Ομόνοιας και στη συνέχεια να κατευθυνθεί προς αυτή μέσω της οδού Πανεπιστημίου. Εν συνέχεια, μπορεί να κινηθεί στην οδό Θεμιστοκλέους, όπου θα συναντήσει στα δεξιά του έναν κινηματογράφο. Μπορεί να στρίψει δεξιά στην οδό Γαμβέτα και να περιπλανηθεί στα στενά των Εξαρχείων. Συνεχίζοντας ευθεία στην οδό Φειδίου, μπορεί να στρίψει αριστερά στην οδό Χαριλάου Τρικούπη και στη συνέχεια δεξιά στην οδό Ακαδημίας, συναντώντας δύο κινηματογράφους. Ακολουθώντας τη διαδρομή που περιγράφηκε, θα συναντήσει καφετέριες εναλλακτικού, κυρίως, χαρακτήρα, μια πληθώρα βιβλιοπωλείων, καθώς και εστιατόρια. Σημειώνεται ότι στην περιοχή απουσιάζουν οι χώροι πρασίνου και οι ελεύθεροι χώροι. Πλησίον της διαδρομής βρίσκεται το Αρχαιολογικό μουσείο καθώς και το ιστορικό συγκρότημα του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου ενώ πάνω στους κεντρικούς δρόμους Σόλωνος και Ναυαρίνου βρίσκονται και τα κτίρια της Νομικής και του Παιδαγωγικού (Παλιό Χημείο).

4.5. Διαδρομή 5

Η πέμπτη διαδρομή ονομάζεται «**Ο δρόμος των γκαλερί**» και ο επισκέπτης πλέον βρίσκεται στην περιοχή του Κολωνακίου. Κοντά στην περιοχή βρίσκεται ο σταθμός Μετρό «Σύνταγμα», αλλά και ο σταθμός τραμ του Συντάγματος. Παράλληλα, υπάρχει πληθώρα στάσεων λεωφορείων, οπότε η προσβασιμότητα στην περιοχή καλύπτεται επαρκώς. Μεγάλες οδικές αρτηρίες είναι η Πανεπιστημίου και η Λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας που περικλείουν την περιοχή.

Ο επισκέπτης που θα προσεγγίσει την περιοχή μέσω του Μετρό Συντάγματος, θα κατευθυνθεί βόρεια, συνεχίζοντας από τη Λεωφ. Βασιλίσσης Αμαλίας στην οδό Πανεπιστημίου. Στρίβοντας δεξιά στην οδό Κριεζώτου, συναντάει 3 γκαλερί, όπου μπορεί να θαυμάσει έργα καλλιτεχνών. Εν συνεχεία, στρίβοντας αριστερά στην οδό Βαλαωρίτου, συναντάει άλλες δύο γκαλερί, ενώ στην πορεία βρίσκονται καφετέριες όπου μπορεί να απολαύσει τον καφέ του.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο τελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας πραγματοποιείται αξιολόγηση της προτεινόμενης μεθοδολογικής προσέγγισης που ακολουθήθηκε και παρατίθενται οι απαραίτητες ενέργειες που πρέπει να γίνουν για την τόνωση του αθηναϊκού κέντρου.

Η χάραξη των πολιτιστικών διαδρομών έγινε ακολουθώντας συγκεκριμένη μεθοδολογία, η οποία έλαβε ως δεδομένα 5 κύριους πολιτιστικούς κλάδους και συναφείς επιχειρήσεις, στην περιοχή μελέτης, το αθηναϊκό κέντρο. Ύστερα από την καταγραφή των επιχειρήσεων που προέκυψαν από την INEMY-ΕΣΕΕ, την αναζήτηση των πολιτιστικών κλάδων κυρίως μέσω διαδικτύου, την καταγραφή των χώρων πρασίνου και των σταθμών MMM, ακολουθήθηκε συγκεκριμένη μεθοδολογία με σκοπό τη χάραξη 5 διαδρομών σε υποπεριοχές «πλούσιες» σε ένα συγκεκριμένο πολιτιστικό κλάδο, αλλά και σε συναφείς σε αυτόν επιχειρήσεις. Παράλληλα, ελήφθησαν υπόψη η απόσταση κάθε κλάδου αλλά και κάθε επιχείρησης από τους χώρους πρασίνου και από τους σταθμούς MMM. Μετά την εύρεση της πυκνότητας και την κανονικοποίηση των δεδομένων, προέκυψε ο δείκτης προσδιορισμού ορίου ζώνης, με βάση τον οποίο προσδιορίστηκε η τελική ζώνη της διαδρομής και εν γένει τα τελικά Οικοδομικά Τετράγωνα. Κρίνεται ότι η συγκεκριμένη μεθοδολογία αξιοποίησε σημαντικές παραμέτρους και τα αποτελέσματά της είναι αποδεκτά, με τη χρήση ενός Γεωπληροφοριακού Συστήματος που προσφέρει αξιόπιστα αποτελέσματα. Βέβαια, έγινε και έλεγχος της αξιοπιστίας, προκειμένου να προσδιοριστεί εάν το τελικό αποτέλεσμα είναι ρεαλιστικό ή όχι. Η μεθοδολογική προσέγγιση μπορεί να ληφθεί υπόψη και για άλλες μελλοντικές διαδρομές και να αξιοποιηθεί από φορείς για την περαιτέρω ανάδειξη περιοχών της Αθήνας και όχι μόνο.

Συμπεραίνεται πως με τη χάραξη αυτών των 5 διαδρομών, θα τονωθεί η επισκεψιμότητα κυρίως στους πολιτιστικούς χώρους (αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, κινηματογράφους, θέατρα, γκαλερί), αλλά και σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Στόχος είναι το κέντρο της Αθήνας να αναδειχθεί και να γίνουν πιο γνωστές οι πολιτιστικές πτυχές του. Παράλληλα, οι λιγότερες προβεβλημένες αγορές όπως είναι τα Εξάρχεια και η περιοχή του Ψυρρή, μπορούν να προβληθούν περαιτέρω και να επωφεληθούν από την έλευση περισσότερων επισκεπτών και τουριστών. Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, απαιτείται η υλοποίηση ενεργειών προβολής και προώθησης των πολιτιστικών αυτών διαδρομών, μέσω του διαδικτύου, μέσω ενημερωτικών εντύπων κλπ.

Για να γίνουν οι προτεινόμενες διαδρομές περισσότερο ελκυστικές, πρέπει να δημιουργηθούν καλύτερες και πιο ευχάριστες συνθήκες στο κέντρο της Αθήνας, ώστε ο επισκέπτης να απολαύσει τη βόλτα του στα πολιτιστικά μνημεία της πόλης, συνδυάζοντάς το με φαγητό, καφέ ή ποτό. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες στους διάφορους κλάδους της πόλης αλλά και γύρω από τα πολιτιστικά μνημεία θα έδιναν άλλη πνοή στο κέντρο της Πρωτεύουσας και με

την κατάλληλη προβολή θα προσέλκυαν πλήθος κόσμου, το οποίο βέβαια θα είχε εύκολη πρόσβαση χάρη στην πληθώρα των ΜΜΜ. Η συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων πρέπει να ενεργοποιηθεί και να εντατικοποιηθεί άμεσα, ενώ το ίδιο σημαντική είναι η ανάπτυξη κοινών δράσεων που σκοπό έχουν την αναβάθμιση περιοχών της πόλης με διάφορους τρόπους. Η εύκολη πρόσβαση, η οποία εξασφαλίζεται από την πληθώρα των ΜΜΜ, η άνετη στάθμευση και η ύπαρξη συνεχών εκδηλώσεων και φεστιβάλ στους χώρους πολιτισμού θα τονώσει τις διαδρομές που δημιουργήθηκαν.

Βασική προτεραιότητα πρέπει να αποτελεί η αξιοποίηση του τουριστικού ρεύματος, το οποίο κατέχει σημαντικό μερίδιο στην αγορά της Αθήνας. Τα τελευταία χρόνια, το τουριστικό ρεύμα παρουσιάζει αυξητικές τάσεις και με μια έξυπνη καμπάνια προβολής του κέντρου της Αθήνας, καθώς και των διαδρομών που δημιουργήθηκαν στην παρούσα εργασία, θα προσέδιδε σημαντική δυναμική τόσο στους πολιτιστικούς κλάδους του κέντρου, όσο και στις συναφείς με αυτούς επιχειρήσεις.

Ένα σημαντικό τμήμα της επιτυχίας των διαδρομών εξαρτάται από τα μέσα επικοινωνίας που θα αξιοποιηθούν και τα μηνύματα που θα διοχετευθούν μέσα από αυτά όσον αφορά το νέο θεσμό. Ο «παραδοσιακός» Τύπος (εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση και ραδιόφωνο) πρέπει να συνδυαστεί αποτελεσματικά με τη χρήση των νέων μέσων (Internet, marketing, socialmedia, videohosting κ.λπ.) για να επιτευχθεί η ευρύτερη δυνατή διάδοση της νέας «εμπειρίας» στον καταναλωτή, τόσο συνολικά όσο και στο επίπεδο της διοργάνωσης επιμέρους ενεργειών. Επιπλέον, καινοτόμες δράσεις μπορούν να εμπλουτίσουν την «εμπειρία» των επισκεπτών και να προκαλέσουν επαναλαμβανόμενες επισκέψεις. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η δικτύωση με ανάλογες επιτυχημένες πρωτοβουλίες του εξωτερικού με στόχο τη διαρκή παρακολούθηση των καταναλωτικών προτύπων διεθνώς αλλά και την ανταλλαγή και μεταφορά τεχνογνωσίας και εμπειριών για τον εμπλουτισμό των τακτικών και μέσων για την επίτευξη των στόχων.

Αντικείμενο περαιτέρω έρευνας μπορεί να αποτελέσει η δημιουργία διαδρομών που θα περιλαμβάνουν διαφορετικούς κλάδους λιανικού εμπορίου στο κέντρο της Αθήνας, με σκοπό την ανάδειξή τους και την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες όμορες περιοχές, με σκοπό τη διεύρυνση των ζωνών των επιχειρηματικών διαδρομών και την αύξηση του χρόνου παραμονής σε αυτή. Με αυτό τον τρόπο θα επωφεληθούν αφενός οι επισκέπτες που θα έχουν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν περισσότερες πτυχές του αθηναϊκού κέντρου και αφετέρου οι επιχειρήσεις καθώς θα αυξάνεται συνεχώς η διέλευση και παραμονή των επισκεπτών στις τοπικές αγορές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαΐου Ντ., Μαντουβάλου Μ., Μαυρίδου Μ., «Αθήνα 2004, Στα Μονοπάτια της Παγκοσμιοποίησης», 2005

Γαλάνη Ντ., «Έργο: Πεζοδρόμηση Δ. Αρεοπαγίτου – Απ. Παύλου- “Ανάπλαση-Διαμόρφωση Δικτύου Πεζοδρόμων και Κοινοχρήστων και Ελεύθερων Χώρων στην περιοχή της Ακρόπολης”»

Γοσποδίνη Α., «Αστικό Σχεδιασμός: Προκλήσεις και Νέοι Ορίζοντες», 2008

Διπλωματική Εργασία, «Στρατηγικές επιβίωσης των μικρών εμπορικών επιχειρήσεων: Η περίπτωση του Ανοικτού Κέντρου Εμπορίου στην Αθήνα», Γκέκας Φ., Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, Φεβρουάριος 2015

Διπλωματική Εργασία, «Μεταλλαγές στο αστικό τοπίο που σχετίζονται με τη λειτουργία και εγκατάσταση των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου & αναψυχής, την περίοδο της κρίσης-Μελέτη Περίπτωσης: οδός Σκουφά, Κολωνάκι», Σουρίλα Μ.-Α., Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου, Αθήνα, 2016

Διπλωματική Εργασία, Θεοφιλάτου Π., «Εφαρμογές διαδραστικών ψηφιακών τεχνολογιών στο δημόσιο αστικό χώρο – Ιστορικές/πολιτιστικές διαδρομές μνήμης στην πόλη της Αθήνας», Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων & Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Αθήνα, Μάιος 2011

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, «Ανάλυση της Πορείας της Τουριστικής Κίνησης 2001-2010», Χατζηδάκης Α., Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 2011

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, «Τάσεις της τουριστικής κίνησης 2008-2015», Χατζηδάκης Α., Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 2015

Εμμανουήλ Δ., Ζακοπούλου Ε., Καυταντζόγλου Ρ., Μαλούτας Θ., Χατζηγιάννη Α., «Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} Αιώνα», Μελέτες – Έρευνες ΕΚΚΕ, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, 2008

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αθηναίων 2015 – 2019, Α΄ Φάση Στρατηγικό Σχέδιο, ΑΔΑ: ΩΣΩΡΩ6Μ-36Ψ, Δήμος Αθηναίων, 2015

Ερευνητικό Πρόγραμμα, «Διερεύνηση στρατηγικών για τη δικτύωση των αστικών παρεμβάσεων στο μητροπολιτικό κέντρο Αθηνών », Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Επιστημονικός υπεύθυνος Γ. Παρμενίδης, Αθήνα, 2013

Ερευνητικό Πρόγραμμα, «Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνα και Πειραιά», Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Επιστημονικός υπεύθυνος: Π. Τουρνικιώτης, Αθήνα, 2011-2012

Ερευνητικό Πρόγραμμα, «Μελέτη Προετοιμασίας και Εκπόνησης Σεναρίων Επιχειρηματικών Διαδρομών & Σχεδιασμού και Ανάλυσης για την Ανάδειξη 6 Επιχειρηματικών Διαδρομών στο Δήμο Αθηναίων», Υπεύθυνος Έργου: Χατζηχρήστος Θ., Νοέμβριος 2015, Αθήνα

Ερευνητικό Πρόγραμμα, «Μελέτη για την Πορεία και τις Προοπτικές του Τουρισμού στην Αθήνα και την Αττική», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών και Μελετών, Επιστημονικός υπεύθυνος: Παπαθεοδώρου Α., Χίος, 2010

ΕΣΕΕ – ΙΝΕΜΥ, «Έρευνα Καταγραφής των Κλειστών Επιχειρήσεων σε Κεντρικούς Εμπορικούς Δρόμους», Αθήνα, Μάρτιος 2012

ΕΣΕΕ – ΙΝΕΜΥ, «Έρευνα Καταγραφής των Κλειστών Επιχειρήσεων σε Κεντρικούς Εμπορικούς Δρόμους», Αθήνα, Μάρτιος 2015

ΕΣΕΕ – ΙΝΕΜΥ, «Ετήσια έκθεση ελληνικού εμπορίου», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2015

ΕΣΕΕ – ΙΝΕΜΥ, «Ετήσια έκθεση ελληνικού εμπορίου», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2016

ΕΣΕΕ – ΙΝΕΜΥ, «Εξαμηνιαίο Δελτίο – Καταγραφής της Επιχειρηματικότητας στα κέντρα των πόλεων», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2016

Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών, «Στρατηγική για την Επιχειρηματικότητα του Δήμου Αθήνας 2015-2020», Αθήνα, 2014

Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών, «Κέντρο Διαβούλευσης για το “Έργο: Αθήνα 2020” του Δήμου Αθηναίων», Αθήνα, Φεβρουάριος 2016

Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών, «Αθήνα, Αναδυόμενη Μητρόπολη, Προκαταρκτική Αξιολόγηση Ανθεκτικότητας», Αθήνα, Ιούνιος 2016

Harvey D., «Η Κατάσταση της Μετανεωτερικότητας, Διερεύνηση των απαρχών της πολιτισμικής μεταβολής», Εκδόσεις Μεταίχμιο

Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, «Η Επίδραση του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία», Σεπτέμβριος 2012

ΙΜΕΕΕ – ΓΣΒΕΕ, «Η πολιτική για τα εμπορικά κέντρα στην Ελλάδα», Δελλαδέτσιμας Π-Μ, Λουκάκης Γ.

Joint Research Centre, «The Cultural and Creative Cities Monitor», 2017

Καλαντζοπούλου Μ., Κουτρολίκου Π., Πολυχρονιαδάη Κ., Ο κυρίαρχος λόγος για το κέντρο της Αθήνας..., <http://encounterathens.wordpress.com>

Κάτου Μ., «Αρχαιολογικοί χώροι σε αστικά τοπία», Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2006

Κικίδου Μ., «Δημιουργικές Πόλεις και Αστική Ανάπτυξη: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Παραδείγματα», Βέροια, Σεπτέμβριος 2010

Κλαμπατσέα Ρ., «Η πόλη την εποχή της κρίσης & οι προοπτικές της αειφορίας», Νοέμβριος 2012

Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων, «Μικροοικονομικά Δεδομένα Επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ στο Δήμο Αθηναίων», Αθήνα, 2014

Κόνσολα Ντ., «Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006

Κόνσολα Ντ., «Στρατηγικό Σχέδιο Πολιτιστικού Τουρισμού για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου», 2013

Κοτσιαρή Α., Περυσινάκη Β., «Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας», Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Αθήνα, 2015

Κουρκάκης Κ., «Πεζοδρομήσεις στο Ιστορικό Κέντρο της Αθήνας», Αθήνα, 2009

Μαλούτας Θ., Κανδύλης Γ., Πέτρου Μ., Σουλιώτης Ν., Το κέντρο της Αθήνας ως πολιτικό διακύβευμα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2013

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, «Προσδιορισμός Κέντρων Λιανικού Εμπορίου και Ανάδειξη της Ταυτότητάς τους με τη χρήση Γεωπληροφοριακών Συστημάτων», Τζήμα Κ., Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, Ιούλιος 2016

Μπελαβίλας Ν., Βαταβάλη Φ., Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2009

Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (ΟΡΣΑ), «Αθήνα μεσογειακή πρωτεύουσα. Στρατηγικές και προτεραιότητες του ρυθμιστικού σχεδίου Αθήνας / Αττικής 2021», Αθήνα, 2011

Παγώνης Θ., «Όψεις της σύγχρονης αστικοποίησης και διαδικασίες πρόσφατης αστικής αλλαγής», Θεωρίες για τη Σύγχρονη Πόλη, Αθήνα, Μάιος 2014

Παρθενόπουλος Κ., Παρθενοπούλου Σ., «Μέθοδοι Προσδιορισμού – Οριοθέτησης, Ανάδειξης και Αξιοποίησης των Ιστορικών Κέντρων των Πόλεων», Τεχν. Χρον. Επιστ. Έκδοση ΤΕΕ, τεύχος 3, 2010

Πολύζος Ι., Βαταβάλη Φ., «Πληθυσμιακές μεταβολές και πολεοδομικές ανακατατάξεις στην Μητροπολιτική Αθήνα στο διάστημα 1991-2001», στο Συνέδριο: «Πληθυσμιακές τάσεις και προοπτικές: Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση», Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Κοινωνίας – Ακαδημία Αθηνών, Ελληνική Εταιρεία Δημογραφικών Μελετών, Αθήνα, 13-14 Μαρτίου 2009

Russo A-P, Van der Borg J., «The Impacts of Culture on the economic development of cities», European Institute for Comparative Urban Research, Erasmus University Rotterdam

Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ), Διερεύνηση Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης στο Κέντρο της Αθήνας, Εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και Δήμος Αθήνας, Αθήνα, 2013

Τσίγγανου Ι., «Επιχειρηματικότητα, κίνδυνοι και ανταγωνισμός στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας» στο Βαρουζή Χ., Σαρρή Ν., Φραγκίσκου Α. (επιμ.), Όψεις μετανάστευσης και μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα σήμερα, Αθήνα, ΕΚΚΕ, 2009

Ηλεκτρονικές Πηγές

Δημογραφικά – ιστορικά στοιχεία του Δήμου Αθηναίων, <https://www.wikipedia.gr/wiki/Αθήνα>

Ιστορία του εμπορίου στην Αθήνα,

<http://www.iefimerida.gr/news/101937/ερμού-η-ιστορία-του-εμπορικότερου-δρόμου-της-αθήνας-με-απίστευτες-φωτογραφίες-πριν-το-19>

Κλειστές επιχειρήσεις στο Κέντρο της Αθήνας και του Πειραιά,

<http://www.kathimerini.gr/793300/article/oikonomia/epixeirhseis/eseo-o-xarths-twn-loyketwn-stoys-emporikoys-dromoy-s-a8hnas--peiraia>

Πολεοδομική υποβάθμιση Αθήνας, [http://www.athensvoice.gr/archives/ypothesi-athina-
poleodomiki-ypovathmisi](http://www.athensvoice.gr/archives/ypothesi-athina-poleodomiki-ypovathmisi)

Στοιχεία για τους πολιτιστικούς κλάδους της Αθήνας, <http://www.athinorama.gr>

Το λιανικό εμπόριο στην εποχή της κρίσης – ο ρόλος του εμπορίου,

http://www.citybranding.gr/2015/12/blog-post_7.html

Το φαινόμενο των κλειστών καταστημάτων, [http://www.athenssocialatlas.gr/άρθρο/κλειστά-
καταστήματα/](http://www.athenssocialatlas.gr/άρθρο/κλειστά-καταστήματα/)